12

ΒΙΟΣ
ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ
ΝΕΙΛΟΥ
ΤΟΥ ΝΕΟΥ

ΕΚΔΟΘΕΙΣ ΠΑΛΑΙ ΥΠΟ ΜΑΘΗΤΟΥ
καὶ συνασκητοῦ τῷ πατρὶ ξυγγραφέως.

VITA S. PATRIS NILI
IVNIORIS

Scripta olim Græcè à contubernali eius Discipulo.

Nunc Latinitate donata.

Interprete IO. MATTHAEO CARYOPHILO
Archiepiscopo Iconiensi.

ROMAE, Apud Hæredem Bartholomæi Zannetti. 1624.

SVPERIORVM PERMISSV.

Imprimatur, si videbitur Reuerendiss. P. Magistro Sacri Palatij Apostolici.

A. Episcop. Hieracen. Vicesg.

Imprimatur,

Fr. Vincentius Martinellus Magister, & Socius Reuerendiss. P. F. Nicolai Rodulfii Ordinis Prædicatorum, Sacri Apostolici Palatij Magistri.

Ἄλλων ξουθὰ μέλισσαι ἄκροις ἐπὶ χείλεσι πῆξαν
Κηρία, σοὶ μέσσῃ πῆξαν ἐνὶ κραδίῃ.
Καὶ μελίφρυτον ἔχεις ἔνδοι νόον, ἤθεα, μύθους,
ἡδὺν ἀποστολικῆς κόσμον ἀνακτορίης.
Οὔρβανε στεφάναισι τρισὶν, τρισσαῖς τε μελίσσαις
ἄκρον ποιμενικῆς, ἄκρον ἔχων σοφίης.

Mella quibus finxit, summis impreßa labellis
Illa dedit; tibi cor melle liniuit Apis.
Hinc mellita tibi mens est, facundia, mores;
Et mel maiestas fundit Apostolica.
Stemmate cum triplici Rex sis Vrbane sacrorum,
Summam & tres sophiam testificentur Apes.

ΤΩι ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΩι ΠΑΤΡΙ
ΟΥΡΒΑΝΩι
ΤΩι ΟΓΔΟΩι
ΤΗΣ ΚΑΘΟΛΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
ἄκρῳ ἀρχιερεῖ.

Θεῖος ἀνὴρ προσῄεισι τοῖς πανιέροις σου ποσὶ πάτερ μακαριώτατε, τὸ γένος ἕλλην, ἰταλιώτης ἀνέκαθεν, μοναχὸς τὸ κατὰ Θεὸν ἐπάγγελμα, καὶ μοναχῶν ἀρχηγέτης, Νεῖλος ὁ μέγας καὶ περιβόητος. προσῄεισιν ἕλλην τῷ φιλέλληνι, ἰταλιώτης τῷ οἰκουμενικῷ ἀρχιποίμενι, μοναχὸς τῷ προστάντι τοῦ κατ' αὐτὸν μοναχικοῦ τάγματος, τῷ ἐκδίκῳ τῆς ἑλλάδος ὁ τὴν ἀσκητικὴν φιλοσοφίαν ἐκπαιδεύσας τοὺς ὁμοφύλους. Καὶ πάλαι μὲν ὁ θαυμάσιος πατὴρ, ἅτε φιλέρημος καὶ ἀπέριττος, τήν τε ἄκραν ἀκτημοσύνην ἐνθύμως σπουδάζων, τὰς βασιλείους ἔφευγεν αὐλὰς, καὶ τὰς πολιτικὰς ὑπεστρέφετο προπομπάς τε καὶ δεξιώσεις, καίτοι ἐκλιπαροῦντας ἔχων καὶ αὐτοὺς τοὺς Ῥώμης ἀρχιερέας. νῦν δὲ ἥκει δρομαῖος, καὶ φέρων ἑαυτὸν ἄσμενος δίδωσιν Οὐρβανῷ τῷ ὀγδόῳ· Καὶ οὐκ ἀθεεὶ τοῦτο γενέσθαι φησὶν, ὅπου γε ἡ παντέφορος πρόνοια τοσούτου διαδεδραμηκότος χρόνου τῷ καὶ τὴν ἑλλάδα φωνὴν ἄκρως ἐξησκημένῳ ἀρχιερεῖ τὸν Νείλου βίον ἐταμιεύσατο· τοῦ πάντ' ἀρίστου Ἡρακλέους τοῦ Βακκαρίου, ὃν ἡ τοῦ ὁσίου πατρὶς αὐχεῖ ἀρχιεπίσκοπον, καὶ τῆς ὑμετέρας μακαριότητος θεράποντα ἀδολώτατον, γε-

γονότος

BEATISSIMO PATRI
VRBANO VIII.
CATHOLICÆ ECCLESIÆ
SVMMO PONTIFICI.

VENIT ad ſacros tuos pedes, PATER BEATISSIME, vir ſummæ ſanctitatis, genere Græcus, ortus in Italia, instituto Monachus, & Monachorum Dux, Nilus ille eximius & percelebris. Venit Græcus ad Græcorum amantem, ortus in Italia ad Pontificem œcumenicum, Monachus ad ſui ordinis tutelarem, ad Græciæ vindicem qui monaſticæ philoſophiæ præcepta ſuis tradebat. Et ille quidem vtpote ſtudioſus eremi cultor, & ſimplicitate gaudens, ſummoq́; paupertatis amore flagrans, regias olim deuitabat aulas, ciuiliumq́; officiorum curioſas affectationes auerſabatur, licet eum vel Romani ipſi Pontifices enixè inuitarent. Nunc autem lubens accurrit, ſeſeq́; offert OCTAVO VRBANO; non ſine DEI numine factum aſſerens, vt poſt tot annorum curriculum Nili vita reſeruaretur Pontifici, quem exacta quoque Græcorum linguæ peritia ſummopere exornaret; probatiſſimo viro Hercule Vaccario Archiepiſcopo Roſſanenſi, tuæq́; Sanctitati addictiſſimo, ingenti ſtudio, precibus, impenſis interpretatio-

γονότος πρὸς τὴν ἑρμηνείαν καὶ λόγοις καὶ δαπάναις ἐργοδιώκτου. Καὶ θαυμάζει ὁ μέγας πατὴρ τὴν ἀκρότητα τῆς ἱερωσύνης ἀττικῷ συγκεκραμένην μέλιτι, καὶ τὴν φιλοσοφίαν τὰ ἱερὰ σκῆπτρα κατέχουσαν, καὶ φιλανθρωπίαν ἐν τῷ ὕψει τῆς ἱεραρχίας διαλάμπουσαν, καὶ ὅλως ὅλον τῶν ἀρετῶν τὸν ἑσμὸν θαυμασίως ἐν σοὶ καθιζάνοντα. Καὶ γνησίως ἅπαντα προμηνύει τὰ αἴσια, βίον διαιώνα καὶ μακάριον, ἡρωϊκῶν γέμοντα πράξεων καὶ ἱεροπρεπεστάτων ἐγχειρημάτων, Ἑλλάδος τε τῆς πολυπαθοῦς τὴν ἀνάρρυσιν, καὶ τῆς ἀγήρω ζωῆς διακληρείαν τὴν μισθαπόδοτον:

Τῆς ὑμετέρας μακαριότητος δοῦλος

ὁ ταπεινὸς Ἰκονίου ἀρχιεπίσκοπος.

tationem curante. & admiratur planè egregius Pater summum Sacerdotium Attico melle temperatum, & philosophiam sacra gerentem sceptra, tantamq; in Hierarchico cacumine humanitatem, & omnino considens in te vniuersum virtutum examen. Itaque lætitia exultans prospera ominatur omnia; vitam beatam & longæuam, Heroicorum operum & generositatis plenam, Græciæ multis oppressæ malis liberationem, & immortalis vitæ subsequentia præmia.

Sanctitatis Tuæ humillimus seruus

Io. Matthæus Caryophilus Archiepiscopus Iconiensis.

AD

ΤΟΙΣ ΕΝΤΕΥΞΟΜΕΝΟΙΣ.

χεις ὦ φιλευσεβὲς ἄνερ τοῦ παμμάκαρος Νείλου τοῦ νέου ἐκδοθεῖσαν ἤδη τὴν ἱστορίαν, φιλοπὸς ἔργον, καὶ φωτὸς ἀξίαν πανδήμου· ἣν εἰς τόδε ἀνέκδοτον διαλαθεῖν, κοινὴν ἅπαντες ζημίαν ἡγήσονται. δίχου ἱστορίαν τοὺς ἱστορικοὺς χαρακτῆρας ἐμφέρουσαν ἅπαντας, καὶ γυμνὴν τὴν ἀλήθειαν οὐδαμῇ ταῖς κομμωτικαῖς εὐχροίαις δευθισμένην, ἀλλ' ἀφελείας ἁπλότητι διαλάμπουσαν. μοναχοῦ βίον μοναχὸς γράφει, καθηγητοῦ μαθητής. τίς δ' αὐτὸς εἴη, δῆλον οὐ πάνυ καθέστηκεν· Βαρθολομαῖον ὡς ἔοικεν οἱ πλεῖστοι τεκμαίρονται, οἱ δὲ καὶ διαβεβαιοῦνται, ἄνδρα καὶ αὐτὸν ἁγιότητι διαπρέψαντα, τὴν αὐτὴν λαχόντα τῷ Νείλῳ πατρίδα, καὶ τῆς ἐκείνου σοφίας τε καὶ θεοσεβείας διάδοχον· ὃς καὶ τὴν ἱερὰν μονὴν τῆς καλουμένης Κρυπτοφέῤῥης συνῳκοδόμησε, καὶ τὸν σεβάσμιον νεὼν ἐκ βάθρων τῇ Θεομήτορι ἤγειρεν. ὁ δὴ οὖν Νεῖλος, ὁ ἐκ Ῥυσιάνου Καλαβρὸς, νέου τὴν ἐπωνυμίαν ἐκτήσατο διὰ τὴν πρὸς τὸν ἀρχαιότερον Νεῖλον τῆς ἀρετῆς ἐμφέρειαν, καὶ οἷόν τινα παραλληλόγραμμον θέσιν· Νεῖλον ἐκεῖνον φημὶ, οὗ μέγα κλέος ἐπὶ τῇ τῶν ἀσκητικῶν λόγων φιλοσοφίᾳ, καὶ ἀθάνατος ἡ μνήμη διὰ τὸ ἐπίπονον τῆς ἀσκήσεως. ἤκμασε δὲ οὗτος ἐπὶ τῆς βασιλείας Μαυρικίου, γεγονὼς καὶ Κωνσταντινουπόλεως ἔπαρχος. εἶτα τὴν γαμετὴν πείσας, αὐτὸς μὲν ἐν Αἰγύπτῳ τὸν μονήρη βίον ἠσπάσατο μετὰ Θεοδούλου τοῦ τέκνου, καὶ ἱερεὺς ἐχρημάτισεν· ἡ δὲ γυνὴ μετὰ τοῦ θυγατρίου γυναικεῖον κατέλαβε φροντιστήριον· καὶ ἀμφότεροι μακαρίου τέλους ἐπέτυχον. ὁ δὲ νεώτερος Νεῖλος

τῆς

AD LECTOREM.

ABES candide Lector, Beati Patris Nili iunioris historiam, lucis opus, & publica luce dignissimã; quam vsque adhuc non euulgatam latuisse in tenebris, commune damnum iudicabis. Omnia narrationis historicæ lineamẽta in ea comperies; & veritatem non coloribus pigmentisq́. venustatã, sed nudę simplicitatis puritate conspicuã. Monachi vitam monachus scribit, magistri discipulus. Quis tamen ille fuerit, non plane constat. Bartholomæum suspicantur multi, quidam etiam asserunt; virum & ipsum sanctissimum, Nili ciuem, & sapientiæ eius & pietatis hæredem: cuius opera venerandum Cryptæ Ferratæ monasterium absolutũ, & ædes Beatę Virgini extructa est. Vt autem Nilus hic noster Italogræcus Rossanensis, iunioris titulum habuerit, paralleli quædam fecit admirabilis conuenientia cum antiquiori Nilo; quem pietatis monasticæ splendor, & præclara ingenij monumenta de vitæ solitariæ instituto immortalem reddiderunt. Vixit is imperante Mauricio, & Prætorem Constantinopoli egit. Deinde paribus cum vxore voris regulam ipse quidem monasticam professus est in Aegypto vna cũ filio Theodulo, & Sacerdos fuit: vxor verò cum filia secessit in fœminarum monasteria: & vterque sanctitatis lauream adeptus est. At verò Nilus iunior,

τῆς μὲν ἱερωσύνης οὐδαμῶς ἥψατο, γάμῳ δὲ ὡμίλησε· καὶ γάμου ὑπερφρονήσας τοσαύτην ἐπίδοσιν ἐν τῇ μοναδικῇ πολιτείᾳ καὶ ἀγωγῇ ἐποιήσατο, ὥστε καὶ μοναστῶν, καὶ τῶν τὴν ἔρημον οἰκούντων γενέσθαι διδάσκαλος, καὶ τοῦ μεγάλου πατρὸς Βασιλείου τὸν κανόνα παρ' Ἰταλοῖς καταστῆσαι περιφανέστατον. συγγράμματα δὲ εἰ καὶ μὴ καταλέλοιπεν, ἀλλ' οὖν ὅτι συχνὰς καὶ θαυμασίας ἐσχεδίασεν ἐπιστολάς, μάρτυς ἡμῖν ὁ τὴν κοινωφελῆ τήνδε συγγραψάμενος ἱστορίαν. πλὴν ἀλλ' ὅτι τὸν πρεσβύτερον ὑπερηκόντισεν ὁ νεώτερος, τῆς παρακμαζούσης ἤδη τῆς ἑλλάδος ἐκφῦναι οἷόν τι ἄνθος ὀψιμεθέατον, πόσην τ' ἀνδρὸς ὑπεροχήν, πόσην ἀρετῆς διελέγχει περιουσίαν; ταῖς γὰρ ἀποξηρανθείσαις ψυχαῖς τῇ σκληραυχενίᾳ τοῦ σχίσματος Νεῖλος οὗτος ἐφάνη πελαγικὸν τὰ ῥεύματα χέων τοῦ αἰγυπτίου Νείλου γονιμώτερος καὶ θειότερος. ἡνίκα γοῦν Φώτιος ὁ ἐξώλης, ὁ τῶν κακῶν τοῦ σχίσματος ἁπάντων συσκευαστὴς καὶ ὑφηγητής, τὴν ῥωμαϊκὴν ἐσυκοφάντει ἐκκλησίαν, καὶ τῷ ἐπισκόπῳ Ῥώμης δραματουργῶν ἐπολέμει διὰ τήν, ὥς φασιν οἱ τοῦ σχίσματος, ἐν τῷ συμβόλῳ προσθήκην, καὶ αὐτὸ δὴ τὸ περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ παναγίου Πνεύματος δόγμα καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ, διὰ τὴν τοῦ Σαββάτου τὴν νηστείαν· τηνικαῦτα ὁ Νεῖλος τὸν ἀποστολικὸν θρόνον διὰ τιμῆς ὅτι πλείστης ἦγε καὶ εὐλαβείας, ἑαυτὸν τὸν ζηλωτὴν παρεῖχε διάπυρον τῆς δόξης τῶν ἀποστόλων. τοὺς γοῦν αὐτῷ εἰς θεραπείαν προσαγομένους παρέπεμπεν εἰς Ῥώμην πρὸς τοὺς κορυφαίους τῶν ἀποστόλων, ἅτε δὴ ἀέναον τῆς ὀρθοδοξίας πηγήν, καὶ μητρόπολιν τῆς εὐσεβείας. ἀλλ' οὐδὲ ψιλῇ τῇ φωνῇ ἐξειπεῖν τῶν πρωτοαποστόλων τὰ ὀνόματα ἱκανὸς εἶναι καθωμολόγει. αὐτὸ δὲ τὸ περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ παναγίου Πνεύματος δόγμα οὐ διέβαλλεν ὡς καινοτομίαν, ἥ φασιν οἱ σχιζόμενοι· εὖ μάλα εἰδὼς τὴν ἀκριβῆ καὶ ἀνόθευτον τῶν ἁγίων πατέρων διδασκαλίαν, μάλιστα δὲ Κυρίλλου τοῦ ἀοιδίμου ἐν τῇ ἁγίᾳ καὶ οἰκουμενικῇ ἐν Ἐφέσῳ τρίτῃ συνόδῳ· ἧς τὰ πρακτικὰ ἢ πάρεργον ἀνέγνω Φώτιος ὁ ἀλάστωρ, ἢ τῷ τύφῳ τῆς ἀκράτου φιλοτιμίας κεπφωθεὶς παρ' οὐδὲν ἡγήσατο τὴν ἀναιδῆ ψευδορρημοσύνην. τί γάρ ἐστιν ἰδεῖν τρανότερον, σαφέστερον, τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων φωτοειδέστερον ἣν ἔχει πίστιν ἡ ἀνατολικὴ ἐκκλησία περὶ τῆς ἀϊδίου ἐκπορεύσεως τοῦ ζωοποιοῦ Πνεύματος, ἢ ἐν τοῖς Κυρίλλου λόγοις; ἔνθα πρόρριζον τὴν Νεστορίου κακοδοξίαν ἀνασπῶν, καὶ τοὺς ἀσυλλογίστους τοῦ ἀνθρωπολάτρου συλλογισμοὺς ἐπιρραπίζων,

οὐχ

licet Sacerdos numquam fuerit, tamen relicta vxore tantos in monastica profeſsione fecit progreſſus, vt plane monachorum & eremitarum institutor euaſerit, & Baſilij Magni ordinem in Italia mirificè illuſtrarit. Scripta vero eius etsi nulla extant, multas tamen & egregias ab eo fuiſſe elucubratas epiſtolas teſtatur, qui præclaram hanc vitæ eius historiam poſteritati mandauit. Ceterum fuiſse ſingularem in eo iuniorem Nilum, quod Græciæ deficientis extiterit quaſi ſerotinus flos, tanta eſt laus, tam excellens prærogatiua, vt merito ſchiſmaticorum mentibus peruicaci duritie exſiccatis, Nilus ipſe ſit exundans ad irrigandos eorum animos Aegypti Nilo abundantior & felicior. Quando perditiſſimus Photius, omnium Schiſmatis malorum conſarcinator & architectus, Romanam cauillabatur Eccleſiam, & Pontificis Romani auctoritatem oppugnabat ob additamentum, vt ſchiſmatici vocant, ad ſymbolum, & dogma ipſum de Spiritus Sancti proceſſione & à Filio, atque ob ieiunium Sabbati: tunc Nilus tanta obſeruantia Romanam proſequebatur Eccleſiam, tam religioſus erat ſummorum Apoſtolorum gloriæ venerator & cultor, vt ad ſe venientes curationis gratia, Romam ad Apoſtolos tranſmitteret, tanquam ad perennem pietatis & religionis fontem; ſeque indignum diceret, qui principes Apoſtolos vel ſolo nomine appellaret. Proceſsionem vero Sancti Spiritus ex Patre & Filio, non calumniatus eſt vt dogma nouum: quippe qui optime norat, quid Sancti Patres docuiſſent, & præſertim Cyrillus in ſacroſancta Synodo Epheſi. Quam vel oſcitanter legerat impietatis magiſter Photius; vel certe licitum ſibi putabat mentiri vir peſſimus, vt ambitioni ſuæ blandiretur. Cum Cyrillus meridiana luce clarius, apertiſsimis verbis fidem antiquæ Orientalis Eccleſiæ declarauerit de Sancti Spiritus proceſsione; & è viſceribus fundamentorum Neſtorianæ hæreſeos, vbi illam radicitus euellit, adeo luculenter docuerit, expreſſerit, inculcarit eius ab vtroque proceſsionem, non ſemel, non perfunctoriè, ſed neruoſis vtendo demonſtrationibus, & plurimum meditatis repetitionibus;

οὐχ ἅπαξ, οὐχ ὁδοῦ πάρεργον, ἀλλὰ μετὰ πολυφροντίστου ἀποδείξεως, καὶ μεριμνικωτάτης παλιλλογίας τὴν ἐξ ἀμφοῖν τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐκπόρευσιν βοᾷ, κηρύττει, διαμαρτύρεται. ἀλλὰ τίς ἂν μὴ ὑπερεκπλαγείη; ἔστω· Φώτιος ἐκ τῆς ἐμφύτου πεφυσημένος φιλαρχίας πρὸς τὰ φανότατα τὸν νοῦν ἐσκοτώθη· οἱ μεταγενέστεροι πῶς οὐκ ἀνένηψαν; πῶς οὐκ ἀνέβλεψαν πρὸς τὴν ἀκτῖνα τῆς ἀληθείας; ἀλλ' οἷον ἐμβροντησίᾳ τοσαύτην πεπόνθασιν ἀβλεψίαν, ὡς ἐγκαυχᾶσθαι μὲν τῇ ἀπαραβάτῳ φυλακῇ τῶν συνοδικῶν διατάξεων, παντὶ δὲ μᾶλλον προσέχειν τὸν νοῦν, ἢ τῶν συνόδων ταῖς ἀποφάσεσιν; καὶ μηδὲ ἐρυθριᾶν φάσκοντας, διεφθάρθαι τὰς βίβλους ὑπὸ Λατίνων; εἰ γὰρ τὰς κατὰ Νεστορίου φωνὰς τοῦ Κυρίλλου διαγράψειας ἐν οἷς σκοποῦνται τὸ βλάσφημον τοῦ τὴν ἐκπόρευσιν πόῤῥω τοῦ Υἱοῦ βάλλοντος, τί ἂν ἄλλο ποιήσειας, ἢ πρὸς τὰ Νεστορίου βαττολογήματα τὸν Κύριλλον ἄφωνον; ἀλλ' οὐδὲ προσθήκην, ὡς φίλον ὀνομάζειν τοῖς σχισματικοῖς, μαθοῦσι παρὰ Φωτίου τὸ βλασφημεῖν ἀδεῶς, ἀπεκάλει ὁ Νεῖλος τὴν ἐγκειμένην διὰ λόγους τῷ συμβόλῳ ἀνάπτυξιν· ᾔδει γὰρ ὁ θεσπέσιος πατὴρ τί προσθεῖναι, τί ἀφελεῖν ἀπείρητο τῇ ἀρχαιότητι· καὶ προσθήκην ὅλως μὴ εἶναι ταύτην, ἧς ἀφαιρεθείσης ὁ νοῦς χωλαίνει. Περὶ δὲ τὸ κεφάλαιον τῆς τοῦ σαββάτου νηστείας πλεῖστον ὅσον ἀφίστηκεν ἡ φιλαλήθης τοῦ Νείλου ψυχὴ τῆς φρενοβλαβοῦς τῶν ἀποσχιστῶν κακονοίας. ὁ μὲν γὰρ τῶν ἀνατολικῶν τὴν συνήθειαν οὐκ ἀνέφερε πρὸς ἀποστολικόν τινα κανόνα, ἐξ ἀποκρύφων προσκύψαντα, καὶ διαγορεύοντα πλὴν ἑνὸς μόνου Σαββάτου μὴ δεῖν νηστεύειν· ὅν φασιν ἀθετεῖσθαι οἱ σχισματικοὶ παρὰ τῶν Ῥωμαίων, ἅτε δὴ νηστευόντων τοῖς σάββασι. οὐ δὴ Νεῖλος τοιαῦτα ἐληρώδει· τὰ δὲ τῶν γραικῶν οὕτως ἐπρέσβευεν, ὥστε ἀσμένως ἀποδέχεσθαι καὶ τὰ τῶν λατίνων. διάφορα ἐπιστάμενος τὰ ἔθιμα ἐν διαφόροις παροικίαις, καὶ ποικίλην εἶναι ἀνέκαθεν τῆς ἐκκλησίας τὴν ἐν παρατηρήσεσιν αἰσίαις διάκοσμον, τοῦ συνδέσμου τῆς μιᾶς πίστεως μηδόπου παραβλαπτομένου. Οἱ δὲ τοῦ σχίσματος ἀρχηγέται μετὰ πλείστας ἐτῶν περιόδους τὸ ἀρχαιότατον καὶ σεβάσμιον ἔθος τῶν Ῥωμαίων ἀναισχυντήσαντες ἀπεκήρυξαν· καὶ τὸν ἐπίπλαστον κανόνα προφέροντες, πιστεύειν ἐδίδαξαν τοὺς χυδαιοτέρους, ὅπως εἶναι πρὸς χριστιανισμὸν τὴν τοῦ σαββάτου κατάλυσιν ἀναγκαίαν, ὡς καὶ ὁποιονοῦν ἄλλο δόγμα ἱερὸν τῶν εἰς σωτηρίαν ψυχικὴν συντεινόντων. Τοιοῦτος ἦν ὁ Νεῖλος καὶ λόγῳ λαμπρὸς, καὶ βίῳ ὑπέρλαμπρος. ἀλλ' ἤδη μετὰ τὴν ἱερὰν τῶν Νείλων δυάδα Νεῖλός τις ἄλλος τὸ καλὸν

τῆς

vt profecto monstri simile sit homines in tanta luce caligasse. Esto: Photius innatæ ambitionis studio inflatus lucidissima videre non potuit: Recentiores cur tam vecordes? cur ad veritatis radium oculos non aperuere? Sed tanta stupiditate laborarunt, vt versentur in tenebris; & se se iactitent quasi synodalium Decretorum retinentissimos defensores, qui nihil minus sunt, quam Synodorum obseruantes? nec pudeat asserere, corruptos esse libros à Latinis. Si enim è Cyrilli verbis expunxeris, quæ ille disputat contra negantes Filio Sancti Spiritus productionem, quid aliud efficies, quam Cyrillum ad argumenta Nestorij mutum? Nec vero additamentum Nilus credidit, vt blasphemantes vocant schismatici edocti à Photio, quod symbolo iure appositum vim habet explanationis; cum probe sciret egregius Pater, quid addi, quid demi vetuisset antiquitas; & illud nullo modo addi, quod si non intelligas, male credas. De ieiunio porro Sabbati longissimè aberat veracissima Nili mens à deprauata mente Schismaticorum. Ille Orientalium consuetudinem non apocrypho cuidam Canoni Apostolorum tribuebat, præcipienti ieiunium Sabbati præter vnum, nempe vigiliam Paschæ; quem à Romanis violari asserunt Schismatici ieiunantibus Sabbato. Non hasce ineptias fundebat Nilus: sed ita morem tenebat Orientalium, vt probaret & consuetudinem Latinorum. Sciebat enim hanc esse rituum Ecclesiæ pro locorum varietate diuersitatem; & à principio multiformem extitisse ornatum Ecclesiæ ob distinctam salua vnitate fidei piorum rationem institutorum. At vero auctores schismatis antiquissimum & venerandum Romanæ Ecclesiæ morem post aliquot secula impudentissimè damnarunt; & prolato conficto illo Canone imperitis persuaserunt, ita pertinere relaxationem Sabbati ad cultum fidei Christianæ, vt quoduis aliud sacrum dogma necessarium ad salutem consequendam. Tam illustris scientia, tam illustris erat Nilus pietate. Sed vtinam post duos hosce inclytos Nilos non extitisset tertius, qui egregium virtutis nomen bonis omnibus affluentissimæ fontem

falsa-

τῆς πελαγιζούσης ἀρετῆς ὄνομα πηγὴν ἁλμυρῶν ὑδάτων μὴ ἐπιδέξατο, Θεσσαλονίκης μὲν γέγονως πρόεδρος, σχισματικῆς δὲ φλυαρείας πατὴρ καὶ διδάσκαλος. τούτου τὰς ψυχωλέθρους ῥήσεις, καὶ τὰς προσφόρους ἀντιῤῥήσεις Θεοῦ διδόντος ὄψει ἐκδοθησόμενα μετὰ τὸν βίον τοῦ ἁγίου· ἵν᾽ ᾖ τοῖς πᾶσι κατάδηλον, Νείλου τοῦ νεωτάτου πρὸς Νείλους τοὺς πρεσβυτέρους, καὶ τῆς πατροπαραδότου τῶν γραικῶν θεολογίας πρὸς τὰς τῶν σχισματικῶν κακοφώνους καινοτομίας ὁπόσον τὸ διάφορον.

ſalſarum exhiberet aquarum, Theſſalonicenſis antiſtes, & vaniloquentiæ Schiſmaticorum anteſignanus. Huius pernicioſiſſima dicta & ſententias vna cum ſuis confutationibus, Deo dante, poſt ſancti Patris hiſtoriam videbis edenda: vt palam fiat omnibus, quid interſit inter Nilos & Nilum; denique inter auitam Græcorum theologiam, & ſchiſmaticorum abſonas nouitates.

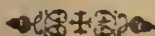

ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΓΙΟΝ ΑΣΚΗΤΗΝ ΝΕΙΛΟΝ.

ΠΕ'φυκας ἰσόψηφος ὦ Νεῖλε χρόνῳ,
Τοῖς ἡμεροδρόμοισιν ἡλίου κύκλοις
Ὃν συντελεῖ μὲν τετρακαίρῳ συνδίσῳ.
Τί δ' ἄλλο τοῦτο, συνδρομῆς ἢ πατέρων
Ἔνδειγμα καλῶν, ὡς φρενοσολισμάτων;

ΒΙΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑ
ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΚΑΙ ΘΕΟΦΟΡΟΥ
ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ
ΝΕΙΛΟΥ ΤΟΥ ΝΕΟΥ.

VITA ET RES GESTAE
SANCTI ET DEIFERI
PATRIS NOSTRI
NILI IVNIORIS.

Interprete Ioanne Matthæo Caryophilo Archiepiſcopo Iconienſi.

Χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς, καὶ ἡ κοινωνία τοῦ ἁγίου πνεύματος· καλὸν γὰρ ἐκ θεοῦ ἄρχεσθαι, καὶ εἰς θεὸν καταλήγειν· εἴη μετὰ πάντων τῶν φιλοπόνως ἀκροωμένων, καὶ μετὰ τῆς ἐμῆς εὐτελείας καὶ πτωχονοίας τοῦ μέλλοντος τολμηρῶς διαγγέλλειν περὶ τοῦ βίου τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Νείλου τοῦ νέου. οὐ γὰρ δι' ἀνθρώπου, οὐδὲ δι' ἀνθρωπίνης

Ratia Dñi noſtri Ieſu Chriſti, & charitas Dei,& cõmunicatio sãcti Spiritus:bonũ quippe eſt & ordiri à Deo, & in Deũ deſinere : ſit cũ omnibus ſtudiosè audientibus, & cum tenuitate mea mentisq. paupertate, qui audacter hiſtoriã vitæ ſancti Patris noſtri Nili iunioris ſum narraturus. Non enim per hominem,vel ſuggerente, & adhortante hominis

consilio aggressus sum tale opus. Neque enim sunt nunc nouissimis temporibus nouissimorum horum sæculorum, qui talia quęrant, & curiosè appetant: Quinimo multi, qui subsannant, & iniucundè hæc audiunt: quibus nec antiquorum sanctorũ narrationes, neque recens facta fide digna sunt; sed obstructis sibi planè omni ex parte vijs ad vtilitatem ferentibus, scopum vnũ habent in omnibus sibi propositum, vt eorum quæ dicuntur fidem metiantur suarum virium modulo; quod autem vires eorũ superat, id vero illis tanquam à veritate alienum mendacij suspicionem inijciat. Quapropter inuisibilem mentem, Deũ inquam Patrem; & simul expertem principij tẽporis consempiternumq́. Verbũ, & sanctissimum consubstantialemq́. Spiritum narrationis fundamentum iacientes, illam aggrediamur; etsi nulli alij profuturam, at certè nobis, qui in ea studium ponimus, & nónihil mentẽ à rebus terrenis abducimus, non mediocre emolumentum & lucrum allaturã: quemadmodum vnguentarijs aromatum tractatio suauitatẽ affert & voluptatem. Oportet

ὑποβολῆς ἢ παρακλήσεως τὸ τοιοῦτον ἔργον ἐγχειρισάμην. οὐδὲ γάρ εἰσι νῦν ἐν τοῖς ἐσχάτοις καιροῖς τῶν ἐσχάτων τούτων αἰώνων οἱ τὰ τοιαῦτα ζητοῦντές τε καὶ πολυπραγμονοῦντες· τοὐναντίον μὲν οὖν, πολλοὶ οἱ μωκίζοντες, καὶ πρὸς ταῦτα ἀηδιζόμενοι, οἷς μήτε τοῖς παλαιοῖς διηγήμασι τῶν ἁγίων πιστεύοντες, μήτε τοῖς νεωστὶ τελεσθεῖσι πειθόμενοι· ἀλλὰ διὰ πάντων καὶ ἐν πᾶσιν αὐτοῖς τὰς τῆς ὠφελείας ὁδοὺς ὡς εἰπεῖν ἀποφράξαντες, ἕνα σκοπὸν ἐν ἅπασι τίθενται, τὸ πρὸς τὰ ἑαυτῶν μετακρίνειν τὸ πιστὸν ἐν τοῖς λεγομένοις· τὸ δ' ὑπερβαῖνον τὴν ἑαυτῶν δύναμιν, ὡς ἔξω τῆς ἀληθείας ταῖς τοῦ ψεύδους ὑπονοίαις καθυποβάλλειν. διὸ τὸν ἀόρατον νοῦν, τὸν θεὸν φημὶ καὶ πατέρα, καὶ τὸν ἄναρχον τοῦ καὶ συναΐδιον λόγον, καὶ τὸ πανάγιον καὶ ὁμοούσιον πνεῦμα, θεμέλιον καὶ ἀρχὴν προθέμενοι τοῦ λόγου, οὕτω τῆς διηγήσεως ἀπαρξώμεθα· εἰ καὶ μή τοι γένηται χρησιμεύουσα ἄλλῳ, ἀλλ' ἡμῖν τοῖς ἐν ταύτῃ ἀσχολουμένοις, καὶ μικρόν τι τὸν νοῦν ἐκ τῶν γηΐνων ἀπαγομένοις οὐ μικρὰν τὴν ὄνησιν καὶ τὸ κέρδος ἐργαζομένην, καθάπερ τοῖς μυρεψοῖς ἡ τῶν ἀρωμάτων ἀναστροφὴ τὴν ἐξ αὐτῶν ἡδύτητα καὶ ἀπόλαυσιν. δεῖ τοίνυν τὴν ἐντυγχάνουσαν τούτοις

ἡμῖν τὸν ἀοίδιμον Νεῖλον προτάξαι τοῦ λόγου, ἵνα μηδὲν τῶν δεόντων ἐλλείπῃ τοῦ πάντα τὰ κατ' αὐτὸν ἐρευνῶντι.

Τὸ Ῥουσιάνον οἶδ' ὅτι πάντες γινώσκουσιν, οὐ μόνον διὰ τὸ προκαθῆσθαι τοῖς τῆς Καλαβρείας τέρμασι, μέγιστόν τε τυγχάνειν ὁμοῦ καὶ ἀνεπιβούλευτον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ καὶ πάσης τῆς χώρας ἐρημωθείσης, καὶ πασῶν τῶν πόλεων ἔργον γεγενημένων τῆς τῶν σαῤῥακηνῶν πολυπληθείας, μόνον διαφυγεῖν μέχρι καὶ νῦν τῆς αὐτῶν ἀπωλείας τὸν νόμον. τοῦτο δὲ οὐκ ἐξ ἀνθρωπίνης σοφίας ἢ βοηθείας συνέβη, ἀλλὰ τῇ δυναστείᾳ καὶ ἀντιλήψει τῆς ἐκεῖ ἐπισκιαζούσης ἐξαιρέτως δεσποίνης ἡμῶν θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας· ἥτις πολλάκις τῶν ἀθέων ἀγαρηνῶν ἐν νυκτὶ προσελθόντων, καὶ συλῆσαι τὸ φρούριον βουληθέντων, ἅμα τοῦ προσπελάσαι αὐτοὺς τοῦ τείχει, ὥστε καὶ κλίμακα ἐπιθεῖναι, λέγεται ἄνωθεν ὡς γυνὴ πορφυροφόρος ὀφθῆναι αὐτοῖς, λαμπάδας ἐν ταῖς χερσὶ κατέχουσα, καὶ ταύταις αὐτοὺς καταβάλλουσα, καὶ τοῦ τείχους ἀποδιώκουσα. καὶ τοῦτο σαφῶς ὡμολόγουν οἱ ἐξ αὐτῶν γενόμενοι πρόσφυγες. ἐκεῖθεν τοίνυν ὁ ὅσιος πατὴρ ἡμῶν Νεῖλος ἀνέτειλεν, καὶ ἐκεῖσε τὰς τῆς σωματικῆς ἡλικίας ἀρχὰς κατεβάλετο,

igitur principio sermonis de ciuitate illa verba facere, quæ nobis edidit celeberrimũ Nilum; ne quicquam eorum, quæ scire operæpretiũ est, desit perscrutanti omnia de illo.

Rossanum scio notum esse omnibus, non eo solum nomine, ꝙ Calabriæ finibus præsit, & maxima sit ciuitas, & ab insidijs hostium tuta; sed etiã quia vastata vniuersa prouincia, cunctisq́. vrbibus redactis in potestatem colluuionis Saracenorũ, solum vsque adhuc effugerit illorum perniciem. Quod quidem non humana prudentia, vel auxilio contigit, sed potentia & ope præcipuæ eius vrbis patronæ Dòminæ nostræ matris Dei, semperq́. Virginis Mariæ. Illa enim impijs Agarenis sæpè de nocte irruẽtibus, vt arcem occuparent, simul atque ad muros accessissent, scalas etiã admouissent, è superiori loco apparuisse dicitur, specie mulieris purpura indutæ, facesq́. in manibus habentis, quibus deijciebat illos, & è muro depellebat. Et hoc apertè fatebantur, qui ex illis transfugæ fuerũt. Inde ergo sãctus Pater Nilus exortus est, & illic primas ętatis suę partes trãsegit,

muneris loco parētibus à Deo datus: namque post vnā sororem masculus hic optantibus susceptus est, & oblatus Deo ab illis, Deiq. matris ædi libēter dicatus. Præclaram porro indolem feliciter sortitus, & acumen mentis, morumq. suauitatem, æquales omnes superauit sagacitate, & responsis, & diligenti scripturarum lectione, necnō interrogationibus, quas proponebat magistris; vt mirarentur illi, vnde tantum huic puero ingenium, quo scrutaretur scripturas, & de rebus huiusmodi interrogaret. familiare enim erat illi à iuuentute sanctorū Patrū vitas euoluere, Antonij inquā, Sabbæ, & Hilarionis, aliorūq. quos Ecclesia Catholica celebres habet; auidoq. animo, mentisq. attētione semper eas lectitabat. Vnde etiam illi obuenit, vt odium in vitia conciperet, & in ædibus nobiliorum conuentus declinaret, omnēq. refugeret & abominaretur curiositatem; & aspernaretur quæ phylacteria vocant & adiurationes; quamquam libri etiam, qui de his agunt, illi nō deessent ob aciem ingenij, & studiū omnia sciendi. Ergo nō multo post parētibus vita fun-

δῶρον ἀπὸ Θεοῦ χαρισθεὶς τοῖς γονεῦσιν αὐτοῦ· πρὸς γὰρ ἀδελφῇ ἐτέχθη ἄρρεν αὐτοῖς ἐπιθυμητικῶς· καὶ δῶρον παρ' αὐτῶν ἐνεχθεὶς, καὶ τῷ οἴκῳ τῆς Θεοτόκου εὐθύμως ἀποκληρωθείς. φύσεως δὲ εὐκληρείας τυχὼν, καὶ νοὸς ὀξύτητος, καὶ φρενῶν ἀστειότητος πάντας τοὺς συνηλικιώτας αὐτοῦ ὑπερέβαλεν ἔν τε συνέσει, καὶ ἀποκρίσεσιν αὐτοῦ, καὶ τῇ τῶν γραφῶν συνεχεῖ ἀναγνώσει, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς πρὸς τοὺς διδασκάλους ἐρωτήσεσιν· ὥστε θαυμάζειν αὐτοὺς, πόθεν τῷ τοιούτῳ βρέφει τὰς γραφὰς ἐρευνᾷν, καὶ ἐπερωτᾷν τὰ τοιαῦτα. ἠγάπα γὰρ ἀεὶ τῶν ἁγίων πατέρων τοὺς βίους ἐκ νεότητος αὐτοῦ, Ἀντωνίου φημὶ δὴ, Σάββα τε καὶ Ἱλαρίωνος, καὶ τῶν λοιπῶν τῶν γεγραμμένων ἐν τῇ αὐτῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ· καὶ μετὰ πολλοῦ πόθου καὶ συνέσεως αὐτοὺς ἀεὶ διεξήρχετο. ὅθεν καὶ ὑπῆρξεν αὐτῷ τὸ μισοπόνηρον εἶναι, καὶ ἀποστρέφεσθαι τὰς ἐν τοῖς οἴκοις τῶν ἀρχόντων διατριβὰς, μισεῖν τε καὶ ἀποβδελύττεσθαι πᾶσαν περιεργίαν, καὶ ἐξουθενεῖν τὰ λεγόμενα φυλακτὰ, καὶ τοὺς λεγομένους ἐξορκισμούς· καίτοιγε οὐδὲ τῶν τοιούτων ἀπορήσας βίβλων διὰ νοὸς ὀξύτητα, καὶ σπουδὴν τὴν ἐν ἅπασι. μετ' οὐ πολὺ γοῦν τῶν γονέων αὐτοῦ τὸν βίον ἀπολιπόν-

των, καὶ παρὰ τῆς ἀδελφῆς ἀνατρεφομένου, καὶ εὐσεβῶς ἐκπαιδευομένου· ἦν γὰρ καὶ αὕτη φιλόθεος πάνυ, εἰ καὶ τὸν τοῦ βίου ζυγὸν ὑπεισῆλθεν· ἡνίκα δὲ τῆς ἡλικίας τὸ ἄνθος αὐτοῦ προσετέθη, οὐχ ὑπῆρχεν ὁ τῆς νουθεσίας τὸν χαλινὸν ἐπιθεῖναι τοῦ νέου σπουδάζων, καὶ διὰ συνεχοῦς διδασκαλίας πρὸς τὰ κρείττονα αὐτὸν ὁδηγήσων, οὐ τῶν ἐπισκόπων τις, οὐχ ἱερέων, οὐδ' ἡγουμένων ἢ μοναζόντων· σπάνιον γὰρ ἦν ἐν τοῖς χρόνοις ἐκείνοις ἐκεῖσε τὸ τῶν μοναχῶν σχῆμα· ἵνα μὴ λέγω, ὅτι καὶ βδελυκτόν.

Στοχασάμενος οὖν ὁ διάβολος τὸ μέλλον ἐξ αὐτοῦ ἀναφύεσθαι κέρδος, καὶ ὡς ἀντίπαλος αὐτοῦ καὶ ἐχθρὸς εὑρεθήσεται μέγας· δεινὸς γάρ ἐστιν ἐκ τῶν παραλαβόντων τεκμηριῶσαι τὸ μέλλον· ἤρξατο κατατοξεύειν τὰς τῶν γυναικῶν ἀγάμους ἐπὶ τῷ κάλλει τοῦ νέου· οὐ μόνον ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῇ καλλιφωνίᾳ τῆς ψαλμῳδίας αὐτοῦ, καὶ τῇ ἐν ἅπασι διεγέρσει τε καὶ ἐπιτηδειότητι. διὸ οὐκ ἴσχυσεν ἀποδρᾶσαι τὰς αὐτῶν πολυτρόπους παγίδας· ἀλλὰ καθάπερ ἔλαφος πληγεὶς εἰς τὸ ἧπαρ, θηρεύεται ὑπὸ μιᾶς αὐτῶν, ὡραιότητι μὲν καὶ φύσεως κάλλει τὰς ἄλλας ὑπερβαλλούσης, ἐκ γένους δὲ εὐτελοῦς καὶ τοῦ τυχόντος καταγομένης. ζεύγνυται τοίνυν αὐτῇ, καὶ θῆλυ τὸ πρώτως τεχθὲν παιδίον ὑπῆρξεν αὐτοῖς. ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ παν-

ctis, cum à ſorore educaretur, pièq. inſtitueretur: nam & illa fœmina erat valde religioſa, licet in matrimonio collocata: vbi florentem iuuentutis attigit ætatem, non erat qui frænum adoleſcenti vellet inijcere, aſſiduaq. diſciplina dux illi eſſet ad optima; non Epiſcopus, non ſacerdos, non Abbas, non Monachus: perraro enim ibi per illa tempora videbatur monaſticus habitus; ne dicam & contemptibilem fuiſſe.

Conijciens ergo diabolus, quid lucri eſſet allaturus, & quàm grauis ſibi futurus eſſet aduerſarius (Acer enim eſt ex anteactis coniector futuri) cœpit innuptas puellas configere telo formæ adoleſcentis, & ſuauitatis cantus, & egregiæ indolis. Idcirco nec multiplices earũ laqueos potuit euitare, ſed veluti ceruus transfixo iecore, vnius ex illis captura fit, pulchritudine formaq. eleganti præſtantioris omnibus, ſed infimo loco natæ. Copulatur ergo cum illa; primaq. illis ſoboles fœmella naſcitur. At verò vniuerſa

uersa prospiciens Dei prouidẽtia, quæ omnia nouit ante quam ad finem perducantur; præuisa vtilitate maxima per eum futura hominibus, multorumq. salute, qui regni cælorum hæredes per eum futuri erant; non permisit eum volutari in cæno huius vitæ: sed primò quidẽ inserit cordi ipsius iugem mortis memoriã, & futurorum suppliciorũ perpetuo duratura tormenta. Deinde vehementi frigore, febriq. ardentissima vexari illum sine intermissione permittebat, vt sibi ob oculos quotidie versaretur rapacissima mors. Quadã ergo die nihil omnino effatus, & arcanum suum nulli cõmunicans, profectus est ad quosdam, à quibus sibi pecuniæ summa nõ minima debebatur; & ait ad illos: Pulcherrimã inueni vineam, & necesse mihi est illam emere. Accepta igitur pecunia, quantam illi habebant, dimisso quod reliquum erat, abit ex ijs locis graui morbo laborans. Sequebatur verò illum Monachus quidã, Gregorius nomine, dux viæ ad monasteriũ ducentis. Cùm verò ad flumen quoddã venisset, ingressus vt traijceret, tũc agnouit Dei præeuntis auxilium

τέφρεος πρόνοια, καὶ πάντα πρὸ τέλους γινώσκουσα, προϊδοῦσα τὴν μέλλουσαν δι' αὐτοῦ γενήσεσθαι τοῖς ἀνθρώποις μεγίστην ὠφέλειαν, καὶ ὅτι πολλοὶ δι' αὐτοῦ τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας κληρονόμοι γενήσονται, οὐκ εἴασεν αὐτὸν ἐν τῷ βορβόρῳ τοῦ βίου κυλίεσθαι. ἀλλὰ πρῶτον μὲν ἐμφυτεύει ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ τὴν τοῦ θανάτου μνήμην ἀνέκλειπτον, καὶ τὴν τῶν μελλόντων κολαστηρίων ἀτελεύτητον βάσανον. ἔπειτα δὲ φρίκῃ μεγίστῃ, καὶ πυρετῷ σφοδροτάτῳ ἀενάως παλαίειν αὐτὸν συνεχώρει, ὡς προβλέπειν καθ' ἡμέραν πρὸ ὀφθαλμῶν αὐτοῦ τὸν ἅρπαγα θάνατον. Ἐν μιᾷ γοῦν τῶν ἡμερῶν μηδὲν εἰρηκὼς, μηδὲ θαῤῥήσας τὸ μυστήριον ἀνθρώπῳ τινὶ, πορεύεται πρός τινας χρεωστοῦντας αὐτῷ ποσὸν ἱκανὸν, λέγων πρὸς αὐτούς· ἀμπελῶνα κάλλιστον εὕρηκα, καὶ ἔχω ἀνάγκην τοῦ ἀγοράσαι αὐτόν. λαβὼν δὲ ἐξ αὐτῶν ὅσον ἂν εὑρέθησαν ἔχοντες, τὸ λοιπὸν καταλείψας ἔξεισι τῶν ἐκεῖσε τῇ νόσῳ βαρέως κατατρυχόμενος. συνείπετο δὲ αὐτῷ καὶ μοναχός τις Γρηγόριος τῷ ὀνόματι, ποδηγέτης αὐτῷ τῆς πρὸς τὸ μοναστήριον ἀπαγούσης ὁδοῦ γενόμενος. φθάσας δέ τινα ποταμὸν, καὶ εἰσελθὼν τοῦ περάσαι αὐτὸν, τότε ἔγνω τὴν τοῦ θεοῦ ὁδηγοῦσαν αὐτὸν αὐ-

τὴν λῆψιν βοηθοῦσαν αὐτῷ, καὶ πρὸς τὸ οἰκεῖον ἄγουσαν βούλημα. τῆς γὰρ νόσου κατὰ τὸ μέσον τοῦ ποταμοῦ, καθάπερ φορτίον βαρὺ, ἀφαιρεθείσης ἀπὸ τῶν ὤμων αὐτοῦ, προθύμως τοῦ λοιποῦ τὴν ὁδὸν διήνυε, καὶ τερπόμενος ἔψαλλεν· ὁδὸν ἐντολῶν σου ἔδραμον κύριε, ὅταν ἐπλάτυνας τὴν καρδίαν μου. καταλαβὼν δὲ τὰ περὶ τὸ Μερκούριον μοναστήρια, καὶ θεασάμενος τοὺς οὐρανίους ἐκείνους καὶ θαυμασίους ἄνδρας· λέγω δὴ Ἰωάννην τὸν μέγαν, καὶ Φαντῖνον τὸν περιβόητον, Ζαχαρίαν τὸν ἰσάγγελον, καὶ τοὺς λοιποὺς ἅπαντας πράξει καὶ λόγῳ θεό-τατα διαπρέποντας, καὶ καταπλαγεὶς ἐπί τε τῇ θεωρίᾳ αὐτῶν, καὶ τῷ ταπεινῷ σχήματι, πλήρης δακρύων ἐγένετο, καὶ πρὸς ἔνθεον ζῆλον σφοδρῶς ἀνεφλέγετο. καὶ ἐκεῖνοι δὲ θεασάμενοι παλαιὸν φρόνημα ἐν νεαρῷ σώματι, ἤθους τε πῆξιν, καὶ κατάστασιν εὔχρηστον· καὶ ἀγασθέντες ἐπὶ τῇ γλυκύτητι τῆς αὐτοῦ ἀναγνώσεως, καὶ ἐπὶ τῇ τοῦ νοὸς ὀξύτητι, ἔγνωσαν προορατικῷ ὄμματι τὴν ἐπ' αὐτῷ μέλλουσαν πολυπλασιάζεσθαι χάριν τοῦ πνεύματος, καὶ ὡς πολλοὶ δι' αὐτοῦ τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας κληρονόμοι γενήσονται. καὶ εὐλογίαις αὐτὸν κατεπλούτησαν, καὶ εὐχαῖς κατεστήριξαν. οὐ πολὺ τὸ ἐν μέσῳ, καὶ γράμ-

ματα

auxilium,& eo trahentis, quo ipſe volebat. Morbo enim veluti pondere in medio amne ab humeris excuſſo leuatus eſt; & reliquum viæ conficiebat alacriter,lætusq. canebat: Viam mandatorum tuorũ cucurri, cum dilataſti cor meũ. *Pſal.118.32* Vbi peruenit ad Monaſteria, quæ Mercurij vocantur, & vidit cæleſtes illos & admirabiles viros, magnum inquam Ioannem, & percelebrem Fantinum, & angelica puritate Zachariam, cæteroſque omnes opere & ſermone Dei præſtantiſſimos, aſpectu eorum humilique habitu ſtupefactus lacrymas affatim profudit, diuinoq. zelo vehementer accendebatur: & ipſi cõtra, ſenilem in iuuenili corpore ſenſum intuiti, morumq. ſtabilitatem, & aptam ad bona quæque habitudinem; necnon lectionis ſuauitatem admirati, mentiſque perſpicaciam, præſago cognouerunt oculo multiplicandam in eo Spiritus gratiam; quodque futurum eſſet, vt multi per eum fierent hęredes regni cælorum. itaque illũ & benedictionibus cumularũt, & pijs precationibus munierunt. Nõ multum Interfluxit temporis,

& ecce

& ecce tibi terroris & minarũ plenæ perferũtur ad monasteria litteræ à Prætore totius Prouinciæ; Vt si quis imponere manus auderet tali Clerico, manus ei præciderentur, eiusq. monasterium Fisco addiceretur. Quibus perterriti Monasteriorum præfecti, consilio inito cogitarunt illum transmittere in locũ extranei principatus, vt ibi sacro indueretur ille habitu, & ipsi se liberarent à principũ indignatione. Considera mihi tunc luctam inter Angelum & Satanam; illius quidem, vt hunc virum eriperet è turbulenta ac tenebricosa hac vita, eductũq. in terram promissionis, hoc est ad institutum eorum qui propter Dñm asperitate vitæ se exercent, vt proprium Deo dicaret, alterũq. efficeret Moysem: huius verò omnem machinam, omnem mouentis lapidem, vt huiusmodi bonũ impediret; quod fieri nõ potuisse re ipsa probatũ est. Neq. enim poterant vniuersa terræ regna collatis viribus Nili animum à proposito deterrere. Cogitat ergo vir Dei migrare in Monasteriũ S. Nazarij vocatũ, ibiq. perficere quod optabat. Quod vbi cognouit omniũ bonorum

ματος καταπληκτικά, καὶ ἀπειλαὶ φρικώδεις παρὰ τοῦ πάσης τῆς χώρας ἐπικρατοῦντος τὰ μοναστήρια κατελάμβανον· ὡς εἴ τις τολμήσειε χεῖρα ἐπιβαλεῖν κληρικῷ τῷ τοιῷδε, τὴν χεῖρα μὲν αὐτοῦ ἀποκόπτεσθαι, τὸ δὲ μοναστήριον τούτου δημεύεσθαι. ὑφ' ὧν καταπλαγέντες οἱ τῶν μοναστηρίων ἐξάρχοντες, ἐβουλεύσαντο τοῦτον ἐφ' ἕτερον κράτος ἐκπέμψασθαι, κἀκεῖσε τὸ ἅγιον σχῆμα ἐνδύσασθαι, καὶ ἑαυτοὺς ἀπειράστους φυλάξαι τῆς τῶν κρατούντων ἀγανακτήσεως. ἄθρει δὴ τότε πάλην ἀγγέλου τε καὶ διαβόλου· τοῦ μὲν, ὅπως τὸν ἄνδρα τοῦτον ἀπαλλάξῃ τοῦ ταραχώδους καὶ σκοτεινοῦ τούτου βίου, καὶ πρὸς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, ἥτις ἐστὶν ὁ βίος τῶν διὰ κύριον ἀσκουμένων, ἐξάξας τῷ θεῷ προσοικειώσῃ, καὶ ἄλλον Μωϋσέα ποιήσῃ· τοῦ δὲ πᾶσαν μηχανὴν, καὶ πάντα λίθον κινοῦντος, ὅπως τὸ τοιοῦτον ἀγαθὸν ἐμποδίσῃ, ὅπερ ἀδύνατον ἀπεδείχθη. οὐ γὰρ ἐδύναντο πᾶσαι αἱ βασιλεῖαι τῆς γῆς συναχθῆναι, ἵνα τὸν Νεῖλον ἐκ τῆς οἰκείας ὁρμῆς ἰσχύσωσιν ἀναστεῖλαι. Σκέπτεται τοίνυν ὁ τοῦ θεοῦ ἄνθρωπος καταλαβέσθαι τὸ τοῦ ἁγίου Ναζαρίου καλούμενον μοναστήριον, κἀκεῖ τὸ τοῦ πόθου πληρῶσαι ἐπάγγελμα. ὅπερ νοήσας ὁ πᾶσι τοῖς ἀγαθοῖς ἀντι-

σύμβυος, προλαμβάνει τὰ ἔμπροσθεν, καὶ παγίδας δεινὰς κατὰ τὴν ὁδὸν τίθησιν, οἱωδήποτε τρόπῳ τὸν δρόμον τοῦ δικαίου ἐκκόψαι βουλόμενος. Καὶ δὴ τὴν ὁδὸν διανύοντι, καὶ τῷ Θεῷ προσλαλοῦντι ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις, καὶ ὁλοψύχοις δεήσεσιν, μέλλοντι πρὸς ἀκτὴν ὑπεξέρχεσθαι, καὶ τῷ τῆς θαλάσσης εἴδει καθωραΐζεσθαι, βάρβαρος εἷς τῶν φρυγάνων ἐκπηδήσας, καθάπερ ποτὲ ἡ ἔχιδνα τοῦ Παύλου, τῆς χειρὸς τοῦ ἁγίου ἐδράξατο, καὶ ὁμοῦ πρὸς τὰ ἔμπροσθεν ἤρχοντο. οὐ πολὺ τὸ διάστημα, καὶ ἰδοὺ πλῆθος Σαῤῥακηνῶν ἐκ δεξιῶν ἀνακεκλιμένων ὑπὸ τὸ ἄλσος, μελάνων αἰθιόπων, ἀγριοφθάλμων, κακοπροσώπων, καὶ πάντων δαίμοσι προσεοικότων· πρὸς δὲ τὸ ἕτερον μέρος, μέγεθος πλοίων πρὸς τῇ γῇ σεσυρμένων, τὸν αἴσιον πλοῦν ὡς εἰκὸς ἀπεκδεχομένων. Ταῦτα ἰδὼν ὁ μακάριος Νεῖλος ἀθρόον, καὶ τὴν δεινὴν καὶ ἀσυνήθη θέαν ἐκείνην, καὶ τὸ ξένον σχῆμα κατανοήσας, οὐ τῆς οἰκείας φρενὸς ὑπεξέστη, οὐδ᾽ ἠλλοιώθη ὅλως τὴν ὄψιν, ἢ τὸν λόγον παρεσαλεύθη, ἀλλ᾽ ἡσυχῇ τὴν χεῖρα βαλὼν ἐν τῷ στήθει, καὶ τῷ σημείῳ τοῦ σταυροῦ ἑαυτὸν καθοπλίσας, εὐθαρσῶς καὶ ἀνδρείως ἀνταπεκρίνετο πρὸς τὰς ἐρωτήσεις·

τῶν

aduerſarius,anteuertit; & difficiles laqueos per viam tendit, volens vt quoquo modo retardaretur vir iuſtus à ſuo curſu. Ergo facienti iter, Deumq. pſalmis & hymnis fuſiſq. ex imo corde precibus alloquenti, dũ littori vicinus eſt, iam aſpectu maris exhilarandus,ecce proſilit è ſarmentis barbarus; & ſicut olim vipera Paulum,ita virum iuſtum manu pręhendit,ſimulq́. vltra gradiebãtur. Non longè profectis, en multitudo Sarracenorum ad dextram ſub nemore ſtratorum, nigrorum Aethiopum, feris intuentium oculis,truces vultus habentiũ, & omnino dæmonibus conſimilium: ad læuam verò naues magnæ ſubductæ; quod ventum illi ſecundum, vt par eſt, ad commodam nauigationem expectarent. Hæc vt repente vidit beatus Nilus, horribilemq. & inuſitatum illum aſpectũ,& peregrinum cõtuitus habitũ,nõ mente dimotus eſt,nec omnino facies illi immutata eſt, aut ſtuporẽ vllum paſſus eſt;ſed manu ſenſim ad pectus admota,ſigno crucis ſe ſe armauit,& audacter ac viriliter ad interrogata reſpõdebat.

bat. Ceteris enim omnibus diuina prouidentia, veluti fræno quodam detentis, & in eodem loco quaſi ſtupore correptis, ſolus cum eo loquebatur, qui cũ tenuerat; quiſnam eſſet, & cuias, & quò iret, ſingula perquirens. Illo verò fatẽte ingenue & patriã & genus & conſilium, admiratus barbarus iuuentutis florem: nondũ enim expleuerat triceſimem annũ: & veſtimentorum decorem; adhuc enim mundanum gerebat habitum; necnon prudentiam in reſpondendo; ait ad illum: Non decet talem te iuuenem monaſticis laboribus iã contabeſcere; ſed prope ſeniũ, quãdo nihil mali poteris agere, tunc potius, ſi omnino tibi conſtitutum eſt, in hoc certamen deſcendes. At vir prudens; Non inquit, inuitos nos eſſe Deus vult bonos: ſed neque placere Deo poteſt ſenex, quemadmodum nec tibi gener infirmus, aut Regi miles imbellis. Ego quoque nũc iuuentutis tẽpore Deo ſeruire volo, vt cum ſenuero, gloriam conſequar ab illo. Hæc infidelis ille Agarenus cũ audiſſet, virtutem viri planè reueritus; imò potius Dei prouidentia

cor

τῶν γὰρ ἄλλων ἁπάντων οἷόν τινι χαλινῷ τῇ τοῦ τῶν ὅλων Θεοῦ προνοίᾳ κατασχεθέντων, καὶ οἷον εἰπεῖν ἐν τῷ τόπῳ ἀποναρκησάντων, μόνος ἐκεῖνος ὁ τοῦτον κρατήσας διελέγετο, τίς εἴη, καὶ πόθεν, καὶ ὅποι πορεύεται, πάντα διερευνώμενος. τοῦ δὲ τὴν πατρίδα, καὶ τὸ γένος, καὶ τὸν σκοπὸν τῆς ὁδοιπορείας ἀληθῶς ἀναγγείλαντος, θαυμάσας ὁ βάρβαρος ἐπί τε τῷ ἄνθει αὐτοῦ τῆς νεότητος· οὔπω γὰρ ἡλικίας ἐπλήρου χρόνον τὸν τριάκοντα· καὶ ἐπὶ τῷ κάλλει τῶν ἱματίων, ἀκμὴν γὰρ τοῖς ἀπὸ τοῦ κόσμου ἐκέχρητο· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῇ συνέσει καὶ ταῖς ἀποκρίσεσιν αὐτοῦ, φησὶ πρὸς αὐτόν· οὐκ ἔδει σε τοιοῦτον νεώτερον ὄντα τοῖς μοναχικοῖς πόνοις ἀπὸ τοῦ νῦν σεαυτὸν κατατῆξαι, ἀλλὰ πρὸς γῆρας, ὅτε οὐδὲν κακὸν δυνήσῃ ποιῆσαι, τότε ἂν ἐπορεύθης, εἴγε ὅλως ἐβούλου, πρὸς τὸν τοιοῦτον ἀγῶνα. οὐ φησὶ πρὸς αὐτὸν ὁ ἐχέφρων ἀνήρ, οὐ βούλεται ὁ Θεὸς ἀκουσίως ἡμᾶς εἶναι καλούς. ἀλλ' οὐδ' ἰσχύει γέρων ἀρέσαι Θεῷ, ὥσπερ οὐδὲ σοὶ γαμβρὸς ἀσθενὴς, ἢ στρατιώτης νωθρὸς βασιλεῖ. κἀγὼ νῦν ἐν τῇ νεότητι θέλω δουλεῦσαι τῷ Θεῷ, ἵνα ἐν γήρᾳ παρ' αὐτοῦ δοξασθῶ. ταῦτα ἀκούσας ὁ ἄπιστος ἐκεῖνος Ἀγαρηνὸς, καὶ ὥσπερ αἰδεσθεὶς τὴν ἀρετὴν τοῦ ἀνδρὸς, μᾶλλον δὲ ὑπὸ τῆς

ἄνω-

ἄνωθεν προνοίας τὴν καρδίαν μεταβληθεὶς, ἀπέλυσεν αὐτὸν, ὑποδείξας αὐτῷ τὴν ὁδὸν, μηδὲν σκληρὸν ἢ ἐναντίον ποιήσας ἢ λέξας αὐτῷ· ἀλλὰ καὶ ἐπευξάμενος φασὶν αὐτῷ, καὶ προθυμοποιήσας αὐτὸν ἐν λόγοις ἱκανοῖς καὶ προτρεπτικοῖς εἰς ἀρετήν. ἐπεὶ δὴ τοίνυν διέστησαν ἀλλήλων, καὶ ἡ τοῦ Θεοῦ πρόνοια πρὸς τὸν ἑαυτῆς θεράποντα σκέπην τε καὶ ἀντίληψιν ἐπεδείξατο ἐν μέσῳ καμίνου τε καὶ πυρὸς, καὶ ἐν μέσῳ λεόντων, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ὄφεων καὶ σκορπίων, καὶ τῆς τοῦ ἐχθροῦ ἁπάσης δυνάμεως ἀβλαβῆ καὶ ἀπήμονα τοῦτον διαφυλάξασα· ἵνα γνῷ καὶ αὐτὸς τὴν τῆς φύσεως ἀσθένειαν καὶ τὴν τῆς ἀνθρωπίνης δυνάμεως οὐδενότητα, μικρὸν ἑαυτὴν ὑποστείλασα, καὶ οἷον αὐτὸν τῆς αὐτῆς ἐνεργείας καταλείψασα· τότε δὴ τότε φόβος καὶ τρόμος ἐπιπίπτει αὐτῷ, καὶ δειλία θανάτου περιέχει αὐτόν. ἐννοούμενος γὰρ εἰς οἵων παγίδων ἐμπεπτώκει πληθὺν, οὐδὲ τοὺς πόδας πρὸς τὴν ὁδὸν κατευθῦναι ἠδύνατο, ἀλλ' ὅλος διόλου κλονούμενος, πυκνὰ πρὸς τὰ ὄπισθεν ὑπεβλέπετο, τὴν τοῦ ξίφους τομὴν δολερῶς, ὥσπερ ἔθος αὐτοῖς, παρ' αὐτῶν αὐθωρὸν ἀπεκδεχόμενος. ὁ δὲ Σαῤῥακηνὸς ὡς εἶδεν αὐτὸν μήτε ἄρτον, μήτε πήραν ἐπιφερόμενον,

νον,

cor eius mutante, dimisit illũ, viam cõmonstrans; eum nihil asperè aut hostiliter in eum egisset, aut dixisset; sed bona etiam precatus illi esset, vt aiunt; verbisq. alacritatem addidisset non paucis, & ad virtutem incitantibus. Vt alter ab altero digressus est; cum Dei gratia suo famulo defensionem præstitisset & præsidium in media fornace ignis; atque inter leones, imò verò serpentes & scorpiones, totamq. inimici potentiam seruasset illæsum & incolumem; vt agnosceret & ipse naturæ imbecillitatem, & nihil esse vires humanas; paululum sese illa contraxit, & sua quasi vi operãte orbatum destituit. Tunc verò illum timor ac tremor corripere, pauorq. mortis apprehendere. Recogitans enim in quos laqueos, & quàm multos incidisset, & pedes ipsos ad iter dirigere non poterat; sed omnino titubans, retro sæpè respiciebat, gladio se per dolum, vt moris est ipsis, feriendum iamiam expectans. At Saracenus cum vidisset eum nec panem habere, nec peram, nec vini refocillatio-

 nem,

nem, acceptis panibus non quidẽ recentibus, sed ex mundissima similagine, cæpit post ipsum currere, fratrem vocãs, & vt se venientem expectaret acclamitans. Hoc maiorem illi timorem, vt par erat, & horrorem iniecit, opinatum vera se suspicione perstringi. Itaque solum hoc agebat, vt animam in manus Christi Domini commendaret. Ergo vt vidit illũ Sarracenus nimis pauitantem, & pallẽte vultu veluti mortuum, cæpit acriter increpare, & timiditatis probrum obijcere. Nos enim, inquit, de te dolemus, quod nihil honore tuo dignũ habeamus, tu verò de nobis quæ minus decet cogitas. Accipe parua hæc, quæ Deus subministrauit, & in pace tuum iter habeto.

Accepit vir Dei panes, tanquam sibi à Deo missos; & obstupescens tantam Dei de se curam ac solicitudinem, ne oculos quidẽ attollere in cælum volebat; sed veluti prę verecundia non audens intueri in Deũ, & multa cum humilitate defixos in terram oculos habens, Dauidis voces fusis
Psal. 115 lachrymis vsurpabat: Quid retri-

νον, μήπω οἴνου παράκλησιν, λαβὼν μεθ' ἑαυτοῦ ἄρτους ξηροὺς καὶ λίαν καθαρούς, ἤρξατο τρέχειν ὀπίσω αὐτοῦ, κράζων αὐτὸν ἀδελφὸν, καὶ προσμεῖναι τὴν ἄφιξιν αὐτοῦ ἐκβοῶν. ὅπερ εἰς μείζονα φόβον καὶ ἀγωνίαν, ὡς εἰκὸς, περιέβαλε τὸν νεανίαν, λογισάμενον ἀληθῆ ὑπειληφέναι ἑαυτόν· καὶ μόνον τὴν ψυχὴν παρετίθετο ταῖς χερσὶ τοῦ δεσπότου Χριστοῦ. Τοῦτον ἰδὼν δειλανδρήσαντα ὁ Σαρρακηνὸς, καὶ τῷ δέει τὰς ὄψεις ἀχρειωθέντα καθάπερ νεκρὸν, ἤρξατο ἐπιπλήττειν σφοδρῶς, καὶ τὸ ἄνανδρον ὀνειδίζειν αὐτῷ. ἡμεῖς γάρ φησι λυπούμεθα περὶ σοῦ, ὅτι οὐδὲν ἔχομεν ἄξιον τῆς σῆς τιμῆς, καὶ σὺ τὰ μὴ πρέποντα λογίζῃ περὶ ἡμῶν. δέξαι ταῦτα τὰ μικρὰ, ἅπερ ἐχορήγησεν ὁ θεὸς, καὶ πορεύου ἐν εἰρήνῃ τὴν σὴν ὁδόν·

Δεξάμενος τοίνυν ὁ τοῦ θεοῦ ἄνθρωπος τοὺς ἄρτους, ὡς ἐκ θεοῦ πεμφθέντας αὐτῷ, καὶ καταπλαγεὶς ἐπὶ τῇ τοσαύτῃ ἀντιλήψει καὶ περιποιήσει τοῦ θεοῦ περὶ αὐτὸν, οὐδὲ τὸ ὄμμα εἰς οὐρανὸν ἐπᾶραι ἠβούλετο· ἀλλ' ὥσπερ αἰδούμενος ἀναβλέψαι πρὸς τὸν θεὸν, κάτω τὸ πρόσωπον πρὸς τὴν γῆν μετὰ πολλῆς ταπεινοφροσύνης νενευκὼς, μετὰ δακρύων τὰς τοῦ Δαυὶδ ἠφίει φωνάς· τί ἀνταποδώ-

σω σοι.

σω σοι Κύριε λέγων περὶ πάντων, ὧν ἀνταπέδωκάς μοι μεγίστων σου εὐεργεσιῶν; σὺ γὰρ δέσποτα ἀντελάβου μου ἐκ γαστρὸς μητρός μου, καὶ οὐ συνέκλεισάς με εἰς χεῖρας ἐχθρῶν. μετὰ δὲ ταῦτα κρούων τὸ στῆθος καὶ τὰς πλευρὰς αὐτοῦ, ὡσανεὶ ἐπέπληττε τὴν ἰδίαν ψυχὴν, καὶ ἔλεγεν· Εὐλόγει ἡ ψυχή μου τὸν κύριον, καὶ πάντα τὰ ἐντός μου τὸ ὄνομα τὸ ἅγιον αὐτοῦ. εὐλόγει ἡ ψυχή μου τὸν κύριον, καὶ μὴ ἐπιλανθάνου πάσας τὰς ἀνταποδόσεις αὐτοῦ. ἐν τούτοις διανύσαντος τὸ λοιπὸν τῆς ὁδοῦ, καὶ λοιπὸν προσεγγίζοντες τῇ ἤδη προλεχθείσῃ μονῇ, ὑπαντᾷ αὐτῷ ἐν σχήματι ἱππέως ὁ τῶν δικαίων ἐχθρὸς, καὶ φησὶ πρὸς αὐτόν· ποῦ πορεύῃ σὺ κληρικέ; μὴ μοναχὸς ὑπάγεις γενέσθαι ἐν ταύτῃ τῇ μονῇ; καὶ ἵνα τί οὕτως ἐπλανήθης κακῶς; ὄντως κάλλιον ἠδύνασο ἐν τῷ οἴκῳ σου καθεζόμενος σῶσαι τὴν σὴν ψυχὴν, ἢ εἰσερχόμενος μέσον τῶν ἀγρίων τούτων θηρῶν. ἤρξατο δὲ κατηγορεῖν τοὺς μοναχοὺς, μυρίας λοιδορίας ἐπιχέων τῷ ὀνόματι αὐτῶν, φιλαργύρους τε καὶ κενοδόξους καὶ γαστριμάργους ἀποκαλῶν· καὶ ὅτι εἷς λέβης τοῦ μαγειρείου αὐτῶν ἐχώρησεν ἄν με σὺν αὐτῷ τῷ ἵππῳ σταθῆναι ἐν μέσῳ αὐτοῦ. μέλλοντος δὲ τοῦ δικαίου ἀπο-

κρι-

tribuam tibi Domine pro omnibus, quæ mihi retribuisti beneficijs maximis? Tu enim Domine suscepisti me de vte- *Psal.* 118
ro matris meæ; nec conclusi- *Psal.* 30.
sti me in manibus inimici. Post hæc tundens pectus & latera sua, obiurgabat quodammodo animam suam, aiebatque: Benedic anima mea *Psal.* 102
Domino, & omnia quæ intra me sunt nomini sancto eius. Benedic anima mea Dño, & noli obliuisci omnes retributiones eius. In his cũ reliquum itineris confecisset, iamq. esset prope monasteriũ, de quo supra diximus; fit illi obuiam equitis forma piorum hostis, & ait: Quo tu pergis clerice? nũ ad hoc monasterium, vt monachum induas? Cur in adeo fœdum errorem male raptus es? potuisses domi tuæ sedens salutem animæ facilius consequi, quàm inter has syluestres feras. Cæpitq. obtrectare monachis, & sexcenta conuicia in monasticum iactare nomen; auro, inani gloriæ, ventriq. deditos appellans: & vnius, inquit, lebetis culinæ eorum totum me stantem cum hoc equo pars media caperet. Cum ad hæc respon-

dere

dere vellet vir ſanctus, ac di-
Pſal. 57. cere: Tu verò quis es, qui inquiris, & reprehendis Dei famulos? dignus enim eſt operarius alimonia ſua: ille ſicut aſpis obturatis auribus rapido curſu ab eo receſſit. Et ſanctus Crucis ſigno identidē ſe muniens; ac deprecatus Deum, vt ſe ab eo præſeruaret crimine, quemcūque monachum condemnādi; lætus in ſanctū illud ingreſſus eſt monaſterium. Cumq. venerabundus conſalutaſſet Hegumenū & cūctos fratres, rogaſſetque vt ſibi Dominum propitiū redderent, receptus eſt ab ijs vt filius & frater cariſſimus. & cū vidiſſent eum valde feſſum de via, perhumaniter acceperūt appoſitis piſcibus & vino, & ceteris quibus ſe reficere monachi ſolent. At is poſthabitis pluribus, quòd minus conuenirēt ſtatum ineuntibus religioſum, & prěſertim in ipſo iuuentutis flore feruētibus, & Chriſti iugum ſubire volentibus, pane tantum & aqua corporis indigentiam explebat, indignum ſe putans ob Chriſti amorem vel illis veſci. Deinde Hegumenū de rebus ſuis certiorem facit, enarratq. oīa, & conſiliū ex-

κριθῆναι αὐτῷ καὶ εἰπεῖν· σὺ τίς εἶ ὁ ἀνακρίνων καὶ μεμφόμενος τοὺς δουλεύοντας τῷ θεῷ; ἄξιος γὰρ ὁ ἐργάτης τῆς τροφῆς αὐτοῦ. ἐκεῖνος βύσας τὰ ὦτα, ἀνεχώρησεν ἀπ' αὐτοῦ. ὁ δὲ ὅσιος κατασφραγισάμενος ἑαυτὸν τῷ σημείῳ τοῦ σταυροῦ, καὶ δυσωπήσας τὸν θεὸν ἐκτενῶς σκεπάσαι αὐτὸν ἀπὸ τοῦ κατακρῖναι τὸν οἱονδήποτε μοναχὸν, εἰσῆλθεν εὐθύμως εἰς τὴν ἁγίαν ἐκείνην μονήν· καὶ προσκυνήσας τόν τε ἡγούμενον, καὶ πάντας τοὺς ἀδελφοὺς, καὶ παρακαλέσας ἵνα εὔξωνται ὑπὲρ αὐτοῦ πρὸς κύριον, προσεδέχθη παρ' αὐτῶν ὡς υἱὸς καὶ ἀδελφὸς ἀγαπητός. ἰδόντες δὲ αὐτὸν κεκοπιακότα λίαν ἐκ τῆς ὁδοῦ, φιλοφρόνως ἐδεξιώσαντο αὐτὸν ἔν τε ἰχθύσι καὶ οἴνῳ καὶ τῇ λοιπῇ παρακλήσει τῶν ἀδελφῶν, καθὼς αὐτοῖς ἔθος. αὐτὸς δὲ τὰ πολλὰ παριδὼν ὡς ἀνοίκεια ὄντα τοῖς εἰσαγωγικοῖς, καὶ μάλιστα τοῖς σφριγῶσι τῇ τῆς νεότητος ἀκμῇ, καὶ βουλομένοις τὸν τοῦ Χριστοῦ ζυγὸν ὑπελθεῖν, ἄρτῳ μόνῳ καὶ ὕδατι τὴν χρείαν ἀπεπλήρου τοῦ σώματος, ἀνάξιον ἑαυτὸν κρατῶν διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς αὐτῶν μεταλήψεως. Εἶτα μετὰ ταῦτα ἀνατίθησι τῷ ἡγουμένῳ πάντα τὰ κατ' αὐτὸν, καὶ τὸν λογισμὸν τῆς

ἀφί-

ἀφίξεως αὐτοῦ, παρακαλῶν τῷ τοιούτῳ σκοπῷ ἐνδῦσαι αὐτὸν τὸ σχῆμα τῶν μοναχῶν, ὥστε μὴ πλέον τῶν τεσσαράκοντα ἡμερῶν ποιῆσαι ἐν αὐτῇ τῇ μονῇ, ἀλλὰ τῇ αὐτοῦ βουλῇ καὶ εὐχῇ ὑποστρέψαι αὐτὸν πρὸς τοὺς ἁγίους πατέρας, οἷς ᾠκειώθη ἐν τῇ ἀρχῇ, καὶ ἀπήλειψαν αὐτὸν νουθεσίαις καὶ διδασκαλίαις πνευματικαῖς. πρὸς τούτοις ὁ μὲν ἀββᾶς ἠβούλετο ἅμα τοῦ καθιερῶσαι αὐτὸν, καὶ ἡγούμενον καταστῆσαι ἐν ἑτέρῳ μοναστηρίῳ αὐτοῦ. αὐτὸς δὲ ἀκούσας τοῦ τοιούτου λόγου, τοσοῦτον ἐφάνη αὐτῷ φορτικὸν καὶ ἀπρεπὲς, ὅτι καὶ δεξιὰς δέδωκε τῷ θεῷ τοῦ ἀπ' ἐκείνης τῆς ὥρας, εἰ πατριάρχην βουληθείη τις καταστῆσαι αὐτὸν, μηδόλως ποτὲ καταδέξασθαι οἵαν δήποτε ἀρχήν· ἀλλ' ἀρκετὸν τυγχάνειν αὐτῷ, τὸ ἐν τῇ τάξει τῶν μοναχῶν διαρεστῆσαι θεῷ, καὶ μὴ ὑπερφρονεῖν, παρ' ὃ δεῖ φρονεῖν, ἀπολλῦσαι τὸ σωφρονεῖν. οὐ μόνον δὲ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἑτέροις τισὶν ὅροις περιέσφιγξεν ἑαυτὸν, ὑφ' ὧν ὡς περιεκτικωτέροις καὶ κεφαλαιωδεστέροις τῶν ἀρετῶν συγκρατούμενος, τὰ λοιπὰ πάντα ἐπαινετὰ καὶ καλὰ τούτοις συνέψονται ὡς ἐν ἁλύσεσιν ἐχόμενα. ἔστι δὲ ταῦτα· τὸ φυλάξαι τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν ἁγνείᾳ καὶ καθαρό-

τητι,

exponit ſuum cur illuc veniſſet, rogans ſibi monaſticum habitum dari ea lege, vt ne plus quadraginta dies in illo monaſterio moretur; ſed cum bona eius venia & benedictione liceat ſibi reuerti ad ſanctos Patres, quibus initio addictus eſſet, & à quibus fuiſſet inunctus admonitionibus & inſtitutionibus ſpiritalibus. At verò Abbas ſimul atque conſecraſſet illum, Hegumenum volebat præficere alteri ſuo monaſterio. Quod vt ille audiuit, adeo viſum ſibi eſt graue & indignum, vt Deo quoque ex illa hora ſpoponderit, ſe nullam prorſus ſuſcipere præfecturam, etiam ſi ad patriarchatum vocaretur; ſed ſibi ſatis eſſe, ſi in monachorum ordine Deo placeret; & non ſapere pluſquam oportet ſapere poſthabita ſobrietate. *Rom.* 12. 3. Quin & alios quoque præfixit ſibi terminos, quos tamquã plura comprehẽdentes & principaliores virtutes, cætera oĩa laudis & honeſtatis plena ſibi ijs obſtricto, tanquam annuli catenarum connexa, ſubſequerentur. Ea verò ſunt, vt corpus ſibi caſtũ purumq. ſer-

uaret,

uaret,iam Christo tanquã ho-
stiã & munus oblatũ: vt aua-
ritiã fugeret, radicem malorũ
omniũ, vsque ad vnum obolũ:
vt nullum monachum,aut he-
gumenum de suo exturbaret
monasterio ad parandam sibi
mansionem. Propter hæc sibi
constituta & fixa dũ angelicũ
sumeret habitũ,multas & ma-
Psal.141. ximas passus est vexationes.
Vbi enim maior repugnantia,
ibi semper pugna,iuxta illud:
In via hac,qua ambulabam,
absconderunt laqueum mihi.

τητι, ὡς προσφορὰν καὶ δῶρον προσενεχθὲν τῷ Χριστῷ· καὶ τὸ ἀπέχεσθαι φιλαργυρίας, τῆς ῥίζης πάντων τῶν κακῶν μέχρι καὶ ἑνὸς ὀβολοῦ· καὶ τὸ μὴ ἐκβάλλειν μοναχὸν ἢ ἡγούμενον ἀπὸ τῆς ἰδίας μονῆς ἕνεκα τῆς παροικίας αὐτοῦ. τούτων ἕνεκα τῶν κανονισθέντων καὶ ὁρισθέντων αὐτῷ ὑφ' ἑαυτοῦ ἐν τῇ αὐτοῦ ἀμφιάσει τοῦ ἀγγελικοῦ σχήματος, πολλοὺς καὶ μεγίστους ὑπέμεινε πειρασμούς· πρὸς γὰρ τὸ ἀντιτεῖνον μᾶλλον ἡ μάχη ἐστὶν κατὰ τὸ· ἐν ὁδῷ ταύτῃ ᾗ ἐπορευόμην, ἔκρυψαν παγίδα μοι. τῇ δὲ

Desiderantur aliqua.

λείπει.

Sed respondet amẽtia raptus, & ait: Recede Monache; vitæ meæ dies anni decẽ sunt. Per octo annos explebo animæ meæ desideria, & inimicos meos mihi subijciã,sicut volo ego. Duobus verò annis pœnitentiam agã, & recipiet me Deus,vt olim meretricem, & latronem. Tunc Abbas Nilus sancto afflatus spiritu, respondens illi ait: Caue tibi miselle homo: Nã decem,quos te putas victurum annos, & animæ desideria expleturum, decem dies tantũ sunt. Ne fallaris ergo, somnijs & diuinationibus teip-

ἀλλὰ ἀποκρίνεται μετὰ ἀπονοίας, καὶ φησίν· ὕπαγε καλόγηρε, δέκα ἔτη ὑπάρχουσιν αἱ ἡμέραι μου· ἐν τοῖς ὀκτὼ ἔτεσι πληρώσω τὰ τῆς ψυχῆς μου ἐπιθυμήματα, καὶ τοὺς ἐχθραίνοντάς μοι ὑποτάξω, ὡς θέλω ἐγώ. εἰς δὲ τὰ δύο ἔτη μετανοῶ, καὶ προσδέχεταί με ὁ θεὸς ὡς τὴν πόρνην καὶ τὸν λῃστήν. τότε ὁ ἀββᾶς Νεῖλος ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐμπνευσθεὶς ἀποκρίνεται αὐτῷ, καὶ φησίν· πρόσεχε σεαυτῷ ταπεινὲ ἄνθρωπε· ἃ γὰρ ἐλπίζεις δέκα ἔτη βιῶσαι, καὶ τὰ θελήματα τῆς ψυχῆς σου πληρῶσαι, δέκα ἡμέραι τυγχάνουσι μόναι. μὴ τοίνυν πλανῶ,

νῶ, ἐν ὀνείροις καὶ μαντείαις σεαυτὸν ἀπατῶν. Ταῦτα μετὰ παῤῥησίας πρὸς αὐτὸν εἰρηκὼς, καὶ ὑποστρέψας ἐν τῇ μονῇ, τῷ μὲν ἡγουμένῳ ἀπήγγελε τὴν ταχίστην ἀπώλειαν τοῦ δειλοῦ. ὁ δὲ σοβαρὸς ἐκεῖνος ἀνὴρ ῥίγει καὶ πυρετῷ παραχρῆμα συσχεθεὶς, ἔκειτο μέχρι τῆς ἐνάτης ἡμέρας βασανιζόμενος ἀνηκέστως· καὶ τῇ δεκάτῃ συστάσεως αὐτῷ ἐνεχθείσης παρὰ τῶν οἰκητόρων τῆς κώμης, καὶ πάντων βουλευομένων αὐτὸν ἀποκτεῖναι, αὐτὸς μαθὼν τοῦτο πρὸς τῆς ὑπ' αὐτοῦ πορνευομένης μαινάδος, ἐπιλάβετο μὲν τῷ θράσει τῆς σπάθης, καὶ πάντας αὐτοὺς διεσκόρπισεν ἐπιφανεὶς καὶ μόνον. τῷ δὲ φόβῳ καὶ τῇ δειλίᾳ καταχυθεὶς ἐπὶ πλεῖον, καὶ βουληθεὶς τῇ φυγῇ τὴν σωτηρίαν εὕρασθαι, ὑπὸ τῶν ἰδίων συμποδισθεὶς ἁρμάτων, καὶ πεσὼν τοῦ ζῆν ἀπηλλάγη· καὶ οὕτως ὑπὸ τῶν παρ' αὐτοῦ πολλάκις ἀδικηθέντων τὴν κεφαλὴν ἀπετμήθη, καὶ τοῖς κυσὶ παρεδόθη εἰς βρῶσιν. καὶ ἐπληρώθη αὐτοῦ ἡ πρόῤῥησις τοῦ ἁγίου, ὡς οὔτε ἐντὸς, οὔτε ἐκτὸς, ἀλλ' ἐν τῇ δεκάτῃ ἡμέρᾳ. Μετὰ δὲ ταύτας τὰς ἡμέρας ὑπέστρεψεν ὁ ὅσιος πατὴρ Νεῖλος πλήρης ὢν πνεύματος ἁγίου καὶ πίστεως πρὸς τοὺς ἁγίους πατέρας τοὺς ἐν τῷ Μερκουρίῳ. καὶ γὰρ πέφυκε τῷ ὁ-

te ipſum decipiens. Hæc cum animi libertate ad eum fatus, & in monaſterium reuerſus, Hegumeno quidem renũciauit, futuram breui perditi hominis mortem. At inſolens ille vir frigida calidaq. febri ſtatim correptus, iacebat per dies nouẽ grauiſſimis afflictus doloribus. Decimo verò conſpiratione in eum facta à vici illius incolis,& conſultantibus omnibus de inferenda illi nece, admonitus ille de hoc à mænade quæ eius libidini ſeruiebat, arripuit quidem gladium fretus audacia; tantũq. illis viſus omnes in fugam vertit:verum timore pauoreq. vehementius agitatus,volenſque ſibi fuga conſulere, ſuis ipſe præpeditus eſt armis, lapſusq. occubuit. tumq. præciſum illi fuit caput ab ijs, qui ſæpe ab eo peſſima quæque fuerant paſſi, proiectusq. ipſe canibus ad deuorandum. Et impletum eſt quod vir ſanctus de illo prædixerat; ſcilicet non ante, nõ poſt,ſed decima die. Poſtquam hi dies abiere, reuerſus eſt Spiritu ſancto & fide plenus ſanctus Pater Nilus ad ſanctos Patres in Mercurio. Natura enim compara-

tum est, vt planè similibus similia delectentur. & videntes eum omnes & vita, & zelo, & habitu,& instituto ornatum Apostolico, & relucentem in eius fronte cum verecundia modestissimam humilitatem, exultarũt,& lętati sunt,Deoq. gloriam propter ipsum dederunt. Ipse vero omnes venerabatur,colebatq. tanquam Angelos Domini; præcipuo vero amore prosequebatur,sũmaq. charitate complectebatur venerabilem Patrem Fantinum; & ille vicissim pari, vel etiam maiori affectu amoris respondebat; Petri cum Ioanne, seu Basilij cum Gregorio summã & indiuulsam animorum coniunctionem præseferentes.

Confidentibus ergo sæpè illis,& scripturas lectitãtibus, conueniebant omnes fratres ad illos, rogabãtq. vt sibi vtilitatis sermonem depromerẽt. Et audiẽtes verba gratiæ,quæ procedebant de ore sancti Patris Nili; & intuentes etiam emicãtem gratiam de sancto Patre Fantino, nihil aliud esse illos putabant, quam Petrum & Paulum, quorum etiam vitæ æmulatores erant. Accesserũt ergo quidam è fratribus

ad

μοίῳ τὸ ὅμοιον πάντως συνήδεσθαι· καὶ ἰδόντες αὐτὸν πάντες ἀποστολικὸν καὶ βίον καὶ σχῆμα καὶ ἐπιτήδευμα περιβεβλημένον, ἔχοντα δὲ καὶ τὴν εὐπρεπεστάτην ταπείνωσιν σὺν τῇ αἰδοῖ τῷ μετώπῳ περικαθημένην, ἠγαλλιάσαντο καὶ ηὐφράνθησαν, καὶ τῷ Θεῷ ἐπ' αὐτῷ δόξαν ἀνέπεμψαν. αὐτὸς δὲ πάντας μὲν ἐσέβετο καὶ εὐλαβεῖτο ὡς ἀγγέλους κυρίου, ἐξαιρέτως δὲ σχέσιν καὶ ἀγάπην μεγίστην ἐκέκτητο πρὸς τὸν τίμιον πατέρα Φαντῖνον. κἀκεῖνος δὲ πάλιν τὸ αὐτὸ φίλτρον ἢ καὶ πλέον ἐδείκνυε πρὸς αὐτὸν· τὴν τοῦ Πέτρου καὶ Ἰωάννου, ἢ Βασιλείου καὶ Γρηγορίου συζυγίαν καὶ ἀδιάσπαστον γνώμην ἐν ἑαυτοῖς προδηλοῦντες.

Συγκαθημένων γὰρ αὐτῶν πολλάκις, καὶ τὰς γραφὰς ἀναγινωσκόντων, συνήγοντο οἱ ἀδελφοὶ πρὸς αὐτοὺς πάντες, παρακαλοῦντες ἀκοῦσαι λόγον ὠφελείας ἐκ τοῦ στόματος αὐτῶν. καὶ ἀκούοντες τοὺς λόγους τῆς χάριτος τοὺς ἐκπορευομένους ἐκ τοῦ στόματος τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Νείλου, θεωροῦντες δὲ καὶ τὴν ἀστράπτουσαν χάριν ἐπὶ τὸν ἅγιον πατέρα Φαντῖνον, οὐδὲν ἄλλο ὑπελάμβανον τούτους ὑπάρχειν, ἀλλ' ἢ Πέτρον καὶ Παῦλον, ὧν καὶ τὸν βίον ἐζήλουν. Τινὲς οὖν τῶν ἀδελφῶν ἀπελθόν-

τες

τις εἰς προσκυνήσιν τοῦ μεγάλου πατρὸς Ἰωάννου, ἤρξαντο ἐπαινεῖν τὸν μακάριον Νεῖλον, ὡς ὠφελείας ὑπόθεσιν παρὰ τοῦ θεοῦ πεμφθέντα ἐν τοῖς τόποις ἐκείνοις· προστιθέντες καὶ τοῦτο, ὅτι οὔτε ἄρτου, οὔτε οἴνου μεταλαμβάνει, ἄσκησιν διώκων ὑψηλοτάτην. ἐκέλευσεν οὖν αὐτοῖς ὁ πατὴρ ἀποστεῖλαι αὐτὸν πρὸς αὐτόν. Τούτου γεγονότος, καὶ μετὰ χαρᾶς προσδεχθέντος, κελεύει ὁ μέγας πατὴρ Ἰωάννης δοθῆναι αὐτῷ ποτήριον οἴνου μεγίστου, βουλόμενος ἰδεῖν εἰ κατὰ θεόν ἐστιν ἡ αὐτοῦ πολιτεία. λαβὼν δὲ τὸ ποτήριον ὁ ὅσιος πατὴρ Νεῖλος, καὶ αἰτησάμενος εὐλογίαν, ἀνυποστόλως πέπωκεν αὐτὸ μέχρι τέλους, μήτε τὸ ἀθρόον τῆς βλάβης τοῦ οἴνου καταπλήξας, μήτε τὴν οἰκείαν κρίσιν τῆς τοῦ πατρὸς διακρίσεως κυριωτέραν ἀποδέξας· ἀλλὰ τὴν κοπὴν τοῦ θελήματος εὐλόγου τε καὶ ἀλόγου ὡς σωτηρίας μεγίστην ὑπόθεσιν τῶν λοιπῶν προτιμήσας. τότε ὁ μέγας ἐκεῖνος θαυμάσας καθ' ἑαυτὸν τοῦ ἀνδρὸς τὴν σοφίαν, καὶ τὸ ἀνυπόκειτον τῆς αὐτοῦ ὑπακοῆς κατὰ πάντων· ἐπείρασε γὰρ αὐτὸν καὶ ἐν ἄλλοις, μᾶλλον δὲ ἐδίδαξεν αὐτὸν οἷα πατὴρ υἱὸν γνήσιον· ἔφη πρὸς τοὺς παρόντας· οὐκ ἔλεγον οἱ πατέρες ὅτι ὁ ἀββᾶς Νεῖλος

οὐ

ad magnum Patrem Ioannem ſalutationis cauſa; cæperuntque celebrare beatum Nilum, quod miſſus à Deo eſſet ea in loca vtilitatis ergo: addebantque, illum nec pane veſci, nec vinum bibere, aſperrima vitæ ratione vtentem. Iuſſit ergo pater, vt is ad ſe mitteretur. Eo profecto, & comiter excepto, iubet magnus pater Ioannes offerri illi generoſiſſimi vini poculū; experiri volens, num ſecundum Deum inſtitutum eius eſſet. At B. Nilus acceptum poculum petita benedictione, nihil moratus totum ebibit, nec damnum ex epoto vino veritus, nec ſuum conſilium propoſito Patris dijudicantis præferens: ſed abdicationem voluntatis ſuæ ſiue rationi cōſonæ, ſiue minus conſonæ, tanquam ſalutis anſam longè maximam, ceteris anteponens. Tunc magnus ille viri ſapientiam, ſinceramque ac plenam obedientiam ſecum admiratus (tentauit quippe illum & in alijs, imò docuit vti pater germanum filium) ad aſtantes ait: Nonne dicebant Patres, Abbatem Nilum abſtinere à vino?

Vt

Vt videre est, alia vident homines, & alia dicunt. Continuò surgens ille profunda incuruatione sese demisit; & ignoscito, inquit, venerande Pater, nam coram Deo nihil boni vnquã feci. Abstinentia tamen Pater, quod ipse melius nosti, omnibus ad omnia prodest; senibus quidem, vt exẽplar sint iunioribus; nobis verò, qui iuuenes tyronesq. sumus, ne flãmæ addamus vberius pabulũ, vel feram immitiorem & indomitam reddamus. Assequi porrò benedictionem sacratissimæ tuæ manus siue per vini potũ, siue per frustũ panis, patriarchali est gratia dignũ, & tantũdem valens est donum. Hæc audiẽs magnus Ioãnes subrisit, & spiritu exultans multo pluribus illũ benedictionibus cumulauit, & votis bona ei precatus locupletauit. Cæterum admonuit, vt medium asperioris viæ cursum teneret; ne forte morbo, aut senio grauior ea tunc quæreret, quæ religiosum habitum nõ decent. Et tunc quidem illũ apud se manere voluit mira suauitate captus, quã eo legente sentiebat, & perspicaci sentẽtiarum explanatio-

ne,

ἐγγεύεται οἴνου; ὡς ἔοικεν, ἄλλα ὁρῶσιν ἄνθρωποι, καὶ ἕτερα λέγουσιν. Εὐθέως οὖν ἀναστὰς ἐκεῖνος βάλλει μετάνοιαν λέγων· Συγχώρησόν μοι τίμιε πάτερ, ὅτι οὐδέποτε ἐποίησά τι ἀγαθὸν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. ὅμως ἡ ἐγκράτεια πάτερ, ὡς καὶ αὐτὸς μᾶλλον ἐπίστασαι, συμβάλλεται πᾶσιν ἐν ἅπασιν, τοῖς μὲν γέρουσιν ἵνα εἰκὼν καὶ τύπος γένωνται τοῖς νέοις· τοῖς δὲ νέοις ἡμῖν καὶ εἰσαγωγικοῖς, ἵν᾽ ὅπως μὴ τῇ φλογὶ πλείονα ὕλην προσθήσωμεν, ἢ τὸ θηρίον ἀγριώτερον καὶ δυσκάθεκτον καταστήσωμεν. τὸ μέντοι ἐπιτυχεῖν τῆς παναγεστάτης εὐλογίας τῆς σῆς τιμίας χειρὸς, εἴτε διὰ πόματος οἴνου, εἴτε διὰ κλάσματος ἄρτου, πατριαρχικῆς χάριτος ἄξιον, καὶ τῆς αὐτῆς δωρεᾶς ἰσόῤῥοπον. Ταῦτα ἀκούσας ὁ μέγας Ἰωάννης, ὑπομειδιάσας τῷ προσώπῳ, καὶ ἀγαλλιαθεὶς τῷ πνεύματι πολλῷ πλέον εὐλογίαις αὐτὸν ἀντημείψατο, καὶ εὐχαῖς κατεπλούτησεν. ἐνουθέτει δὲ αὐτὸν συμμέτρως ἀσκεῖν, μή πως ὑπὸ νόσου ἢ γήρως πιεσθεὶς μέλλῃ τότε ἐπιζητεῖν τὰ μὴ τῷ σχήματι πρέποντα. Καὶ τότε μὲν κατέσχεν αὐτὸν παρ᾽ ἑαυτῷ, εὐφραινόμενος ἐπὶ τῇ ἡδυτάτῃ ἀναγνώσει αὐτοῦ, καὶ τῇ εὐστόχῳ τῶν νοημάτων ἀναπτύξει, καὶ διαστα-

φήσει

φήσει τῶν θείων γραφῶν. ἐσχόλαζε γὰρ ὁ μέγας Ἰωάννης ἀεὶ ἐν τοῖς λόγοις τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου· ὥστε τῇ πολλῇ πείρᾳ, ἣν ἐξ αὐτῶν ἀνελάβετο, ἄλλον Θεολόγον παρὰ πᾶσι γνωρίζεσθαι. ἐν μιᾷ δὲ τῶν ἡμερῶν ἀναγινώσκοντος ἐν τῇ αὐτῇ βίβλῳ τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Νείλου, καὶ τοῦ γέροντος βουληθέντος διευκρινῆσαι ἓν τῶν τοῦ ἁγίου διδασκάλου πονηθέντων δογμάτων, οὐκ ἤρεσε τῷ ἀββᾷ Νείλῳ ἡ τοῦ γέροντος ἑρμηνεία, ὡς μὴ τὸν σκοπὸν τοῦ διδασκάλου ἐν ἀκριβείᾳ καταλαβόντος. καὶ βουληθέντος τὸ ἴσον τῆς διανοίας ἐν ἑτέρῳ χωρίῳ τῆς αὐτῆς βίβλου σαφέστερον ἀποδεῖξαι, καὶ τὴν ὀρθότητα τοῦ δόγματος καθὼς ἔχει ἀποφῆναι, ἐπετιμήθη σφοδρῶς παρὰ τοῦ μεγάλου, ὡς οὐκ ἐξὸν αὐτῷ ἐρευνᾶν τὰ τοιαῦτα, νέῳ ὄντι καὶ ἀρχαρίῳ, καὶ ἀκμὴν ἐν τοῖς πάθεσιν τοῦ βίου ἰλυασωμένῳ. αὐτὸς δὲ ἀκούσας, οὐδαμῶς ἐταράχθη, ἢ ὅλως παρεσαλεύθη τῆς πίστεως καὶ ἀγάπης, ἧς ἐκέκτητο πρὸς τὸν γέροντα. ἀλλ' οὕτως ἐδέξατο αὐτοῦ τὰ ὀνείδη, ὡς ὁ διψῶν ὕδατος ἐμπεπλησμένον ἀγγεῖον. καὶ γὰρ εἶχεν αὐτὸν ὡς τὸν ἅγιον Ἰωάννην τὸν Βαπτιστήν· πολλάκις δὲ οὕτω προσεκύνει τὸν τόπον, ὅπου ἵσταντο οἱ πόδες αὐτοῦ ἐν τῇ ἐκ-

ne, ſacrarumq. ſcripturarum expoſitione. Vacabat autem aſſiduè magnus Ioannes Gregorij Theologi ſcriptis; vt ex multa eorum lectione alter Theologus apud omnes audiret. Quadam ergo die librum eundem legente ſancto Patre Nilo, placuit ſeni dogma quoddam Doctoris dilucidare. Abbati vero Nilo probata non fuit tradita à ſene expoſitio, vtpote non aſſecuto germanum Doctoris ſenſum. Et cum voluiſſet ex altero libri loco planius oſtendere rem ita eſſe; & dogmatis rectitudinem, vt habebat, explicare; vehementer correptus fuit à magno Patre, quod fas ei non eſſet iuueni, & tyroni, cænoq. ſæcularis vitæ adhuc inquinato res huiuſmodi curioſius tractare. Quod ille audiens, non eſt turbatus, nec vlla ex parte mutata eſt illi voluntas in obſeruando diligendoque vt antea ſene: ſed increpationes eius æquè accepit ac ſitibundus aquæ vas plenum. Erat enim illi ſenex alter Ioannes Baptiſta. Sæpe verò etiam ita venerabatur locum, in quo ſteterant pedes eius in Eccleſia,

quem-

quemadmodum & ipsa sacri altaris penetralia. Ad vesperum cum se in cellam quietis caussa contulisset, subijt mentem illius cogitatio, quæ illum turbauit, multumq. vexauit: Num fortasse magnus ille pater ex animo reprehēdisset vt male interpretatum Theologi verba, atque hæreticum ipse habuisset sensū; an verò meā, inquit, voluit deprimere arrogantiam fastumq. plurimum. Dum hæc secum cogitat, leui somno corripitur. Interim qui iustorum omniū lapsus obser uat in sacris eorum gressibus ad supplantandum aut ponen dum laqueum, cribrare volens & hunc virum iustum, apparet illi non per somnum & somnium duorum specie senū iusta proceritate, dicentiū: Nos sumus Petrus & Paulus; & q̄a te vidimus in diuinis dogmatibus laborantem, venimus ad erudiendum te, docendūq. omnē veritatem. Protulerunt ergo illi locum quendā, quantum dominicæ precis amplectæretur oratio; & discesserūt. Ille sese colligens, neque enim dormiebat, applaudebat sibi quidē interim de importuno viso; & sententiam in ore habebat; licet quid per eā significare-
tur,

ἐκκλησίᾳ, ὡς καὶ τὸ ἅγιον βῆμα τοῦ θυσιαστηρίου. τῆς δὲ ἑσπέρας καταλαβούσης, καὶ προσδιαθέντος αὐτοῦ ἡσύχως ἐν τῷ κελλίῳ τῷ ἰδίῳ, ὑπεισῆλθεν αὐτῷ λογισμὸς ἐκταράσσων καὶ ἐνοχλῶν αὐτὸν σφόδρα, εἴγ᾽ ἄρ᾽ ὁ μέγας ἐπ᾽ ἀληθείας ἐπέπληξεν αὐτῷ, ὡς κακῶς νενοηκότι τὴν χρῆσιν τοῦ θεολόγου, μή ποτε καὶ αἵρεσις λογισθείη ἢ μόνον ταπεινῶσαι βουλόμενος τὴν ὑψηλοφροσύνην καὶ μεγίστην ἀλαζονείαν. καὶ ταῦτα διενθυμούμενος, μικρὸν ἀπενύσταξεν· ὁ δὲ πάντων τῶν δικαίων παρατηρῶν τὰς παρατροπὰς τῶν εὐθέων διαβημάτων τοῦ ὑποσκελίσαι ἢ κρύψαι παγίδα, βουληθεὶς σινιάσαι καὶ τὸν ὅσιον τοῦτον, φαίνεται αὐτῷ καθ᾽ ὕπαρ ἐν σχήματι δύο πρεσβυτέρων μεγάλων λεγόντων· ἡμεῖς ἐσμὲν Πέτρος καὶ Παῦλος· ἰδόντες δέ σε φησὶν ἀσχάλλοντα περὶ τῶν θείων δογμάτων, ἤλθομεν τοῦ συνετίσαι σε, καὶ διδάξαι τὴν ἀλήθειαν πᾶσαν.

Εἶπον οὖν καὶ χρῆσιν ὅσον τὸ τῆς δεσποτικῆς εὐχῆς ὕφος, καὶ ἀπέστησαν. ὁ δὲ εἰς ἑαυτὸν ἐλθών, οὐδὲ γὰρ καθεύδων ὑπῆρχεν, ἐφιλοτιμεῖτο πρὸς τὸ παρὸν ἐπὶ τῷ ἀκαίρως φανέντι, καὶ τὴν χρῆσιν ἐπὶ στόματος εἶχεν, τὴν δὲ ἔννοιαν αὐτῆς
οὐκ

οὐκ ἠρεύνα, καὶ ταῦτα δι' ὅλου τοῦ ὄρθρου καὶ ἕως πρωΐας. πρὸς δὲ τὸ διάφαυμα ἡσυχίαν ἄγων βαθεῖαν, καὶ μέλλων ἐρευνῆσαι τὸ τῆς ἀποκαλύψεως βάθος, εὗρε τὸ νομιζόμενον μέλι πικρότερον ἀψινθίου· καὶ τὴν κρυπτομένην θεολογίαν, προδήλως αἵρεσιν δεινοτάτην. τότε ὁ ὀξύνους ἐκεῖνος ἀνὴρ, καὶ ταχὺς εἰς τὸ διακρῖναι τὸ καθαρὸν ἀπὸ τοῦ κιβδήλου, καταμαθὼν τὸν παμμέγιστον δόλον τῶν νοητῶν πολεμίων, καὶ τὴν ἄφθαστον πανουργίαν ἐκείνην, προστρέχει τῷ τοῦ σωτῆρος σταυρῷ, ῥίπτει ἑαυτὸν ἐπ' ἐδάφους, ἐν συντετριμμένῃ καὶ ταπεινῇ τῇ καρδίᾳ αἰτεῖται ἀπάλειψιν ἐκ καρδίας τῆς πονηρᾶς ἐκείνης ἐγγραφῆς καὶ βιβλίου, ἧς καὶ τετύχηκε παραχρῆμα. ἀναστὰς γὰρ τοῦ τόπου ἐκείνου, οὐδαμῶς οὐδέ ποτε ἠδυνήθη ἀπ' ἐκείνης τῆς ὥρας εἰπεῖν, ἢ κἂν ἐννοῆσαι τῆς πονηρᾶς ἐκείνης χρησμῳδίας μήτε ἀρχὴν, μήτε τέλος. ἄπεισι δὲ καὶ πρὸς τὸν μέγαν ἐργάτην, καὶ βάλλει αὐτῷ μετάνοιαν, ἀπαγγέλλων τὰ πάντα. ὁ δὲ γέρων μειδιῶντι τῷ προσώπῳ ἐκράτησεν αὐτὸν τῆς χειρὸς καὶ εἶπεν· ἀνδρίζου ὦ τέκνον, ἀνδρίζου καὶ κραταιούσθω ἡ καρδία σου, καὶ ὑπόμεινον πειρασμοὺς

tur, non examinaret; idq. per totũ nocturnarũ precum spatium vsque ad illucescentem diem. Cũ verò illucesceret in summa animi quiete perscrutaturus latentẽ vim expositæ sibi sententiæ, comperit quod putabatur mel, absinthium amarissimum; & occultam theologiam hæresim esse manifesto prauissimam. Tunc acuti vir ingenij, veloxq. ad discernẽdum purum ab adulterino, cognita nequissima fraude spiritalium hostium, & immensa illa versutia, accurrit ad Crucem Saluatoris, prosternit se humi, contrito & humili corde petit deleri sibi ex intimo corde nefariam illam & impuram scriptionẽ; quod etiam continuò impetrauit. Cum enim de loco illo se erexisset, numquam ex illa hora potuit aut effari, aut reuocare quicquam omnino in memoriam, quod ad prauam illam allocutionem quoquomodo spectaret. Accedit quoque ad magnum vitæ sanctioris operarium, & profunda vsus inclinatione singula enarrat. At senex subridens, præhensaq. manu dixit: Viriliter age fili, viriliter age, & confortetur cor tuum, & susti-

Psal. 26.

ne dæmonum tentationes; vt
conuersus tu etiã confirmes in
generatione tua multorũ ani-
mas, luxq. fias & sal in mundo
errantibus. Noui equidẽ mẽtis
perspicaciam, & sermonis gra-
tiã, qua Deº te donauit; & scio
te rectè defendere mẽtem san
cti Doctoris; sed quia timebã,
ne magna de teipso elatus opi
nione præceps rueres; q; sæpè
tui similibus, velocitate inge-
nij præstantibus euenire solet;
satius duxi te contristando me
2. Cor. 7. oblectari, quemadmodũ Apo-
stolus docet, quàm Spiritũ san
ctũ de te contristari, si tumida
existimatione superbiaq. infla-
tus corrueres. His, alijsq. plu-
ribus ad eũ vsus verbis, & pre-
catus ei optima quæque, cum
benedictionibus dimisit in pa-
ce. Sanctus verò Pater noster
Nilus maiora in dies incremẽ-
ta faciens ad altiores virtutũ
gradus, quibus homo accedit
ad Dei similitudinem, amauit
etiã virtutũ omniũ matrẽ, so-
litudinem, maiores ex ea diui-
tias lucraturus, & immensum
sapientiæ cumulũ. Et cõmuni-
cato cõsilio suo cũ sãctis patri
bus: agebat enim nihil illis in-
cõsultis: annuẽte illorũ prudẽ-
tia, precibusq. opitulãtibus, q in cõsultatione erat, decretũ fuit.

σμοὺς τῶν δαιμόνων, ἵνα καὶ αὐτὸς
ἐπιστρέψας στηρίξῃς πολλῶν ψυ-
χὰς ἐν τῇ γενεᾷ σου, φῶς καὶ ἅλας
ἀναδειχθεὶς ἐν τῷ κόσμῳ τοῖς
πλανωμένοις. καὶ γὰρ ἐγὼ οἶδα
τὴν ἐκ τοῦ θεοῦ δοθεῖσαν σοι ἀγχί-
νοιαν, καὶ τὴν χάριν τοῦ λόγου· καὶ
ἔγνων ὅτι ὀρθῶς διεκδικεῖς τὸν
σκοπὸν τοῦ ἁγίου. ἀλλὰ φοβού-
μενος μὴ τῷ τῆς οἰήσεως πάθει
καὶ κρημνῷ περιπέσῃς, ὅπερ πολ-
λάκις εἴωθε ξυμβαίνειν τοῖς κατὰ
σὲ ταχυδρόμοις, ἄμεινον κέκρικα
εὐφρανθῆναι με ἐν τῷ σὲ ὑπ' ἐ-
μοῦ λυπηθῆναι, καθὼς ὁ ἀπόστο-
λος διδάσκει, ἢ τὸ ἅγιον πνεῦ-
μα κατὰ σοῦ λυπηθῆναι ἐν τῷ σὲ
οἰήσει καὶ ὑψηλοφροσύνῃ κατενε-
χθῆναι. Ταῦτα καὶ πλείονα τούτων
εἰρηκὼς πρὸς αὐτόν, ἐπευξάμε-
νός τε καὶ εὐλογήσας ἀπέλυσεν ἐν
εἰρήνῃ. ὁ δὲ ὅσιος πατὴρ ἡμῶν
Νεῖλος ἔτι καὶ ἔτι προκόπτων καὶ
αὐξανόμενος ταῖς κατὰ θεὸν ἀνα-
βάσεσι καὶ θεώσεσιν, ἠράσθη καὶ
τῆς μητρὸς πασῶν τῶν ἀρετῶν
ἡσυχίας, πλείονα πλοῦτον ἐκ ταύ-
της ἰσχύων κερδῆσαι καὶ ἄπειρον
σοφίαν. καὶ τοῦτο ἀναθεὶς τοῖς ἁ-
γίοις πατράσι, διὰ τὸ πάντα
μετὰ βουλῆς αὐτῶν πράττειν, τῇ
αὐτῶν συνέσει καὶ δι' εὐχῶν συν-
εργίᾳ τὸ βουλευθὲν ἐκυρώθη.

Σπή-

Est

Σπήλαιον δέ ἐστιν οὐ μακρὰν τῶν μοναστηρίων, ἐν τῷ ὕψει τοῦ κρημνοῦ διακείμενον, ἔχον ἐν αὐτῷ καὶ θυσιαστήριον ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἀρχιστρατήγου Μιχαὴλ, πάνυ πρὸς ἡσυχίαν ὂν ἐπιτήδειον τοῖς ἐπιτηδείοις. ἐν τούτῳ τῷ σπηλαίῳ ὁ ἀνδρεῖος ἐκεῖνος ἀναλαβὼν Ἠλιοῦ τὸν ζῆλον, καὶ Ἐλισσαίου τὴν καρτερίαν, τήν τε ὑπομονὴν πάντων τῶν ἁγίων, ἀνέρχεται κατοικήσων μετὰ πλείστης χαρᾶς τε καὶ προθυμίας. ἐν ᾧ κατὰ μόνας αὐλιζόμενος, καὶ τὸν θεὸν προσδεχόμενος, μᾶλλον δ' ἐνώπιον αὐτοῦ παριστάμενος, καὶ τὸν ἀόρατον ὡς ὁρατὸν προορώμενος, πολλοὺς καὶ μεγίστους ἀγῶνας ἀνδρικῶς ἐπεδείξατο, πάντων τῶν προηγωνισμένων ὁσίων τε καὶ δικαίων τὰς ἀρετὰς καὶ τὰ ἆθλα ἀναμάξασθαι σπουδάζων· ἅπερ οὐδεὶς ἂν ἰσχύσαι ἢ λόγῳ φράσαι, ἢ γραφῇ παραδοῦναι, διὰ τὸ ἐν κρυπτῷ μόνῳ τῷ τὰ κρυπτὰ εἰδότι προσαναφέρεσθαι· εἰ μή που τις ταῦτα ἀπὸ τοῦ τέλους τεκμήραιτο, τουτέστι τῆς παρὰ τοῦ θεοῦ δόξης, καὶ τῆς πατρικῆς ἀνταποδόσεως. ὁ πατήρ σου γάρ φησιν ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ, ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ· καὶ τοὺς δοξάζοντάς με φησὶ δοξάσω. τίς δ' οὕτως ἐδοξάσθη καὶ ἐτιμήθη ἐν τῇ γενεᾷ ταύτῃ, ὡς ὁ μακάριος οὗτος; οὐ μόνον παρὰ πιστῶν

βασι-

Eſt non procul à monaſterijs ſpelunca ſummis in rupibus, habens quoque ædiculam Michaeli Archãgelo dicatã, ſolitudinis ſtudioſis aptiſſima. In hanc ille fortitudine inclytus, aſſumpto Heliæ zelo, & Heliſſæi tolerantia, ſanctorumque omnium patientia, ſedem poſiturus aſcendit maximo cum gaudio, ſummaque alacritate. in ea ſolitariam vitam ducens, Deumque præſtolans, immo ante illum ſtans, & inuiſibilẽ tanquã viſibilẽ cernens, multa & maxima certamina viriliter decertauit; ſtudens antiquiorum omniũ ſanctorum iuſtorumque in perferendis laboribus comparare ſibi virtutes & merita; quæ nullus aut verbis exprimere queat, aut ſcriptis mãdare; eo quod in occulto facta ſolũ illũ nõ lateãt, qui videt occulta: niſi quis ea coniectet ex fine, & retributione paterna. Pater enim inquit, *Matth.6.* tuus, qui videt in abſcondito, reddet tibi in manifeſto. Et rurſus: Quicunque glorificauerit me, glorificabo eum. *1.Reg.2.* Nã quis tantã conſecutus eſt gloriam & honorẽ in generatione hac, quantã beatus hic vir non modo à Chriſtianis Regi-

bus

bus & principibus, Patriarchis & Pontificibus siue nostris, siue externis, sed etiam ab infidelibus tyrannis, Sarracenorũ inquam Dynastis? Hi sanè vel nudum eius nomen in honore habebant, quia præsertem videre non poterãt. Hæc omnia certissima sunt argumenta feruentissimi erga Deum amoris, depressique animi, quo sublimantur homines: multorũque ieiuniorum, & vigiliarũ, & profundarum incuruationum, & innumerorum affligendi corporis modorũ; necnon æstuãtium tentationum, oppugnationumque spiritalium & sensibiliũ, & corporis ægrotationum, quas illi nequam spiritus vehementes inflixere, quod ascensurus ipse esset in eam sublimitatem, de qua illi exturbati sunt. Sed quoniã ex multis ab eo præclare gestis pauca commemorare oportet, quotquot nobis indignis, quos ex animo ipse dilexit, non mentiente lingua narrauit, cohortationis ergo ad potiores virtutes auidius nobis arripiẽdas, vt palæstritarum pugnãtiumque magistri facere solẽt; age in medium proferamus vtilitatem ex vnaquaque re volentibus capere, non quæ præseferant maximorum miraculorum

βασιλέων καὶ ἀρχόντων, πατριαρχῶν ὁμοῦ καὶ ἀρχιερέων, ὁμοφύλων καὶ οὐχ ὁμογλώσσων, ἀλλὰ καὶ παρὰ τῶν ἀπίστων τυράννων, λέγω δὴ τῶν Σαῤῥακηνῶν φυλαρχούντων· οἵτινες μόνῳ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ τιμὴν ἀπεδίδουν, ἐπειδὴ τῆς θέας ἠμοίρουν. ἔλεγχος δὲ ταῦτα πάντα τῆς τοῦ ἀνδρὸς πρὸς θεὸν διαπύρου ἀγάπης, καὶ τῆς ὑψοποιοῦ ταπεινοφροσύνης, καὶ τῶν πολλῶν νηστειῶν, καὶ ἀγρυπνιῶν καὶ μετανοιῶν καὶ κακουχιῶν· οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ τῶν ἐμπύρων πειρασμῶν, καὶ πολέμων νοητῶν καὶ ὁρατῶν, καὶ νοσημάτων σωματικῶν, τῶν παρὰ τῶν πνευμάτων τῆς πονηρίας ἰσχυρῶς αὐτῷ ἐπενεχθέντων, διὰ τὸ μέλλειν αὐτὸν ἀναβαίνειν εἰς ὕψος, ὅθεν ἐκεῖνα κατῆλθον· ἐπειδὴ δὲ ἐκ πολλῶν τῶν ἐκείνου κατορθωμάτων ὀλίγα δεῖ μνημονεῦσαι, ὅσα ἡμῖν τοῖς ἀναξίως αὐτῷ ἐκ καρδίας ἀγαπηθεῖσιν ἡ ἀψευδὴς αὐτοῦ εἴρηκε γλῶσσα, προτροπῆς ἕνεκα τῆς ἡμῶν προθυμίας τῆς εἰς τὰ κρείττω κατὰ τοὺς τῶν παλαιστῶν ἢ πολεμιστῶν διδασκάλους, ταῦτα παραθῶμεν τῷ λόγῳ, τοῖς βουλομένοις ἐκ πάντων ὠφέλειαν καρποῦσθαι· οὐ θαυμάτων μεγίστων, ἢ τερα-

τέων

ac

τίων ἀπόδειξιν παρισῶντι, οἷς
καταπλήττεται ἡ ἀκοὴ τῶν νηπιω-
δεστέρων, ἢ τῶν ἀπίστων· ἀλλὰ κό-
πων ἀμέτρων καὶ μόχθων, οἷς τὸν ἀ-
πόστολον ἐγκαυχώμενον οἶδα. ὅμως
καὶ ταῦτα τοῖς μὲν ἀπείροις πολ-
λάκις ἄπιστα δόξουσιν, τοῖς δὲ πο-
σῶς πεπειραμένοις ζῆλον ἐνθή-
σουσι καὶ μνήμης ἐμπύρευμα. Ἐκεῖ-
νος ὁ ἔνσαρκος ἄγγελος ὑπέτα-
ξε μὲν ψυχὴν καὶ πνεῦμα τῷ
νόμῳ τοῦ πνεύματος, μηδὲν ὅλως
ἐάσας τὸν νοῦν φροντίζειν τῶν κά-
τω καὶ χαμαὶ ἐρχομένων, ἀλλ'
ἐξερευνᾷν τὸν νόμον τοῦ θεοῦ, καὶ
ἐν ὅλῃ καρδίᾳ ἐκζητεῖν τοῦ πλη-
ρῶσαι τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ. ὑπέ-
ταξε δὲ τὴν σάρκα τῷ πνεύμα-
τι, πλεῖστα αὐτῇ νομοθετήσας καὶ
σφόδρα δουλαγωγήσας, τοῦ εὐ-
πειθῆ καὶ εὐήνιον εἶναι τῷ νεύ-
ματι τοῦ ἐπιστατοῦντος. ἐδίδαξε
μὲν γὰρ αὐτὴν, διὰ δύο ἢ τριῶν
ἡμερῶν, ἢ καὶ πέντε λαμβάνειν
τροφῆς, καὶ ταύτην ἀεὶ ἐνδεῆ, καὶ
οἵαν ἂν τύχῃ, τῇ δὲ τῶν ἡδέων ὀ-
ρέξει μηδαμῶς ἐπακολουθεῖν· ἀπέ-
χεσθαι οἴνου, καὶ παντοίων διὰ πυ-
ρὸς ἐδεσμάτων. ἐμάστιζε δὲ αὐ-
τὴν ἀγρυπνίαις καὶ ψαλμῳδίαις
καὶ παννύχοις στάσεσιν. Ἐπειδὴ δὲ
ἔστι καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς καλοῖς πα-
νουργία δαιμόνων, πέρα τοῦ μέ-
τρου

ac prodigiorum amplitudinē,
quibus obſtupeſcūt ineruditi
& infideles; ſed immenſos la-
bores, & ſudores, de quibus
ſcio Apoſtolum gloriantem.
Nā & hæc ipſa inexpertis qui-
dem ſæpe incredibilia vide-
buntur; quibus vero aliquod
experimentum eſt, excitabunt
zelum, & ignes addent memo-
riæ. Ergo corporeus ille An-
gelus ſubdiderat quidem Dei
legi & animam & ſpiritum, nō
permittens omnino menti de
infimis & viliſsimis cogitare,
ſed illam erigens aſsidue ad
perſcrutandum Dei legem; &
enitendū omni ſtudio, vt præ-
cepta eius impleret. Subiecit
verò carnem ſpiritui, multis
edomitam legibus, & magnā
in ſeruitutem redactam, vt ſe
facilem & promptam ad obe-
diendum præberet moderan-
tis arbitrio. Docuit quippe il-
lam altero, vel tertio, vel quin-
to quoque die cibum ſumere
neceſſarium, eumque tenuem
& obuium, & ſuauium appetē-
tiam minime ſequi; abſtinere
vino, & quibuſcunque edulijs
igni coctis. Flagellabat porrò
illā vigilijs, & pſalmodia, per-
noctationibus nunquam ſedē-
tarijs, & flexione creberrima genuum. Ceterum quia nec

In ipſis bonis deeſt calliditas dæmonis, rudioribus modum vt excedant ſuggerens, in omnibus ille modum adhibebat, vt ſi quid ex conſtitutis ſibi minus feciſſet, defectus tribueretur ſocordiæ; & à ſeipſo nempe vt debitore conſuetũ morem exigeret: ſi quid verò amplius ſubieciſſet cogitatio, dignoſceretur opus dæmonis, & euitaretur dolus. Itaque à prima luce vſque ad tertiã velociter politeq. exſcribebat, litterarũ forma vtens minuta & denſa, vt ſingulis diebus quaternionẽ impleret; hac ratione præceptũ obſeruãs, quo laborandũ eſſe iubetur. Spiritus verò gratiã cum Apoſtolis accipiens, ſtabat ad crucẽ Dñi vſque ad ſextã cum Maria & Ioãne, recitans pſalmos, & genuũ flexiones mille peragens; hac etiã ex parte implens perpetuæ orationis prę-ceptum. A ſexta ad nonã ſedebat legens, perſcrutanſque legem Domini, & ſcripta Sanctorum Patrum atque Doctorum euoluens; ita enim præcipit ſacer Apoſtolus; Attende inquiens lectioni. Poſt nonam dirigens ad Deum ſicut incẽſum veſpertinum hymnum, egrediebatur deambulatum, &

Timot. 13.

ſenſum

τέρου ἐκτείνεσθαι ὑποβάλλουσα τοῖς ἀπείροις, ταῦτα ἐκείνῳ μέτρῳ διετελεῖτο. ἵν' εἰ μὲν ἐλλείψῃ τι τῶν τετυπωμένων, ῥᾳθυμίας δειχθῇ τὸ λεῖψαν, καὶ ὡς χρεώστην αὐτὸν τὴν συνήθειαν ἀπαιτήσῃ· εἰ δέ τι περισσότερον ὁ λογισμὸς ὑποβάλλῃ, δαιμόνων εἶναι τὸ ἔργον, καὶ ἀποφεύγῃ τὸν δόλον. ὅθεν ἀπὸ πρωῒ ἕως τρίτης ὀξέως ἐκαλλιγράφει, λεπτῷ καὶ πυκνῷ χρώμενος ἰδιοχείρῳ, καὶ τετράδιον πληρῶν καθ' ἑκάστην· ἐν τούτῳ πληρῶν τὴν τοῦ ἐργάζεσθαι κελεύουσαν ἐντολήν. τὴν δὲ τοῦ πνεύματος χάριν μετὰ τῶν ἀποστόλων λαμβάνων, ἵστατο μέχρις ἕκτης παρὰ τῷ σταυρῷ τοῦ δεσπότου μετὰ Μαρίας καὶ Ἰωάννου τὸ ψαλτήριον στιχῶν, καὶ ποιῶν γονυκλισίας χιλίας, τελουμένης κἀν τούτῳ τῆς ἀεὶ προσεύχεσθαι ἐντολῆς παρεγγυώσης. ἀπὸ δὲ ἕκτης ἕως ἐνάτης ἐκάθητο ἀναγινώσκων καὶ ἐξερευνῶν τὸν νόμον τοῦ κυρίου, καὶ τὰ ποιήματα τῶν ἁγίων πατέρων καὶ διδασκάλων. τοῦτο γὰρ ὁ θεῖος ἀπόστολος γράφει· Πρόσεχε λέγων τῇ ἀναγνώσει. ἐνάτην δὲ πληρώσας, καὶ ὡς θυμίαμα θεῷ ἀναπέμπων τὸν ἑσπέριον ὕμνον, ἐξήρχετο ἔξω περιπατῶν καὶ ὡραϊζόμενος, καὶ μι-

κρὸν

κρὸν ἀναπαύων τὴν αἴσθησιν κεκμηκυῖαν τῷ μήκει τῆς ἡμέρας, φέρων ὁμοῦ τὸ τοῦ ἀποστόλου ἐπὶ τοῦ στόματος· ὅτι τὰ ἀόρατα τοῦ θεοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθορᾶται· Καὶ τὸ, ἐκ τῶν δημιουργημάτων τὸν δημιουργὸν καταλαμβάνοντες. πολλοὺς δὲ καὶ ἀπεστήθιζε λόγους καὶ χρήσεις τοῦ θεολόγου, καὶ τῶν λοιπῶν διδασκάλων, γυμνάζων ἀεὶ τὸν νοῦν ἐν τούτοις, καὶ ῥεμβασμοῦ καιρὸν μὴ παρέχων, ἅμα δὲ καὶ τὴν φύσιν τῇ μαθήσει ὀξύνων. ἡλίου δὲ δύναντος προσερχόμενος τῇ τραπέζῃ ἐκείνῃ· λίθος δὲ ἦν μέγιστος αὕτη, καὶ πινάκιον ἐπ' αὐτῆς ἀπόκλασμα κεραμίου· μεταλάμβανεν εὐχαρίστως τροφῆς, ἧς μετεῖχεν ἐκεῖνος· ποτὲ μὲν ψιλὸν ἄρτον, καὶ ὕδωρ ἐν μέτρῳ· ποτὲ δὲ ὀσπρείων ἑψημένων καὶ μόνον. ἐν καιρῷ δὲ τοῖς τῶν δένδρων καρποῖς αὐτοῖς ἠρκεῖτο καὶ μόνοις. ἐσπούδασεν ὁ ἀνδρεῖος ἀρκεσθῆναι πολλάκις τοῖς αὐτομάτοις δρυὸς κερατίοις, μυρσίνων τε τοῖς καρποῖς καὶ κομάρων, καὶ τοῖς ὁμοίοις. ἀλλὰ διὰ τὸ μὴ καταδέχεσθαι τὴν οἰκοδεσπότιν, γινόμενον ἀληθῶς ὡς ἀσκὸς ἐν τῇ πάχνῃ, ὑπέστρεφε πάλιν πρὸς τὴν τοῦ ἄρτου χρῆσιν. τί δεῖ πολλὰ λέγειν; τοσαύτας πολιτείας διῆλθεν, ὅσας παρ' ἑνὸς ἑκά-

sensum varia spectatione mo-
dice recreatum diuturno diei
labore defessum, Apostoli di- *Rom.* 1.
ctum pronunciando; quod in- 20.
uisibilia Dei à creatura mundi
per ea quæ facta sunt, intelle-
cta cõspiciũtur: & illud, E crea *Sap.* 13.
turis creatorem percipientes.
Multas quoque sententias, &
verba Gregorij Theologi reci-
tabat ceterorumq. Doctorũ,
mentẽ in his perpetuo exer-
cens, & nõ permittens vt vllo
tempore vagaretur; simul etiã
discendo ingeniũ acuens. Post
solis occasum ad mensam ibat;
mensa porro illi erat lapis ma-
ximus, & scutella apposita, la-
genæ fragmẽtum: & cibum cũ
actione gratiarum sumebat.
Erat autem cibus vel simplex
panis, & aqua ad mensam; vel
certè solum legumen coctum.
frugum quoque tempore fru-
ctibus tãtum vescebatur. Ad-
nixus etiam sæpe est magna-
nimus vir decerptis ex arbo-
re siliquis viuere, myrtique
baccis, & vnedonum, ac simili-
bus. Verũ obnitente domina
carne, quæ verè fiebat sicut
vter in pruina, rursus ad panis *Psal.* 118.
vsum redibat. Quid multa? tot 83.
viuendi instituta expertus est,
quot singulis olim sanctis Pa-
tri-

tribus familiaria fuisse legerat. & quadraginta quidem totos dies non ieiunauit, humanæ laudis inuidiam pertimescēs, inflatiq. animi perniciosum cornu perfringens: tertiū vero vicenos peregit dies, cibo per illud tempus bis tantum sumpto; cum ex practica Theodoreti historia cognouisset, extitisse olim Dei amātem fœminā, quæ hoc præstiterit. Quo circa vbi rem experimēto probauit, vera esse comperit quæ scripta sunt. Per annū vno minus mense nullam penitus adhibuit potionem, pane solo quotidie ad vesperam vsus post solis occasum; duo sibi ea ex re magniq. momēti beneficia cōparans; nempe, vt vni è quatuor virtutibus temperantiæ suppetias ferret: studebat enim præcipuè vel ipsa naturali effluxione liberare corpus; quod vt assequerētur, plurimi sanctorū decertarunt; cōfert autem ad hoc plurimū aquæ abstinentia, vt quidam Sanctorū dixit: vtq. præterea mentis vanitatem reprimeret addubitantis, nec fidē habentis narrationibus, quæ de admirandis magnificisq. sanctorum Patrum factis leguntur. Certe enim nota est omnibus historia eius, qui per triennium in mini-

[Margin: ...ib. Theo... ...as col... ...at: 2. de ...nocturn. ...llusioni... ...us c. 5.]

[Margin: ...Prat. spi... ...it. c. 84.]

ἑκάστου τῶν ἀρχαίων πατέρων προαχθείσας ἀνέγνω. τεσσαράκοντα μὲν ἡμέρας ἄγευστος οὐ διῆλθεν, ὑφορώμενος τὸ ἐν ἐπαίνοις βάσκανον τῶν ἀνθρώπων, καὶ τὸ τοῦ τύφου καταπλαὶν δεινότατον κέρας. τρὶς εἴκοσι διῆλθεν, δὶς ἐν αὐταῖς γευσάμενος μόναις, παρὰ γυναικὸς φιλοθέου τοῦτο μαθὼν πλεθὲν ἐκ τῆς Θεοδωρήτου πρακτικῆς ἱστορίας. διὸ καὶ τῇ πείρᾳ αὐτὸ δοκιμάσας, εὗρεν ἀληθῆ εἶναι τὰ γεγραμμένα. πεποίηκεν ἕνα ἐνιαυτὸν παρὰ μῆνα μὴ γευσάμενος ὑγροῦ οἱουδή ποτε ὅλως, καὶ καθ᾽ ἑσπέραν ἐσθίων ἄρτον ξηρὸν μετὰ δύσιν ἡλίου· δύο πραγματευόμενος ἐκ τούτου μεγάλα, τό τε ὑπερμαχῆσαι δι᾽ αὐτοῦ τῇ μιᾷ τῶν ἀρετῶν σωφροσύνῃ· καὶ γὰρ ἐφιλοτιμεῖτο καὶ αὐτῆς τῆς φυσικῆς ἐκροῆς ἀπαλλάξαι τὸ σῶμα, ὅπερ ἠγωνίσαντο τῶν ἁγίων οἱ πλεῖστοι· πολὺ δὲ συμβάλλεται ἡ τοῦ ὕδατος ἔνδεια τοῖς τοιούτοις, ὥς ἔφη τις τῶν ἁγίων· καὶ τὸ ἀναστεῖλαι τὴν τοῦ λογισμοῦ φλυαρίαν, διστάζοντός τε καὶ ἀπιστοῦντος ἐν τοῖς ὑπερφυῶς καὶ μεγαλοπρεπῶς τοῖς ἁγίοις πατράσι πεποιημένοις. πάντως γὰρ ἀκηκόαμεν πάντες τὸν ἐν τῇ διακονίᾳ

τοῦ

τοῦ φούρνου ποιήσαντα ἑξ' ἔτη, καὶ μὴ πόντα, καὶ ἐν τούτῳ τελειωθέντα. ὅπερ ἐνθυμηθεὶς ὁ μακάριος οὗτος, μή πως ἡ παντελὴς τοῦ πνεύμονος ψύξις κίνδυνον αὐτῷ ἐπαγάγῃ τὸν οὐ τυχόντα, ἀνετράπη τῆς ἐργασίας. οὔτε γὰρ δίψα αὐτῷ, ὡς αὐτὸς ἐπληροφόρει, παρηνώχλει λοιπὸν, ἀλλὰ μέχρις ὀγδόης ἡμέρας καὶ μόνον· ἐκ διαθέσεως ἐλάλει τε καὶ ἐποίει τὸ, ἐκολλήθη τῷ ἐδάφει ἡ ψυχή μου, ζῆσόν με κατὰ τὸν λόγον σου. μετέπειτα δὲ τὸ, ἐξήγειράς μου τὴν πνοήν, καὶ παρακληθεὶς ἔζησα. βεβαιοῖ δὲ τὸ εἰρημένον ὁ φήσας· δίψα δίψαν ἰᾶται, πεῖνα δὲ πεῖναν οὐκ ἀναστέλλει. τὴν δὲ ἁγίαν τεσσαρακοστὴν διήρχετο πᾶσαν μηδενὸς ἄλλου μετέχων, εἰ μὴ τοῦ ἀντιδώρου καὶ μόνον· καὶ αὐτὸ δὲ διὰ τὸ καθ' ἑκάστην ἡμέραν αἰτεῖσθαι τὸν ἐπιούσιον ἄρτον. ὅμως καὶ αὐτὰς ἀπότως ἤνυε πάσας πολλάκις. πᾶσα μὲν οὖν ἡμέρα ὑπῆρχεν αὐτῷ ἐν ἀγῶνι κανόνος ἀπαραβάτου· νὺξ δὲ πάλιν ἐν τοῖς αὐτοῖς διῄει ἀπαραβάτως ὁμοίως. ὥρᾳ μιᾷ ἐπληροῦτο τὸ χρέος τοῦ ὕπνου, οὐδὲ γὰρ εἶχεν ᾧ προσαναλώσῃ τὴν πέψιν· τὸ λοιπὸν δὲ ἅπαν εἰς πλήρωσιν τῆς ψαλτῳδίας,

ministerio furni versatus est sine potu, & in hac abstinētia mortuus est. Hoc exemplum cū beato huic venisset in mētem, ne ariditas nimia pulmonis magnum inferret periculū, ab incæpto deterruit. Neque enim sitis illi iam molesta erat, vt ipse affirmabat; sed vsque ad octauum diem tātum. & studiosè recitabat, & obseruabat dictū illud: Adhæsit pauimento anima mea, viuifica me secundum verbum tuum. *Psal.* 11
Deinde verò illud: Erexisti mihi spiritum, & consolatus vixi. *De cap. Isai.* 57.
Confirmat verò assertionem nostram quod dicitur: Sitis sitim curat, fames famem non reprimit. Totam porro sanctā Quadragesimam percurrebat nihil aliud degustans, quā panem in sacris Missarum benedictum; idq́. quia per dies singulos quotidianus petitur panis: sine potu tamen sæpe dies eosdem totos trāsigebat. Quilibet ergo dies illi sub hac perferendorum laborū regula, quam præterire nō licebat, traducebatur; & nox similiter agebatur ijsdem distincta non prætermittendis officijs. Vna hora debitum somni soluebat; aliter quippe cibus non poterat cōcoctione confici: reliqua noctis

ctis pars cantando psalterio tribuebatur, quingentisq́. genuum flexionibus hymnorum nocturnorum & matutinorũ. Sæpe enim cum suo ipse contẽdens animo aiebat: Qui cõmunem in cœnobijs vitam degunt, diurnis quidem occupãtur laboribus, quotidie ieiunãtes; noctem verò insumunt vigiles in Dei laudibus & sacra lectione, tàm multa cãtantes; plurimas eleemosynas erogãtes, & hospitalitatem exercentes. Nos autem, qui considemus vitã hanc viuentes, quæ solitaria videtur, nisi abundauerit iustitia & religiosus labor, vanam habemus spem, & instituta vitæ ratio est nobis incongruens.

Erat autem illi vestimentũ saccus è pilis caprinis ad annum vnum vnus, ad aliũ alius; cingulum funis, quod non nisi semel absoluto anno soluebatur: vnde pediculorum copiam ferebat non abhorrens, nec se ob eorũ molestiam prurigine versans. Ante speluncam erat arbustum, vbi formicarũ multitudo inhabitabat: in illud vir sanctus superiaciebat saccũ, vt à vermibus illis expurgaretur; sic enim eos vocare decet, tẽpore asperiores factos; vt formicis

ρίου, καὶ πεντακοσίων γονυκλισιῶν μέτρον, τῶν τε μεσονυκτικῶν καὶ ὀρθρινῶν ἀνηλίσκετο ὕμνων. πολλάκις γὰρ ἀπεμάχετο τῷ ἑαυτοῦ λογισμῷ, καὶ ἐλάλει· ὅτι οἱ ἐν τῷ κοινοβίῳ ὄντες ἡμέρας μὲν διακαρτεροῦσι τοῖς ἔργοις, νηστεύοντες καθ' ἑκάστην, νυκτὸς δὲ διαγρυπνοῦσι τοῖς ὕμνοις σχολάζοντες καὶ τῇ ἀναγνώσει, ψάλλοντες τόσα καὶ τόσα· ἐλεημοσύνας καὶ ξενοδοχίας ἐργάζονται πλείστας. ἡμῶν δὲ ἐν ταύτῃ τῇ δοκούσῃ ἡσυχίᾳ καθεζομένων ἐὰν μὴ περισσεύσῃ ἡ δικαιοσύνη καὶ ὁ ἔνθεος πόθος, ματαία ἡ ἐλπὶς ἡμῶν ἐστι καὶ ἀνοίκειος ὁ τρόπος.

Ἦν δὲ καὶ τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ ἀπὸ τριχῶν αἰγῶν σάκκος, εἷς ἑνὶ ἐνιαυτῷ, καὶ ἑτέρῳ ἄλλος. ἡ δὲ ζώνη αὐτοῦ ἦν σχοινίον μὴ λυόμενον, εἰ μὴ μίαν τοῦ χρόνου. διὸ καὶ ἐν πλήθει φθειρῶν ἐκαρτέρει μὴ σικχαινόμενος ἢ κινηθόμενος τῇ αὐτῶν ἐνοχλήσει. θάμνος δὲ ὑπῆρχεν ἔμπροσθεν τοῦ σπηλαίου, ἔνθα μυρμήκων πλῆθος κατῴκει, ἐν ᾧ ῥιπτούμενος παρὰ τοῦ ἁγίου ὁ σάκκος ἐκαθαρίζετο ἀπὸ τῶν σκωλήκων ἐκείνων, οὕτω γὰρ αὐτοὺς καλεῖν δέον τραχυνθέντας τῷ χρόνῳ, δίκην εἰσπραττομένων παρὰ τῶν μυρμήκων, δι' ὧν

ἠνώ-

pende-

ἠνώχλησαν τῷ δικαίῳ. κλίνη αὐτῷ οὐχ ὑπῆρχεν, οὔτε θρονίον, οὐ κιβώτιον ἢ γλωσσόκομον, ἢ βαλάντιον ποτὲ, οὐ πήρα, ἀλλ' οὐδὲ μέλανος δοχεῖον χολάζοντι ἐν τῷ γράφειν· κηρὸν δὲ πήξας ἐπὶ τῷ ξύλῳ, δι' αὐτοῦ τῶν τοσούτων βιβλίων τὸ πλῆθος ἐκαλλιγράφησε. Ταῦτα δέ μοι φιλοπεπόνηται τὰ μικρὰ μὲν ἐκείνῳ, ἑτέροις δὲ καὶ λίαν μεγάλα, οὐχ ἵνα προσθήκη τις ἐκ τούτων γένηται αὐτῷ, ἀλλ' ἵνα γνῶμεν μέχρι πόσου κατώρθωσεν, ὧν περ ἀρετῶν ἤρξατο τὴν ἐργασίαν, ἀκτημοσύνης λέγω καὶ ἐγκρατείας, καὶ ἀγρυπνίας καὶ προσευχῆς, δι' ὧν γίνεταί τις εἰκὼν καὶ ὁμοίωσις τοῦ Θεοῦ. τὰς δ' ἐκχύσεις τῶν θερμῶν δακρύων αὐτοῦ, καὶ τοὺς πικροὺς στεναγμοὺς, καὶ στηθῶν τύψεις, καὶ μετώπου ἐν τῇ γῇ ἀραγμοὺς τίς ἂν ἐννοήσαι, ἢ κατ' ἀξίαν εἴποι; τὰς δ' ἐπιπλήξεις καὶ ὀνειδισμοὺς, καὶ ὕβρεις, καὶ ἐξουδενώσεις, ἃς αὐτὸς ἑαυτῷ ἐπῆγεν ἐν ἅπασιν, ὡς ἐχθρὸν ἑαυτὸν παραφυλάττων; τὰς δ' ἐπιβουλὰς, καὶ πολέμους, καὶ ἐπιφορὰς τῶν δαιμόνων, τὰς διά τε τῶν λογισμῶν καὶ φανερῶν φαντασιῶν, καὶ μέντοι καὶ πόνων σωματικῶν

penderēt pœnas ob moleſtias ſancto illatas. Lectus illi nullus, nulla ſella; non arcula vel capſa, non crumena, nō pera, nec etiam atramentariū tam multa ſcribenti; ſed infixa cera in ligno, per illā tot librorum copiā tam eleganter exſcripſit. Hæc ego tam accurata narratione perſecutus ſum, ſi illū ſpectes, modica; ſi alios, permagna. non vt illi quidpiā per hæc addatur; ſed vt notū fiat, quos progreſſus fecerit in ijs virtutibus, quarum officia ſibi exequenda ſuſcepit; perfectæ inquā à poſſidendis rebus abſtinentiæ, continentiæ, vigiliarum & orationis, ſolitariæ vitæ & caſtimoniæ, humilitatis, & ceterarum, per quas homo fit imago & ſimilitudo Dei. Ceterum feruentes lachrymas, quæ vbertim illi fluebant, & amara ſuſpiria, & pectoris tunſiones, frontiſq. in terram illiſiones, quis mente comprehēdere, aut percenſere pro dignitate queat? Nam increpationes, & ꝓbra, & cōtumelias, ſummamq́. ſui deſpicientiā, quæ in ſemetipſum intorquebat, quicquid omnino ageret tanquam ſuipſius hoſtis obſeruans; inſidias quoque, conflictus, & aggreſſiones dæmonum tùm per internas cogitationes, tùm manifeſtas appari-

tiones, necnõ dolores corpo-
ris è grauibus morbis, & ipse q.
passus est omnes enarrare vix
posset. Multa & grauia passus
est bella, vt relicta solitudine
ad cœnobia se cõferret, ex quo
cum maligni spiritus deserto-
rem timidumq. vocarẽt. Cum
igitur in magnas redigeretur
angustias: efficiebant enim, vt
inflatus videretur præ violen-
tia cogitationum, & spelunca
eum non caperet: tunc cõtex-
tum è pilis indumentũ tollens,
quod insequentis anni futurũ
erat, appendebat ad lignum:
nec enim baculũ humero ge-
stabat; descendensq. ad me-
dium iter, in quo arbor erat
procera, fingebat sibi illã esse
beatum Fantinum, vel alium
sanctum Patrẽ. Ergo exhibita
arbori profunda reuerentia,
stabat quasi interrogaretur à
Patre, responderetq. de causa
suæ profectionis; mox obiur-
garetur derideretúrq. ab eo
& fratribus dicẽtibus: En ere-
mi incolã. Hisce modis, & op-
positis ratiocinationibus ho-
stes in fugã vertens, reuerte-
batur in speluncã, velut in car
1.Cor.9. cerẽ patienter sustinens, & se-
cum ipse dicens: Bonũ est mi-
hi magis mori, quàm vt glo-
riam

τικῶν ἐκ νόσων χαλεπῶν, μόλις
ἂν καὶ αὐτὸς ὁ παθὼν καθεξῆς
ἰσχύσαι φράσαι ἄν. πολλάκις
ἐπολεμήθη δεινῶς ὑπ' αὐτῶν τοῦ
καταλεῖψαι τὴν ἡσυχίαν καὶ εἰς τὰ
κοινόβια ἀπελθεῖν, ἵν' ὡς φυγάδα
καὶ δειλὸν αὐτὸν ἀποκαλέσωσιν
οἱ δεινοί. ὅτε οὖν ἐπηνωχλεῖτο
ἀνάγκῃ πολλῇ ὑπ' αὐτῶν· ἐ-
ποίουν γὰρ αὐτὸν ἐμπεφυσημένον
δοκεῖν ὑπὸ τῆς βίας τῶν λογι-
σμῶν, ὥστε μὴ χωρεῖσθαι αὐτὸν
ὑπὸ τοῦ σπηλαίου· ἐπαίρων τὸ
τρίχινον ἔνδυμα αὐτοῦ, ὃ ἀπέκει-
το ἐν ἑτέρῳ ἐν αὐτῷ, ἐτίθη εἰς
ξύλον, οὐδὲ γὰρ ῥάβδον εἶχεν
ἐπὶ τοῦ ὤμου· καὶ κατερχόμενος
μέχρι μεσασμοῦ τῆς ὁδοῦ, ἐν ᾧ
ἵστατο δένδρον ὑψηλὸν, ἐποίει αὐ-
τὸ, ὡς ὁ ὅσιος Φαντῖνος ἐστὶν, ἢ
ἕτερός τις τῶν ἁγίων πατέρων.
Εἶτα βαλὼν τῷ δένδρῳ μετά-
νοιαν, ἵστατο ὡς ἐρωτώμενος ὑπὸ
τοῦ πατρὸς, καὶ ἀποκρινόμενος
τῆς ἐλεύσεως αὐτοῦ τὴν αἰτίαν,
καὶ πάλιν ὀνειδιζόμενος καὶ κατα-
γελώμενος ὑπ' αὐτοῦ καὶ τῶν
ἀδελφῶν λεγόντων· ἴδεσοι ὁ ἡσυ-
χαστής. τούτοις τοῖς τρόποις, καὶ
τοῖς ἀντιρρητικοῖς συλλογισμοῖς
τροπούμενος τοὺς πολεμίους ἐ-
χθροὺς, ὑπέστρεφεν ἐν τῷ σπηλαίῳ
ὡς εἰς τινα φυλακὴν, διακαρτε-
ρῶν καὶ λέγων ἐν ἑαυτῷ· καλόν μοι
μᾶλλον ἀποθανεῖν, ἢ τὸ καύχη-
μά μου

μά μου ἵνα τὶς κενώσῃ. πολλάκις προσευχομένῳ καὶ ψάλλοντι ἔλεγον οἱ λογισμοί· βλέψον εἰς τὸ θυσιαστήριον, ἴσως ἄγγελον ἢ φλόγα πυρὸς, ἢ τὸ ἅγιον πνεῦμα θεάσῃ περὶ αὐτὸ, καθὼς ἐθεάσαντο πολλοί. αὐτὸς δὲ μύων τοὺς ὀφθαλμοὺς, τοσοῦτον κατεπόνει ἑαυτὸν ἐν πλήθει δακρύων καὶ μετανοιῶν, ὡς κατέρχεσθαι τὸν ἱδρῶτα αὐτοῦ ὡς ὕδωρ ἐπὶ τὴν γῆν. ὑπέβαλλε δὲ αὐτῷ ὁ πονηρὸς καὶ πύρωσιν δριμυτάτην ἐν τῇ σαρκί· αὐτὸς δὲ τῇ περιστρίψει τῶν ἀκανθῶν καὶ ἀγρίων κνηδῶν ἔσβεννυε διὰ τῆς ὀδύνης τὴν ἡδονήν.

Καθημένῳ ποτὲ ἀπὸ τῆς ἀγρυπνίας, καὶ μικρὸν ἑαυτὸν ἐκ τοῦ κόπου ὑποχαυνώσαντι, ἐπέστησαν αὐτῷ δύο δαίμονες κατέχοντες καὶ ἄλλον μέσον αὐτῶν· οὓς καὶ ἀνοίξαντες ὡσανεὶ τὰς πλευρὰς, καὶ ἐκβαλόντες ἅπαντα τὰ ἐντὸς αὐτοῦ, ἔρριψαν ἐπὶ τὴν γῆν· ὁ δὲ σειόμενος ἀναστὰς, καὶ ἀπὸ τῆς ναυσίας ἐμέσας πικροτάτην χολὴν, ἠσφαλίσατο ἑαυτὸν εἰς τὸ ἑξῆς.

Ποτὲ ἐν τῇ Ῥώμῃ ἀπελθὼν λόγῳ προσευχῆς καὶ ἀνερευνήσεως βιβλίων τινῶν, εἶδεν ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἀποστόλου Πέτρου ἐν παρόδῳ γυναῖκα ἀλεμάναν, ὑψηλὴν τῷ σώματι καὶ μεγάλην. ταύ-

της

riam meã quis euacuet. Sæpe in oratione defixo & pſallenti ſuggerebat cogitatio: Reſpice in ſanctuariũ, videbis fortaſſe in eo vel Angelum, vel ignis flãmam, vel Spiritum ſanctũ, vt alij multi viderũt. ipſe verò claudens oculos tanta ſe inflexionum copia defatigabat, vt ſudor illi deflueret inſtar aquæ in terram. Subiecit quoque illi malignus vehementiſſimum ardorem libidinis; ipſe verò in ſpinis ſe volutans & aſperis vrticis, voluptatem dolore extinguebat.

Sedenti aliquando poſt vigiliam, ſeque poſt laborem paululum relaxanti, duo aſtiterunt dæmones alium tenentes medium; quo veluti per laterum apertionem exenterato, viſcera omnia proiecerunt in terram. Hoc ille viſo contremuit, & præ nauſea bilem euomuit amariſſimam; ex quo ſe munitiorem in poſterum reddidit.

Cum Romam aliquando profectus eſſet orandi gratia, & perquirendorum quorumdam librorum, vidit in æde Petri Apoſtoli tranſeuntem mulierem Alemanam, corporis proceritate præſtantẽ. Hu-

ius

ius effigiem animo impressam ostendebant maligni spiritus viro sancto, siue is psalleret, siue legeret, aut scriberet, vel aliud quiduis ageret. Hac pugna inualescente, cum nihil prorsus excogitare posset, quo hostes repelleret, confugit ad Deum, suarum viriũ imbecillitatem illi exponens. Prosternit ergo se ante sacrum altare contrito & humili corde, & Saluatori ait: Tu scis Domine, quod infirmus sim; miserere mei, & subleua me impurorum dæmonum bello oppressum; ego enim de mea vita iam desperaui. Hæc vbi dixisset humi iacẽs, leuiq. somno correptus, videt ante se stantẽ pretiosam crucem, & pendentem ex ea viuum Dñm nostrum; & velũ pendens interpositũ, candidũ & tenuissimum. tum ipse magno cum timore clamans: Miserere, inquit, mei Domine, & benedic famulo tuo. Tũc Saluator excusso è dextera manu clauo, ter facto signo Crucis benedixit illi, & visio diuina euanuit; simulq. pugna omnis cessauit, & naturæ ꝓfluuiũ. & ꝙ præstare nõ potuerunt multa ieiunia, sitisq. nimia, & vigiliæ, pręstitit humilitas, & pro-

τῆς τὴν θέαν τυπώσαντες οἱ πανοῦργοι, ἐδείκνυον τῷ ἁγίῳ καὶ ψάλλοντι, καὶ ἀναγινώσκοντι, καὶ γράφοντι, καὶ πᾶν εἴτι ἄλλο ποιοῦντι. τούτου τοῦ πολέμου κραταιουμένου, καὶ μηδὲν ὅλως ἔχων ἐννοῆσαι τί ἀντιπράξασθαι πρὸς τοὺς πολεμίους, πρὸς τὸν θεὸν καταφεύγει, αὐτῷ τὴν οἰκείαν ἀσθένειαν ἀπαγγέλλων· καὶ ῥίψας ἑαυτὸν ἐνώπιον τοῦ ἱλαστηρίου ἐν συντετριμμένῃ καὶ ταπεινῇ τῇ καρδίᾳ ἔλεγε πρὸς τὸν σωτῆρα· Κύριε σὺ ἐπίστασαι, ὅτι ἀσθενής εἰμι· ἐλέησόν με, καὶ κούφισόν με ἐκ τοῦ πολέμου τῶν ἀκαθάρτων δαιμόνων, ὅτι λοιπὸν τῆς ζωῆς μου ἀπεῖπον. ταῦτα εἰπὼν κείμενος ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ μικρὸν ἀφυπνώσας, ὁρᾷ ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἱστάμενον τὸν τίμιον σταυρὸν, καὶ ἐν αὐτῷ κρεμάμενον ζῶντα τὸν κύριον ἡμῶν, μέσον δὲ αὐτῶν κρεμάμενον βῆλον καθαρὸν καὶ λίαν λεπτότατον. καὶ βοήσας μετὰ φόβου πολλοῦ λέγει πρὸς αὐτόν· ἐλέησόν με δέσποτα, καὶ εὐλόγησόν με τὸν δοῦλόν σου. τότε ὁ σωτὴρ ἐξηλώσας τὴν δεξιὰν χεῖρα ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, τρίτον ἐπεσφράγισεν αὐτὸν, καὶ τέλος εἶχεν ἡ ἔνθεος ὀπτασία, σὺν αὐτῇ δὲ καὶ πόλεμος ἅπας, καὶ ἡ τῆς φύσεως ῥεῦσις. καὶ ὅπερ οὐκ ἴσχυσαν ἐκτελέσαι αἱ πολλαὶ πεῖναι, καὶ δίψαι, καὶ ἀγρυπνίαι, ἴσχυσεν ἡ ταπείνωσις καὶ ἡ ἐπιγνω-

σις τῆς οἰκείας ἀδυναμίας. Διατρίβοντι τοίνυν τῷ ὁσίῳ ἐν ἀνέσει καὶ χαρᾷ καὶ εὐφροσύνῃ πνευματικῇ, ἔρχεταί τις πρὸς αὐτὸν ἀδελφὸς παρακαλῶν συμπαραμεῖναι αὐτῷ· ἴσως σωθήσεται δι' αὐτοῦ. μόλις οὖν ἐπιτυχὼν τοῦ σκοποῦ φησὶ πρὸς τὸν ὅσιον. Πάτερ ἔχω τρία νομίσματα, τί κελεύεις ποιῆσαί με αὐτά; ὁ δὲ, ἀπελθὼν δὸς αὐτὰ τοῖς πτωχοῖς· καὶ ἄρας τὸ ψαλτήριόν σου ἕπου ταῖς ἐντολαῖς τοῦ σωτῆρος. εὐθέως δὲ ἐποίησεν οὕτως· καὶ διακαρτερήσας μετὰ τοῦ ὁσίου πατρὸς οὐ μήκιστον χρόνον, καὶ μαθὼν παρ' αὐτοῦ τὴν τῆς καλλιγραφίας δυσδιόρθωτον τέχνην, ἀχθεσθεὶς ἐπί τε τῇ σκληροτάτῃ διαίτῃ, καὶ ἀπαραμυθήτῳ ἀσκήσει, ἤρξατο προφασίζεσθαι προφάσεις ἐν ἁμαρτίαις, καὶ ζητεῖν πόρους λογομαχίας, δι' ὧν τὸν πατέρα πρὸς θυμὸν διεγείρῃ. αὐτὸς δὲ ἀεὶ ἐν νῷ περιφέρων τὰς ἐντολὰς τοῦ θεοῦ, ὡς πρὸς μόνον αὐτὸν εἰρημένας, καὶ μνημονεύων ὡς ὁ λέγων τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ῥακὰ, ἔνοχος ἔσται εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρὸς, οὐδέποτε εἶπεν αὐτῷ ῥῆμα πονηρόν. τότε λέγει πρὸς αὐτὸν πράως καὶ ἐπιεικῶς· ἀδελφὲ τιμιώτατε ἐν εἰρήνῃ κέκληκεν ἡμᾶς,

priæ infirmitatis agnitio. Degebat itaque vir sãctus quietam & lætam vitam, spiritalisq́. lætitiæ plenam. Interea frater quidam accessit rogãs, vt contubernalẽ se reciperet; si forte eius opera salutẽ consequeretur. Vix tandem cõpos desiderij factus ad sanctũ ait; Habeo Pater numismata tria; quid vis faciam de illis? Ille, Abi, inquit, & da pauperibus; tollensq́. psalterium tuum sequere precepta Saluatoris. & ille statim obsecutus est. Nõ multũ temporis effluxit contubernio, didicitque à sancto patre difficilẽ pulchrè aptèq. scribendi artem. sed asperrimũ vitæ institutũ perosus, & solitariæ vitæ labores nulla remissione laxatos, cæpit adhibere excusationes in peccatis, & contentionis occasiones quærere, quibus posset patrem prouocare ad iram. Ille verò præcepta Domini sem- Matth. 5.
per animo voluens, tanquam 22.
sibi vni prolata; & memoria repetens, reum esse gehennæ ignis, qui dixerit fratri suo, Racca: nunquam vsus est contra eum aspero verbo. Tandem placido & moderato animo sic eum affatus est: Honorande frater, Deus in pace nos huc vocauit, & in charitate,

tate, & ſpiritu manſuetudinis; nunquid enim ad acerbitatem, & iram, & bilem? Sed ſi humilis ego adeo grauis tibi ſum, & oculis tuis factus intolerabilis, vade in pace quocunque libuerit, & peccatori mihi noli eſſe moleſtus. Scio enim te non poſſe, immo verò etiam nolle ſpiritum repellere, qui tibi faces ſubijcit dominandi, & fungēdi ſacerdotio. Abi igitur, & exple libidinē tuam, & aptū reperies diuerſorium. Verum frater ille à maligno dæmone acrius incitatus, quod redargui videret quæ latēter ipſe cogitauerat, reſpondit iratus: Redde mihi tria illa numiſmata, & mox abibo: Quid enim cogebat me, vt ea pauperibus darem, niſi iuſſio tua, cui parere volui? & ſtatim Pater ad eum: Scribe, inquit, frater mihi in chartula, fore vt mercedem eorū recipiā in regno cælorum; & pone ipſam ſuper altare; & ego tibi mox ſoluā tria numiſmata. Ille vero ſcire cupiens, vnde illi ne obolum quidem habenti facultas ſuppeteret implendi promiſſum, ſua manu ſcripſit quod poſtulatum erat, & chartā ſuper altare poſuit.

Qua

ἡμᾶς ὁ θεὸς ἐνταῦθα, καὶ ἐν ἀγάπῃ, πνεύματί τε πρᾳότητος· μὴ γὰρ ἐν πικρίᾳ καὶ ὀργῇ καὶ θυμῷ; εἰ δὲ τοσοῦτον βεβάρυσαι εἰς ἐμὲ τὸν ταπεινὸν, καὶ ἀφόρητος ἐγενόμην τοῖς σοῖς ὀφθαλμοῖς, πορεύου ἐν εἰρήνῃ ὅπου ἂν βούλῃ, καὶ ἐμὲ τὸν ἁμαρτωλὸν μὴ ἐνόχλει· οἶδα γάρ σε ἐγὼ μὴ δυνάμενον, μᾶλλον δὲ καὶ μὴ βουλόμενον ἀποσείσασθαι τὸ παραβάλλον σοι πνεῦμα τῆς φιλαρχίας καὶ φιλοϊερατείας. ἄπελθε τοίνυν ἐκπληρῶσον τὸ σὸν βούλημα, καὶ εὑρήσεις τὸ κατάλυμα πρόσφορον. ὁ δὲ ἀδελφὸς πλέον ὑπὸ τοῦ πονηροῦ ἐξαφθεὶς ἐπὶ τῷ ἐλέγχῳ τῶν κρυφίων αὐτοῦ λογισμῶν, φησὶν ὀργιζόμενος πρὸς αὐτόν· δός μοι τὰ τρία μου νομίσματα, καὶ πορεύομαι. τί γὰρ ἀνάγκην εἶχον ἐγὼ δοῦναι αὐτὰ τοῖς πτωχοῖς, εἰ μὴ ἐπειθόμην τῇ κελεύσει τῇ σῇ; ἀποκρίνεται εὐθέως πρὸς αὐτὸν ὁ πατήρ· γράψον μοι φησὶν ἀδελφὲ εἰς τμῆμα χαρτίου τοῦ ἀπολαβεῖν με τὸν μισθὸν αὐτῶν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, καὶ θὲς αὐτὸ ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, κἀγὼ ἄρτι παρέχω σοι τὰ τρία νομίσματα. ὁ δὲ θέλων ἀπιδεῖν, πόθεν ἄρα ἐξῇ αὐτῷ πληρῶσαι τὸ ἐπαγγελλόμενον, μήτε κἂν ὀβολὸν ἔχοντι, ἰδίᾳ χειρὶ τὸ κελευσθὲν ἀπεπλήρωσε, καὶ τῷ θυσιαστηρίῳ ἐπέθηκεν.

καὶ

καὶ δὴ παραλαβὼν αὐτὸν ὁ πατὴρ κατέρχεται πρὸς τὸ τοῦ Καστελλίου κοινόβιον· κἀκεῖθεν δανεισάμενος τρία νομίσματα, δέδωκεν αὐτὰ μετὰ ἀγάπης τῷ ἀδελφῷ. κἀκεῖνος δεξάμενος ἀνεχώρησεν, καὶ πεπλήρωκεν ἰδιοθελῶς ὅσα προεῖπεν αὐτῷ ὁ πατήρ, καὶ μετ' ὀλίγον καιρὸν τετελεύτηκεν. ὁ δὲ ὅσιος πατὴρ ἡμῶν Νεῖλος ὑποστρέψας ἐν τῷ σπηλαίῳ αὐτοῦ, καὶ καθεσθεὶς ἐν ὑπομονῇ καὶ καρτερίᾳ πολλῇ, ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν τρία ψαλτήρια γεγραφώς· τότε γὰρ λέγεται πεπληρωκέναι ἓν ἕκαστον ἐξ αὐτῶν διὰ τεσσάρων ἡμερῶν· ἐλύθη τοῦ χρέους, τοῦ διὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Χριστοῦ. Ἰδὼν οὖν ὁ τῶν δικαίων ἐχθρός, ὅτι ἐν πάσῃ προσβολῇ ἡττᾶται καὶ καταβέβληται ὑπὸ τοῦ δικαίου ἀνδρός, μετατίθησι τὴν πάλην ἀπὸ τοῦ ἐντὸς ἀνθρώπου ἐπὶ τὸν ἐκτός, καὶ ἄρχεται πλήττειν αὐτὸν ἐν πόνοις δεινοῖς, καὶ ἀρρωστίαις σωματικαῖς, ὥστε κἂν ἐμποδίσαι αὐτὸν ἀπὸ τῆς καθημερινῆς λειτουργίας αὐτοῦ, καὶ τῆς οὐρανοδρόμου καὶ ἐχθρᾶς αὐτῷ προσευχῆς. Τί οὖν μηχανᾶται περὶ αὐτόν; ὄγκῳ δεινοτάτῳ καὶ ἀφορήτῳ πόνῳ περιλαβὼν τὰ τῶν φωνῶν ἀποτελοῦντα ὄργανα αὐτοῦ, πεποίηκεν αὐτὸν ἄφωνον κατακεῖσθαι παντελῶς καὶ ἄβρωτον τῆς συνήθους τροφῆς.

ἀλλ'

Qua Pater accepta deſcendit in Caſtelli Cęnobiũ,& mutuo inde ſumpta tria numiſmata fratri amicè dedit. Accepit is, & receſſit, & voluntati ſuæ ſatisfaciens egit quicquid ſibi Pater prędixerat; & paulopoſt moritur. Sanctus verò Pater Nilus in ſuam ſpeluncã reuerſus, ſedensq. in patientia & tolerantia multa, intra paucos dies tria exſcripſit pſalteria (fertur enim in ſingula quatuor inſumpſiſſe dies) & liber à debito manſit, quod propter Chriſti præceptum contraxerat. At verò iuſtorum hoſtis victum ſe proſtratumq. cernens à viro iuſto in ſingulis congreſſibus, luctam ab interiori homine tranſtulit ad exteriorem; & ſummis doloribus & morbis corporis eũ petere aggreditur, vt ſaltem auocaret à quotidiano miniſterio, & inimica ſibi oratione, qua mens ad cæleſtia peruolat. Quid ergo machinatur in ipſum? maximo tumore, doloreq. intolerabili vocis organa comprimẽs, vocis vſum illi penitus abſtulit, & iacere coëgit conſueto cibo

absti-

abstinentem. & in hoc tamen ipso multò magis cõfundebatur hostis, & vincebatur. Quò enim magis præpediebat ille linguã psalmis & hymnis assuetam, eo altius ipse mentem eleuabat ad Deũ, Deoq. grata & magnifica cõtemplatione fruebatur sine vlla mentis diuagatione. Sed ne fame periret, & omnino deficeret, aqua siccum panẽ humectans, & frians, diæta hac vtebatur. Non multo post igitur ad visendum ipsum accessit Fantinus sanctissimus; erat enim inter illos freqũes cõmercium, alterũ altero instar luminariũ crebro sua luce perfundẽte. & cũ hebdomadarium panẽ post multas preces, vt ab se acciperet, magnus Fãtinus B. Nilo persuasisset, ab eo rursus de labore manuum eius gratia illi rependebatur. Cum ergo in talibus angustijs eũ vidisset, multumq. rogasset, tandẽ deduxit in suum monasterium omni adhibita diligentia; insuper & Deo preces fundebat ex toto animo pro eius valetudine. At patientissimus Nilus cum præter aquam nihil degustare posset, idq. cum violentia & labore per dies multos, cogitationẽ hãc habuit: Quod

ἀλλ' ὅμως καὶ ἐν τούτῳ πολὺ πλέον ᾐσχύνετο καὶ ἡττᾶτο ὁ πολέμιος ἐχθρός. ὅσον γὰρ ἐκεῖνος ἀπέκλειε τὴν ψαλμολόγον καὶ ὑμνοφόρον φωνήν, τοσοῦτον αὐτὸς τὴν διάνοιαν ὕψου πρὸς τὸν θεόν, καὶ ἐνετρύφα ἀπερισπάστως ταῖς θεαρέστοις καὶ μεγαλοπρεπέσιν ἐννοίαις. ἵνα δὲ καὶ τῷ λιμῷ μὴ ἐκλείψῃ καὶ ἀποκάμῃ, ὕδατι τὸν ξηρὸν ἄρτον λειώσας, ταύτῃ ἐκέχρητο τῇ διαίτῃ. μετ' οὐ πολὺ τοίνυν πρὸς ἐπίσκεψιν αὐτοῦ ἐλήλυθεν Φαντῖνος ὁ ἁγιώτατος. παρέβαλλον γὰρ ἀλλήλοις πυκνότερον, ἀλλήλους ὡς δύο φωστῆρες πυκνότερον καταφωτίζοντες· καὶ τὸν ἑβδομαδισιαῖον ἄρτον ὁ μέγας Φαντῖνος σὺν πολλῇ παρακλήσει πείσας τὸν ὅσιον Νεῖλον δέξασθαι, παρ' αὐτοῦ ἐκ τῆς τῶν χειρῶν ἐργασίας τὴν χάριν ἀντεισηκοῦτο. ἰδὼν τοιγαροῦν αὐτὸν ἐν τῇ τοιαύτῃ ἀνάγκῃ, καὶ πολλὰ δυσωπήσας ἀπήγαγεν εἰς τὸ μοναστήριον αὐτοῦ μετὰ πάσης σπουδῆς· ἀλλὰ καὶ τὸν Θεὸν παρεκάλει περὶ τῆς ὑγείας αὐτοῦ ἐξ ὅλης ψυχῆς. ὁ δὲ καρτερικώτατος Νεῖλος μὴ δυνάμενος γεύσασθαί τινος εἰ μὴ ὕδατος, καὶ αὐτοῦ μετὰ βίας καὶ πόνου, καὶ τοῦτο ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας, εἶπεν αὐτῷ ὁ λογισμός· ὅτι

εἴπερ

si præ-

εἴπερ ἦν ἀπὸ ἰχθύος μέρος μικρὸν, ἐλάμβανον ἂν ἐξ αὐτοῦ, καὶ διήνοιγέ μοι τὴν ὁδὸν τοῦ φαγεῖν. πυκτεύσας οὖν ἐπὶ ἡμέρας ὀκτὼ, ἢ καὶ πρὸς τοῦ μὴ ἀναγγεῖλαι τὸ πρᾶγμα τινί· καὶ μάλιστα καθ᾽ ἑκάστην ὁρῶν διερχόμενον τινὰ τῶν ἀδελφῶν ἔμπροσθεν αὐτοῦ, καὶ πρὸς τὸ ἁλιεῦσαι πορευόμενον, καὶ αὖθις μετ᾽ ἰχθύων ὑποστρέφοντα· μετὰ πολλὴν ἄθλησιν καὶ πάλην τοῦ τοιούτου λογισμοῦ, ἰδοὺ ἔρχεταί τις πρὸς αὐτὸν κοσμικὸς ἐπιφερόμενος κοφίνιον μεστὸν ἰχθύων, τῶν μὲν τηγανιστῶν, τῶν δὲ ὀπτῶν τυγχανόντων, παρακαλῶν καὶ δεόμενος αὐτοῦ, ὅπως γεύσηται ἐξ αὐτῶν· ἐπειδή φησιν, ἑσπέρας ἀκούσας τὰ κατὰ σὲ, ἐξῆλθον τοῦ ἁλιεῦσαι ἐπὶ τῷ ὀνόματί σου τῷ ἁγίῳ, καὶ τῶν εὐχῶν ὑμῶν συνεργησάντων ἠγρευσάμην ἀρκούντως· καὶ δέον σε πάτερ μεταλαβεῖν ἐξ αὐτῶν. τότε ὁ μακάριος Νεῖλος τὸν μὲν ἄνθρωπον ἀπέστειλεν εὐλογήσας, καὶ μεγάλως εὐχαριστήσας ὑπὲρ τοῦ αὐτοῦ κόπου· τῷ δὲ λογισμῷ αὐτοῦ διελέγετο οὕτως· ταῦτα οὐχ ὁ Θεὸς ἡτοίμασεν, οὐδ᾽ ἄγγελος· οὐ δὲ γάρ εἰμι τῶν φοβουμένων αὐτὸν, ἵνα τὸ θέλημά μου ποιήσῃ. ἀλλὰ τοῦτο τὸ ἔργον τοῦ διαβόλου τυγχάνει, ἐπειδή με ᾔσθετο δουλωθέντα τῇ τοιαύτῃ ἐπιθυμίᾳ. Γέ-

γρα-

si præsto esset aliqua piscis particula, vescerer, & aperiretur mihi via ad comedendum. Et cum luctā passus esset octo diebus, aut paulo plus, ne cui rem aperiret; cū præsertim videret quotidie quēdam è fratribus transeuntem ante se, & euntem ad piscandum, & redeuntē cum piscibus; post multum certamen, & palæstrā huiusmodi cogitationis, ecce venit quidam ad ipsum vir laicus afferēs corbem plenam pisciū frictorū & assatorum, hortans rogansq. vt de ijs gustaret: Quoniam aiebat de tua ægra valetudine cum vesperi audissem, egressus sum, vt in tuo sācto nomine piscarer; & adiuuantibus precibus tuis venatio commoda fuit: & opus est Pater cibum ex ijs te sumere. Tunc Beatus Nilus virum quidem dimisit, benedicens illi, gratiasq. pro labore suscepto agens: secum vero ipse dicebat; Hæc non per Deum, non per Angelum mihi præsto sunt: neque enim ego sum è numero timentium eum, vt meam voluntatem faciat: Sed hoc diaboli opus est. Cognouit enim me captum cupiditate hac, quia scriptum

est;

est: Non concupisces. Viuit Dominus, non ingredietur ex ijs in os meum. Aderat tunc forte monachus quidam è superioribus partibus profectus, ipsi carissimus, quia suauissimè canebat. Hunc B. vir cum aduocasset, dedit cophinum, vti oblatus erat; addiditq. Accipe xenium, quod à Christo missũ tibi est: accepit ille, & recessit. Videns igitur Deus summam viri patientiam atque constãtiam, tulit opem, dolocibusq. liberauit, & morbo illo grauissimo, disrupto intus in ceruice abscessu, multaq. sanie per os egesta. Ita paululum recreatus reuertitur in suam speluncam, pristinum vitæ institutum prosecuturus, amore solitudinis, quam parentis loco amplectebatur. At vero diabolus dentibus in eum frendens enitebatur, si per Dei prouidentiã licuisset sibi, vt vel ipsam vitã sancto viro eriperet. Quadam ergo nocte, cum is de more diuinis vacaret officijs, pernoctaretq. in psalmis & genuum flexionibus in parua spelunca, quam ipse sibi excauauerat; & splendor lucis illustraret omnia; erat enim tempus æstiuũ; apparet illi visibili æthiopis

spe-

γέγραπται γὰρ, μὴ ἐπιθυμήσῃς· ζῇ κύριος, οὐκ εἰσέρχεταί τι ἐξ αὐτῶν εἰς τὸ στόμα μου. ὑπῆρχε δὲ τότε ἐκεῖ μοναχός τις παραγενόμενος ἐκ τῶν ἄνω μερῶν, ὃς λίαν ἠγαπᾶτο παρ' αὐτοῦ διὰ τὸ ᾀσματικὸν εἶναι αὐτὸν καὶ σφόδρα καλλίφωνον. τοῦτον καλέσας ὁ ὅσιος δέδωκεν αὐτῷ, καθὼς ἦν τὸ κοφίνιον, εἰπὼν πρὸς αὐτόν· λάβε τοῦτο τὸ ξένιον, ὅπερ σοι Χριστὸς ἐξαπέστειλεν. ὁ δὲ λαβὼν ἀνεχώρησεν. ἰδὼν οὖν ὁ Θεὸς τὴν μεγίστην αὐτοῦ ὑπομονὴν καὶ καρτερίαν, ἀντελάβετο αὐτοῦ, καὶ ἀπήλλαξεν αὐτὸν τῆς ὀδύνης καὶ τῆς νόσου ἐκείνης τῆς πονηρᾶς, τοῦ πάθους ἔνδον ἐν τῷ τραχήλῳ ῥαγέντος, καὶ ἕλκους πολλοῦ διὰ τοῦ στόματος ἐξελθόντος. μικρᾶς οὖν ἀνέσεως ἐπιτυχὼν ἀνέρχεται πάλιν ἐν τῷ σπηλαίῳ, τῆς συνήθους ἐχόμενος πολιτείας, καὶ τὴν ἡσυχίαν ἀσπαζόμενος ὡς οἰκείαν μητέρα. ὁ δὲ διάβολος οὐκ ἐπαύσατο βρύχων κατ' αὐτοῦ τοὺς ὀδόντας καὶ ἀγωνιζόμενος, εἴγε ὑπὸ τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας παρεχωρεῖτο, ὥστε καὶ τοῦ ζῆν ἀπαλλάξαι τὸν δίκαιον ἄνδρα. Καὶ δὴ κατὰ τὸ ἔθος σχολάζοντι ἐν μιᾷ νυκτὶ, καὶ διαγρυπνοῦντι ἐν ψαλμοῖς καὶ γονυκλισίαις ἐν τῷ μικρῷ σπηλαίῳ τῷ ὑπ' αὐτοῦ λελατομημένῳ, καὶ τοῦ φέγγους αὐγῆς τὰ πάντα καταλαμπούσης, ἦν γὰρ τοῦ θέρους ἡ ὥρα, φαίνεται αὐτῷ ὁ διάβολος ὀφθαλμοφανῶς ὡς αἰθίοψ,

θίοψ, ῥόπαλον ἐν ταῖς χερσὶ κατέχων· μεθ' οὗ τύψας τὴν κεφαλὴν τοῦ ἁγίου, ἔρριψεν αὐτὸν ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἀφῆκεν ἡμιθανῆ τυγχάνοντα. μετὰ γοῦν μίαν ὥραν εἰς ἑαυτὸν ἐλθὼν ὁ ὅσιος, ἔγνω μὲν τοῦ διαβόλου τὸν φθόνον καὶ τὴν ἄπειρον κατ' αὐτοῦ βασκανίαν, σφόδρα δὲ τὴν κεφαλὴν ἀλγυνόμενος, καὶ τὸ ἥμισυ τοῦ προσώπου σὺν τῷ ἀριστερῷ ὀφθαλμῷ πεφυσιωμένον καὶ πελιδνότατον ἔχων, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὸν βραχίονα παραλελυμένον καὶ τεταριχευμένον, οὐκέτι μὲν ἴσχυσε στῆναι καὶ τὴν τῆς εὐχῆς λειτουργίαν ἀποπληρῶσαι, κείμενος δὲ ἐπ' ἐδάφους τὸν Κύριον ἐπεκαλεῖτο· ὁ Θεὸς λέγων εἰς τὴν βοήθειάν μου πρόσχες, Κύριε εἰς τὸ βοηθῆσαί μοι σπεῦσον. αἰσχυνθήτωσαν καὶ ἐντραπήτωσαν οἱ ζητοῦντες τὴν ψυχήν μου, καὶ τὰ λοιπὰ τοῦ ψαλμοῦ. ἐν τούτοις διῆξεν τὸν ἅπαντα χρόνον ἐκεῖνον μυρίοις πόνοις πυκτεύων καὶ συμφοραῖς αἰνηκέστοις. πολλῶν μέντοι βουλευόντων ἰατρικῆς ἐπιμελείας προσαναχέσθαι, οὐδαμῶς κατεδέξατο τοῦτο, γινώσκων ἀθεράπευτον εἶναι ὑπὸ χειρὸς ἀνθρώπου τὴν διαβολικὴν ἀλγηδόνα. τοῦ τοίνυν χρόνου παραδραμόντος, καὶ τῆς μνήμης τῶν ἁγίων ἀποστόλων ἐπιφθασάσης, συνῆλθον ἐν

specie diabolus, clauam manu tenens; qua cum caput eius percussisset, strauit humi semimortuũ. Post vnius horæ spatiũ sese recolligẽs sanctus, cognouit quidem diaboli inuidiam immensumq. liuorẽ: sed vehementi capitis dolore laborãs, & dimidiam faciei partem cũ sinistro oculo inflatam habens & liuidissimã, præterea luxatũ & arefactum brachium, stare, & orationis officium persoluere non valebat. iacebat ergo, & Dominum inuocabat dicẽs: Deus in adiutorium meum intende, Domine ad adiuuandum me festina; Confundantur, & uereantur qui quærũt animam meã: & quæ sequuntur. In his totum illum peregit annum, innumera dolorum & acerbissimorum incommodorum certamina sustinens. & cũ suaderetur illi à multis, vt medicinalem curationem admitteret, omnino abnuit, sciẽs curari manu hominis non posse vulnus diabolicum. Elapso demum anno, & recurrente SS. Apostolorum solemnitate, cõuenere in cœnobium imitatores eorum Fantinus & Nilus,

Psal. 69.

vt

τῷ κοινοβίῳ οἱ αὐτῶν μιμηταὶ Φαντῖνος καὶ Νεῖλος συνεορτάσαι καὶ

vt ſimul diem feſtum celebrarent,& ſe inuicem conſolarentur,qui germana erant Apoſtolorum proles. Cum igitur peruigilium cum hymnis agerent,& exultarent. fratres audientes Sãctorum doctrinam, & ſcripturarum explicationẽ, hortatur magnus Fãtinus B. Nilum, vt ſurgeret & legeret encomiũ in Apoſtolos S.Ioannis Damaſceni,Iambis & metris ſatis ornatum. B. Nilus, qui nunquam non obedire nouerat,licet iam eſſet pene aridus,cum gaudio & alacritate ſurrexit; vtq. primum aggreſſus lectionem eſt, acerba illa ægrotatio paulatim è corpore defluebat.& cum præter ſpem ſibi auxiliũ ſenſiſſet,nulli omnino quicquã de eo dixit, donec matutinæ preces abſolutæ ſunt: tumq. S.Fantino procũbẽs gratias agebat, quod per illum tam graui noxa liber eſſet. Ille contra, obedientiæ eius & fauori Apoſtolorũ tribuebat miraculũ. ita humilitatem vterque præſeferebat; in Deum miraculorũ auctorẽ referentes gloriam. Multiformis porrò & inexcogitabilis in omnes Dei prouidentia, (quorſum vero id in ſuo fa-

mulo

συμπαρακληθῆναι ἀλλήλοις, ὡς γνήσια τέκνα τῶν ἀποστόλων, παννύχιον οὖν τὴν ὑμνῳδίαν ἐπιτετελεκότων, καὶ τῶν ἀδελφῶν ἀγαλλιωμένων ἐπὶ τῇ τῶν ἁγίων διδασκαλίᾳ, καὶ τῇ τῶν γραφῶν ἀναπτύξει, παρακαλεῖ ὁ μέγας Φαντῖνος τὸν ὅσιον Νεῖλον ἀναστῆναι καὶ ἀναγνῶναι ἐγκώμιον εἰς τοὺς ἀποστόλους, συγγραφὲν παρὰ τοῦ ἐν ἁγίοις Δαμασκηνοῦ Ἰωάννου, ἰαμβικοῖς καὶ ἐμμέτροις στίχοις καταπεποικιλμένον. ὁ δὲ μακάριος Νεῖλος μηδέποτε παρακοῦσαι γινώσκων, καίτοι σχεδὸν ὡς ἡμίξηρος τυγχάνων, ἀνέστη μετὰ πάσης χαρᾶς καὶ προθυμίας· αὐτὸς δὲ τῆς ἀναγνώσεως τὴν ἀρχὴν ἐποιεῖτο, καὶ ἡ πονηρὰ ἐκείνη νόσος κατὰ μικρὸν τοῦ σώματος ὑπεξῄει. ταύτης δὲ τῆς ἀντιλήψεως αἰσθηθεὶς παρὰ προσδοκίαν ὁ μακάριος Νεῖλος, οὐδενὶ οὐδὲν εἶπε μέχρι τῆς ἀπολύσεως τοῦ ὄρθρου. καὶ τότε βαλὼν μετάνοιαν τῷ δικαίῳ Φαντίνῳ, εὐχαρίστει αὐτῷ, ὡς δι' αὐτοῦ τῆς τοιαύτης ἀπαλλαγεὶς ἐπηρείας. αὐτὸς δὲ πάλιν τῇ ἐκείνου ὑπακοῇ, καὶ τῇ ἐπισκιάσει τῶν ἀποστόλων προσανετίθει τὸ θαῦμα· καὶ διέμενον ἐν ταπεινοφροσύνῃ τὸν τῶν θαυμασίων Θεὸν δοξολογοῦντες. ἡ δὲ πολύτροπος καὶ ἀπερινόητος τοῦ Θεοῦ περὶ πάντας

οἰκο-

οἰκονομία, τὴν προειρημένην περὶ τὸν ἑαυτῆς οἰκέτην οὐκ οἶδα, ὥσπερ αὐτὸν μέχρι καὶ αὐτοῦ τοῦ γήρως περιφέρειν τινὰ μικρὰ ἴχνη τῆς ἀρρωστίας ἐκείνης, ὑπομιμνήσκοντα αὐτὸν τῆς αὐτοῦ περὶ αὐτὸν ἀντιλήψεως καὶ κηδεμονίας. ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις ὑπερνικήσας διὰ τοῦ ἀγαπήσαντος αὐτὸν Θεοῦ, ὁ τῶν ἁγίων πάντων ζηλωτής, καὶ τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ πληρωτής, πρὸς ἑτέραν ὡπλίζετο πάλην καὶ ἀγῶνα τοῦ διαβόλου. ἔδει γὰρ διὰ πάντων ἀποκρουσθῆναι, καὶ οὕτως ἀειδήλως τὸν νικητὴν στεφανίτην ἀναδειχθῆναι.

Ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἔκστασις ἐπέπεσε τῷ μακαρείτῃ Φαντίνῳ, ἀληθῶς δ' εἰπεῖν ἀλλοίωσις τῆς δεξιᾶς τοῦ ὑψίστου. καὶ οἷον δὴ τὸν Ἱερεμίαν ἀκούομεν τὴν κεφαλὴν καὶ τὸν πώγωνα ξυρήσαντα, τὴν Ἱερουσαλὴμ ἐν θρήνοις κατακομμῶντα περιιέναι, καὶ ὑπόληψιν ἐξεστηκότος διδόναι τοῖς ἀνοήτοις, τὸν αὐτὸν τρόπον συμβέβηκεν καὶ περὶ τὸν προφητικώτατον καὶ μακάριον ἄνθρωπον τοῦτον. εἴτε γὰρ τὴν αὐθήμερον ταύτης τῆς χώρας προφητεύων κατάλυσιν, καὶ τὴν τῶν Ἀγαρηνῶν οἰκτίστην ἐπέλευσιν· εἴτε τὴν τῆς ἀρετῆς παντελῆ ἔλλειψιν, καὶ τῶν μοναστηρίων πρὸς κα-

mulo egerit, ignoto) parua quædam vestigia morbi illius in eo reliquit ad ipsam vsque senectutem, quibus admoneretur auxilij & protectionis erga se diuinæ. In his omnibus cum se plusquam victorẽ præstitisset per Dei virtutem, cui dilectus erat, omniũ ille æmulator sanctorũ & præceptorum Christi obseruator, ad aliã se accingebat luctã certamenq. diaboli. Oportebat enim hunc in omnibus deuinci, vt victor Nilus sine controuersia præmij coronam consequeretur.

Per illud tẽpus B. mem. Fãtinus exstasin est passus, & vt vere dicam, mutatio dexteræ excelsi obuenit illi. Nam sicut audiuimus de Hieremia, capillo & barba abrasis circumisse Hierosolymam, luctu omnia complentem, & insanientis suspicionem dedisse insipientibus; ad eundem modum contigit & beato huic viro, qui itidem erat prophetiæ dono excellentissimus. Siue enim præsagiret vastationem, quã oculis cernimus, regionis huius, & miserrimam excursionẽ Agarenorum: siue generalem virtutis defectum, & prolapsionem monasteriorũ ad vitia & plebeios mores, quod vero propius *Hier. 7.*

eſt: circumibat & ipſe ſimiliter, deplorans eccleſias, monaſteria, & libros; illas inquiens aſinis oppletas, & iumentis viliſsimis eſſe pollutas; monaſteria flammis combuſta perijſſe; libros madefactos nō eſſe amplius vſui, nec iā eſſe quod legamus. Cum vero aliquem monaſterij ſui fratrē videbat, lugebat illum quaſi mortuum, dicebatq. Ego te fili occidi. Hæc & ſimilia agebat & loquebatur, neque ſub tecto manere, nec cibum ſumere volēs; ſed per loca oberrans deſerta ſilueſtribus victitabat olerib⁹. Hęc celeberrimum Nilū mœrore & dolore maximo perculerunt; & fere diu noctuque deflebat & ipſe optimi ſodalis & cooperatoris orbitatem. Nam cum ſæpè ſecutus illum ſecedentem rogaret, vt rediret ad ſuos, & ſederet in monaſterio; audiebat ab illo renuente: Qui ſunt in monaſterio, fratres mei non ſunt; nam & ipſi mecum flerēt: nunc contra ipſi furere me, & inſanire putant. Scito igitur delectiſsime pater, me ad ſuperiorem tranſiturum regionem, ibique mor-

α τῦ ἀνατολικῦ σχί- ματος οἰ- τρὰ περ- ινύματα.

Hæc proculdubio Orientalis ſchiſmatis præſagia erāt.

κακίαν ἀπόκλισιν καὶ χυδαίωσιν, ὃ καὶ μᾶλλον ἐστὶ κυριώτερον· ὁμοίως καὶ αὐτὸς περιῄει θρήνοις κατακομμαδὸν τὰς τ̃ ἐκκλησίας, καὶ τὰ μοναστήρια καὶ τὰς βίβλους· τὰς μὲν λέγων, ὅτι ὄνων καὶ βορδονίων ἐπλήσθησαν καὶ μεμόλυνται· τὰ δὲ πυρίκαυστα φησὶ γεγόνασι, καὶ ἀπώλοντο· τὰς δὲ ὅτι ἐβράχησαν καὶ ἠχρείωνται, καὶ λοιπὸν τοῦ ἀναγνῶναι οὐκ ἔχομεν. ἡνίκα δὲ ἀδελφὸν ἑώρα τῆς αὐτοῦ μονῆς, ὡς νεκρὸν ἐπένθει αὐτὸν λέγων· ὅτι ἐγώ σε ὦ τέκνον ἀπέκτεινα. ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ἐλάλει τε καὶ ἐποίει, μήτε ὑπὸ στέγην ἀνεχόμενος καταμένειν, μήτε τροφῆς ἀπογεύσασθαι, ἀλλ' ἐπὶ τὰς ἐρήμους πλανώμενος διητᾶτο τοῖς ἀγριολαχάνοις. ταῦτα εἰς μεγίστην θλῖψιν καὶ λύπην ἤνεγκε Νεῖλον τὸν ἀοίδιμον· καὶ σχεδὸν νύκτωρ τε καὶ μεθ' ἡμέραν ἐπένθει καὶ αὐτὸς τὴν στέρησιν τοῦ καλοῦ συννόμου καὶ συνεργάτου. πολλάκις γὰρ ἀκολουθήσαντι αὐτῷ ἀναχωροῦντι, καὶ δυσωποῦντι τοῦ ὑποστρέψαι καὶ ἡσυχάσαι ἐν τῷ μοναστηρίῳ, οὐχ ὑπήκουσε λέγων· ὅτι οἱ ἐν τῇ μονῇ οὐκ εἰσί μου ἀδελφοί, ἐπεὶ ἂν καὶ αὐτοὶ ἔκλαιον σὺν ἐμοί· αὐτοὶ δὲ τοὐναντίον ποιοῦσιν, ἐξεστηκότα καὶ μαινόμενόν με κρατοῦντες. ἴσθι τοίνυν γινώσκων πολυπόθητε πάτερ, ὅτι διαβήσομαι πρὸς τὴν

ἄνω

ἄνω χώραν, κἀκεῖ τελειωθήσομαι, καὶ εἰς τὸ μοναστήριόν μου οὐκέτι ἐπιστραφήσομαι. αὐτὸς μὲν οὖν ὁ μακάριος, καθὰ καὶ προείρηκεν, οὕτω καὶ τετέλεκεν, καταλαβὼν τὸν τόπον, ἐν ᾧ προώρισεν αὐτῷ ὁ Θεὸς πρὸ πάντων τῶν αἰώνων τελειωθῆναι. ὁ δὲ ὅσιος πατὴρ ἡμῶν Νεῖλος ὑποστρέψας ἐν τῷ σπηλαίῳ, ἐν ὑπομονῇ διήρχετο τὴν στενὴν ταύτην πύλην καὶ τεθλιμμένην ὁδὸν τὴν ὀλίγοις διερχομένην]. ἔρχονται τοιγαροῦν πρὸς αὐτὸν οἱ τῆς μονῆς τοῦ ὁσίου Φαντίνου πατέρες, παρακαλοῦντες αὐτὸν σκυλῆναι, καὶ ἡγούμενον αὐτοῖς καταστῆσαι ὃν ἂν ἐκλέξοιτο ἡ αὐτοῦ ὁσιότης· περὶ γὰρ αὐτοῦ ἐκείνου ᾐδοῦντο καὶ ὀνομάσαι γινώσκοντες τὸν ἄνδρα. ὁ δὲ εἴξας τῇ αὐτῶν παρακλήσει, καὶ εἰσελθὼν ἐν τῇ μονῇ μετ' αὐτῶν εἰσῆλθεν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ εὔξασθαι. Καὶ πάντων ἀκολουθησάντων αὐτῷ, μετὰ τὸ τελειωθῆναι τὴν εὐχήν, ὁ κατὰ σάρκα ἀδελφὸς τοῦ μακαριωτάτου Φαντίνου, Λουκᾶς τῷ ὀνόματι, προσδραμὼν, καὶ τῶν ποδῶν τοῦ ὁσίου δραξάμενος ὅρκοις αὐτὸν καὶ ἐπιτιμίοις φρικωδεστάτοις ἀπό τε τῆς ἁγίας Τριάδος καὶ τῶν ἁγίων πατέρων ὑπέβαλε τοῦ καταδέξασθαι εἶναι αὐτὸν αὐτοῖς ποιμένα καὶ καθηγούμενον. Τί οὖν εἶχε ποιῆσαι ὁ ἀγχίνους ἐκεῖνος ἀνὴρ καὶ

περὶ

mortem oppetiturũ,& ad meũ monasterium nũquam reuersurum. Itaque beatus ille pater, sicut prædixit, finem sortitus est, in eum profectus locũ, in quo illũ ex hac vita migraturum Deus ante secula præfinierat. At S.Pater Nilus cũ in spelũcam remeasset, in patientia per angustam portam, *Matt.7.*
& spinosam ibat viam, quam *Luc.13.*
procedunt pauci. Veniunt igitur ad ipsum Patres monasterij B. Fantini, obsecrantes vt laborem susciperet, & constitueret ipsis Hegumenum, quemcumque pietas eius delegisset: illum enim ipsum vel nominare verebãtur, cum probe hominem scirent. Cessit is precibus illorum, & perrexit cũ illis in monasterium:& ingresso ipso in Ecclesiam vt oraret, omnes subsecuti sunt. Peracta oratione frater beatissimi Fãtini secundum carnem, Lucas nomine, accurrẽs, pedesq. sancti viri amplexatus, horrendis maximè obtestationibus, dirarumq. interminationibus per Sanctam Trinitatem, & Sanctos Patres adiurabat, vt pastorem & Hegumenum se esse pateretur. Quid agendum erat viro sagacitate & perspi-

cacia

cacia præstantissimo? Præualens ipse detinentis Lucæ manibus, & non absimili modo pedes eius præhensans, ijsdem funibus circumligauit, quibus ille ligauerat; vt tandem is interminationũ nodos soluerit, & fieri sibi passus fuerit, quod per insidias Patri moliebatur. Erat enim & ipse, licet diuinarum scripturarum non admodum peritus, aptus tamen ad suscipiendam administrationem, & prudens, vitæq. sanctimonia fratri non inferior. Ergo beatus vir constitutis omnibus quæ opus erant ad Dei beneplacitum, animatisq. & confirmatis per sacras institutiones tam Hegumeno, quam fratribus, hanc etiam tentationem superauit, dans gloriam & benedicens Deo.

Sed iam tempus est, vt fauente Deo retrocedamus ad narrationẽ de Beato Stephano, quo magnus Pater vsus est zeli æmulatore, certaminum socio, & commilitone; vt arbor non tantum è sancta radice cognoscatur, sed etiam ex sanctis fructibus ramisquè admirationi sit. Confido autem per diuinã opem fore nobis hanc narrationem nõ inutilem. Nam tametsi æmulari præstantissima eius gesta non poterimus, at

περὶ τὸ διασωθῆναι ὀξύς; ὑπερισχύσας τῶν χειρῶν τοῦ κρατοῦντος, καὶ τῷ αὐτῷ σχήματι περιλαβὼν τοὺς πόδας αὐτοῦ, τοῖς αὐτοῖς σχοινίοις οἷς ἐκέχρητο αὐτὸν περιέδησεν, ὥστε λῦσαι αὐτὸν τὰ ἴδια ἐπιτίμια, καὶ γενέσθαι αὐτῷ ὅπερ τῷ πατρὶ ἐπεβούλευσεν· ἦν γὰρ καὶ αὐτὸς εἰ καὶ μὴ λίαν ἔμπειρος τῶν θείων γραφῶν, ἀλλ' οὖν γε οἰκονομικὸς, καὶ συνετὸς, καὶ τῷ βίῳ μηδὲν ἀποδέων τοῦ ἀδελφοῦ. συστήσας οὖν πάντα ὁ ὅσιος πατὴρ κατὰ τὸ Θεῷ δοκοῦν, καὶ νουθεσίαις ἐνθέοις παρακαλέσας καὶ στηρίξας τόν τε ἡγούμενον καὶ τοὺς ἀδελφοὺς, ἀπηλλάγη καὶ τούτου τοῦ πειρασμοῦ, δοξάζων καὶ εὐλογῶν τὸν Θεόν.

Καιρὸς δὲ λοιπὸν ἀνακάμψαι ἡμᾶς εὐδοκοῦντος Θεοῦ καὶ ἐπὶ τὴν μνήμην τοῦ ὁμοζήλου καὶ συνάθλου καὶ συναγωνιστοῦ, τοῦ μεγάλου πατρὸς Στεφάνου τοῦ μάκαρος· ἵνα μὴ μόνον τὸ δένδρον ἀπὸ τῆς ἁγίας ῥίζης γνωρίζηται, ἀλλὰ δὴ καὶ ἀπὸ τῶν καρπῶν καὶ κλάδων θαυμάζηται. Πιστεύω δὲ τῷ Θεῷ, ὅτι οὐκ εἰς κενὸν ἡμῖν ἡ τοιαύτη μνήμη γενήσεται. ἀλλ' εἰ μὴ καὶ ζηλωταὶ τῶν μεγάλων αὐτοῦ κατορθωμάτων γενέ-

γενέσθαι ἰσχύσομεν, τὸ γοῦν μνημονεῦσαι αὐτῶν μετὰ πίστεως καὶ ἀγάπης, ἀφέσεως ἡμῖν πλημμελημάτων πολλῶν πρόξενον γενήσεται, καθὼς διδασκόμεθα. Οὗτος τοίνυν ὁ ἐν ἁγίοις Στέφανος νέος ἔτι ὢν ὡς ἐτῶν εἴκοσιν, ἀγροῖκος δὲ καὶ ἐξ εὐτελῶν γονέων ὑπάρχων, ὀρφανὸν αὐτὸν καταλείψαντος τοῦ πατρὸς μετὰ τῆς μητρὸς καὶ μιᾶς ἀδελφῆς, τοσαύτῃ ἀκακίᾳ καὶ ἀπονηρείᾳ ἐκεκόσμητο, ὡς εἴ τις αὐτὸν Ἰακὼβ εἴποι τὸν πατριάρχην, ἢ τὸν ἁπλούστατον Παῦλον τοῦ ἀββᾶ Ἀντωνίου, οὐκ ἀπεικότως στοχάσοιτο. Οὗτος οὖν ἐρασθεὶς τοῦ μοναδικοῦ ἐπαγγέλματος, καὶ κατὰ τὸ εὐαγγέλιον τὸν Χριστὸν ὑπὲρ τὴν ἀδελφὴν καὶ μητέρα, καὶ ὑπὲρ ἑαυτὸν ἀγαπήσας, ὡδηγήθη παρὰ τοῦ Θεοῦ ἀπελθεῖν ἔνθα ἦν ὁ μακάριος πατὴρ Νεῖλος· καὶ παρακαθήσας αὐτῷ μηδὲν εἰρηκώς, περὶ δυσμὸς ἡλίου λέγει αὐτῷ ὁ πατήρ· τί ζητεῖς ἀδελφέ; ὁ δέ φησιν, καλόγηρος θέλω γενέσθαι. λέγει αὐτῷ ὁ μέγας· καὶ εἰ καλόγηρος θέλεις γενέσθαι, ἐγώ σοι δεικνύω τὰ μοναστήρια, καὶ ἄπελθε ἐκεῖ· ὧδε γὰρ κατοικῆσαι οὐ δύνῃ μὴ ἔχων τί φαγεῖν, καὶ ἀποθνήσκεις ἀπὸ λιμοῦ. ὁ δὲ ἀπεκρίθη, ὅτι τὰ μοναστήρια φησὶ γινώσκω καὶ εἶδα, ἀλλ' οὐκ ἀρέσκουσί μοι. πά-

λιν

certè cum fide & charitate agere memoriam eorum, conſequi erit veniam multorum delictorum, vt à magiſtris accepimus. Hic igitur S. Stephanus, cum adhuc eſſet adoleſcēs annorum ferè viginti, ruſticus tamen, & infimis parentibus natus, & pupillus à patre relictus cum matre & ſorore vna; tanta ſimplicitate candoreq. animi præditus erat, vt ſi quis ipſum alterum dicat patriarcham Iacob, aut ſimpliciſsimū illum Abbatis Antonij Paulū, non longe petita ſimilitudine vtatur. Hic amore inſtituti monaſtici captus, & ſecundū Euangeliū matri, ſorori, ſibiq. præferens Chriſtū, Deo Duce eo peruenit, vbi B. Pater Nilus morabatur. & cum iuxta illum ſediſſet nihil effatus, ſub occaſum ſolis Pater ad eum; Quid inquit, quæris frater? at ille; Monachus fieri volo. Et magnus Pater ad illum; & ſi monachus fieri cupis, ego tibi oſtendo monaſteria, & vade ad illa; hic enim habitare non poteris, cum nihil ſit quod comedas, & fame morieris. Reſpondit ille: Scio eſſe monaſteria, & noui illa; ſed mihi nō placēt: hic locus placet. Inter-

roga-

rogatus num quemquam haberet; respondit id quod res erat. cogebatur ergo abire, vt matrem sororemq. nutriret. Ille tamen; nullum ait, in locũ me conferam: illas enim non ego, sed Deus nutriuit, & nutrit. Cum ergo repellere non potuisset, dedit illi quod habebat, panis dimidiũ, quo vesceretur; ipse vero Pater insequenti die ieiunus mansit. Nã cum sexta esset feria, cibus ad mensurã repositus absumptus iam erat. Hoc porro contigit altero B. Patris in speluncam secessionis anno. Videns itaque Pater illum natura simplicem & pigrum, contra quàm ipse qui acri erat ingenio, ferebat ægrè quidem dolebatq. eius segnitiem, nihil tamen asperum illi dicebat, memor præceptorum euangelij. Monebat tantum instruebatq. illum placidè & mansuete, cupiẽs reddere solertem & impigrum, qualis ipse erat, Nondum quippe satis didicerat, Tolli non posse quod à natura est inditum. Cum ergo nihil proficeret, tempusq. triũ annorum iã abijsset, secũ ipse Pater dixit: Nũ si meus hic frater esset, aut filius, aut certè fratris filius, minime adhiberẽ conuicia

λιν ἐρωτηθεὶς, εἰ ἔχει τινὰ, καὶ ἀποκριθεὶς ὅπερ ἦν· ἐβιάζετο γὰρ ἀπελθεῖν καὶ θρέψαι τὴν τε μητέρα καὶ τὴν ἀδελφήν· ὁ δέ φησιν, ὅτι οὐκ ἀπέρχομαι οὐδαμοῦ· ἐκείνας γὰρ οὐκ ἐγὼ, ἀλλ' ὁ Θεὸς καὶ ἔθρεψε καὶ τρέφει. λοιπὸν μὴ ἰσχύσας ἀποδιῶξαι αὐτὸν ὁ πατὴρ, δέδωκεν αὐτῷ ὅπερ εἶχεν ἥμισυ ἄρτου φαγεῖν, αὐτὸς δὲ διέμεινεν ἄγευστος μέχρι τῆς αὔριον· παρασκευῆς γὰρ οὔσης τέλος εἶχε καὶ ἡ μεμετρημένη δίαιτα. Τοῦτο δὲ ἦν ἐν τῷ δευτέρῳ ἔτει τῆς τοῦ πατρὸς παροικίας ἐκεῖσε. ὁρῶν οὖν αὐτὸν ὁ πατὴρ φύσει ὄντα ἁπλοῦν καὶ ἀργὸν, ὅπερ ἦν ἐναντίον τῇ ἐκείνου ἀστειότητι, ἤχθετο μὲν ἐπὶ τῇ ἀργότητι αὐτοῦ καὶ ἐθλίβετο, οὐ μὴν ἐλάλει αὐτῷ τι σκληρὸν, ἔχων τὸν νοῦν αὐτοῦ ἐν ταῖς εὐαγγελικαῖς ἐντολαῖς· νουθετῶν δὲ αὐτὸν μετ' ἐπιεικείας καὶ πραότητος, ἐσπούδαζεν ἀστεῖον καὶ γοργὸν ἀποδεῖξαι αὐτὸν, ὡς καὶ αὐτὸς ἦν. ἀκμὴν γὰρ οὐκ ᾔδει σαφὲς, ὅτι τὸ ἐκ φύσεως οὐ μεθίσταται. ὡς οὖν ἀπετύγχανε τοῦ σκοποῦ, καὶ διῆλθον ἡμέραι τριῶν ἐτῶν, λέγει ἐν ἑαυτῷ ὁ πατήρ· ἆρά γε εἰ ἦν μοι ἀδελφὸς ἢ υἱὸς ἢ ἀνεψιὸς, οὐκ ἂν καὶ ὕβρεσι καὶ ὀνειδισμοῖς ἐχρησάμην πρὸς τὴν

ἐκείνου

ἐκείνου παίδευσιν; Δοκιμάσωμεν πάλιν τὸ τοιοῦτον εἶδος ἐπ' αὐτῷ, μή ποτε μείνῃ ἀπαίδευτος ὁ ἀδελφός. τότε ἤρξατο αὐστηρῶς λέγειν αὐτῷ, καὶ ὕβρεσι στύφειν αὐτόν· πολλάκις δὲ καὶ ἀπὸ χειρὸς ἐδίδου αὐτῷ. βουλόμενος γὰρ διδάξαι αὐτὸν τὰς συνήθεις εὐχὰς καὶ τὸ ψαλτήριον, ἀνάγκην εἶχεν καὶ κολαφιστικῶς ἅπτεσθαι αὐτοῦ. αὐτὸς δὲ πάντα ὑπέφερεν ἀβαρῶς καὶ μετὰ χαρᾶς, μήτε τὴν σκληροτάτην ἄσκησιν καὶ τὴν ἄληκτον ἀγρυπνίαν δειλιάσας, ἐν πᾶσιν ἐξισούμενος τῷ μεγάλῳ, μήτε τὰ ὀνείδη καὶ τὰς παρὰ τοῦ πατρὸς ἐπηρείας ἀποδράσας. διὸ καὶ παρὰ τοῦ Θεοῦ ἐφυλάχθη, μείνας ἀπείραστος τῆς δαιμονικῆς πανουργίας. πολλάκις γὰρ ἐρωτηθεὶς παρὰ τοῦ ὁσίου, ποίοις ἄρα λογισμοῖς ἐνοχλεῖται, ἀπεκρίθη· ὅτι οὐκ ἔχω λογισμόν τί ποτε, μόνον δὲ νυστάζω πολλά, καὶ διὰ τοῦτο θλίβομαι. τότε ποιεῖ αὐτῷ ὁ πατὴρ σκαμνίον ἔχον πόδιον ἕν, καὶ λέγει αὐτῷ· ὅτι σὺ μὲν ἔχεις πόδας δύο, καὶ τὸ σκαμνίον ἕν· ἰδοὺ τρεῖς πόδες· καὶ οὕτω καθήμενος, τῆς μελέτης μὴ ἀμελήσῃς. ὁ δὲ τὴν παραγγελίαν δεξάμενος, οὐδαμοῦ ἐκάθητο ἔκτοτε εἰ μὴ ἐν τῷ σκαμνίῳ ἐκείνῳ καὶ ἐν τῇ μελέτῃ, καὶ ἐν τῇ

ἐκκλη-

uicia & increpationes ad erudiendū?experiamur & hoc inſtitutiōnis genus,ne frater incorrectus maneat.Tunc cæpit auſterè cum ipſo loqui, & per contumelias acrimoniam verbis addere; nō raro etiā manu percutiebat.Nam cum docere illum velletconſuetas orationes & pſalterium, neceſſe habebat & colaphos illi impingere. Ille verò nihil moleſtè, ſed libens ferre omnia, non aſperrimo uiuendi genere, nō vigiliarum aſsiduitate perterritus, æque ac pater ſuſtinens omnia,& probra non deuitās & inſultationes,quibus cū pater impetebat.ex quo factum, vt Deo ſeruante nullas paſſus fuerit per diaboli calliditatem tentationes. Nam ſæpè rogatus à B.Patre,quibus nam cogitationibus vexaretur;reſpōdebat; ſe nullas habere cogitationes, ſed nimia tantum ſomni oppreſsione torqueri. tunc fecit illi Pater ſcamnum vno pede conſtans; & ait: Tu quidem duos pedes habes, & ſcamno eſt vnus: ecce tres pedes:ita ſedēs meditationi operà dabis. Ille accepto hoc mādato,nulla deinceps alia ſede vtebatur, quàm ſcamno illo, ſiue meditaretur, ſiue eſſet in

ecclesia, siue sumeret cibum; Sed somno plerumque victus cadensq. in terrã, modo brachium, modo sibi faciem perfringebat. Rursus dum iret ad elixandum legumen, vasque vltra modum impleret, repente illud vi dirumpebatur. Quadam ergo die fragmenta omnia collecta Patri ostendebat, erratum suũ confitens. Et Pater ad illum: Quid verò prodest mihi vni confiteri? Perge ad monasteria, & ostende illa, vt cognoscant quales solitarij simus, ollarum fractores. Acceptis ergo ille fragmẽtis perrexit ad beatissimum Fantinum, remq. illi enarrauit. Ille verò diuina sapientis, & vnanimiter sapientis viri mentem secutus, fragmẽta omnia collecta, funeq. colligata ad collum eius appendit, & stare iussit habentem illa in cœnaculo, dum fratres pranderent: Postea ad sanctum virum in speluncam remisit, correctum in posterum.

Cum olim per agros iret B. Stephanus, inuenit asparagos; legit, coxit, apposuitq. hora prandij. Vbi Pater degu-

ἐκκλησίᾳ, καὶ ἐν τῷ γεύσασθαι. νικώμενος δὲ πολλάκις ὑπὸ τοῦ νυσταγμοῦ, καὶ πίπτων ἐπὶ τὴν γῆν, ποτὲ μὲν τὸν βραχίονα, ποτὲ δὲ τὸ πρόσωπον συνέτριβε. πάλιν ἐρχόμενος ἐπὶ τὸ ἑψῆσαι τὸ ὄσπριον, καὶ τιθεὶς πλέον ἢ τὸ σκεῦος χωρῆσαι ἠδύνατο, ὑπὸ τῆς βίας ἀθρόον ἐῤῥήγνυτο. ἐν μιᾷ γοῦν τῶν ἡμερῶν συναγαγὼν ἅπαντα τὰ κλάσματα, ὑπεδείκνυε τῷ πατρὶ τὸ σφάλμα ἐξομολογούμενος. ὁ δὲ λέγει πρὸς αὐτόν· καὶ τί τὸ ὄφελος, ὅτι ἐξομολογῇ μόνῳ ἐμοί; ὕπαγε εἰς τὰ μοναστήρια, καὶ δεῖξον αὐτὰ, ἵνα γνωρίσωσιν ὁποῖοι ἀσκηταὶ ἡμεῖς ἐσμὲν χυτροκλάσαι. τότε λαβὼν τὰ κλάσματα ἀπέρχεται πρὸς Φαντῖνον τὸν ὁσιώτατον, καὶ τὸ πρᾶγμα αὐτῷ ἐξηγήσατο. αὐτὸς δὲ τῷ σκοπῷ ἑπόμενος τοῦ θεόφρονος καὶ ὁμόφρονος, συναγαγὼν πάντα τὰ κλάσματα, καὶ σχοινίῳ συνδήσας, καὶ τῷ τραχήλῳ αὐτοῦ κρεμάσας, πεποίηκεν αὐτὸν οὕτω παραστῆναι ἐν τῷ ἀριστηρίῳ τῶν ἀδελφῶν γινομένων. τούτου δὲ γενομένου ἀπέστειλεν αὐτὸν πάλιν πρὸς τὸν ὅσιον ἐν τῷ σπηλαίῳ τοῦ λοιποῦ διορθωθέντα.

Περιερχόμενος δέ ποτε ὁ μακάριος Στέφανος εὗρε τὰ λεγόμενα ἀσπάραγα· καὶ συναγαγὼν αὐτὰ καὶ ἑψήσας παρέθηκεν ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ γεύσασθαι. μεταλαβὼν δὲ

ἐκ

ἐξ αὐτῶν ὁ πατὴρ, καὶ ὡς παρὰ συνήθειαν μικρᾶς ἡδονῆς αἰσθόμενος, ἐπύθετο τοῦ ἑταίρου, εἴγε καὶ αὐτὸς τῆς αὐτῆς γλυκύτητος ἤσθετο. τοῦ δὲ συμφωνήσαντος, ῥίψαι αὐτὰ ἔξω παρὰ τοῦ παιδὸς ἐκελεύετο· ταῦτα γάρ φησι πικρὰ φύσει τυγχάνοντα ὁ διάβολος ἤρτυσε, καὶ γλυκέα πεποίηκεν. ἕως τοσούτου ἐγκρατεύοντο οἱ μακάριοι, καὶ βίᾳ τὴν φύσιν διηνεκῶς κατεδάμαζον. μετὰ δὲ ταῦτα ἔκρινεν ὁ ὅσιος Νεῖλος φροντίσαι καὶ περὶ τὸ ἀδύνατον μέρος τοῦ μακαρίου Στεφάνου· καὶ ἀποστέλλει αὐτὸν μετὰ γραμμάτων πρὸς τὴν ὄντως Θεοδώραν τὴν μακαριωτάτην παρθένον, ἀσκουμένην τῷ τότε καιρῷ ἐν τῷ λεγομένῳ Ἀρεναρίῳ, καὶ καθηγουμένην ὀλίγων παρθένων, γραῦν ἁγίαν καὶ λίαν συνετωτάτην καὶ σοφωτάτην, ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας τὴν μοναδικὴν ἀσκουμένην σκληραγωγίαν· οὐκ οἶδα, εἰ τοιαύτην ἄλλην τὸ Ῥυσιανὸν ἐξήνεγκεν· ἥτις ὡς υἱὸν γνήσιον ἀγαπῶσα ἦν τὸν ἅγιον πατέρα ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας αὐτοῦ· πείθεται δέξασθαι τήν τε μητέρα καὶ ἀδελφὴν τοῦ ὁσίου Στεφάνου ἐν τῷ μοναστηρίῳ. ἐν ᾧ καὶ γνησίως δουλεύσασαι τῷ Κυρίῳ, καὶ μεγάλως εὐαρεστήσασαι, ἐτελειώθησαν ἐν εἰρήνῃ. Ταύταις μέντοι παρὰ τὰ τῆς ζωῆς αὐ-

τῶν

gustasset, & modicum cæpisset voluptatis præter consuetudinem, quæsiuit ex socio, num & ille similem voluptatem sentiret. affirmante illo, iussit ipse vt foras proijceret; nam cibū, inquit, natura amarum condiuit diabolus, & suauem reddidit. Adeo cōtinētes erāt beati viri, & vi assiduo adhibita edomabāt naturam. Post hæc B. Nilus cogitandum censuit de impotente quoque B. Stephani parte. mittit ergo ipsum additis litteris ad verè Theodoram (hoc est diuinis auctā muneribus de nomine) virginem beatissimam, id temporis vitam degentem monasticam eo in loco, qui Arenarium dicitur; paucis præfectā virginibus; anum sanctā, prudentissimam & sapientissimā; quæ à tenera ætate in monasticæ vitæ asperitate se exercuerat: nescio verò an alterā illi similem tulerit Rossanum: & sanctū Patrē à prima ætate materno amplectebatur amore. Hæc igitur & matrem B. Stephani & sororem in suum recepit monasterium: in quo illæ sincerum Deo cum exhibuissent famulatū, & magnis virtutibus floruissent, in pace quie-

quieuerunt. Ceterum quòad vixerunt, singulis annis æstiuo tempore Beatus Stephanus adibat illud monasterium; & peracta messe, rursus ad monasteria redibat, & fratribus ad omne opus collaborabat, duplici certamine luctans, continentiæ, laborisq. quotidiani.

Cũ vero suis excursionibus totam peragrassent Calabriã impij Agareni per annum, deuastassentq. omnia; & futurum iam esset, vt partes etiam impeterent mercuriacas (neque enim parcere monasterijs cogitabãt, aut in monachos aliquam impendere pietatem) præcurrit fama, & omnes ad obuia Castella confugiebant. Tunc etiam B. Stephanus cũ esset in cœnobio magni Fantini, ascendit cum fratribus in vicinum Castellum. increbescente quippe rumore non potuit in speluncam reuerti. Sanctus verò Pater cum ex editiori loco speluncæ excitatum puluerem conspexisset, & ingruentes Sarracenorũ copias, cogitauit subducere se se illorum perfidiæ, ne fortè etiam videretur tentare Dei potentiam. Asportato igitur figlino

aquæ

τῶν ἔτη ἅπαντα, καὶ καιρὸν, τῇ ὥρᾳ τοῦ θέρους ἀπήρχετο ὁ μακάριος Στέφανος ἐν τῷ μοναστηρίῳ ἐκείνῳ, καὶ τρυγήσας τὸν ἐκεῖσε ἀμητὸν, πάλιν ὑπέστρεφεν εἰς τὰ μοναστήρια, καὶ συνεκοπία ἐν παντὶ ἔργῳ τοῖς ἀδελφοῖς, διπλοῦν ἀγῶνα ἀγωνιζόμενος, τόν τε τῆς ἐγκρατείας, καὶ τὸν πανημέριον κόπον.

Τῶν τοίνυν ἀθέων Ἀγαρηνῶν περιδραμόντων πᾶσαν τὴν Καλαβρεῖτιδα χώραν ἕνα χρόνον, καὶ πάντα λῃϊσαμένων, μελλόντων δὲ ἐπιβαίνειν καὶ ἐν τοῖς Μερκουριακοῖς μέρεσι, μήτε μοναστήριον καταλιπεῖν ἀχείρωτον λογισάμενοι, μήτε μοναχὸν ἐλέους καὶ φειδοῦς ἀξιῶσαι, προέλαβεν ἡ φήμη αὐτῶν, καὶ πάντες κατέφευγον ἐπὶ τὰ τυχόντα κασέλλια. τότε δὴ καὶ ὁ μακάριος Στέφανος εὑρεθεὶς ἐν τῷ κοινοβίῳ τοῦ μεγάλου Φαντίνου, ἀνῆλθε σὺν αὐτοῖς ἐν τῷ γειτνιάζοντι Κασελλίῳ, μὴ δυνηθεὶς ὑποστρέψαι ἐν τῷ σπηλαίῳ διὰ τὸ κατεπεῖγον τῆς φήμης. ὁ δὲ πατὴρ ἄνωθεν ἀπὸ τοῦ σπηλαίου θεασάμενος τὸν κονιορτὸν, καὶ τὸ πλῆθος ἐπερχόμενον τῶν Σαῤῥακηνῶν, ἐλογίσατο ἀποκρυβῆναι ἀπὸ τῆς δολιότητος αὐτῶν, μή ποτε καὶ ὡς πειράζων τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ εὑρεθῇ. λαβὼν οὖν μεθ᾽ ἑαυτοῦ τὸ

κερά-

κεράμιον τοῦ ὕδατος, ἐπορεύθη ἐν ἀποκρύφῳ τινὶ τόπῳ, ἔνθα ἀφόβως διῆγεν. τῇ δὲ νυκτὶ ἐκείνῃ περιπατῶν περὶ τὸ ὄρος ἐκεῖνο, καὶ τὸν Δαβὶδ κατὰ τὴν συνήθειαν αὐτοῦ περιφέρων, μᾶλλον δὲ τὸν τοῦ Δαβὶδ βασιλέα, ἤκουσε κτύπον ὡσεὶ ποδῶν ἵππου περιερχόμενον καὶ κυκλοῦντα αὐτὸν, καὶ μὴ δυνάμενον προσεγγίσαι αὐτῷ. καὶ τὰ μὲν πρῶτα ἄνθρωπον εἶναι νομίσας τινὰ, οὐδὲν ἐλάλησε, πληρῶσαι βουλόμενος τὸν ψαλμόν. ὡς δ' εἶδεν αὐτὸν μήτε ὑπάγοντα, μήτε προσεγγίζοντα, λέγει πρὸς αὐτόν· Τίς εἶ σύ; καὶ ἅμα τῷ λόγῳ ἀκούει, ὅτι συνέτριψε τὸ κεράμιον τοῦ ὕδατος, καὶ ἄφαντος γέγονεν. Τότε γνοὺς ὁ μακάριος τὸν ἐργάτην ἐκ τῶν οἰκείων ἔργων, ἤρξατο πάλιν τοῦ ψάλλειν καὶ λέγειν· Κυκλώσαντες ἐκύκλωσάν με οἱ ἐχθροί μου, καὶ τῷ ὀνόματι Κυρίου ἠμυνάμην αὐτούς. ἐμέμφετο δὲ πάλιν ἑαυτὸν, καὶ ἔλεγε τῷ λογισμῷ· ἄρτι τοῦ ἐλθεῖν τοῦτον ἐνταῦθα, ὁ ἡμέτερος ῥεμβασμὸς γέγονεν αἴτιος αὐτῷ· διότι τῷ μὲν στόματι θεολογοῦμεν, τῷ δὲ νοῒ ἀλογοῦμεν. Καὶ ἔλεγεν ἀεὶ, ὅτι οὐδὲν ἄλλο διεγείρει τοὺς δαίμονας κατὰ τοῦ μοναχοῦ, ὡς ὁ ῥεμβασμὸς ἐν τῇ προσευχῇ, καὶ τὸ μὴ προσέχειν τοῖς ἐξερχομένοις λόγοις ἐκ τοῦ στόματος

aquæ vaſe, ſeceſſum ſubijt, in quo ſine timore verſabatur. Nocte verò illa per montē illū ambulans, & ſuo more Dauidē in ore habens, immò verò Dauidis Regem, audiuit ſtrepitum tanquam equi circumeuntis & circumdantis ipſum, nec valentis accedere propius. Et primo quidem eſſe hominem ratus, nihil dixit, vt pſalmum abſolueret. Vt verò vidit neque abeuntem, neque propinquantem, dicit ei: Quis tu es? ſimulque audit vas aquæ ab illo perfractum: quo facto euanuit. Agnoſcens igitur Beatus Pater auctorem ex operibus, cæpit rurſus pſallere, ac dicere: Circumdātes circumdederūt *Pſal. 117*
me inimici mei, & in nomine Domini vltus ſum in eos. Rurſum verò ſeipſum culpabat, dicebatquè ſecum: Vt iſte ad nos veniret, noſtræ mentis fecit euagatio: Siquidem in ore Deum habemus, in animo nō habemus. familiare porrò eius dictum erat; Nihil ita excitare dæmones aduerſus monachum, vt mentis vagationem dum orat, nec attendit quæ

ore

ore profert. Tunc igitur Beatus Pater Nilus, vbi illuxit in ſpeluncam reuerſus cognouit illuc vſque perueniſſe Sarracenos, & abripuiſſe cilicinum ſaccum, quo ipſe vtebatur alternum, pyris agreſtibus implentes, quæ ibidem repererant. Deſcendit quoque in monaſterium; & cum vaſtata omnia vidiſſet, & deſolata, captum exiſtimauit à Sarracenis B. Stephanum ſiue in ſpelunca, ſiue in monaſterio. Cæpit ergo vehementer triſtari, & ſecum dicere: Heus miſerande Nile, Frater Stephanus proculdubio captiuus eſt. Certè enim te expectans ſiue hic, ſiue in ſpelũca, captus eſt. Iuſtum planè eſt, vt eamus, & ſeruiamus cũ illo. flebatq. dum hæc diceret, proteruiam quidem & impuritatem paganorum horrens, coactùs tamen animam pro amico ponere propter Chriſti præceptum. Hæc animo cogitãs abit, & in media via ſedet, tranſitum Sarracenorum expectans. Non multo poſt ecce tibi equites ferè decem veniebant habitu, armatura, faſciolis capiti circumpoſitis, & reliquo cultu Sarracenico. Quos

vbi

μάτιος αὐτοῦ. Τότε τοίνυν ὁ ὅσιος πατὴρ ἡμῶν Νεῖλος ἡμέρας καταλαβούσης ἀπελθὼν ἐν τῷ σπηλαίῳ, εὗρεν ὅτι ἀνῆλθον ἕως ἐκεῖ οἱ Σαῤῥακηνοὶ, καὶ ἀφείλοντο τὸ τρίχινον τῆς ἀλλαγῆς αὐτοῦ, γεμίσαντες αὐτὸ ἀπιδίων ἀγρίων κειμένων ἐκεῖσε. κατελθὼν δὲ καὶ εἰς τὸ μοναστήριον, καὶ ἰδὼν ἅπαντα κατεστραμμένα καὶ κατηρημωμένα ἐλογίσατο ὑπὸ τῶν Σαῤῥακηνῶν κρατηθῆναι τὸν ὅσιον Στέφανον εἴτε ἐν τῷ σπηλαίῳ, εἴτε ἐν τῷ μοναστηρίῳ. ἤρξατο γοῦν σφόδρα λυπεῖσθαι, καὶ λέγειν ἐν ἑαυτῷ· ὄντως ταπεινὲ Νεῖλε, ὁ ἀδελφὸς Στέφανος δοῦλος ὑπάγει· πάντως γὰρ περιμένων ἡμᾶς εἴτε ὧδε, εἴτε ἐν τῷ σπηλαίῳ, ἐκρατήθη. ὄντως δίκαιόν ἐστιν, ἵνα ὑπάγωμεν, καὶ δουλεύσωμεν μετ᾽ αὐτοῦ. καὶ ταῦτα λέγων ἐδάκρυε, φοβούμενος μὲν τὸ ἀναιδὲς καὶ ἀκάθαρτον τῶν παγανῶν, ἀναγκαζόμενος δὲ πάλιν θεῖναι τὴν ψυχὴν ὑπὲρ τοῦ φίλου αὐτοῦ διὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Χριστοῦ. Ταῦτα τοίνυν ἐνθυμούμενος, ἀπέρχεται καὶ καθέζεται ἀνὰ μέσον τῆς δημοσίας ὁδοῦ, ἐκδεχόμενος τὴν διάβασιν τῶν Σαῤῥακηνῶν. οὐ πολὺ τὸ ἐν μέσῳ, καὶ ἰδοὺ ἤρχοντο ὡσεὶ δέκα καβαλλάριοι, ἐνδύματα καὶ ὅπλα καὶ φακιόλια, καὶ ὅλον τὸ σχῆμα ἔχοντες τῶν Σαῤῥα-

κη-

κηπίον· οὓς ἰδὼν ὁ μακάριος πατὴρ εὐθέως ἀνέστη, καὶ κατασφραγισάμενος ἑαυτὸν τῷ σημείῳ τοῦ τιμίου σταυροῦ ἵστη περιμένων αὐτούς. αὐτοὶ δὲ μακρόθεν ἐπιγνόντες αὐτὸν ἀπέβησαν τῶν ἵππων, καὶ πεζοὶ ἦλθον, καὶ προσεκύνησαν τοὺς πόδας αὐτοῦ. περιελόμενοι δὲ τὰ φακιόλια ἀπὸ τῶν προσώπων αὐτῶν, ἐγνωρίσθησαν ὑπὸ τοῦ πατρὸς, ἐκ τοῦ καστελλίου εἶναι αὐτοὺς, καὶ χάριν τοῦ ἀποσκεπάσαι τὸν τόπον ποιῆσαι ταῦτα αὐτούς. καὶ μαθὼν παρ' αὐτῶν, ὅτι σεσωσμένοι εἰσὶ πάντες οἱ ἀδελφοὶ, καὶ δὴ καὶ ὁ ἀββᾶς Στέφανος, ὑπέστρεψεν ἐν τῷ σπηλαίῳ εὐχαριστῶν τῷ Θεῷ. ἀναχωρησάντων δὲ τῶν Σαρρακηνῶν, ἦλθε καὶ ὁ μακάριος Στέφανος, καὶ πάλιν εἴχοντο τῆς προτέρας ὁδοῦ. ὄντος δὲ αὐτοῦ ἐν τῷ μοναστηρίῳ τὸ πρὶν διὰ τὸν θερισμὸν, ἦν τις γέρων ἐκεῖ ποιῶν τὰ σπυρίδια· καὶ μαθὼν παρ' αὐτοῦ πλέκειν τὴν σειρὰν, ἐποίησεν ἓν μαλάκιον, καὶ ἤνεγκεν εἰς τὸ σπήλαιον, νομίζων ὅτι χαριεῖται ἐπ' αὐτῷ ὁ πατήρ. ὁ δὲ λέγει πρὸς αὐτόν· δεῦρο ἀδελφὲ Στέφανε πληρώσωμεν καὶ ἡμεῖς μίαν ἐντολήν· ἐπειδὴ ἄνευ παραθέσεως καὶ βουλῆς ἐποίησας αὐτὸ, βάλλωμεν καὶ καύσωμεν αὐτό· οὕτω γὰρ λέγει ὁ μέγας Βασίλειος. καὶ σὺν τῷ λόγῳ ἀναστὰς ἀνῆψε πυρὰν, καὶ ἔβα-

vbi conſpexit B. Pater, ſtatim erexit ſe;& iterato Crucis precioſæ ſigno ſe muniens, ſtabat expectando illos. Illi cum eminus ipſum agnouiſſent,deſilientes ab equis ad eum pedeſtres acceſſerunt, & pedes eius venerati ſūt:quos etiā detractis de facie faſciolis agnouit Pater, caſtelli Ciues,vt locum tutarētur ita compoſitos. Compertoque ex ijs, ſaluos eſſe fratres omnes,& vna cum illis B. Stephanum,redijt in ſpelūcam Deo gratias agens. Vbi Sarraceni abſceſſere, aduenit & B.Stephanus, & priſtinum vitæ inſtitutum proſequebantur. Verum ante hæc, cum ipſe olim eſſet in monaſterio meſſis cauſa,didicit à ſene quodam, qui texebat ſportulas,texere & ipſe reſtim. fecit ergo fiſcellam, detulitq.in ſpeluncam, putans ſe ita pergratum Patri facturum. Ille cum vidiſſet; Age inquit, frater Stephane,nos etiā impleamus præceptum vnum.Quandoquidē iniuſſus & abſq.conſilio feciſti illā, tradamus igni ad comburēdū; ita enim iubet magnus Baſilius.ſtatimq. ſur- Reſpōſ. 125 compendios definit.

gens

H λε

gens accendit rogum,& fiſcellam iniecit. cum verò vidiſſet ægrè illum ferre, & nequaquã cum gratiarum actione,ſed refragãte animo,permiſit fiſcellã penitus cõburi, & nimio cũ rei affectu liberauit. Quadam ergo die acceſſit ſenex ille,qui Stephanum texendi artẽ docuerat,petens à Patre, vt vna cum ire permitteret ad legendam herbam. Abijt ille iuſſus. Cum ergo ſenex ſuum haberet pſalterium, alicubi repoſitum oblitus amiſit. Venit itaque ad ſanctũ Patrem, deq. ſuo pſalterio contriſtari cœpit. Videns Pater illũ in ſummo mœrore, miſericordia permotus eſt,cœpitq. obiurgare B. Stephanũ, ac dicere: Plane inſulſus tu & inſipiens. Cur pſalterium nõ requiſiſti?tu es in culpa. æquũ ergo eſt, vt ſenex tuum ſibi tollat pſalterium: tollensq. illud ſeni dedit; & ille exultãs abijt. Alio tempore miſit eũ Pater Roſſanum ad emendas membranas. Profectus ergo redijt, comitem habens quẽdam aliũ ſenem ex primarijs Caſtri,virum nobilem, Georgium nomine. Qui interroga-
tus

λε τὸ μαλάκιον· Ἰδὼν δὲ αὐτὸν, ὅτι βαρέως ἤνεγκε τὸ πρᾶγμα, καὶ οὐ μετ' εὐχαριστίας, ἀλλὰ μετὰ λογισμοῦ, εἴασε τὸ μαλάκιον κατακαυθῆναι παντελῶς. καὶ οὕτως ἀπήλλαξεν αὐτὸν τῆς προσπαθείας αὐτοῦ. Ἐν μιᾷ γοῦν τῶν ἡμερῶν ἔρχεται ὁ γέρων ὁ διδάξας αὐτὸν τὰ συνείδια, ζητῶν αὐτὸν παρὰ τοῦ πατρὸς, ἵνα πορευθῇ μετ' αὐτοῦ πρὸς τὴν τῶν χόρτων συλλογήν. ὁ δὲ κελευσθεὶς ἀπῆλθεν. ἔχων οὖν μεθ' ἑαυτοῦ ὁ γέρων τὸ ψαλτήριον αὐτοῦ, ὅπου δήποτε τέθεικεν αὐτὸ, καὶ ληθαργηθὲν ἀπώλετο. ἐλθὼν οὖν ὁ γέρων πρὸς τὸν ὅσιον ἤρξατο θλίβεσθαι περὶ τοῦ ψαλτηρίου αὐτοῦ. ὁ δὲ πατὴρ ἰδὼν αὐτὸν σφόδρα λυπούμενον ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτῷ, καὶ ἤρξατο ἐπιτιμᾶν τῷ μακαρίῳ Στεφάνῳ, καὶ λέγειν· ὄντως σὺ ἀναίσθητος καὶ ἀνόητος, διατί οὐκ ἀνεζήτησας τὸ ψαλτήριον; σὸν τὸ πταῖσμα ἐστί. δίκαιον οὖν ἐστιν, ἵνα ὁ γέρων ἐπάρῃ τὸ σὸν ψαλτήριον. καὶ ἐπάρας δέδωκεν τῷ γέροντι, καὶ ἀπῆλθεν ἀγαλλιώμενος. ἄλλοτε πάλιν ἀπέστειλεν αὐτὸν ὁ πατὴρ εἰς τὸ Ῥυσιάνον ἀγοράσαι μεμβράνας· καὶ δὴ πορευθεὶς ὑπέστρεψεν μετὰ καὶ ἄλλου τινὸς γέροντος τῶν μεγάλων τοῦ κάστρου καὶ εὐγενῶν ἀνθρώπων, Γεωργίου ὀνόματι. ὃς ἐρωτηθεὶς παρὰ τοῦ ἁγίου πατρὸς, τὸ τί ἂν θέλῃ,
ἀπο-

ἀπεκρίθη· ὅτι φησὶ, καθημένῳ
μοι μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἐν τῷ οἴκῳ
μου, καὶ διαλογιζομένῳ τὴν τοῦ
βίου ματαιότητα, καὶ τὰς ἁμαρτίας
μου, ἐπῆλθέ μοι καὶ ὁ φόβος τοῦ
θανάτου, καὶ ἡ ἀπολογία τῆς κρί-
σεως. Ταῦτα γοῦν διαλογιζό-
μενος, μικρὸν ἀπενύσταξα· καὶ ὁρῶ
ἐμαυτὸν εἰσερχόμενον διὰ τῆς με-
γάλης πύλης τῆς πόλεως, ἐν ᾗ
τῶν ἁγίων ἀποστόλων καθίδρυται
οἰκητήριον. ἔνθα δὲ ἀκούσας ἐν-
θέου τινὸς μέλους ἀπήχημα, οἷον
οὐδέποτε ἤκουσα, ὥρμησα ἐκεῖ
τοῦ ἰδεῖν τίνες οἱ ψάλλοντες. καὶ λοι-
πὸν θεωρῶ ἅπαν τὸ βῆμα μεστὸν
εὐειδῶν εὐνούχων καὶ λευχειμόνων
οἷα ἀγγέλων, καὶ σὺν αὐτοῖς ἱστά-
μενον σὲ τὸν νῦν μοι ὁρώμενον·
ἐν δὲ τῷ τοῦ ἐπισκόπου θρόνῳ
καθήμενον πάνυ εὔμορφον, νεώ-
τερόν τε καὶ ὑπέρλαμπρον, οὗ τὸ
κάλλος ἀμήχανον διηγήσασθαι. ἐν
τῷ γοῦν εἰσελθεῖν με ἐν τῷ ναῷ,
καὶ θεωρεῖν τὰ παραθαύμαστα κάλ-
λη ἐκεῖνα, καὶ ἀκούειν τὴν εὔηχον
μελῳδίαν, ὁρῶ δύο τῶν λευκο-
φόρων ἐλθόντας πρός με, νεύ-
σαντος τοῦ ἐπὶ θρόνου, καὶ λέγον-
τάς μοι· δεῦρο, καλεῖ σε ὁ δεσπό-
της. ἐγὼ δὲ σὺν φόβῳ πολλῷ πο-
ρευθεὶς καὶ σταθεὶς ἔμπροσθεν αὐτοῦ,
ἤκουσα αὐτὸν λέγοντά σοι· ἀπελθὼν
κού-

tus à Patre, quid rei vellet; respondit: Quadam die cum sederem domi meæ, deq. vanitate mundi & peccatis meis cogitarem, subijt mihi & mortis timor, & iudicij quæstio. Hęc igitur cogitantem breuis sopor oppressit; & visus mihi sum intrare per maiorē vrbis portam, ad quam situm est tēplum SS. Apostolorum. & cū inde perlatum ad me esset diuinæ melodiæ, qualem audiui nunquam, tenue vestigium, accessi statim, vt viderem qui nam essent qui cancrent. Video itaque totum Sacrarium formosis eunuchis plenum, ac veluti albatis Angelis; & cum illis te ipsum, quem nunc video, stantem: in sede autem episcopali iuuenem pulcherrimum & splendidissimum, cuius decorem exprimere nemo queat. Cum ergo ingressus essem in templum, & admirandas illas species cōtemplarer, & suauissimam audirem modulationē; video duos ad me venire è candidatis innuente illo qui sedebat in throno, ac dicere: Veni, Dominus te vocat. Ego autem magno cum timore profectus, coram illo steti, & tibi dicentem audiui: Vade, & attende hunc.

Tu verò accedens totondisti, & monachum me fecisti. Statim igitur experrectus addubitare cœpi,& mecum cogitãdo dicere:Sane visum hoc inane fuit, non à Deo missum. Mihi enim nunquam venit in mẽtem,vt monachus fierem. Constitui tamen hoc ipse mecũ, vt si die illo frater aliquis veniret è Monasterijs in domum meã,verè cognoscerem, diuinæ voluntatis esse vt monachus fiam:Quod si hoc non eueniret, somnium vt non diuinitus oblatum missum facerem. Ad euitandã ergo ociositatem, egressus in vestibulũ vidi fratrem Stephanum; & cum aduentus sui caussam ab ipso didicissem,festinanter res meas composui, atque ad tuã sanctitatem veni. Nunc igitur quod Deo placet tibiq. sancto Patri, in me facito. His Deo plenus Pater auditis, respondit:Nos plurimum honorande frater,nõ propter Deũ, aut virtutis ergo sedemus in hac solitudine; sed quia ferre non possumus obseruationis cœnobiacæ pondus, segregauimus nos ab hominibus,quasi leprosi quidam & immũdi. Tu verò bene facis,animæ salutem

κούρευσεν αὐτόν. σὺ δὲ προσελθὼν ἐκκούρευσας, καὶ ἐποίησάς με μοναχόν. εὐθέως οὖν ἐξυπνισθεὶς ἠρξάμην διστάζειν τῷ λογισμῷ καὶ λέγειν, ὅτι ὄντως φάντασμά ἐστι τὸ φανέν μοι, καὶ οὐ θεόπεμπτον· ἐγὼ γὰρ οὐδέποτε ἐνεθυμήθην τοῦ γενέσθαι μοναχός. ὅμως ἐστοίχησα ἐν ἐμαυτῷ τοῦτο, ἵνα εἰ κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἔλθει ἀδελφὸς τῶν μοναστηρίων ἐν τῷ οἴκῳ μου, ἀληθῶς βούλημα θεοῦ εἶναι τὸ μονάσαι με· εἰ δὲ μὴ τοῦτο γένηται, ὡς οὐ θεϊκῷ ὄντι τῷ φανέντι ὀνείρῳ ἀπροσεξῆσαι με. ἐκ πολλῆς οὖν ἀδολεσχίας ἐξελθὼν εἰς τὰ προαύλια, θεωρῶ ἱστάμενον τὸν ἀδελφὸν Στέφανον· καὶ μαθὼν παρ' αὐτοῦ τὴν αἰτίαν τῆς ἐλεύσεως, σπουδαίως πάντα διεθέτησα, καὶ πρὸς τὴν σὴν ἁγιωσύνην ἐλήλυθα. νῦν οὖν, ὡς δοκεῖ τῷ Θεῷ καὶ σοὶ τῷ ἁγίῳ πατρὶ, ἐπ' ἐμὲ ποίησον. Τούτων τοίνυν τῶν λόγων ἀκούσας ὁ θεοφόρος πατὴρ λέγει πρὸς αὐτόν· Ἡμεῖς ὦ τιμιώτατε ἀδελφὲ, οὐ διὰ τὸν θεὸν ἢ ἕνεκεν ἀρετῆς καθήμεθα ἐν τῇ ἐρημίᾳ ταύτῃ, ἀλλὰ διὰ τὸ μὴ δύνασθαι ὑπενεγκεῖν τοῦ κοινοβιακοῦ κανόνος τὸ ἄχθος, κεχωρείκαμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων, ὥσπερ τινες λεπροὶ καὶ ἀκάθαρτοι. σὺ οὖν καλῶς ποιεῖς φροντίζων

τίζων τῆς σωτηρίας τῆς σῆς ψυχῆς. πορεύου τοίνυν εἰς τὰ κοινόβια, ἔνθα ἀναπαύσῃ ψυχῇ τε καὶ σώματι. ὁ δέ, ὥσπερ ἀδάμας ἀπέραστος μένει τῇ τοῦ σιδήρου προσβολῇ, οὕτω διέκειτο πρὸς τοὺς ἐν παρρησίᾳ λόγους τοῦ πατρός. τῆς δὲ κυριακῆς ἡμέρας καταλαβούσης, ἐν ᾗ τὰ κοινόβια μικρᾶς τινος παρακλήσεως σωματικῆς μεταλαγχάνουσιν, λαμβάνει αὐτὸν ὁ πατὴρ εἰς τὸ τοῦ Καστελλάνου λεγόμενον μοναστήριον, ἔνθα τροφῆς δαψιλοῦς ἐμφορηθέντες, καὶ μεταλήψεως οἴνου μετρίως τυχόντες, μετὰ τὸ ἀναστῆναι τῆς τραπέζης λέγει ὁ πατὴρ πρὸς τὸν γέροντα· κύριε Γεώργιε, μεῖνον ὧδε μικρὸν, ἕως οὗ ἀπελθὼν εἰς ἐπίσκεψιν ἑτέρων ἀδελφῶν ὑποστρέψω. τοῦτο δὲ εἶπε θέλων αὐτὸν ἐκεῖ τοῦ λοιποῦ καταλεῖψαι. ὅπερ νοήσας ὁ γέρων, εὐθέως ἀπεκρίθη· οὐ δίκαιόν ἐστι τίμιε πάτερ, ἀλλ᾽ ὅπου ὁ δεσπότης ἀπέλθῃ, ἐκεῖ καὶ ὁ κύων ἐπακολουθήσει. ἀγασθεὶς οὖν ὁ πατὴρ ἐπὶ τῷ παραδείγματι αὐτοῦ, παρέλαβεν αὐτὸν μεθ᾽ ἑαυτοῦ, καὶ ὑπέστρεψαν ὁμοθυμαδόν. λέγει οὖν αὐτῷ ὁ Γεώργιος κατὰ τὴν ὁδόν· οἴει με τίμιε πάτερ ἀπορεῖν ἐν τῷ οἴκῳ μου τρυφῆς καὶ παντοίας χλιδῆς, καὶ δεηθῆναί με νομίζεις ὡς βρέφος ὑπὸ δαψιλείας τῆς τροφῆς; πέπεισο, ὅτι οὐ θρέψεις με

lutem curans. Perge igitur ad cœnobia, in quibus animæ & corporis quiete frueris. Ille adamãtis inſtar, qui ferri ictu nõ frangitur, ad Patris verba probantis eũ immotus ſtabat. Die verò Dominico, quo ſolent cœnobia modica corporis relaxatione vti, duxit eum Pater ſecum in Monaſterium, quod Caſtellani vocatur; in quo opiparè excepti, & vino modicè recreati, poſtquam de menſa ſurrexiſſent, Pater ita ſenem affatus eſt. Domine Georgi expectato hic parumper, donec profectus ad viſendos alios fratres reuertar. Hoc verò dixit animo relinquendi illum deinceps in monaſterio. Quod ſenex intelligens, ſtatim reſpondit: Non æquum eſt venerande Pater; Sed quocunque iuerit Dominus, eo ſequetur & canis. Admiratus Pater exemplum, eum ſibi aſſumpſit ſocium, & vnanimiter reuerſi ſunt. Dum eſſent in itinere, ait ſenex ad Patrem: Putas venerãde Pater domi meæ deeſſe mihi copiam deliciarũ & voluptatum? ac veluti puerum abundantia ciborum me

ca.

οὔτε

captum existimas? Certò scias me non abstinentiam, non quamuis aliam austeritatem formidaturũ. Ego enim multa nauigatione vsus, multisq. regionibus peragratis, multa bona & mala expertus sum: & potest Deus per sanctas tuas preces ita me corroborare, vt sicut illa ob mundi gloriam, ita hæc perferam ob Dei amorẽ. Nihil ergo aliud cogita: me enim Deus ad te misit; & fieri non potest, vt à te separer.

Hæc magnus Pater cum audisset, germana eum charitate amplexus est; & deinceps habuit loco Patris: & ipse vicissim communiẽs se concepta in Patrem fiducia, speransq. se per eum cælestis Regni compotem fore, amauit eum quasi ipsum Deũ. Verba porro quæ audiebat ex ore eius, siue suas ille institutiones traderet, siue scripturas explanaret; ita suscipiebat, & iucundabatur in illis, vt sentiret affectum dicentis; Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua, super mel ori meo. Idcirco asperã illam supra modum perferebat vitæ rationẽ, mutatus repẽte ex assuetudine domestica in hanc;

Psal. 118

οὔτε ὑπὸ ἐγκρατείας, οὔτε ὑπὸ ἄλλης οἵας δήποτε κακουχίας. ἐγὼ γὰρ πολλὰ πλεύσας, καὶ πολλὰς χώρας γυρεύσας, πολλῶν καλῶν καὶ κακῶν ἐπειράθην. καὶ δύναται ὁ Θεὸς διὰ τῶν ἁγίων σου εὐχῶν ἐνδυναμῶσαι με τοῦ ὑποστῆναι ὥσπερ ἐκεῖνα διὰ τὴν δόξαν τοῦ κόσμου, οὕτω καὶ ταῦτα διὰ τὴν αὐτοῦ ἀγάπην. μὴ οὖν ἄλλο τί ποτε ὑπολάβῃς· ὁ γὰρ Θεὸς πρὸς σέ με ἀπέστειλεν, καὶ ἀδύνατον ἐστὶ χωρισθῆναι με ἀπὸ σοῦ.

Ταῦτα ἀκούσας ὁ μέγας ἐκύρωσεν εἰς αὐτὸν ἀγάπην, καὶ τοῦ λοιποῦ ἔσχεν αὐτὸν ὡς πατέρα· αὐτὸς δὲ πάλιν κατοχυρώσας ἑαυτὸν τῇ πρὸς τὸν ὅσιον πίστει, καὶ ἐλπίσας δι' αὐτοῦ τυχεῖν τῆς οὐρανῶν βασιλείας, ἠγάπησεν αὐτὸν ὡς αὐτὸν τὸν Θεόν. τοὺς δὲ λόγους, οὓς ἤκουεν ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ νουθετοῦντος ἀφ' ἑαυτοῦ, ἢ καὶ ἑρμηνεύοντος τὰς γραφὰς, οὕτως ὑπεδέχετο, καὶ ἠδύνετο ἐπ' αὐτοῖς, ὡς ἐν διαθέσει γίνεσθαι τοῦ εἰπόντος· ὡς γλυκέα τῷ λάρυγγί μου τὰ λόγιά σου, ὑπὲρ μέλι τῷ στόματί μου. διὸ καὶ ὑπέφερε τὴν ἄφατον ἄσκησιν ἐκείνην, μεταβληθεὶς ἀθρόον ἀπὸ τῆς ἔξω συνηθείας εἰς ταύτην· εἰς ἣν πολλοὶ δοκιμάσαντες εἰσελθεῖν καὶ καρ-

quam experti complures cum animo persistendi in proposito, cito

καρτερῆσαι, ταχέως ἀπεπήδησαν, καὶ ἀπέδρασαν. τὸ δὲ θαυμαστὸν, ὅτι μηδέποτε γράμματα μαθὼν, οὕτως ἔψαλλε τὴν ὑμνῳδίαν ἔν τε ψαλμοῖς καὶ κανόσιν, ὥστε θαυμάζειν καὶ ἐκπλήττεσθαι πάντας τοὺς ἀκούοντας αὐτοῦ, καὶ αὐτὸν τὸν ὅσιον πατέρα ἀναπαύεσθαι ἐπὶ τῇ εὐρύθμῳ καὶ εὐκατανύκτῳ ψαλμῳδίᾳ αὐτοῦ. παρὰ τὰς ἀρχὰς μὲν οὖν ὡς ἀπὸ συνηθείας, ἡνίκα μικρὸν ηὐκαίρει, ἐξηγεῖτο πρὸς τὸν τυχόντα, ἃ εἶδε καὶ ἤκουσεν ἐν τῷ κόσμῳ. Εἶτα ὡς παρὰ τοῦ πατρὸς ἐνεκόπτετο, λέγοντος πρὸς αὐτόν· οὐὰ κῦρι, ποῖος συγγραφεὺς, ὁ Λουκᾶς ἐγένου, ἢ ὁ Ματθαῖος; εὐθέως κρούων εἰς τὸ στόμα αὐτοῦ ἀνίστατο, καὶ ἀπερχόμενος κατὰ μόνας, τοσοῦτον ἑαυτοῦ τὰς παρειὰς ἐμάστιζεν, ὑβρίζων καὶ ἐπιτιμῶν ἑαυτὸν, ἕως οὗ ἀρκούντως ἐδάκρυε.

Γέγονε δὲ καὶ τοιοῦτόν τι ἐν τῷ κάστρῳ τῷ καλουμένῳ Βισινιάνῳ· νεώτερός τις τῶν σφόδρα ἀκαταστάτων ὑπήντησεν ἑβραίῳ ὑποστρέφοντι ἀπὸ πραγματείας, καὶ δελεασθεὶς ἐπὶ τοῖς ὑπ' αὐτοῦ ἀποφερομένοις, μαχαίρᾳ τοῦτον συγκατακόψας ἀπέκτεινε, καὶ ἄρας τὸν ὄνον αὐτοῦ σὺν τῷ γόμῳ, φυγῇ ἐχρήσατο. κρατηθεὶς οὖν ὁ τούτου κηδεστὴς ὑπὸ τῶν τότε κρατούντων παραδίδοσθαι τοῖς ἰου-

δαίοις

cito reſilierunt, & aufugerunt. Et quod mirum erat, cum nũquã didiciſſet litteras, ita pſallebat & cantabat pſalmos & hymnos, vt mirarentur & obſtupeſcerent omnes, qui audiebant; & ipſe ſanctus Pater oblectaretur ſuaui eius melodia, Spiritus compunctionem ingenerante. Et primo quidem tempore ſi quando illi parum vacaſſet, narrabat vt ſui moris antiqui erat, cuiuis quæ vidiſſet, & audiſſet in ſæculo. Interrumpente autem Patre ſermonem, ac dicente; Vah, Qualis tu Domne ſcriptor; Lucas, an Matthæus euaſiſti? ſtatim ille os ſuum percutiens ſurgebat; ſecedenſq. tam diù ſibi genas cædebat, ſeſe obiurgans, probriſq. onerans, quoad ſatis lacrymarum excuteret.

Contigit etiam tale quidpiam in oppido, quod Biſinianum appellatur. Iuuenis quidam valde procax obuiũ forte habuit Hebræum à negotiatione redeuntem; & captus auiditate merciũ gladio conciſum iugulauit; tollenſq. aſinã cum ſarcina fugam arripuit. Captus ergo eſt ſocer eius à loci moderatoribus, & Iudæis

tra-

traditus ad crucifigendum ob iugulatum Hebræum. Vbi id resciuit sapientissimus Nilus à propinquis damnati, scribit ad iniquos iudices in hunc modũ.

Oportebat quidẽ vos legis conscios iuxta legem quoque ferre sententias, quæ plectendum iubet Christianum vnum pro septem Iudæis. Aut ergo sex alios tradant Hebræi de suis occidẽdos pro eo, qui crucifigendus est: aut si vobis omnino constitutum est peruertere optimas leges, detur Iudæis ad crucifigendũ ille, quẽ ad vos mitto cum litteris, vir nobilis ex primarijs Rossani, & liberetur miser ille; vt simul ipsi & vxori & liberis misericordia impendatur.

Vocauit ergo B. Pater Abbatem Georgiũ; & nihil aperiens eorum quæ scripserat, epistolam dat, & Bisinianum mittit. Acceptis lectisq. litteris, ad senem Iudices; O monache, inquiunt, scripsit Pater, vt Iudæis te tradamus ad crucifigendum. placet ne tibi? & ille: Paratus sum ad implendũ quicquid scripsit dominus meus. & si forte non est qui cru-

δαίοις τοῦ σαυρωθῆναι ἀντὶ τοῦ σφαγέντος ἑβραίου. καὶ τοῦτο μαθὼν ὁ σοφώτατος Νεῖλος παρὰ τῶν ἰδίων τοῦ κατακεκριμένου, γράφει πρὸς τοὺς ἀδίκους κριτὰς ταῦτα·

Ἔδει μὲν ὑμᾶς τὸν νόμον ἐπισταμένους, κατὰ τὸν νόμον ἀποφαίνεσθαι καὶ τὰς κρίσεις, τὸν κελεύοντα ἀπόλλυσθαι ἕνα χριστιανὸν ὑπὲρ ἑπτὰ ἑβραίων. ἢ τοίνυν δότωσαν ἐξ αὐτῶν οἱ ἑβραῖοι ἑτέρους ἓξ τοῦ ἀποκτανθῆναι ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος σαυρωθῆναι· ἢ ἄγε ὅλως ἔδοξεν ὑμῖν παρακρῖναι τὰ καλῶς νενομοθετημένα, ὅνπερ αὐτόθι μετὰ τῶν γραμμάτων ἀποστέλλω, εὐγενὴς δὲ ἐστι τῶν πρώτων τοῦ Ῥυσιανοῦ, δοθήτω τοῖς ἰουδαίοις τοῦ σαυρωθῆναι, καὶ ὁ πτωχὸς ἐλευθερωθήτω, ἵνα σὺν αὐτῷ καὶ γυνὴ καὶ τέκνα ἐλεηθῶσιν.

Καλέσας οὖν τὸν ἀββᾶν Γεώργιον ὁ ὅσιος, καὶ μηδὲν αὐτῷ εἰρηκὼς ὧνπερ ἔγραψε, δίδωσιν αὐτῷ τὴν ἐπιστολὴν, καὶ ἀποστέλλει εἰς τὸ Βυσινιανόν. δεξάμενοι δὲ οἱ κριταὶ, καὶ ἀναγνόντες τὰ γεγραμμένα, λέγουσι πρὸς τὸν γέροντα· ὧδε καλόγηρε ὁ πατὴρ ἔγραψεν, ἵνα σὲ δῶμεν τοῖς Ἰουδαίοις τοῦ σαυρωθῆναι· ἀρέσκει σοι; λέγει αὐτοῖς ἐκεῖνος· ἑτοιμός εἰμι εἰς πᾶν ὃ ἔγραψεν ὁ κύριός μου πληρῶσαι. εἰ δὲ καὶ τὸν σαυρὸν οὐκ ἔστι τὶς ὁ κατασκευάζων,

ζων, ἐγὼ οἶδα καλῶς αὐτὸν πελεκῆσαι. οἱ δὲ αἰδεσθέντες τὴν τοῦ γέροντος προθυμίαν, καὶ τοῦ ἀποστείλαντος τὴν μεγαλοφυΐαν, καὶ τὸν πτωχὸν ἠλευθέρωσαν, καὶ τὸν γέροντα μετὰ τιμῆς μεγίστης ἀπέλυσαν. ἔτι δὲ καὶ ἔτι κατὰ καιρὸν ἐπερχομένων τῶν ἀθέων Σαῤῥα. κλονούντων τοῖς τόποις ἐκείνοις, καὶ μὴ δυναμένων καθίσαι ἐν τῷ σπηλαίῳ τῶν ὁσίων πατέρων, ἐκεῖθεν γὰρ ἦν ἡ δίοδος τοῦ φοσσάτου, ἔδοξε τῷ μεγάλῳ καταλιπεῖν τὰ ἐκεῖσε· καὶ καταλαβὼν τὰ περίχωρα τῆς πατρίδος, ἔμεινεν ἐν τόπῳ οἰκείῳ, ἐν ᾧ μικρὸν εὐκτήριον ἵδρυτο τοῦ ἁγίου Ἀδριανοῦ· νομίσας μηδέποτε ἐκεῖ εἰσελεύσεσθαι ἔθνος διὰ τὸ δύσβατον καὶ παρόδιον εἶναι τὸν τόπον. Τούτου δὲ γενομένου ἤρξαντό τινες τῶν πτωχῶν τῷ πνεύματι, οὓς καὶ εἰς τὸ οἰκεῖον δεῖπνον ἐκάλει ὁ Κύριος, προσέρχεσθαι τῷ πατρί, καὶ τὴν συνοίκησιν δέχεσθαι. ὁ δὲ σπλαγχνιζόμενος ἐπ᾽ αὐτοῖς, ἐδέχετο τούτους, καὶ ψυχῶν καὶ σωμάτων αὐτῶν τὴν σωτηρίαν ἐπραγματεύετο. καὶ μικρὸν δὲ προϊόντες τοῦ χρόνου συνήχθησαν μέχρι τῶν δώδεκα, καὶ πλείους, καὶ μοναστήριον θεοῦ συνεργοῦντος ὁ τόπος ἐγένετο· πλείστων μὲν ἀποδιδρασκόντων τὸ δραστικὸν τοῦ κανόνος, καὶ τὸ σκληρὸν τῆς διαίτης, ὅσοι τὴν πλατεῖαν

τεῖαν

Crucē conficiat, ego satis peritus sum eius fabricandæ. Illi promptum senis animum reueriti, ac mittentis generositatem, & miserum illum absoluerunt, & senem summo cum honore dimiserūt. Impijs porro Sarracenis loca illa inuadētibus statis vicibus, sancti Patres in spelunca considere nō poterant; illac enim iter patebat exercitui. Visum ergo est magno patri locum deserere. Quare profectus in adiacentes patriæ sedes mansit in sui iuris loco, in quo posita erat sancti Adriani ædicula; ratus eo nunquā peruasuros infideles propter difficultatem ac distantiā loci. Quod vbi factum, cœperunt quidam spiritu pauperes ex eorum numero, quos Dominus ad cœnā vocabat, con- *Luc. 14.* uenire ad Patrem, & rogare vt reciperentur in cōtubernium. Ille verò misericordia permotus suscipiebat, & saluti corporū animarūq. cōsulebat. & factū est decursu tēporis, vt fratres iā essent ad duodecim, vel etiā plures; & locus Deo iuuāte euaserit monasteriū. Enimuerò fugiebāt plurimi operosam regulam, & spinosam vitę rationem, quotquot spatiosam

I viam

viam præferebãt anguſtæ, tolerantibus eã Dei amantibus viris,& perferentibus omnia propter regnũ cælorum.Erant porro duo quidã germani fratres vicinum incolentes locũ, qui tum ſpiritus maligni ſtimulis agitati, tum inuidiæ facibus, cœperunt obloqui ſancto viro, & quauis occaſione detrahere,ſeductorem vocantes & magum, hypocritam, & mendacẽ,& quicquid aliud ſuggerebat improbitas. Hæc beatus vir cum audiſſet,conabatur omni ſtudio liuorẽ extinguere, & cordibus eorum mederi: quod etiam non multo poſt aſſecutus eſt.

Cũ enim illi calumnijs impeterent, & maledictis vehementer lacerarent,ipſe contra laudibus cumulare,& commẽdare multum apud omnes, vt ſanctos viros. Cũ verò illi rurſus arrepta occaſione modica, vel iumento tranſiliente fines clauſtri,vel ſtipulam vento inferente, contra ſanctum egrederentur ſexcenta effundentes conuicia, & impudenter contumelijs pugnarent, tunc Pater præcipiebat fratribus,ne quiſquam illis quippiã reſponderet; & Dauidem in

τῶν ὁδὸν τῆς στενῆς προαιρουμένων· τῶν δήγε φιλοθέων ἐγκαρτερούντων, καὶ πάντα ὑποφερόντων διὰ τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν. ἦσαν οὖν δύο ἀδελφοὶ ὁμαίμονες πλησίον ἐκεῖ καθήμενοι, οἵτινες ὑπὸ τοῦ πονηροῦ πειραζόμενοι, καὶ τῷ φθόνῳ βαλλόμενοι, ἤρξαντο καταλαλεῖν τοῦ δικαίου, καὶ ἐν παντὶ αὐτὸν διασύρειν, πλάνον εἶναι τε λέγοντες καὶ μάγον, ὑποκριτήν τε καὶ ψεύστην, καὶ εἴ τι ἄλλο ἐπικῆσε ἡ κακία. ταῦτα δὲ ὁ μακάριος ἀκούσας, ἠγωνίζετο παντιοτρόπως τὸν φθόνον αὐτῶν κατασβέσαι, καὶ ἀποθεραπεῦσαι αὐτῶν τὰς καρδίας, ὃ καὶ πεποίηκε μετ' ὀλίγον·

Ἐκείνων γὰρ διαβαλλόντων καὶ σφόδρα κακολογούντων, οὗτος τὸ ἐναντίον οὐκ ἐπαύετο εὐφημῶν, καὶ ἐπαίνους πολλοὺς περὶ αὐτῶν ἀναγγέλλων εἰς πάντας ὡς ἐπὶ ἁγίων. ἡνίκα δὲ πάλιν ἐκεῖνοι μικρᾶς τινος ἀφορμῆς ἐπιλαμβάνοντο, ἢ κτήνους διαβαίνοντος τὸ κλεῖσμα, ἢ φρυγάνου παραρρυέντος ὑπὸ ἀνέμου, ἐξερχόμενοι ἄντικρυς τοῦ δικαίου μυρίας λοιδορίας ἐλάλουν, ἀναισχύντως μαχόμενοι καὶ ὑβρίζοντες. ὁ δὲ πατὴρ παραγγείλας τοῖς ἀδελφοῖς μηδένα μηδὲν αὐτοῖς ἀνταποκριθῆναι, ἄγερον ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ τὸ Δαβὶδ ὑπαχόρει·

χώρει. κἀκεῖνοι αὐτὸν θεωροῦντες, κραυγάζοντες ἔλεγον· βλέπεις τὸν ὑποκριτήν; ἑαυτὸν ποιεῖ ἅγιον, καὶ ἡμᾶς δαίμονας. οὐ καλῶς ἐλέγομεν, ὅτι ὁ διάβολός σε ἐνταῦθα ἤγαγεν, ἵνα καθ' ἡμέραν μαχώμεθα; ὁ δὲ ἀκούων οὐκ ἀπεκρίνετο· ἀλλὰ τῆς ἑσπέρας καταλαβούσης, εἴτε τῇ ἐπαύριον ἡμέρᾳ, ἡνίκα ἐθεώρει ὅτι εἰσῆλθον τοῦ γεύσασθαι, ἀπερχόμενος πρὸς αὐτοὺς ἐποίει αὐτοῖς μετάνοιαν αἰτούμενος τὴν συγχώρησιν. Εἶτα συνεσθιόμενος αὐτοῖς καὶ συναγαλλόμενος, τῇ καλῇ συνέσει αὐτοῦ ἐθεράπευε τὰς καρδίας αὐτῶν, καὶ ὑπέστρεφε μετὰ χαρᾶς εἰς τὸ κελλίον αὐτοῦ.

Μετὰ δὲ χρόνον ἱκανὸν τελευτῶν ὁ μειζότερος ἀδελφὸς, ἐν ταῖς χερσὶ τοῦ ἁγίου πατρὸς κατέλιπεν ἅπερ ἂν ἐκέκτητο καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς αὐτὰ ᾠκονόμησε κατὰ τὸ βούλημα τοῦ Θεοῦ.. Μιᾷ δὲ τῶν ἡμερῶν ἐλήλυθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀββᾶ Γεωργίου ἐν τῷ μοναστηρίῳ, φέρων μεθ' ἑαυτοῦ βόας τρεῖς εὐειδεῖς πάνυ μάλα καὶ μεγάλας. καλέσας δὲ ὁ μέγας τὸν γέροντα λέγει αὐτῷ· τί ἐνήνοχας ὧδε τοὺς βόας τούτους; ὁ δὲ δήσας τὰς χεῖρας ὡς ἐπὶ ἀρχόντων, ἀπεκρίνατο μετὰ φόβου· τιμιώτατε πάτερ, ἐπειδὴ κοπιῶσιν οἱ ἀδελφοὶ, ἵνα ἐργάσωνται

τὸν

ore habens abibat. At illi videntes magno clamore dicere: Vides hypocritam? ſe ipſum ſanctum, & nos æſtimat dæmones. Nonne bene dicebamus, à diabolo te huc adductum, vt pugnam quotidie conſeramus? Ille verò audiens nil reſpondebat, ſed veſperi, aut etiã poſtridie, poſtquã eos ad prandium vidiſſet ingreſſos, accedebat, procumbenſq. petebat veniam. Tum verò conueſcens, communiq. lætitia perfruens, egregia ſua prudentia corda eorum deliniebat, & cum gaudio ſuam in cellam reuertebatur.

Poſt aliquãtũ tẽporis natu maior frater moriens, omnia quæ poſſidebat, ſancto Patri legauit, & fratrẽ cõmendatũ reliquit: & ipſe ſecundũ Dei voluntatẽ diſpoſuit omnia.

Quadam porro die venit in monaſteriũ filiꝰ Abbatis Georgij tres ſecũ afferẽs vaccas valdè pulchras & magnas. Accerſiuit ergo magnus Pater ſenẽ, & ait. Cur haſce vaccas huc attuliſti? Ille verò colligãs ſibi manus, vt corã Principibus fieri ſolet, cũ timore reſpondit: Plurimum venerande Pater, quoniam fratres laborant ad

comparandum panem quotidianũ, commodum erit, si per te licebit, eas habere ad labores modice subleuandos. & magnus Pater; Non his, inquit indigent fratres; imò conducit eis, vt laborent. Vade igitur, macta, & dilargire pauperibus. Statim vt senex audiuit, nulla interposita mora, sublatis manicis brachia nudauit, & arrepto gladio ad cædẽdas ibat vaccas: & impleſſet præceptum, niſi pater velocius acclamando manum detinuiſſet. Cognita ergo Pater in eius animo Abrahamica virtute; Ne occidas, inquit; quia parũ vtilitatis erit. Sed duas quidẽ demus egentioribus & numerosioribus monasterijs, tertiã vero cũ vicinis iungentes neceſſitatem nostrã subleuemus. Nam quod supra indigentiã est, ad auaritiam pertinet. Cũ ergo factum eſſet, vt pater iuſſerat, magnam frumenti copiã anno illo collegerũt: & omnes Deo gloriam dabant.

Cum aliquando tres fratres in molendinum iſſent cum tribus iumentis onustis, redirẽtq. postero è mola, iamquè prope monasterium eſſent, viso accẽso in via rogo, dixerunt: In- mo-

τὸν ἐπιούσιον ἄρτον, καλόν ἐστιν εἰ κελεύεις, ἵνα ἔχωσι ταῦτα βραχύ τι παραμύθιον. λέγει οὖν πρὸς αὐτὸν ὁ πατήρ. οὐ χρείαν ἔχουσι τούτων οἱ ἀδελφοί· μᾶλλον δὲ συμφέρει αὐτοῖς, ἵνα κοπιῶσι. ἀλλ' ἀπελθὼν σφάζον, καὶ διάδος αὐτὰς τοῖς πτωχοῖς. εὐθέως δὲ ὁ γέρων ἀκούσας, καὶ μηδὲ πρὸς ὥραν μελλήσας, ἀνεκομβώσατο τὰς χεῖρας, καὶ τῆς μαχαίρας δραξάμενος ὥρμησε τοῦ τελέσαι τὸ κελευόμενον. καὶ ἐπλήρωσεν ἂν εὐθέως, εἰ μὴ ταχέως φωνήσας ὁ ὅσιος τὴν χεῖρα ἐκώλυσεν. Τότε γνοὺς ὁ πατὴρ τὸ ἀβραμιαῖον τῆς ψυχῆς αὐτοῦ· μὴ φονεύσῃς αὐτὰ ἔφη, ἐπειδὴ ὀλίγον ὄφελος γίνεται· ἀλλὰ τὰ μὲν δύο δώσομεν ἐπὶ τὰ ἐνδεῆ μοναστήρια καὶ πληθυντικώτερα, τὸ δὲ ἕτερον μίξαντες μετὰ τῶν γειτόνων ἡμῶν, τὴν χρείαν ἡμῶν ἐργασώμεθα· ὅτι πᾶν τὸ ὑπὲρ τὴν χρείαν πλεονεξία ἐστί. ποιήσαντες οὖν ὡς ὁ πατὴρ διετάξατο, ἐποίησαν τὸν ἐνιαυτὸν ἐκεῖνον σῖτον πολὺν, καὶ πάντες ἐδόξαζον τὸν Θεόν.

Ποτὲ δὲ τριῶν ἀδελφῶν ἐκ τοῦ μοναστηρίου ἐν τῷ μύλωνι ἀπελθόντων μετὰ τριῶν ζώων πεφορτωμένων, μετὰ τὸ ἀλέσαι τῇ ἐπαύριον ὑποστρεφόντων, καὶ ἤδη τῇ μονῇ ἐγγιζόντων, ὁρῶσιν ἐν τῇ ὁδῷ πυρὰν καιο-

κοιμωμένῳ καὶ λέγει πῶς· ὅτι ἐν τῷ μοναστηρίῳ νηστεύουσιν· ποιήσωμεν ὧδε ἄρτον καὶ φάγωμεν, μήποτε νήστεις ἀπελθόντες καὶ ἡμεῖς μετ' αὐτῶν νηστεύσωμεν. καὶ οὕτως ἐποίησαν, καθὼς ἐβουλεύσαντο. Γνοὺς δὲ ὁ πατὴρ τῷ πνεύματι τὰ περὶ αὐτῶν, ἐκέλευσεν ἑτοιμάσαι τῷ κελλαρίτῃ, ἵνα φησὶ τῶν ἀδελφῶν φθασάντων ἀπὸ τοῦ μύλου γευσώμεθα ἄρτου. εὐθέως οὖν ἐκείνων ἐλθόντων, καὶ πάλιν μετὰ τοῦ πατρὸς καὶ τῶν ἀδελφῶν γευσαμένων, μετὰ τὸ τῆς τραπέζης ἐξαναστῆναι, καλεῖ αὐτοὺς ὁ πατὴρ κατὰ μόνας, καὶ λέγει αὐτοῖς· διατί ὑπηκούσατε τῷ διαβόλῳ συμβουλεύσαντι ὑμῖν ποιῆσαι κατὰ τὴν ὁδὸν ἄρτους καὶ φαγεῖν; μὴ μακρὰν τῆς μονῆς ἐτυγχάνετε; ἢ δοῦλοι μου ὑπάρχετε, ἵνα διὰ τὸν ἐμὸν φόβον λάθρα ἐσθίητε; ὑμεῖς ἀδελφοί μου ἐστὲ, καὶ ὁ ἄρτος ὑμέτερος κόπος ἐστὶν, καὶ οὐδείς ἐστιν ὁ βιάζων ὑμᾶς παρὰ τὴν προαίρεσιν ὑμῶν. τοῦτο τοίνυν γινώσκοντες μηδέποτέ τι παρὰ κανόνα ποιήσητε. οἱ δὲ ἀκούσαντες ἔβαλον μετάνοιαν, καὶ ἐπηγγείλαντο τοῦ λοιποῦ διορθοῦσθαι.

Ἄλλοτε πάλιν τοῦ μεγάλου πατρὸς ἐν τῇ μονῇ μὴ ὑπάρχοντος ἐλήλυθέ τις παρθένος συντυχεῖν αὐτῷ βουλομένη, μὴ εἰδυῖα ὅτι προαιρεῖται μᾶλλον ἀσπίδι, ἢ γυναι-

monasterio nunc ieiunatur. Conficiamus hic panē, & comedamus; ne si ieiuni illuc peruenerimus,& nos cum illis ieiunemus. feceruntq. vti deliberauerāt. Cognouit hoc spiritu Pater, & præcepit cellæ præfecto, vt mensam apponeret, quò fratribus, inquit, veniētibus pane vescamur. è vestigio venerunt illi, iterumque cum Patre & fratribus cibum sumpserunt. Ergo è mensa surgentes vocat seorsum Pater, & ait: Quare præbuistis aurē diabolo cōsilium danti, vt per viam conficeretis panem, & vesceremini? Numquid à monasterio longè eratis? aut serui mei estis, vt quia me timetis clam comedatis? Vos fratres mei estis, & panis vester est labor, nec est qui præter voluntatem vos adigat. Hoc igitur scientes, nihil vnquam committatis, per quod regula frāgatur. Quod illi audiētes prostrauerunt se, promiseruntq. in posterum vitam se emendaturos.

Alio tēpore cum Pater abesset, virgo quædam venit in monasterium, vt eum alloqueretur: nec sciebat, malle illum aspidis commercium, quam mu-

mulieris sermonem. & cum fratres omnes quietè in cellis morarentur, & neminem illa vidisset in ecclesia, ingressa est, & orauit. Vt ergo fratres egressam viderunt, conquesti de illa sunt, quod præter consuetudinem fecisset. Et illa vbi resciuit Patrem abesse, cōfestim abijt. Reuersus magnus Pater post dies quatuor, cœpit fratres qui ad consalutandum conuenerant, increpare ac dicere: Tales vos estis monachi, quos vna mulier adueniens cluserit, & vestram ecclesiam fœtore oppleuerit? Profectò digni estis, qui graui pœna mulctemini. Illi verò stupentes miraculum, procubuerunt, & veniam petierunt. At verò beatus reuera Georgius egregijs iuxta Dei legem editis operibus, & probatus illi propter abstinentiam & asperum vitæ institutum, necnon obedientiam nihil dijudicantem, & summā humilitatem, & suæ voluntatis abnegationem, quod est & vocatur martyriū; migrauit ad Dominum, præmia recepturus, propter quæ sustinuit omnia. Super hoc magnus Pater egit Deo gratias, pro certo habens, se pri-

mitias

ἢ γυναικὶ ὁμιλῆσαι. τῶν δὲ ἀδελφῶν εἰς τὰ κελλία ἡσυχαζόντων, ἰδοῦσα αὐτὴ τὴν ἐκκλησίαν μεμονωμένην, εἰσῆλθε καὶ ηὔξατο. ἰδόντες δὲ αὐτὴν οἱ ἀδελφοὶ ἐξεληλυθυῖαν, ἐγόγγυσαν κατ᾽ αὐτῆς ὡς παρὰ συνήθειαν ποιησάσης. ἡ δὲ μαθοῦσα ὅτι ὁ πατὴρ οὐκ ἔστιν ἐκεῖσε, ἀπῆλθεν εὐθέως. καταλαβὼν οὖν ὁ μέγας μετὰ τετάρτην ἡμέραν, καὶ τῶν ἀδελφῶν εἰς προσκύνησιν αὐτοῦ συναχθέντων, ἤρξατο αὐτοῖς ἐπιμέμφεσθαι, καὶ λέγειν· τοιοῦτοι μοναχοί ἐστε ὑμεῖς, ὅτι μία γυνὴ ἐλθοῦσα κατεπάτησεν ὑμᾶς, καὶ συνώζησε τὴν ἐκκλησίαν ὑμῶν; ὄντως μεγάλης ἐπιτιμίας ἐστὲ ἄξιοι. οἱ δὲ καταπλαγέντες ἐπὶ τῷ θαύματι, ἔβαλον μετάνοιαν, καὶ συγχώρησιν ἐξητήσαντο. Ὁ τοίνυν μακάριος ἀληθῶς Γεώργιος μεγάλως κατὰ Θεὸν πολιτευσάμενος, καὶ εὐαρεστήσας αὐτῷ ἔν τε ἐγκρατείᾳ, καὶ κακουχίᾳ, καὶ ὑπακοῇ ἀδιακρίτῳ, καὶ ταπεινώσει μεγίστῃ, καὶ τῇ κοπῇ τοῦ οἰκείου θελήματος, ὅπερ μαρτύριον ἐστί τε καὶ λέγεται, πρὸς Κύριον ἀπεδήμησεν, ἀποληψόμενος τὰ δι᾽ ἃ πάντα ὑπέμεινεν. ἐπὶ τούτῳ μεγάλως τὸν Θεὸν ηὐχαρίστησε πληροφορηθεὶς, ὅτι ἀληθῶς δόκιμον γεώργημα καὶ ἀναφαίρεμα εὐπρόσδεκτον καρπὸν αὐτοῦ τῷ

Χρι.

Χριστῷ προσηγάγετο. αὐτὸς δὲ ἀνεξάλειπτα ἔχων ἐν τῇ ψυχῇ τὰ τοῦ ἁγίου εὐαγγελίου ἐντάλματα· καὶ τὸ, ὑμεῖς δὲ μὴ κληθῆτε ῥαββὶ, μηδὲ κληθῆτε καθηγηταί· οὐδέποτε κατεδέξατο ἀκοῦσαι οἷον δήποτε ὄνομα δόξης ὑπόληψιν ἔχον· ἀλλ᾽ ἀεὶ τὸ φρόνημα πάντων κατώτερον ἔχων, ὡς ἕνα τῶν ἐσχάτων ἀδελφῶν ἑαυτὸν ἐλογίζετο. διὸ καὶ τῶν τέκνων τῆς ἐρήμου πληθυνομένων, καὶ καθ᾽ ἡμέραν ὑπ᾽ αὐτοῦ πνευματικῶς γεννωμένων, καὶ εὐαγγελικῶς ποιμαινομένων, ἑτέρῳ τὸ τῆς ἡγουμενείας ὄνομα πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτοῦ ἐνεχείριζεν· ὧν εἷς ὑπῆρξε καὶ πρῶτος ὁ παμμακάριστος καὶ τρισόσιος Πρόκλος, ἀνὴρ τῆς ἐγκυκλίου παιδεύσεως σφόδρα πεπειραμένος, βιβλίων τῶν ἔξωθεν καὶ τῶν ἡμετέρων, ἐκδοθέντων τε καὶ τῶν ὕστερον ἐκτεθέντων κιβωτὸν τὴν οἰκείαν καρδίαν ἀποτελέσας. ὅς τις ἐλέγετο πρὸ τοῦ μονάσαι ἔτι νέος ὤν, ἐν τῷ κάστρῳ τυγχάνων, τοιαύτην ἐσχηκέναι τὴν ἐργασίαν· καθ᾽ ἑκάστην νηστεύων ἕως ἑσπέρας, καὶ τῇ ἀναγνώσει σχολάζων, ἀπεχόμενος τῶν ἐκκαιόντων καὶ ἡδυνόντων βρωμάτων τε καὶ πομάτων, περιήρχετο ἀφ᾽ ἑσπέρας

ἕως

mitias ſuas obtuliſſe Chriſto, egregium ſuæ agricolationis fructum, & oblationem acceptiſſimam. Ipſe vero indelebilia gerens animo Sancti Euangelij præcepta : & illud : Vos *Matt. 23. 8.* autē nolite vocari Rabbi, nec vocemini magiſtri: numquam paſſus eſt vocari quouis nomine, quod opinionē gloriæ præſeferret : Sed infra omnes humillimè de ſe ſentiens, vnum ſe de minimis fratribus habebat. Quapropter creſcente numero filiorum eremi, & naſcentibus quotidie ſpiritaliter ex ipſo qui euangelica viuerent regula, titulum Hegumeni toto vitæ ſuæ tēpore alteri tribuebat: quorum vnus & primus extitit beatiſſimus & ſanctiſſimus Proclus, vir humanioribus litteris apprimè eruditus, & qui ſuum cor fecerat ſacrorum & profanorū librorum arcam; & tam eorum quæ nunquam diuulgata, quā quæ poſtea in lucē edita ſunt. Narrabant autem, illum antequā monachus eſſet, in eo ſe iuuenem exercuiſſe, vt quotidie ad veſperam vſque ieiunaret, & in lectione totus eſſet, & abſtineret cibo & potu, qui ardoris voluptatiſque fomes eſſet : à veſpera ad matutinum tempus

pus

pus cunctas peragraret Ciuitatis ecclesias totum recitando psalterium; & ad ianuam cuiusque ecclesiæ tot profundis incuruationibus se inflecteret, quot ipse sibi præstituisse sciebat: nam occulta eius opera nulli patebant.

Hic monasticum ingressus stadium, sigilloque instituti ad virtutem ferentis à sancto Patre nostro Nilo insignitus, tanta abstinentia, tantaq. vitæ asperitate vsus est, vt membra sua, quæ sunt super terram mortificauerit, & molestissimis morbis afflictus fuerit vsque ad vltimum vitæ spiritum. Verum res ab eo gestas, quæ integræ historiæ vtilitatis plenæ possēt esse materies, relinquamus illi, quē nihil latet, & pro labore suo quemque remunerat, & ad magni Patris narrationem redeamus.

Per id tēpus Rossano post vehemētissimos multorū dierum ac noctiū imbres magno terræ motu quassato, & superiori eius parte, hoc est ędibus & templis, collapsa in inferiorem, ita vt domos & ecclesias obruerit, excepta episcopali ecclesia ob reuerentiam sanctæ Irenes; admirandum erat & hor-

ἕως ὄρθρου πάσας τὰς ἐκκλησίας τοῦ κάστρου πληρῶν τὸ ψαλτήριον, καὶ καθ' ἑκάστην θύραν αὐτῶν ποιῶν μετανοίας, ὅσας ἑαυτῷ ἐκεῖνος τυπώσας ἐγίνωσκεν. οὐδεὶς γὰρ τὴν ἐν κρυπτῷ ἐργασίαν αὐτοῦ ἠπίστατο.

Οὗτος τοίνυν εἰσελθὼν εἰς τὸ μοναδικὸν στάδιον, καὶ ὑπὸ τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Νείλου τῆς ἐναρέτου πολιτείας τὴν σφραγῖδα ἐνσημανθείς, τοσαύτῃ ἐγκρατείᾳ τε καὶ ἀσκήσει ἑαυτὸν καθυπέβαλεν, ὥστε νεκρῶσαι αὐτοῦ τὰ μέλη τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἀσθενείαις πικραῖς περιπαλαῖσαι μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς ἐσχάτης ἀναπνοῆς. ἀλλὰ τὰ μὲν ἐκείνου ἱκανὰ ὄντα ἰδίαν συγγραφὴν ὠφελείας μεστὴν ἐκτελέσαι, τῷ τὰ πάντα ἐπισταμένῳ καὶ πᾶσιν ἀποδιδοῦντι κατὰ τὸν ἴδιον κόπον Θεῷ ἀναθήσωμεν· ἡμεῖς δὲ ἐπὶ τὴν τοῦ μεγάλου πατρὸς διήγησιν ἀνακάμψωμεν.

Ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ σεισμοῦ μεγάλου καταλαβόντος τὸ Ῥυσιάνον μετὰ πολλῶν νυχθημέρων ὀμβροκλυσίαν, καὶ τοῦ ἀνωτέρου μέρους ἐπαναστάντος σὺν οἴκοις καὶ εὐκτηρίοις, καὶ ἐπελθόντος τοῦ κατωτέρου, καλύψαντός τε οἴκους καὶ ἐκκλησίας, καὶ μὴ αἰδεσθέντος εἰ μὴ μόνην τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν, καὶ τὸ ὄνομα τῆς ἁγίας Εἰρήνης, θαυμαστὸν ἦν καὶ φο-

φοβερὸν τοῖς ὁρῶσι τὸ γεγονὸς, ἀλλὰ ἐξ ἄλλων φαινόμενα τὰ πάντα, καὶ ἕτερα ἀνθ' ἑτέρων. τὸ δὲ παράδοξον, ὅτι ἐν τοιούτῳ κατακλυσμῷ φοβερῷ οὐδεμία ψυχὴ ἀνθρώπου ἢ κτήνους ἀπώλετο. ταῦτα τοίνυν πολλῶν ἐξηγουμένων τῷ μακαρίτῃ, καὶ ἐπὶ τούτοις ἐκπληττομένου ἔδοξεν αὐτῷ μετὰ ταῦτα εἰσελθεῖν καὶ ἱστορῆσαι τὰ γεγονότα. ὁ δὲ τρόπος τῆς εἰσόδου αὐτοῦ ἦν τοιόσδε· εὑρὼν γὰρ κατὰ τὴν ὁδὸν δέρμα ἀλώπεκος ἐρριμμένον, καὶ τοῦτο τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ περιδήσας, τὸ δὲ περιβόλαιον ἐν τῇ ῥάβδῳ παρὰ τὸν ὦμον κρεμάσας, οὕτω διῆλθεν ἅπαν τὸ κάστρον ὑπ' οὐδενὸς γνωριζόμενος. οἱ δὲ παῖδες ἰδόντες αὐτὸν ἐν τοιούτῳ σχήματι διερχόμενον, ἠκολούθουν αὐτῷ λιθάζοντες αὐτὸν καὶ λέγοντες· ὦ σὺ βούλγαρε καλόγηρε· καὶ ἕτεροι φράγκον αὐτὸν ἀπεκάλουν, καὶ ἄλλοι ἀρμένιον. αὐτὸς δὲ σιωπῶν, περιβλεψάμενος πάντα, ὀψίας ἤδη οὔσης ἀπέρχεται ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, καὶ ῥίψας ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τὸ δέρμα, θεὶς δὲ τὸ εὐτελὲς περιβόλαιον ἐπὶ τῶν ὤμων, εἰσέρχεται μετὰ πόθου καὶ κατανύξεως προσκυνῆσαι τὴν ὑπέραγνον θεοτόκον, τὴν αὐτοῦ παιδαγωγὸν καὶ προστάτιν. ἰδὼν δὲ αὐτὸν ὁ προσμονάριος, ὃς ἐγένετο

Κα-

& horribile vidētibus ſpectaculum; cum mutata eſſet vbique resũ facies, & alia ſe oculis pro alijs offerrent. & quod ſtuporē mouebat, in tam horrendo diluuio nullus homo, nullum iumentum perierat.

Cum hæc multos narrãtes B. Pater audiret & obſtupeſceret, viſum illi eſt poſtmodũ ingredi, & contueri quod contigerat. ingreſſus autem eſt ad hunc modum. Proiectam in via pellem vulpinam inuenit, capitique circumligauit; palliũ vero baculo iniectum gerebat humero. ita totum pertranſijt oppidũ omnibus incognitus. Videntes autem pueri hoc habitu euntē, ſequebantur lapillis petenteš, dicētesque: Heus Bulgare Calogere; alij Francum; alij vocabant Armeniũ. Ille verò tacitus cum omnia perſpexiſſet, ad veſperam contulit ſe in maiorem eccleſiam; & abiecta pelle de capite, vilique pallio humeris impoſito, ſubit magno cum deuotionis & compunctionis affectu, vt adoraret Virginem omni puritate ſublimiorem; cuius ille ductu & patrocinio viuebat. Cum vero Præfectus cuſtodiæ templi vidiſſet eum

Ca-

Caniſcas nomine, quo is olim præceptore vſus fuerat, & quidam alij ſacerdotes, & magnũ Patrem agnouiſſent, acceſſerunt & ad pedes eius prouoluti ſunt, admirantes de inſolito eius aduentu. ille verò ſalutaria cunctis monita dedit, magnaq. vtilitate impertita dimiſit, manſitq. in eccleſia cum ſuo præceptore; & conſilium dabat vt vale diceret ſeculo, & ſalutem animæ quæreret. Vixerat enim is in perpetuo cælibatu, non gulæ, aut ventri, aut mollitiæ deditus; ſed auaritiæ morbo adeo implicatus, vt videretur muſcæ ſimilis aranearum telis irretitæ. Vnde etiam Pater hac eſt in eum vſus parabola. Qui vẽtris, inquit, neceſſitate premuntur, eſt cur ſe miniſterijs & laboribus exerceãt: tu verò cum hac neceſſitate liber ſis, qđ fruſtra ſedes, & colligis tibi quæ in ſtercus abeũt, & eorũ repleris graueolentia? Reſpondit ille: Multi ſanè ſumus, Reuerẽde Pater, qui vitæ tuæ inſtitutũ beatũ prędicamus; & ſæpe conſiliũ inijmus exeũdi ad pietatẽ tuam; ſed quia non fert nobis animus abſtinere vino, deterriti ab hoc ſumus.

Κανισκᾶ, διδάσκαλος αὐτοῦ χρηματίσας ποτὲ, καὶ ἄλλοι τῶν ἱερέων τινὲς, καὶ ἐπιγνόντες ὅτι ὁ μέγας πατὴρ ἥκειν, ἦλθον καὶ προσέπεσον τοῖς ποσὶν αὐτοῦ, ξενιζόμενοι ἐπὶ τῇ παραδόξῳ παρουσίᾳ αὐτοῦ. αὐτὸς δὲ πᾶσι τὰ συμφέροντα προσειπὼν, καὶ μεγάλως ὠφελήσας καὶ ἀπολύσας αὐτοὺς, παρέμεινεν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ μετὰ τοῦ αὐτοῦ διδασκάλου, συμβουλεύων αὐτῷ ἐκβῆναι ἀπὸ τοῦ κόσμου, καὶ διασῶσαι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ. ἦν γὰρ μηδέποτε γυναικὶ συνδεθεὶς, μηδὲ γαστριμαργίᾳ ἢ βλακείᾳ καταδεδουλωμένος, τῇ δὲ φιλαργυρείᾳ τοσοῦτον ὑπῆρχε συμπεπλεγμένος, ὅσον καὶ μυῖα τῇ ἀράχνῃ περιπαρεῖσα. διὸ καὶ ὁ πατὴρ τὴν παραβολὴν ταύτην πρὸς αὐτὸν εἴρηκεν· ὅτι οἱ μὲν τῇ τοῦ γαστρὸς ἀναγκαζόμενοι χρείᾳ, διὰ λόγους τῶν ὑπηρεσίαις προσκαρτεροῦσι· σὺ δὲ ταύτης ἐκτὸς τυγχάνων, τί καὶ μάτην παρακάθησαι τοῖς ἐκκοπρουμένοις, καὶ τῆς ἐκείνων δυσωδίας μεταλαμβάνεις; ἐπὶ τούτοις ἀπεκρίθη ἐκεῖνος· ὄντως τίμιε πάτερ, πολλοί ἐσμεν οἱ μακαρίζοντές σου τὴν πολιτείαν· καὶ πολλάκις ἐβουλευσάμεθα τοῦ ἐξελθεῖν πρὸς τὴν σὴν ἁγιωσύνην, ἀλλὰ διὰ τὸ μὴ δύνασθαι ἡμᾶς ἄνευ οἴνου βιῶσαι, ἰλιγγιάσαμεν τοῦτο πρᾶξαι.

λέγει αὐτῷ ὁ μέγας· δεῦτε καὶ ποιήσατε ὑμῖν αὐτοῖς καινοὺς λάκκους συγκεκλεισμένους, καὶ γεμίσαντες αὐτοὺς οἴνου ἀντλήσατε ἀενάως καὶ πίετε. τοῦ δὲ πάλιν προφασιζομένου προφάσεις ἐν ἁμαρτίαις, καὶ τῆς παραινέσεως μὴ ἀνεχομένου, ἔννυχον λίαν ἀναστὰς ὁ μέγας ἐξῆλθε, καὶ ὑπεχώρησε τῶν ἐκεῖσε, εἰπὼν πρὸς τὸν φιλάργυρον ἐκεῖνον ἓν ῥῆμα· ὅτι οἴμοι διδάσκαλε, τότε μετανοήσεις, ὅταν οὐκ ὠφελήσῃ. ὀλίγου τοίνυν καιροῦ διελθόντος, καὶ τοῦ ὁσίου πατρὸς ἐν τῷ μοναστηρίῳ τοὺς ὀρθρινοὺς ὕμνους ἐπιτελοῦντος, πόνος κατέσχεν αὐτὸν ἐξαίφνης ἀφόρητος, ὥστε μὴ δυνηθέντα αὐτὸν τὴν λειτουργίαν ἀποτελέσαι, ἐξελθεῖν, καὶ ῥίψαι ἑαυτὸν ἐν τῷ σκιμποδίῳ, καὶ οὕτως ὑποφέρειν τὰς ἀλγηδόνας. Ἐπὶ τούτοις ἰδοὺ ὁ ἀνεψιὸς ἐκείνου τοῦ Κανισκᾶ εἰσῆλθε δρομαῖος, φέρων ἐπιστολὴν ἐξ αὐτοῦ πρὸς τὸν πατέρα τοιαύτην· Δεῦρο πάτερ ἅγιε, παράλαβε τὸν πολὺν πλοῦτον, ὃν ἀκαίρως συνῆξα πρὸς ἀπώλειαν τῆς ψυχῆς μου, μή πως ὁ διάβολος αὐτὸν καθαρπάξας ἄμοιρόν με ποιήσῃ κέρδους τοῦ ἐξ αὐτοῦ. ἰδοὺ γὰρ λοιπὸν ἀποθνήσκω, καί με τὸ ἐκεῖθεν εἰσδέχεται δικαστήριον.

Ταῦτα ἀναγνοὺς ὁ πατήρ, ἠβούλετο ἀπελθεῖν πρὸς αὐτόν,

τοῖς

Et magnus Pater; Venite, inquit, facite vobis nouas fossas benè obstructas, & implete eas vino; haurite iugiter, & bibite. Rursus illo excusante se excusationibus in peccatis, & adhortationi non auscultante, surgens multa de nocte magnus Pater egressus est, & recessit inde; hoc tantum auaro dicens: Hei mihi præceptor, tunc pœnitebit te, cum nihil proderit. Non multo post matutinos hymnos canentem in monasterio Sanctum Patrem intolerandus repente morbus inuasit, vt cum absoluere diuinum officium non posset, egressus in stratum corrueret, quò ferre dolores posset. Interim ecce fratris Caniscæ illius filius propere ingressus epistolam eius ad Patrē attulit huiusmodi. Veni Pater sancte, sume tibi multā pecuniæ vim, quam ineptè collegi in perniciem animæ meæ; ne forte illā diabolus rapiat, & lucrum ex ea mihi eripiat. Ecce enim iam morior, & vocat me alterius vitæ tribunal.

Cum hæc legisset, volebat quidem Pater ad eum ire, vincente suorum viscerum chari-

 tate;

tate; verùm doloribus grauiter oppressus, à proposito retrahebatur. Ait ergo latori epistolæ; Nō opus habet Christus patrui tui pecunia. Ipse enim dixit; Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo. Tu verò abi, propera; viuum quippe ipsum forte amplius nō videbis. Ille cursim reuersus, mortuum reperit, & facultates eius à Fisco raptas. At verò B. Pater, vbi tabellarius discessit, & dolores abiere, admiratione & stupore correptus est, ineffabilem Dei prouidentiam obstupescens; quod volentem se agere quidpiam præter eius voluntatem, & nolentem prohibuit.

Matt.22.

Fratribus porro laborem in monte sustinentibus in deuoluendis ambustis arboribus, vt agrum apertum redderent & cultui aptum, vbi cædua sylua erat; dixit Spiritus sanctus famulo suo: Egredere ad operantes in monte; Nam aduersarius vester diabolus circuit quærens quem deuoret. Ille confestim surgens abijt; & per totum illum diem circumiens non destitit à commonendis & excitandis fratribus, vt iugiter orarent, & Iesu Christi no-

1.Pet.5.

τοῖς οἰκείοις σπλάγχνοις νικώμενος· τοῖς δὲ πόνοις δεινῶς συνεχόμενος τοῦ βουλεύματος ὑπεκκόπτετο. λέγει δὲ τῷ ἀποκομιστῇ τῶν γραμμάτων· οὐ χρήζει ἔχειν ὁ Χριστὸς τῶν τοῦ σοῦ θείου χρημάτων· αὐτὸς γὰρ εἴρηκεν· ἀπόδοτε τὰ Καίσαρος Καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ. σὺ δὲ ἄγε, πορεύου, ἴσως γὰρ ζῶντα αὐτὸν οὐκέτι θεάσῃ. ὁ δὲ ὑποστρέψας δρομαῖος εὗρεν αὐτὸν τεθνηκότα, καὶ πάντα τὰ αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ δημοσίου διαρπαγέντα. ὁ δὲ ὅσιος εὐθέως τῇ τοῦ ἀποκρισαρίου ἀναχωρήσει, ὑποχωρήσαντος καὶ τοῦ κατέχοντος πόνου, ἐν ἐκπλήξει καὶ θαύματι κατέστη, ἐξιστάμενος ἐπὶ τῇ τοῦ Θεοῦ ἀφάτῳ προνοίᾳ· ὅτι βουληθέντα αὐτὸν πρᾶξαί τι παρὰ τὸ αὐτοῦ θέλημα, καὶ ἄκοντα διεκώλυσε.

Τῶν δὲ ἀδελφῶν ἐν τῷ ὄρει ἐργαζομένων, καὶ κυλιόντων τὰ κεκαυμένα δένδρα πρὸς τὸ ἀνοῖξαι καὶ ποιῆσαι χώραν σιτοφόρον αὐτὶ ξυλοφόρου, εἶπε τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον τῷ οἰκείῳ θεράποντι· ἔξελθε ἐν τῷ ὄρει πρὸς τοὺς κοπιῶντας, ἐπειδὴ ὁ ἐχθρὸς ὑμῶν διάβολος περιέρχεται ζητῶν, τίνα καταπίῃ. παραχρῆμα δὲ ἀναστὰς ἐπορεύθη, καὶ πᾶσαν τὴν ἡμέραν ἐκείνην οὐκ ἐπαύσατο περιερχόμενος τοὺς ἀδελφοὺς πάντας, ἐπιφωνούμενός τε καὶ ἀεὶ πα-

ραγ-

εὐαγγέλων προσεύχεσθαι, καὶ τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀποδιώκειν τὸν ἀντικείμενον· ἰδὼν οὖν ὁ διάβολος τὴν τοῦ ἀρχηγοῦ ἀσφάλειαν, καὶ τὴν τῶν ὑπηκόων περίφραξιν, περὶ ὥραν δεκάτην ῥίψας μέγιστον δένδρον, καὶ ἕνα κύνα φονεύσας ἀπῆλθε κατῃσχυμμένος. Τινῶν δὲ ἀδελφῶν περὶ τοῦ κυνὸς θλιβομένων, ἔφη ὁ μέγας· Καλῶς ὦ ἀδελφοὶ προσέταξεν ἡ θεία γραφὴ, ἀεὶ προσεύχεσθαι ἡμᾶς, μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμούς. βουληθεὶς γὰρ ὁ διάβολος ἀδελφῷ ἐπαγαγεῖν τὸν θυμὸν αὐτοῦ, ὃν εἰς τὸν κύνα ἀπέδειξεν, ἐκωλύθη ὑπὸ θείου ἀγγέλου, καθὼς λέγει ὁ ψαλμός· Παρεμβαλεῖ ἄγγελος Κυρίου κύκλῳ τῶν φοβουμένων αὐτὸν, καὶ ῥύσεται αὐτούς. τούτοις τοῖς λόγοις καὶ τρόποις ἐδίδασκεν αὐτοὺς ἐν παντὶ καιρῷ καὶ τόπῳ προσεύχεσθαι, καὶ οὕτω τὰς ἐπιβουλὰς τῶν δαιμόνων ἐκτρέπεσθαι. ἵνα δὲ καὶ τῆς τῶν γηΐνων προσπαθείας αὐτοὺς ἀπαλλάξῃ, καὶ παιδεύσῃ αὐτοὺς προτιμᾷν τὴν ὑπακοὴν καὶ αὐτῆς τῆς ζωῆς, ἄλλο πεποίηκε καὶ αὐτὸ μνήμης ἄξιον. Ἔθος ἦν τῷ μακαρίῳ ἐξ ἀρετῆς κτηθὲν οὐκ ἐκ φύσεως, τὸ ἐν παντὶ πράγματι ἑαυτὸν ἐπιμέμφεσθαι. ὅθεν πολλάκις ἐν ἑαυτῷ λογιζόμενος τὴν τῆς ἡσυχίας γλυκύτητα, καὶ τὸ τῆς ἀκτημο-

μο-

nomine depellerent aduerſarium. Videns igitur diabolus præſulis vigilantiam,& ſubditos benè vallatos, circiter horam decimam proſtrauit arborem maximam, & canem vnũ occidit; atque ita confuſus abijt. Quibuſdam verò fratribus mortẽ canis mœrentibus, dixit magnus Pater: Iure, ô fratres, diuina ſcriptura præcepit vt ſemper oretur, ne intremus in tentationem. Mat. 26. Volebat ſanè diabolus in fratrem vibrare ſuam iram, quam oſtendit in canem; ſed ab Angelo Dei detentus eſt, ſicut in pſalmo habetur: Immittet Angelus Domini in circuitu timentium eũ, & eripiet eos. Pſal. 33. Huiuſmodi ſermonibus ac monitis docebat eos orare quouis loco & tempore, atquè ita dæmonum inſidias declinare. Vt verò etiã rerum terrenarum affectu eos purgaret, diſcerentque ab eo vel ipſi vitæ obedientiam præponere, aliud quiddam egit memoria dignum. Moris erat B. Viro non à natura profecti, ſed virtute acquiſiti, ſe ſe qualibet in re reprehendere. Quare ſecũ ipſe ſolitariæ vitæ ſuauitatem ſæpe cogitans, & quã ſit omni ſolicitudine vacuum.

nihil

nihil possidere; quodque spiritalium certaminũ pugil, si cũ fratribus sedeat, nullos faciat in virtute progressus; imò vix contingere possit, quin euadat deterior: hæc inquam omnia secum cogitans, nimis ægrè ferebat esse sibi multos habitationis socios: & vel ipsa cũ eis collocutio molesta erat; quòd impedimento esset meditationi mentis, & intus latẽtis actionis; quam experti soli sunt Deo pleni Patres, Antonius, Arsenius, & Ioannes[ǁ] Calybita. è contrario se offerebat dictum illud Apostoli: Nemo quod suum est, quærat, sed quod multorum, vt salui fiant. Visum ergo est ipsi periculum eorum facere, siquid eis absurdi præciperet: vt si nullo adhibito examine, nulla curiositate mandatũ acciperẽt, esset sibi cum ijs vna viuendũ; quod ea ratione possent & illi consequi salutem, & ipse à suo instituto non recedere: si vero contra eueniret, præferenda esset solitudo. Hanc igitur ob causã die quadã peracto matutino officio, & præsentibus omnibus hunc magnus Pater

[Margin: Κολοβὸν] [Margin: Colobus] [Margin: 1. Cor. 10.]

μοσιώνης ἀμέτοχον, καὶ ὅτι ὁ καθήμενος μετὰ ἀδελφῶν ἀγωνιστὴς εἰς ἀρετὴν οὐ προκόπτει, βία μήτοι γέ τοι καὶ ὑστερήσῃ· ταῦτα πάντα ἐνθυμούμενος ἐδυσχέραινε σφόδρα τῇ τῶν πολλῶν συνοικήσει, καὶ ἤχθετο μέχρι καὶ τῆς αὐτῶν συντυχίας, ὡς ἐμποδιζούσης αὐτὸν τῆς κατὰ νοῦν θεωρίας, καὶ τῆς ἔνδοθεν κρυπτῆς ἐργασίας· ἧς μόνοι πεπείρανται οἱ περὶ Ἀντώνιον, καὶ Ἀρσένιον, καὶ Ἰωάννην τὸν ǁ Καλυβίτην, τοὺς θεοφόρους πατέρας. τούτοις τοῖς λογισμοῖς ἀντισήγετο τὸ τοῦ ἀποστόλου· Μηδεὶς τὸ ἑαυτοῦ ζητείτω, ἀλλὰ τὸ τῶν πολλῶν, ἵνα σωθῶσιν. ἔδοξε τοίνυν αὐτῷ πειράσαι αὐτοὺς ἔν τινι παραλόγου ἐπιταγῆς πράγματι· καὶ εἰ μὲν ἀδιακρίτως καὶ ἀπολυπραγμόνως συγκαταθήσονται, αἱρήσεσθαι τὴν συνοίκησιν, ὡς καὶ αὐτῶν οὕτω δυναμένων σωθῆναι, κἀκεῖνον τὴν ἰδίαν τάξιν φυλάξαι· εἰ δέ τι γένοιτο τοὐναντίον, τὴν ἀναχώρησιν προτιμῆσαι. Διὰ ταύτην οὖν τὴν αἰτίαν τῆς ἑωθινῆς ὑμνῳδίας ἐν μιᾷ τελεσθείσης, καὶ πάντων συνηθροισμένων, λέγει αὐτοῖς ὁ μέγας· Πολλοὺς ἀμπελῶνας πεφυτεύκαμεν ὦ πατέρες, καὶ τοῦτο λογίζεται ἡμῖν ὡς πλεονεξία, διότι πλέον τῆς χρείας ἡμῶν ἐκτησάμεθα. δεῦτε κόψωμεν

ἐξ

habuit sermonẽ. Vineta, Patres, multa plantauimus, idque nobis auaritiæ tribuitur, eo quòd sint vltra modum nostræ indi-

gen-

ἐξ αὐτῶν, καὶ μὴ ἐάσωμεν εἰ μὴ μόνον τὸ αὔταρκες. ταῦτα εἰπὼν, καὶ ἰδὼν ὅτι συγκατατίθενται, ἄρας τὸν πέλεκυν ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτοῦ ὥρμησεν ἐπὶ τὸ κάλλιον καὶ εὐφορώτερον μέρος τοῦ ἀμπελῶνος· ὁμοίως δὴ καὶ αὐτοὶ ἅπαντες ἠκολούθησαν ὀπίσω αὐτοῦ, ἓν ῥῆμα καὶ μόνον μὴ ῥήξαντες· καὶ οὐκ εἶπον, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐμάνη, οὐκ οἶδε τί ποιεῖ· τοῦτο ποτὲ οὔτε ἐφάνη οὔτε ἠκούσθη· ἀλλὰ εὐχῆς γενομένης ἤρξαντο κόπτειν ἀπὸ πρωῒ ἕως τρίτης ὥρας. τότε γνοὺς ὁ πατὴρ τὴν τῶν τέκνων ὑπακοὴν ἁμιλληθεῖσαν τοῖς πάλαι ἱστορουμένοις, δέδωκε τοῦ Θεοῦ δεξιὰς μηδὲν αὐτῶν προτιμῆσαι μέχρις ἐσχάτης ἀναπνοῆς. Τούτου οὖν τοῦ ἔργου περιφήμου γεγονότος καὶ ἕως αὐτοῦ τοῦ ἁγίου ὄρους, καὶ ἕως τῆς Σικελίας, οὐδεὶς ἠδυνήθη καταλαβέσθαι τοῦ πράγματος τὴν ὑπόθεσιν· ἀλλ᾽ ἄλλοι μὲν ἔλεγον, ὅτι οἱ μοναχοὶ ἐμεθύσθησαν· ἄλλοι δὲ, ὅτι ὁ πατὴρ ἐθυμώθη, καὶ διὰ τοῦτο ἐποίησε τοῦτο· καὶ ἄλλοι, ὅτι πολλὰ ὄντα καμεῖν οὐκ ἴσχυον. καὶ τοῦτο οὐ θαυμαστὸν, ὅπου γε οὐδὲ αὐτοὶ οἱ συγκόψαντες ᾔδεισαν διατί ἔκοψαν, εἰ μὴ οἷς ἠβουλήθη ὁ μέγας πατὴρ ἀποκαλύψαι.

Ποτὲ τῆς ἁγίας πέμπτης τοῦ πάσχα καταλαβούσης, εἰσήνεγκέ

gentiæ. Agite dum cædamus partem eorum, nec relinquamus nisi quod sufficit. His dictis, cũ vidisset illos nõ abnuere, securim humeris tollẽs perrexit ad pulchriorem & vberiorem vineæ partem, cunctis post eum insequẽtibus, ne verbo quidem vno prolato. Nec enim dixerunt; insanit homo iste; nescit quid agat; hoc nũquã visum, nunquã auditũ est. Sed facta pri⁹ oratione cæperũt mane cædere vsque ad horã tertiã. Tunc Pater agnita filiorũ obedientia, quæ antiquas historias exæquaret, pollicitus est Deo, se vsque ad vltimum spiritũ nihil illis præpositurũ. Cũ igitur diuulgatũ hoc esset, & vsque ad montem Athon & Siciliam fama celebratũ esset, nemo rei causam assequi potuit: Sed quidam aiebant, monachos ebrios fuisse. Alij Patris iram caussabantur. Alij vero, quod multas haberent possessiones, nec sufficerent ad colendas omnes. Nec mirum hoc est, quãdoquidẽ nec illi ipsi, qui cæciderant, caussã norãt cur cæcidissẽt, nisi quibus ipse magnus Pater detexit arcanũ.

Obtulerunt quidam sancta feria quinta paschæ monaste-

rio corbem egregioru͂ & magnorum piſcium plenam, vt modico afficerentur refrigerio fratres diuturno ac nimio ieiunio confecti. & cum vidiſſet illos Pater conſpectis piſcibus leuiter exhilaratos, permiſit quidem deſquamari piſces, lauari, & ad coquendum parari; ſed omnes mendico cuidam tunc ſe ſe offerenti donauit, ne vno quidem relicto. Ita illos docuit ex animo
al. 37. canere; Domine ante te
al. 118. omne deſiderium meum: &,
ier. 12. Portio mea Domine, & portio
deſiderabilis.

Eſt oratorium in ſumma Roſſani parte ſpecioſiſsimu͂, ſanctæ Anaſtaſiæ dicatum, ab Eupraxio imperiali quondam iudice Italiæ & Calabriæ exædificatum; quod poſtea ſacru͂ extitit etiam domicilium virginum. Huius ſacri loci curam demandauerat idem Eupraxius, dum eſſet Conſtantinopoli, cuidam monacho, Antonio nomine. Qui cum eſſet pecunioſus, & morti vicinus, timens rapacitatem Principum cuncta abſorbentium, ad tutiſsimam turrim, B. Patre͂ confugit; quem ſuarum omnium rerum curatorem inſtituens, liber tum demum omni ſolici-

τις ἰχθύας ἐν τῇ μονῇ καλοὺς καὶ μεγάλους, ἓν κοφίνιον πλῆρες, ἵνα μικρὰν παράκλησιν λάβωσιν οἱ ἀδελφοὶ ἐκ τῆς πολλῆς καὶ μακρᾶς νηστείας. καὶ ἰδὼν αὐτοὺς ὁ πατὴρ, ὅτι μικρὸν ἠγαλλιάσθησαν ἰδόντες τοὺς ἰχθύας, εἴασε μὲν αὐτοὺς ξύσαι, καὶ πλῦναι, καὶ ἑτοιμάσαι πρὸς τὸ ἑψῆσαι· τινὸς δὲ προσαίτου καταλαβόντος, δέδωκεν αὐτῷ ἅπαντας, μὴ ἐάσας ἐξ αὐτῶν οὐδένα. οὕτως ἐπαίδευσεν αὐτοὺς ἐκ διαθέσεως ψάλλειν τό· Κύριε ἐναντίον σου πᾶσα ἡ ἐπιθυμία μου· καὶ τό· Μερίς μου εἶ Κύριε, καὶ κλῆρος ἐπιπόθητος.

Εὐκτήριον ἐστὶν ἐν τῷ ἄκρῳ Ρυσιάνου τερπνότατον ἐπ' ὀνόματι τῆς ἁγίας Ἀναστασίας, κτισθὲν μὲν ὑπὸ Εὐπραξίου τοῦ βασιλικοῦ, κριτοῦ γεγονότος Ἰταλίας καὶ Καλαβρείας, φροντιστήριον δὲ χρηματίσαν παρθένων. τούτου τὴν προστασίαν ἐπιστεύθη παρὰ τοῦ αὐτοῦ Εὐπραξίου ὄντος ἐν Κωνσταντινουπόλει μοναχός τις Ἀντώνιος τῷ ὀνόματι· ὃς χρημάτων ὑπάρχει περιεχόμενος, καὶ ὑπὸ τοῦ θανάτου κατεπειγόμενος, ὑφορώμενος τὸ τῶν ἀρχόντων εὐάρπακτον καὶ ἀδιέρειστον, ἐπὶ τὸν ἄσυλον πύργον καταφεύγει πατέρα τὸν ὅσιον· καὶ τούτῳ πάντων τῶν αὐ-

τοῦ

τοῦ καταστήσας ἐπίσκοπον, οὕτω λοιπὸν ἀφροντίστως τετελεύτηκεν. ὅπερ ἀκούσας ὁ τοῦ Θεοῦ οἰκονόμος, καὶ σπλαγχνισθεὶς οὐ τοσοῦτον ἐπὶ τῷ ἀπελθόντι, ὅσον ἐπὶ τῇ τῆς μονῆς καταστάσει· ἦν γὰρ λοιπὸν ἐξ ἐκείνου ἀφανισθεῖσα καὶ διασκορπισθεῖσα· εἰσέρχεται ἐν τῷ ἄστει, καὶ τὰ μὲν ἐγκαταλείμματα τοῦ ἀποιχομένου διεμέρισε τοῖς πτωχοῖς, καὶ ἐκκλησίαις, καὶ τῷ μοναστηρίῳ· πᾶσαν δὲ σπουδὴν κατεβάλετο τοῦ τὴν μονὴν καταστήσασθαι, καὶ παρθένους ἐν αὐτῇ ἐμφυτεῦσαι ἀξίας τοῦ ἐπαγγέλματος· ὅπερ καὶ Θεοῦ συνεργοῦντος τετέλεκεν, πάσας τὰς διεσκορπισμένας συνάξας, καὶ ἡγουμένην ἐπ' αὐταῖς ἐπιστήσας, οἵαν ἀπῄτει ὁ λόγος· παρακαλέσας τοὺς οἰκήτορας πάντας τοῦ κάστρου φροντίζειν αὐτῶν, ὡς ἀσθενεστέρου μέρους καὶ ὡς μέγα ὄφελος δι' αὐτῶν καρπουμένους· λέγων αὐτοῖς καὶ τοῦτο· ὅτι ἐάν τις ἐξ ὑμῶν τελευτήσῃ, καὶ βουληθῇ ἡ γυνὴ αὐτοῦ τὸ λοιπὸν ἐν ἁγνείᾳ βιῶσαι, μὴ ἔχουσα δὲ ποῦ καταφυγεῖν, ἑτέρῳ γάμῳ προσομιλήσῃ, ὑμέτερον ἐστὶ πταῖσμα, τῶν μὴ σπουδασάντων ἵνα τοιαύτη πόλις ἓν μοναστήριον ἔχῃ. Ἔτι δὲ αὐτοῦ ἐν τῷ κάστρῳ προσκαρτεροῦντος, καὶ μικρὸν ὑπὸ νόσου καταληφθέντος, εἰσῆλθε καὶ ὁ μητροπολίτης

licitudine defunctus est. Quod vbi cognouit Dei œconomus, misertus non tã defuncti, quã status monasterij: iam enim defecerat, dispersumq. erat ex eo tempore: ingressus est in oppidum; & mortui quidem res quæ supererant, in pauperes & ecclesias & monasteriũ erogauit; omne vero studium posuit in restituendo monasterio, & collocandis illic virginibus professione dignis. Quod etiam Deo adiuuãte perfecit, & quæ dispersæ erãt, eas vnũ in locũ redegit, præfecitq. illis eiusmodi fœminam, qualem oportebat; rogans omnes ciuitatem incolentes, vt curam illarum susciperent, tanquam infirmioris sexus, vnde etiam essent magnã percepturi vtilitatem. illud insuper addens; Quod si quis vestrũ decedat, & vxor eius velit in posterum cælibem vitam agere, si non sit quo illa confugiat, & proinde ad secundas nuptias transeat, vos in culpa eritis, qui studium non adhibueritis, vt tam nobilis Ciuitas vnum habeat monasterium. Cæterum cum adhuc moraretur in oppido, & in morbum non grauem incidisset, venit & metropoli-

ta Calabriæ Theophylactus, & vna cũ ipſo Leo Domeſticus, litteratiſſimi & eruditiſsimi viri. At verò ſanctus Pater Nilus populi turbam fugiens, & amicam quietem ſẽper exoptans, parum ab oppido digreſſus petijt templum cultoris eremi Ioannis Baptiſtæ, cuius etiam vitæ inſtitutũ imitabatur; ibiq. cũ Deo ſermocinabatur totus in meditatione defixus. Prodijt ergo ad eum Metropolita, & Domeſticus, & magiſtratus, multiq. Sacerdotes, & populi non minima pars. Porro inter viam iniere conſilium, quis quid illi proponeret è Scripturæ arcanis, non tam addiſcendi ſtudio, quàm periculum faciẽdi. ſedebat è regione vir ſanctus, & cum vidiſſet illos ad ſe venientes, ſecum dicebat: Ecce venient hi, & ſermonum nobis inanium anſas dabunt. At tu Domine Ieſu Chriſte libera nos è laqueis aduerſarij; & largire nobis, vt cogitemus & loquamur quæ oportet, & agamus quæ tibi placita ſunt. Cũ ita oraſſet, aperit librum, quẽ præ manibus habebat, & incidit forte in narrationem de

Καλαβρείας Θεοφύλακτος, πυνάμα δὲ αὐτῷ καὶ ὁ δομέστικος Λέων, ἄνδρες γραμματικώτατοι καὶ σοφώτατοι. ὁ δὲ ὅσιος πατὴρ ἡμῶν Νεῖλος φεύγων τὴν τοῦ λαοῦ ὄχλησιν, καὶ τὴν φίλην ἡσυχίαν ἀεὶ ἀσπαζόμενος, ἐξῆλθε μικρὸν ἀπὸ τοῦ ἄστεος ἐν τῷ ναῷ τοῦ φιλερήμου καὶ βαπτιστοῦ Ἰωάννου, οὗ καὶ τὸν βίον ἐζήλου, κἀκεῖ προσωμίλει τῷ Θεῷ, καὶ τῇ μελέτῃ προσεῖχεν. ἐξῆλθεν οὖν πρὸς αὐτὸν ὁ μητροπολίτης καὶ ὁ Δομέστικος, καὶ οἱ ἄρχοντες, καὶ τῶν ἱερέων πολλοὶ, καὶ λαοῦ μέρος οὐ βραχύτατον. ἐβουλεύσαντο δὲ κατὰ τὴν ὁδὸν, τίς τί αὐτὸν ἐρωτήσῃ τῶν τῆς γραφῆς ἀποῤῥήτων· οὐ τοσοῦτον μαθεῖν, ὅσον πειράσαι βουλόμενοι. καθήμενος δὲ ἐξ ἐναντίας ὁ ὅσιος, καὶ θεασάμενος αὐτοὺς πρὸς αὐτὸν ἐρχομένους, λέγει ἐν ἑαυτῷ· ἰδοὺ νῦν οὗτοι ἐλθόντες εἰς ἀργολογίας ἡμᾶς ἐμβαλοῦσιν. ἀλλὰ κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ λύτρωσαι ἡμᾶς ἐκ τῶν παγίδων τοῦ ἀλλοτρίου, καὶ δώρησαι ἡμῖν ἐννοεῖν καὶ λαλεῖν ἃ δεῖ, καὶ πράττειν τὰ σοὶ εὐάρεστα. καὶ ταῦτα εὐξάμενος, ἀνοίγει τὴν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ βίβλον, καὶ κατὰ συγκυρίαν εὑρίσκει τὴν γενομένην ἀποκάλυψιν πρὸς τὸν ἐν ἁγίοις Συμεὼ-

ijs, quæ reuelata fuerant Beato Simeoni, cognomento Montis admi-

Συμεῶνα τὸν εἰς τὸ θαυμαστὸν ὄρος. ἐκείνων οὖν ἐγγισάντων, καὶ μετὰ τὴν προσκύνησιν καθισάντων, ἐπιδίδωσιν ὁ μέγας τὴν βίβλον τῷ Δομεστίκῳ τοῦ ἀναγνῶναι, ἔνθα τὸ σημεῖον ὑπῆρχε. ὁ δὲ ἀνοίξας τὸ στόμα, ἤρξατο πάνυ εὐφυῶς καὶ νουνεχῶς ἀναγνῶναι. ἐλθόντος δὲ εἰς τὸν τόπον, ὅπου λέγει, ἀπὸ μυρίων μόλις εὑρίσκεσθαι μίαν ψυχὴν ἐν τοῖς ἐνεστῶσι χρόνοις τὴν ἐν ταῖς χερσὶ τῶν ἁγίων ἀγγέλων προερχομένην· ἤρξαντο πάντες ὡς ἐξ ἑνὸς στόματος λέγειν· μὴ γένοιτο· οὐκ ἔστιν ἀληθές. αἱρετικός ἐστιν ὁ λαλήσας. λοιπὸν ἡμεῖς δωρεὰν ἐβαπτίσθημεν, καὶ τὸν σταυρὸν προσκυνοῦμεν, καὶ κοινωνοῦμεν, καὶ χριστιανοὶ λεγόμεθα; ταῦτα καὶ τὰ ὅμοια τούτοις πάντων ἀντιλεγόντων, ἰδὼν ὁ μακάριος, ὅτι ὁ μητροπολίτης καὶ ὁ Δομέστικος οὐδὲν αὐτοῖς λέγουσιν, ἀπεκρίθη πραέως καὶ εἶπεν· ἐὰν δὲ ὑμῖν ἀποδείξω καὶ τὸν μέγαν Βασίλειον, καὶ Χρυσόστομον, καὶ Ἐφραὶμ τὸν πανόσιον, καὶ Θεόδωρον τὸν στουδίτην, καὶ αὐτὸν τὸν ἀπόστολον, καὶ τὸ ἅγιον εὐαγγέλιον τὸν αὐτὸν σκοπὸν καὶ φρονοῦντας καὶ λέγοντας, τί πείσεσθε ὑμεῖς οἱ ἀσκόπως τὰ στόματα διανοίγοντες, καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι ἀντιπίπτοντες,

admirabilis. Cũ ergo illi propè acceſsiſſent, & peracta ſalutatione conſediſſent, librum porrexit Domeſtico magnus Pater, vt legeret vbi notatum erat. Ille os ſuũ aperiens cœpit legere multa cum venuſtate & intelligentia. Cum autẽ perueniſſet in locum illum, vbi dicitur: De mille vix vnam reperiri animam his temporibus, quæ in manus ſanctorum Angelorum de corpore exeat: cœpere quaſi vno ore omnes dicere; Abſit; non eſt verum; hæreticus eſt, qui hoc dixit. Fruſtra ergo nos baptizati ſumus, & Crucem adoramus, & Chriſti corpus ſumimus, & Chriſtiani vocamur? His & ſimilibus verbis cum omnes contradicerent, videretq́. ſanctus nihil ad hoc à Metropolita, & Domeſtico reſponderi, reſpondẽs ipſe placidè dixit: Quod ſi vobis oſtẽdero & Baſilium magnum, & Chryſoſtomum, & beatiſſimũ Ephræm, & Theodorum Studitam, & Apoſtolum ipſum ac Euangelium ſentientes idem atque affirmantes, quid pœnarum feretis vos, qui inconſideratè os aperitis, & Spiritui ſancto refragamini, & tremendis Patrum ſententijs hæreſeos notam

 inuri-

inuritis ob vitæ veſtræ nequitiam? Dico aurem vobis fratres propter ea omnia quæ recenſuiſtis, nullam à Deo vobis haberi gratiam. Quæ idola, quam hæreſim deſeruiſtis, & ad Chriſtum acceſsiſtis? Audet quiſquam veſtrum dicere, hæreticus ſum, & in ſuam ingredi ciuitatem? nonne ab omnibus obruetur lapidibus, & occidetur? Pro certo habetote, niſi virtutem colueritis, & toto animo colueritis, neminē vos à damnatione erepturum. Cum hæc audiſſent omnes, vehementer conterriti ſuſpirare cæperunt & dicere, Væ nobis peccatoribus & miſeris. Ait ipſi Nicolaus Protoſpatharius: Cur dicit Euange-
Matt. 10. 42. lium Pater: Quicumque potum dederit vni ex minimis iſtis calicem aquæ frigidæ, non perdet mercedem ſuam? Reſpondit Pater. Hoc dictum ad eos eſt, qui nihil habent; ne quiſquam excuſationes obtendat, quod ligna non habeo, vt calidam parem. Sed vos quid facturi eſtis, qui & frigidam ipſam pauperi eripitis? Cum is tacuiſſet, ſurrexit alius; &, Vellem, inquit, ſcire ſancte Pater,

An

τες, καὶ τοὺς τῶν ἁγίων πατέρων φλυαρώδεις λόγους αἱρετικοῖς ὑποβάλλοντες διὰ τὴν ὑμῶν τοῦ βίου φαυλότητα; λέγω δὲ ὑμῖν ἀδελφοί, ὅτι ἐκ πάντων ὧν ἐψηφίσασθε οὐδεμία ὑμῖν χάρις παρὰ τοῦ Θεοῦ. ποῖα εἴδωλα, ἢ ποίαν αἵρεσιν καταλείψαντες τοῦ Χριστοῦ προσεδράμετε; τολμᾷ τις ὑμῶν εἰπεῖν, ὅτι αἱρετικός εἰμι, καὶ εἰσελθεῖν εἰς τὴν πόλιν αὐτοῦ; οὐχὶ λιθοβοληθεὶς ὑπὸ πάντων ἀποκτανθήσεται; πληροφορήθητε, ὅτι ἐὰν μὴ ἐνάρετοι γένησθε καὶ σφόδρα ἐνάρετοι, οὐδεὶς ὑμᾶς ἐξαιρήσεται τῆς κολάσεως. τούτων ἀκούσαντες ἅπαντες, καὶ σφόδρα καταπλαγέντες, ἤρξαντο στενάζειν ἅπαντες καὶ λέγειν· Οὐαὶ ἡμῖν τοῖς ἁμαρτωλοῖς καὶ ἀθλίοις. λέγει αὐτῷ Νικόλαος ὁ πρωτοσπαθάριος· διατί πάτερ λέγει τὸ εὐαγγέλιον· ὃς ἐὰν ποτίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων ποτήριον ψυχροῦ ὕδατος, οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ; ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ πατήρ· Τοῦτο πρὸς τοὺς μηδὲν ἔχοντας εἴρηται, ἵνα μηδεὶς προφασίσηται, ὅτι ξύλα οὐκ ἔχω, ἵνα ποιήσω θερμόν. Τὶ δὲ ποιήσετε ὑμεῖς, οἱ καὶ αὐτὸ τὸ ποτήριον τὸ ψυχρὸν ἀφαιρούμενοι τοῦ πτωχοῦ; τούτου δὲ σιωπήσαντος, ἀνίσταται ἕτερος καὶ φησίν· ἤθελον γνῶναι ἅγιε πάτερ,

ἤγε

εἴ γε σέσωσται ὁ πανθαύμαστος Σολομών, ἢ ἀπώλετο. Γνοὺς δὲ αὐτὸν ὁ πατὴρ τῷ τῆς πορνείας πνεύματι κατεχόμενον, ἔφη πρὸς αὐτόν· ἤθελον γνῶναι κἀγὼ περὶ σοῦ, εἴγε σώζῃ, ἢ ἀπόλλυσαι. τί γὰρ ὄφελος ἐμοί τε καὶ σοὶ ἀπὸ τοῦ σωθῆναι τὸν Σολομῶνα ἢ κατακριθῆναι; οὐ γὰρ ἐκείνῳ, ἀλλ' ἡμῖν ἐντέταλται τό· Πᾶς ὁ ἐμβλέψας γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτήν. καὶ τό· εἴ τις τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ φθείρει, φθερεῖ τοῦτον ὁ Θεός. περὶ δὲ τοῦ Σολομῶνος μηδαμόθεν εὑρισκομένου ἐν τῇ θείᾳ γραφῇ μετανοήσαντος μετὰ τὴν ἁμαρτίαν, καθὼς εὑρίσκεται ὁ Μανασσῆς, τίς δύναται εἰπεῖν ὅτι ἐσώθη; Μετὰ τοῦτον ἀνίσταταί τις τῶν ἱερέων, καὶ φησίν· πάτερ ἅγιε, τί ἦν τὸ ξύλον, ὅπερ ἔφαγεν ὁ Ἀδὰμ ἐν τῷ παραδείσῳ καὶ κατεκρίθη; ὁ δὲ ἀπεκρίνατο· ἄγριον μῆλον. μειδιασάντων δὲ πάντων, λέγει αὐτοῖς ὁ μέγας· μὴ γελάσητε ἐπὶ τούτῳ, πρὸς γὰρ τὴν ἐρώτησιν ἡ ἀπόκρισις. Τὸ ξύλον ἐκεῖνο Μωυσῆς οὐκ ὠνόμασεν· οἱ διδάσκαλοι πάντες τὴν μὲν ἐνέργειαν εἶπον, τὸ δὲ εἶδος οὐκ εἶδον. ὃ δὲ ἡ γραφὴ ἀπέκρυψεν, πῶς ἡμεῖς ἀποκαλύψωμεν; σὺ μὲν

An eximius Salomō ſaluus ſit, nec ne. At ſanctus Pater, cum ſpiritu eum cognouiſſet luxuriæ deditum, ait: Ego quoque ſcire de te vellem, num ſaluus futurus ſis, an periturus. Quid enim prodeſt mihi ac tibi, ſiue ſit ſaluus Salomon, ſiue perierit? Neque enim illi, ſed nobis
præceptū illud eſt; Omnis qui Matt. 5. 28
viderit mulierem ad concupiſcendum eam, iam mœchatus
eſt eam. & illud; Si quis Dei 1. Cor. 3. 17.
templum violauerit, diſperdet illum Deus. De Salomone vero, cum nuſquā in Scriptura reperiatur, quod pœnitentiā egerit poſt peccatum, ſicut de
Manaſſe legitur; quis de illo Paral. 2. 33.
poterit affirmare, quod ſaluus ſit? Poſt hunc ſurgit quidam ſacerdos, & ait: Pater ſancte, Quod nam fuit lignum, de quo guſtauit Adam in paradiſo, & damnatus eſt? Reſpondit ille; pomum ſylueſtre. Cū ad hoc ſubriſiſſent omnes: ait magnus Pater: De hoc ne rideatis; nam interrogationi reſponſio congruit. Illius ligni nomen non expreſſit Moyſes; Doctores omnes quid actum fuerit dicunt, ſed genus pomi non viderunt: Quod ſcriptura ſuppreſſit, quomodo nos expromamus? Tu verò omittens

quærere, quomodo creatus, & in paradiso fueris positus sicut Adã; & quod nam fuerit præceptum, imò verò præcepta; quæ tibi data non seruasti; quamobrẽ è paradiso es eiectus, vel potius è regno; & qua ratione possis pristinam gloriã & honorem recuperare; nomẽ ligni discere voluisti, quod vnum erat ex omnibus. Quod vbi etiam didicisses, rursus perquireres, quæ illi folia, quæ radix erat, aut cortex: & num procera esset arbor, an parua. & quis exponere possit, quod oculis nunquam vidit? Respondens Domesticus ait; Ego quoque Pater interrogabo. Quid sibi vult dictũ illud Gregorij Theologi; Quomodo enim facile saluti erit aliena ei, quẽ perdidit propria? & Pater ad illum: Hoc à Doctore tibi dictum est, ne confidas fore, vt per mulierem possis consequi salutẽ. Quod etiã Apostolus castigato sermone vsus affirmauit dicens: Vnde enim scis mulier, si virũ saluum facies? propterea certe, quia solet perdere virum. Si igitur quæ egressa est de carne Adæ, & propria eius fuit, soror, vt ita dicam, aut filia, quinimo arctius illi coniun-

...at. in no... Domi... cam.

Cor. 7.

μὲν οὖν ἐάσας τὸ πῶς ἐπλάσθης, πῶς ἐτέθης ἐν τῷ παραδείσῳ, καθὰ δὴ καὶ αὐτὸς ὁ Ἀδὰμ, καὶ τίς ἡ ἐντολὴ, μᾶλλον δὲ αἱ ἐντολαὶ ἃς παρέλαβες καὶ οὐκ ἐφύλαξας, διὸ καὶ ἀπέρριψαι τοῦ παραδείσου, μᾶλλον δὲ τῆς βασιλείας· καὶ πῶς ἄρα ἰσχύσῃς ἐπανακάμψαι ἐπὶ τὴν ἀρχαίαν σου δόξαν τε καὶ τιμὴν, ἠρώτησας ὄνομα ξύλου μαθεῖν, ἑνὸς τῶν ἄλλων ἁπάντων· ὃ καὶ μετὰ τὸ μαθεῖν, ἀπορήσεις, τίς ποτ᾽ ἄρα ἡ ῥίζα, τί τὰ φύλλα καὶ ὁ φλοιός· καὶ εἰ μέγα, ἢ μικρόν· καὶ τίς δύναται ἑρμηνεῦσαι, ὅπερ τοῖς ὀφθαλμοῖς οὐδέποτέ τις εἶδεν; ἀπεκρίθη ὁ Δομέστικος, καὶ εἶπεν· Ἐρωτήσω κἀγὼ πάτερ· Τί ἐστιν ὃ λέγει ὁ Θεολόγος Γρηγόριος· πῶς γὰρ σώσει ῥᾳδίως ἡ ἀλλοτρία, ὃν ἀπώλεσεν ἡ ἰδία; ὁ δὲ πατὴρ πρὸς αὐτόν· τοῦτο σοι εἴρηκεν ὁ διδάσκαλος, ἵνα μὴ θαῤῥήσῃς, ὡς διὰ γυναικὸς ἰσχύσεις σωθῆναι. ὅπερ καὶ ὁ ἀπόστολος κεκολασμένως εἴρηκεν εἰπών· τί γὰρ οἶδας γύναι, εἰ τὸν ἄνδρα σώσεις; πάντως ὡς συνήθειαν ἐχούσης τοῦ αὐτὸν ἀπολλύειν. εἰ γοῦν ἐκείνη ἡ ἐκ τῶν σαρκῶν τοῦ ἀδὰμ ἐξελθοῦσα, καὶ ἰδία αὐτοῦ οὖσα, ὡς εἰπεῖν ἀδελφὴ ἢ θυγάτηρ, ἢ μᾶλλον

λει ὑπὲρ ταῦτα, παραβάσα τὸν ἄνδρα ὑπέβαλε καὶ ἀπώλεσε; πῶς εἰς ἀρετὴν ἐλάσει καὶ σώσει ἡ σοῦ ἀλλοτρία καὶ γνώμη καὶ θέσει καὶ ἕξει καὶ διαπλάσει; πρόσεχε τοίνυν καὶ σὺ σεαυτῷ, καὶ ἀπὸ τῆς συγκοίτου σου πεφύλαξο. ταῦτα εἰπὼν αὐτῷ καὶ ἕτερα πολλά, διὰ παραβολῶν ἦγεν αὐτὸν εἰς τὴν μοναδικὴν πολιτείαν· πάνυ γὰρ ἠγάπα αὐτὸν διὰ τὴν συνετὴν κατάστασιν αὐτοῦ. ὁ δὲ ἀποκρίνεται καὶ φησίν· Ὄντως πάτερ ἅγιε πάντα ὠφέλιμα καὶ συμβουλεύεις καὶ νουθετεῖς. ἀλλὰ λέγει τὸ ἅγιον εὐαγγέλιον· ὅτι οὓς ὁ Θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω. λέγει αὐτῷ ὁ μέγας· ‖ εἰ μὲν ἄνθρωπος χωρίζει, καλῶς εἶπας, μὴ χωριζέτω. εἰ δὲ ὁ λόγος τοῦ εἰπόντος ἐστὶν ὁ χωρίζων· ὃς οὐκ ἀφῆκεν οἰκίας, ἢ ἀδελφούς, ἢ ἀδελφάς, ἢ γυναῖκα, ἢ τέκνα, καὶ τὰ λοιπά, οὐκ ἔστι μου ἄξιος· τίς ἐστιν ὁ τὸ θεάρεστον τοῦτο κωλύσων; τίς δὲ καὶ οἶδεν, εἰ ὁ θεός ἐστιν ὁ συζεύξας, καὶ οὐχὶ ἔρως σωματικός, καὶ ἡδονὴ σαρκός, καθὼς ὁ ἀπόστολος λέγει· ὅτι διὰ τὰς πορνείας ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἐχέτω; ταῦτα καὶ πλείονα τούτων ἀκούσαντες, καὶ μεγάλως ὠφεληθέντες, ἀνεχώρησαν

iuncta, transgressorem fecit virum, & perditioni tradidit; quomodo te ad virtutem permouebit, quæ aliena est à te & voluntate, & positu, & habitu, & formatione? Caue igitur & ipse tibi, & suspectam habeto vxorem. Hæc & multa alia cum illi dixisset, sermonibus eum quasi alio spectantibus ad monasticam inuitabat vitam: nam valdè illum amabat ob relucentem in eo prudentiam. At ille respondit; Sanè quicquid ex te consilij, quicquid admonitionis est sãcte Pater, vtilitatis plenum est: verum in sacro Euangelio legimus; Quod Deus coniunxit, homo non separet. Et magnus Pater: Si quidem homo separaret, benediceres, ne separet; at si dictum separat ita pronũtiãtis: Qui nõ reliquerit domũ, aut fratres, aut vxorem, aut filios, & cetera; non est me dignus; quis est, qui opus hoc Deo gratum impedire queat? Quis autem nouit, an Deus fuerit qui iunxit, & non amor potius corporum, & carnis voluptas, ob quam monet Apostolus, vt propter fornicationem vnusquisq. suam vxorem habeat? Hæc & plura cum audissent, non modica vtilitate per-

Mat. 19. 6

‖ χωρισμὸ συμβουλεύε ὁ ἅγιος, δι λαδὴ τὴ ἀπὸ τοῦ κό σμου ἀναχω ρησιν ἐκ συ φώνου τῆ συνοικούσης.

Mat. 10. 37

Luc. 14. 27

Suadet separationē, hoc est discessionem à seculo de vxoris cōsensu.

1. Cor. 7.

percepta recesserunt, admirantes virtutem & sapientiam beati viri: vt Metropolita ipse diceret; Deo teste fateor magnum esse hunc Calogerum. Postero die vir sanctus de loco illo descendit, & cum ingressus esset in ciuitatem, accessit ad eum Iudæus quidã, Domnulus nomine, qui notus illi erat à prima ætate, quod esset admodum studiosus, & in medendi arte non vulgariter doctus. Cœpit ergo ad Patrẽ ita dicere. Audiui de aspera viuendi ratione, qua te exerces, magna que abstinentia; & mirabar sciens corporis tui habitudinem, quod non esses lapsus in epilepsiam. Ergo si lubet, dabo tibi pharmacum temperamento congruens, vt post hac toto vitæ tuæ tempore nullum pertimescas morbũ. Et magn⁹ Pater: Vnus, inquit ex vestris Hæbreus dixit no-

Psal. 117. bis: Bonum est confidere Domino, quam confidere in homine. Nos igitur confidentes nostro medico Deo & Domino nostro Iesu Christo, non indigemus pharmacis à te cõfectis. Tu verò non aliter poteris illudere simplicioribus Christianis, quam si te iactes, quod Nilo dederis de tuis medica-

σαν θαυμάζοντες τὴν ἀρετὴν καὶ σοφίαν τοῦ μακαρίου. ὡς καὶ αὐτὸν τὸν μητροπολίτην εἰπεῖν· ὅτι ὁ Θεὸς οἶδε, μέγας ἐστὶν ὁ Καλόγηρος οὗτος. τῇ ἐπαύριον κατελθόντος τοῦ ὁσίου ἐκεῖθεν, καὶ ἐν τῷ κάστρῳ εἰσεληλυθότος, ἔρχεται πρὸς αὐτὸν Ἰουδαῖός τις ὀνόματι Δόμνουλος, ὃς ἦν αὐτῷ γνωστὸς ἐκ νεότητος αὐτοῦ, διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν σφόδρα φιλομαθῆ καὶ ἱκανὸν περὶ τὴν ἰατρικὴν ἐπιστήμην. ἤρξατο οὖν λέγειν πρὸς τὸν μακάριον οὕτως· ἤκουσα περὶ τῆς ἀσκήσεώς σου καὶ πολλῆς ἐγκρατείας, καὶ γινώσκων τὴν κρᾶσιν τοῦ σώματός σου ἐθαύμαζον πῶς οὐ περιπέπτωκας ἐπιλήψει· ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν εἰ κελεύεις, ἐγώ σοι δώσω φάρμακον πρὸς τὴν σὴν κρᾶσιν, ἵνα ἔχῃς αὐτὸ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου, καὶ μηδεμίαν ἀσθένειαν φοβηθήσῃ. ἔφη αὐτῷ ὁ μέγας· Εἶπε πρὸς ἡμᾶς ἐξ ὑμῶν εἷς Ἑβραῖος· ἀγαθὸν πεποιθέναι ἐπὶ Κύριον, ἢ πεποιθέναι ἐπ' ἄνθρωπον. πεποιθότες οὖν ἡμεῖς ἐπὶ τὸν ἰατρὸν ἡμῶν Θεὸν καὶ κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, οὐ χρείαν ἔχομεν τῶν ὑπὸ σοῦ γινομένων φαρμάκων. Σὺ δὲ οὐκ ἄλλως δυνήσῃ ἐμπαῖξαι τοὺς τῶν Χριστιανῶν ἀκεραίους, εἰ μὴ ἐν τῷ καυχᾶ-

καυχᾶσθαι σε τῶν σῶν φαρμάκων μεταδοῦναι τῷ Νείλῳ. Τούτων οὖν ὁ ἰατρὸς ἐπακούσας, οὐδὲν πρὸς τὸν ἅγιον ἀπεκρίνατο. ἦν δὲ ἐλθὼν μετ' αὐτοῦ ἄλλος, καὶ λέγει αὐτῷ· εἰπὲ ἡμῖν περὶ Θεοῦ τίποτε· ἐπιθυμοῦμεν γάρ σου ἀκοῦσαι τῶν λόγων. ὁ δὲ πατὴρ πρὸς αὐτόν· ἔοικεν ὁ λόγος σου ὦ Ἰουδαῖε ἀνθρώπῳ προστάσσοντι βρέφει τῇ χειρὶ κρατῆσαι τοῦ ὑψηλοῦ δένδρου, καὶ πρὸς τὴν γῆν αὐτὸ ὑποκλῖναι. ὅμως εἰ βούλει μικρόν τι περὶ Θεοῦ ἀκοῦσαι, λάβε σὺ τοὺς προφήτας μετὰ τοῦ νόμου, καὶ δεῦρο εἰς τὴν ἔρημον, ὅπου κἀγὼ ἡσυχάζω· ἔνθα σχολάσας τῇ ἀναγνώσει ὅσας ἡμέρας ὁ Μωυσῆς ἐν τῷ ὄρει, μετὰ ταῦτα διερώτησον, κἀγώ σοι ἀποκρινοῦμαι. σχολάσατε γάρ φησι καὶ γνῶτε, ὅτι ἐγώ εἰμι ὁ Θεός. ὡς ἐὰν νῦν σοι περὶ Θεοῦ τι λαλήσω, καθ' ὕδατος γράφω, καὶ ἐπὶ θάλασσαν σπείρω. ἀπεκρίθησαν οὖν ἅμα, καὶ εἶπον· οὐ δυνάμεθα τοῦτο ποιῆσαι, ἐπεὶ ἀποσυνάγωγοι γινόμεθα, καὶ ὑπὸ τῶν ἰδίων λιθοβολούμεθα· Οὕτω φησὶν ὁ πατὴρ, καὶ οἱ πατέρες ὑμῶν ἀπέθανον ἐν ἀπιστίᾳ, καθά φησιν ὁ εὐαγγελιστής· ὅτι πολλοὶ ἐκ τῶν ἀρχόντων ἐπίστευσαν εἰς τὸν Ἰησοῦν, ἀλλὰ διὰ τοὺς Ἰουδαίους οὐχ ὡμολόγουν, ἵνα μὴ ἀποσυνάγωγοι γένωνται.

ἠγά-

dicamentis. medicus his auditis nihil respondit. Venerat porro cum illo quidam alius, qui dixit; Dic nobis aliquid de Deo; cupimus enim audire tuos sermones. Cui Pater: videris Iudæe perinde loqui, ac si quis infantē iuberet manu præhendere proceram arborem, & inflectere vsque ad terram. si tamen cupis modicum quid de Deo audire, accipe Prophetas cum lege, & veni in eremum, vbi & ipse remotus dego; & postquam ibi lectioni vacaueris per tot dies, quot Moyses in monte, tunc interrogato, & ego tibi respondebo: Vacate enim, in- *Psal.45.* quit, & videte, quoniam ego sum Deus. Nam si quid tibi nunc dixero de Deo, in aqua scribo, & semen in mare iacio. Responderunt illi simul: Hoc facere nō possumus, eijciemur quippe è Synagoga, & nostri lapidibus nos obruēt. Et sanctus Pater; Vestri quoque Patres similiter in infidelitate mortui sunt, vt Euangelista inquit: Quòd multi ex princi- *Ioa.12.42.* pibus crediderunt in eum; sed propter Iudæos non confitebantur, vt è synagoga non eijcerentur. Dilexerunt enim

gloriam hominum magis quã gloriam Dei. Hæc illis cum dixiſſet, & ab eis receſſiſſet, egreſſus in monaſterium, ſe contulit in cellam, vacans cõtemplationi & meditationi diuinarum ſcripturarum. & elapſo non multo tempore profecti ſunt illuc ad eum Nicolaus Protoſpathari⁹, & Leo Domeſticus, deſiderio flagrantes audiendi doctrinam & admonitiones eius. Itaque poſt longũ congreſſum & adhortationem ſanctus quidẽ ſe recepit in cellã, Deo rurſus vacare ſtudens: illi verò foris, vbi collibitum fuit, in herbam ſe proſternentes, cum fratris cuiuſdam cucullulam reperiſſent, alter alterius capiti imponebat per riſum & ludibriũ Domeſticus & Protoſpatharius. Quod vir ſanctus cum per feneſtram cõſpexiſſet, & luſum eorũ vehementer improbaſſet, ſeuerè illos increpauit dicens: Hoc, quod vobis ludibrio nunc eſt, erit cũ auidè quæretis, vt veſtrum contegat caput, nec habere poteritis. Simul atque præſagiente animo dicta hæc ſunt, horror dolorq. capitis Domeſticum inuaſit. Qui domum è veſtigio rediens, & in

lectum

ἠγάπησαν γὰρ τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων μᾶλλον, ἤπερ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ. ταῦτα εἰπὼν, καὶ ἀπαλλαγεὶς αὐτῶν, ἐξῆλθε πρὸς τὸ μοναστήριον εἰς τὸ κελλίον αὐτοῦ, σχολάζων τῇ θεωρίᾳ, καὶ τῇ μελέτῃ τῶν θείων γραφῶν. καὶ μετ' ὀλίγον χρόνον ἐξέρχονται πρὸς αὐτὸν ἐκεῖσε Νικόλαος ὁ πρωτοσπαθάριος, καὶ ὁ δομέστικος Λέων, ἐπιθυμίᾳ ἐπιθυμοῦντες τοῦ ἀκοῦσαι τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ. καὶ δὴ γενομένης ἱκανῆς συντυχίας καὶ παραινέσεως, ὁ μὲν ἅγιος εἰσῆλθεν εἰς τὸ κελλίον αὐτοῦ, τῷ Θεῷ πάλιν προσκαρτερεῖν σπουδάζων· ἐκεῖνοι δὲ ἔξω που ἀνακλιθέντες ἐπὶ τοῦ χόρτου, καὶ μικρὸν κουκούλιον τινὸς ἀδελφοῦ εὑρόντες, ἐτίθουν ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν ἀλλήλων ὅ,τε δομέστικος καὶ ὁ πρωτοσπαθάριος γελοιάζοντες ἅμα καὶ παίζοντες. ὅπερ θεασάμενος διὰ τῆς θυρίδος ὁ ὅσιος, καὶ σφόδρα καταγνοὺς τῆς ἀταξίας αὐτῶν, ἐπέπληξεν αὐτοῖς αὐστηρῶς, καὶ φησίν· ὅτι τοῦτο ὅπερ ὑμεῖς γελοιάζετε νῦν, ἰδοὺ ἐλεύσεται ὥρα, ἐν ᾗ ζητήσετε ἐπιθυμητικῶς τοῦ περιβαλέσθαι αὐτὸ, καὶ αὐτοῦ οὐ καταξιωθήσεσθε. καὶ ἅμα τῷ προφητικῷ τούτῳ λόγῳ φρίκη τε καὶ κεφαλαλγία τὸν Δομέστικον περιέσχεν· ὅστις καὶ παραχρῆμα ἐπιστρέψας εἰς τὸν ἴδιον οἶ-

κον,

κον, καὶ ῥίψας ἑαυτὸν ἐν τῇ κλίνῃ, ἐκέλευσε κληθῆναι αὐτῷ τινα τῶν εὐλαβῶν ἱερέων. ὃς ἐλθὼν, καὶ τῇ κλίνῃ ἐγγίσας πρὸς τὸ μαθεῖν τῆς κλήσεως τὴν αἰτίαν, εὗρεν αὐτὸν ἤδη ἀποθανόντα. τούτου δὲ γενομένου φόβος ἐπέπεσε τοῖς αὐτῷ συνοδεύσασιν ἀπὸ τοῦ μοναστηρίου, καὶ πάντες ἐθαύμαζον τὴν πρόῤῥησιν τοῦ ἁγίου. Τινὲς οὖν κακεντρεχεῖς τε καὶ κόλακες ἄνθρωποι ἀπελθόντες ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐλοιδόρησαν τὸν μακάριον εἰς τὰ ὦτα τοῦ βασιλικοῦ Εὐπραξίου, ὡς λεηλατήσαντα τὸ αὐτοῦ μοναστήριον, καὶ τὰ τοῦ Ἀντωνίου πράγματα νοσφισάμενον. ὃς ταῖς τοιαύταις συκοφαντίαις ἀγριωθεὶς, γράφει τινὶ τῶν ἐπιτρόπων αὐτοῦ ἀπειλῶν τῷ ἁγίῳ καὶ λέγων· ὅτι ἀξιώσει με ὁ Θεὸς ὑγιαίνοντα κατελθεῖν, καὶ γνωρίσαι τίς ἐστιν ὁ καλόγηρος Νεῖλος, καὶ τίς ὁ βασιλικὸς Εὐπράξιος. κατελθόντος δὲ αὐτοῦ μετὰ πολλῆς ἐπάρσεως καὶ φαντασίας, διὰ τὸ κατασταθῆναι αὐτὸν ὑπὸ τῶν βασιλέων κριτὴν Ἰταλίας τε καὶ Καλαβρίας, ἅπαντες μὲν οἱ ἡγούμενοι τῆς χώρας προσήρχοντο αὐτῷ μετὰ δώρων καὶ κολακείας, τὴν αὐτοῦ ἀντίληψίν τε καὶ βοήθειαν ἔχειν παρακαλοῦντες· ὁ δὲ

lectum se prosternẽs iussit vocari sibi reuerendum aliquem sacerdotem. is cum venisset, & propius ad lectum accessisset, vt cur vocatus esset causam cognosceret, inuenit eum iam vita fünctum. Ex quo timor inuasit eos, qui redeuntem illum è monasterio comitati erant; & mirabantur omnes quod sãctus prædixerat. Quidam ergo improbi & adulatores Constantinopolim profecti accusarunt beatum virum apud aures Eupraxij iudicis imperialis, quasi monasteriũ eius esset depopulatus, & surripuisset quæ erat Antonij. Ille verò huiusmodi calumnijs irritatus scripsit cuidam ex suis procuratoribus minas in sanctum iactans ac dicens: Cum diuinus fauor benę valentem eo me perduxerit, videbo quis ille sit monachus Nilus, & quisnã imperialis Eupraxius. Cum ergo peruenisset ille cum multo fastu & pompa; Constitutus enim erat ab Imperatoribus Italiæ & Calabriæ iudex; omnes Prouinciæ Abbates ad illum cum muneribus & assentatione ibant, fauorẽ eius & præsidium sibi aucupantes. At vero eximius Pater Nilus, ne vel minas homi-

num pauere videretur, vel cō-
fidere in principibus, quos im-
properātis sensu filios homi-
Psal. 145. num vocat Propheta, in qui-
bus non est salus: nec adula-
torum more accessit, nec mu-
neribus deliniuit superbientis
animi minas, sed quietè in suo
sedens monasterio preces ad
Deum fundebat pro vniuerso-
rum & Principis salute. ex quo
factum, vt cor illius insolentis
fureret iracundia, quòd ho-
noraretur & obseruaretur ab
omnibus, à beato viro mani-
festè negligeretur. Quare &
scrutando defecit aduersus vi-
rum iustum ansam iniquita-
tis. Nam fieri non potest, vt
Prov. 30. 19. cognoscatur via colubri super
petram, sicut neque Principis
nequitia in homine coronato.
In his illum malignè & perfi-
diose agentem repente perni-
ciosus morbus adoritur, & in-
nocentia venerandi Patris an-
teuertit. Morbus enim quidā,
cui Gangræna nomen est, pu-
dendorum eius summam par-
tem, hoc est glandem cœpit
depasci; & medicorum quidē
solicitudinem frustra esse
ostendebat, pœnas autem
exigebat ab instrumento lu-
xuriæ, per quod ille naturæ le-
gibus.

δὲ θεσπέσιος πατὴρ ἡμῶν Νεῖλος, ἵνα μὴ δόξῃ ἢ ἀπειλὰς ἀνθρωπίνας θροεῖσθαι, ἢ πεποιθέναι ἐπ' ἄρχοντας, τοὺς ὀνειδιστικῶς υἱοὺς ἀνθρώπων κληθέντας παρὰ τοῦ προφητάνακτος, οἷς οὐκ ἔστι σωτηρία· οὔτε προσῆλθε θωπευτικῶς τε καὶ κολακευτικῶς, οὔτε μὴν δώροις ἐξεμειλίξατο τὴν ἀπειλὴν τῆς αὐτοῦ αὐθαδείας τε καὶ θρασύτητος· ἡσυχάζων δὲ μόνον εἰς τὸ κελλίον αὐτοῦ ἐν τῷ ἰδίῳ μοναστηρίῳ, τὸν Θεὸν ἐδυσώπει ὑπέρ τε τῆς τοῦ κόσμου παντὸς καὶ τῆς τοῦ ἄρχοντος ψυχικῆς σωτηρίας. ὅπερ εἰς πλείονα θυμὸν καὶ μανίαν ἀνῆψε τὴν καρδίαν τοῦ ὑψηλοφρονοῦντος, ὡς παρὰ πάντων τιμωμένου καὶ θεραπευομένου, ὑπὸ δὲ τοῦ ὁσίου σαφῶς περιφρονουμένου· διὸ καὶ ἐξέλιπεν ἐξερευνῶν πρόφασιν ἀνομίας κατὰ τοῦ δικαίου. οὐ γὰρ δυνατὸν γνωσθῆναι ἴχνος ὄφεως ἐπὶ πέτρας, ὥσπερ οὐδὲ πονηρίαν ἄρχοντος ἐν ἀνθρώπῳ κατεστεμμένῳ. ἐν τούτῳ γνωσιμαχοῦντος τοῦ καὶ πονηρευομένου, ἐπέστη ὄλεθρος αἰφνίδιος, καὶ ἡ ἀρχὴ τοῦ τιμίου πατρὸς αὐτὸν προκατελάβετο. πάθος γάρ τι τὸ λεγόμενον γάγγραινα περὶ τὴν βάλανον τοῦ παιδογόνου μορίου αὐτοῦ ἐκφυὲν, τῶν μὲν ἰατρῶν ἄπρακτον διήλεγχε τὴν προσεδρείαν, δίκας δὲ εἰσεπράττετο τὸ τῆς ἀσω-

τίας.

τείας ὄργανον, δι' ὧν ἀκρατῶς τὸν τῆς φύσεως νόμον ἐξύβρισεν. ἐλθὼν οὖν εἰς συναίσθησιν αὐτοῦ, καὶ μεμψάμενος τὴν κατὰ τοῦ ἁγίου θρασύτητα ἑαυτοῦ· ἦν γὰρ ἐχέφρων ἱκανῶς ὁ ἀνήρ, εἰ καὶ τετύφωτο τῇ τῆς ἐξουσίας ὑπεροχῇ· ἱκέτης καθίσταται ὁ πρώην ἐμβριμώμενος ταῖς ἀπειλαῖς, εἴπως τῆς θέας ἐπιτύχῃ καὶ μόνον, εὐλογίας τε καὶ συγχωρήσεως τῆς παρ' ἐκείνου ἀξιωθείη. ὁ δὲ πατὴρ πρὸς μὲν τὸ παρὸν ἀνεβάλλετο τὴν κατὰ πρόσωπον ὁμιλίαν, μήτι ἐκεῖνον καταδεχόμενος ἐρχόμενον ἐν τῷ μοναστηρίῳ, μήτε αὐτὸς βουλόμενος ἀπελθεῖν, καὶ τὴν δέησιν αὐτοῦ ἐκπληρῶσαι, τῷ τοιούτῳ γοῦν τρόπῳ τὴν σωτηρίαν αὐτοῦ πραγματευόμενος. ᾔδει γὰρ ἐν εὐθέτῳ καιρῷ καὶ τῷ τύφῳ δεόντως καὶ τῶν ἀναισθήτων χρήσασθαι. ὡς γοῦν ἐπὶ τριετῆ χρόνον ἡ θεόπεμπτος ἐκείνη νόσος κατὰ σμικρὸν ἀναλώσασα τὰ κρυπτόμενα μόρια, προσήγγισε λοιπὸν τῷ καιριωτάτῳ τῶν μελῶν, καὶ θάνατον ἠπείλει τῇ τούτου διαφθορᾷ, τότε πορεύεται πρὸς αὐτὸν ὁ ψυχικὸς ἰατρὸς, δυσωπηθεὶς ταῖς οἰκτροτάταις αὐτοῦ ἐπιστολαῖς. ἰδὼν τοίνυν τὸν ὅσιον ὁ βασιλικὸς, καὶ περιλαβὼν τοὺς τιμίους πόδας αὐτοῦ, τοσοῦτον πλῆθος δακρύων ἐξέχεε καταφιλῶν αὐτοὺς, ὥς τε

gibus intemperanter abusus erat. suum igitur agnoscens errorem; sibique crimini dans quod in sanctum virum procacior fuisset (erat quippe satis prudens, quamquā fastu elatus ob excellentiam potestatis) supplex efficitur qui pridem comminationibus infremebat, si quo modo illum posset vel contueri tantum, veniamq. ab eo cū benedictione impetraret. At Pater tunc quidē differebat congressum, nec se coram præbebat videndum, aut permittens vt ille ad monasteriū accederet, aut ipse ad illum ire cogitans, vt roganti satisfaceret; nimirum hac ratione saluti eius consulens. Sciebat enim in tempore fastu etiam decenter contra insipientes vti. Ergo postquam triennio morbus ille à Deo immissus paulatim verēda absumpserat, perueneratq. ad præcipuam corporis partē, & mortem ea corrupta minabatur, tunc spiritalis medicus ꝓfectus est, permotus luctuosissimis eius epistolis. Vbi Prorex sanctum virum conspexit, venerandos amplexatus pedes, tantam eos deosculando profudit lachrymarum vim, vt

sanctus ipse Pater, & astantes omnes simul lugerent, & vehementes ederent fletus. Nihil enim aliud videre apud eos erat, quàm peccatricis imaginem contrito animo tenētis Saluatoris pedes, & petentis erratorum veniam. Vbi iam exsaturatū fletu vidit Pater, instar infantis qui lac ex vberibus abunde suxerit, extendit manum, & apprehendens erexit. Ille verò iussis egredi omnibus, denudare cœpit cum morbis animi & corporis mala; & lachrymando aiebat: En venerande Pater, diu noctuq. per triennium grauissimo hoc malo afflictatus sum, acerrimis oppressus doloribus, & inenarrabili fœtore; quem neque vnguentorum adhibitorū copia, neque mutatione crebra vestium, qua septies vtor per dies singulos, effugere potui. Erat porrò morbus, vt B. Pater narrabat, sub pectine, quasi circino circumacto descriptus, vt pendentium membrorum nihil superesset. Rursus igitur Prorex sancti viri manus tenens, & rigans lachrymis aiebat: Miserere mei per Dominum, Christi Domini imitator:

tor:

ὥστε καὶ αὐτὸν τὸν ἅγιον πατέρα καὶ πάντας τοὺς συμπαρεστηκότας συνθρηνεῖν αὐτῷ, καὶ κλαίειν σφοδρῶς. οὐδὲν γὰρ ἄλλο εἰκάσαι ἦν καὶ ἰδεῖν παρ' αὐτοῖς, ἢ τὴν πόρνην ἐν κατανύξει κατέχυσαν τοὺς σωτῆρος πόδας, καὶ ἄφεσιν αἰτοῦσαν τῶν πλημμελημάτων. Ἰδὼν οὖν αὐτὸν ὁ πατὴρ χορτασθέντα τοῦ κλαυθμοῦ, καθάπερ βρέφος τοῦ οἰκείου μαστοῦ, ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἐπελάβετο καὶ ἀνέστησεν αὐτόν. ὁ δὲ πᾶσι κελεύσας ἐξελθεῖν ἀπ' αὐτοῦ, ἤρξατο ἀπογυμνοῦσθαι σὺν τοῖς ψυχικοῖς πάθεσι καὶ τὰ σωματικά, καὶ δακρύων ἔλεγεν· ἰδοὺ τιμιώτατε πάτερ τριετίαν, ἡμέραν καὶ νύκτα βεβασάνισμαι ὑπὸ τοῦ δεινοτάτου πάθους, πόνοις δριμυτάτοις καὶ ἀφάτῳ δυσωδίᾳ πυκτεύων· ἣν οὔτε πλήθους περιτριβόμενος μύρων, οὔτε μὴν τῇ πυκνότητι τῶν ἱματίων παλαίων· ἑπτάκις γὰρ τῆς ἡμέρας ἀλλάσσω· ἐκφυγεῖν ἠδυνήθην. ἦν δὲ τὸ πάθος, ὡς ὁ μακάριος ἔλεγεν, ὑπὸ τὸ ἦτρον αὐτοῦ ὥσπερ ἀπὸ διαβήτου διεχθέν, καὶ ἔχον ἐκ τῶν κεχωρισμένων μορίων οὐδέν. πάλιν οὖν τὰς χεῖρας τοῦ δικαίου κρατῶν ὁ βασιλικός, καὶ πλύνων αὐτὰς τοῖς δάκρυσιν ἔλεγεν· ἐλέησόν με διὰ τὸν Κύριον μιμητὰ τοῦ δεσπότου Χριστοῦ, καὶ

κα-

καταξίωσον ταῖς τιμίαις σου ταύταις χερσὶν ἀποκεῖραι με τὸν πανάσωτον· ἐπειδὴ ὡμολόγητα τῷ Θεῷ τοῦ γενέσθαι μοναχός. λέγει οὖν πρὸς αὐτὸν ὁ πατήρ· οὐκ ἔξεστί σοι ἀνθρώπῳ συνετῷ ὄντι, καὶ σφόδρα πεπαιδευμένῳ τὰ τῶν κοινῶν ἀνθρώπων λόγια φρονεῖν τε καὶ λέγειν· ἅπαντες γὰρ οἱ τοῦ θείου βαπτίσματος καταξιωθέντες, καὶ ἀμόλυντον ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας μὴ φυλάξαντες τοῦτο, χωρὶς πάσης ὁμολογίας χρεωστοῦσι πάλιν τὸ μακάριον τοῦτο βάπτισμα· ὅπερ διὰ πολλὴν εὐσπλαγχνίαν καὶ ἀγαθότητα τοῖς ἀνθρώποις ὁ Θεὸς ἐδωρήσατο, πλουσίοις καὶ πένησι, βασιλεῦσι καὶ ἄρχουσιν, ἱερεῦσί τε καὶ ἀρχιερεῦσι, καὶ πάσῃ ψυχῇ τῇ βουλομένῃ ἐν μιᾷ καιροῦ ῥοπῇ ἀναγεννηθῆναι ὡς ἀετοῦ ἡ νεότης, καὶ πάντων ἀπαλλαγῆναι τῶν προημαρτημένων. καθὼς δὲ ἔφης περὶ τοῦ με ἀποκουρεῦσαί σε, εὐτελὲς καλογερίτζιν εἰμὶ ἐγώ, μηδένα κεκτημένος βαθμὸν ἱερατικόν. ὧδε μητροπολίτης ἐστίν· ἦν γὰρ τότε ἐκεῖ ὁ τῆς ἁγίας Σεβηρείνης μητροπολίτης· ὧδε ἐπίσκοπος καὶ ἀρχιμανδρῖται εἰσίν· αὐτοὶ τὴν ἐπιθυμίαν σου πληρώσουσι· καὶ ἐγὼ τίς εἰμι, ἵνα μεσάζωμαι; ὁ δὲ πάλιν τὰς χεῖρας καταφιλῶν τοῦ θείου πατρὸς παρεκάλει ὁμοῦ καὶ

θερ-

tor: nec me dedigneris hisce venerandis manibus omni luxuria plenũ monachi tonsura insignire; promisi enim Deo monasticum subire institutũ. Ad quem Pater: Non licet tibi viro prudenti, & perquam docto sapere aut loqui more multorum: omnes enim, qui sacrum baptisma suscepere, nec purum illud ab omni peccato seruauere, sine quouis voto tenentur ad sacrum hoc recipiendum baptisma, quod pro multa sua clementia & bonitate Deus hominibus donauit diuitibus & egenis, Regibus & Principibus, Sacerdotibus & Pontificibus, & cuiuis animæ volenti vno temporis momento renasci, sicut Aquilæ iuuentus, & præteritorum impetrare veniam delictorum. Quod verò aiebas, vt te tonderem; ego sane monachorũ minimus sum, nullo sacerdotij gradu ornatus. Hic metropolita est (erat enim ibi per id tempus sanctæ Seuerinæ metropolita) præsto sunt Episcopi & Archimandritæ: ipsi vota tua expleant: quis ego sum, vt me immisceam? Ille rursus sancti Patris manus deosculãs precari simul & obtestari, ne

opus

opus hoc alij permitteret, ſed habitu ſancto & Apoſtolico ipſe illum indueret, fieretque ſibi ſequeſter ad Deum & patronus. Flexere Patrē lachrymæ cum precibus, & ſuis illū totondit manibus; viliq́; amictu, quem veneranda humilitas glorioſum reddit, illum contexit, qui nuper molli ac diffluente veſtimento ſectabatur delicias; præſente metropolita Stephano cū Epiſcopo vrbis, hegumenis non paucis, & alijs ſacerdotibus. aderat quoque Iudæus Domnulus, nempe vt medicus, cuius etiā antea memini; ſpectator eorū, quæ agebantur. qui egreſſus, & admiratus quæ facta erant, ita aſtantes affatus eſt: Hodie mirabilia vidi, quæ facta olim audiuimus. Nūc vidi Danielē prophetam cicurātem leones. Quis enim vnquā potuit leoni huic admouere manus? At nouus hic Daniel & comam deraſit, & monaſticum impoſuit pileolum. Et hæc quidem Hebræus. At vero Prorex peractis ſibi Angelici habitus omnibus cæremonijs, cohortatus omnes vt prāderēt, ipſe miniſtrū ſe præbuit; aſtabatq́. inſtar famuli ad præſtanda obſequia

ὁρκίζων τοῦ μὴ ἄλλῳ τινὶ τὸ τοιοῦτον ἔργον παραχωρῆσαι, ἀλλὰ δι' αὐτοῦ τὸ ἅγιον καὶ ἀποστολικὸν σχῆμα ἀμφιασθῆναι, καὶ πρὸς τὸν Θεὸν αὐτοῦ μεσίτην καὶ προστάτην γενέσθαι. Καμφθεὶς οὖν ὁ πατὴρ τοῖς δάκρυσι καὶ ταῖς ἱκεσίαις αὐτοῦ, ταῖς οἰκείαις χερσὶν αὐτὸν ἀπεκείρατο, καὶ τὰ τῇ σεμνῇ ταπεινώσει δεδοξασμένα ῥάκη περιεβάλετο, τὸν ἁπαλῇ καὶ περιρρεούσῃ ἐσθῆτι πρώην μαλακιζόμενον, παρόντος τοῦ μητροπολίτου Στεφάνου σὺν τῷ ἐπισκόπῳ τοῦ Κάστρου, ἡγουμένοις τε οὐκ ὀλίγοις, καὶ ἄλλοις ἱερεῦσι. παρεστήκει δὲ καὶ ὁ ἰουδαῖος Δόμνουλος ὡς ἰατρὸς, οὗ καὶ πρώην ἐμνήσθην, θεωρῶν ἅπαντα τὰ γενόμενα· ὃς ἐξελθὼν ἔξω, καὶ τὰ γεγενημένα θαυμάσας, ἔφη πρὸς τοὺς παρόντας· Σήμερον ἐθεασάμην θαυμάσια, ἅπερ πάλαι γενέσθαι ἀκηκόαμεν· νῦν εἶδον τὸν προφήτην Δανιὴλ ἡμερώσαντα τοὺς λέοντας. τίς γὰρ ἠδυνήθη ποτὲ χεῖρα ἐπιβαλέσθαι τούτῳ τῷ λέοντι; ὁ δὲ νέος οὗτος Δανιὴλ καὶ τὴν κόμην ἀπέτεμε, καὶ κουκούλιον ἐπιτέθεικεν. καὶ ταῦτα μὲν ὁ ἑβραῖος. Ὁ δὲ βασιλικὸς μετὰ τὸ πᾶσαν τὴν ἀγγελικὴν ἀκολουθίαν τελεσθῆναι ἐπ' αὐτῷ, προτρεψάμενος ἅπαντας ἐπὶ τὸ γεύσασθαι, καὶ συντάξας δι' ἑαυτοῦ, αὐτὸς παρίστατο

καθάπερ οἰκέτης, προθυμούμενος ὑπουργῆσαι ὁ πρὸ πολλῶν ἡμερῶν τῆς κλίνης μὴ δυνάμενος ἀναστῆναι, ῥωσθεὶς τῇ δυνάμει τοῦ πνεύματος, καὶ ταῖς τοῦ ὁσίου χερσίν. παρακληθεὶς δὲ καθεσθῆναι ἔγγιστα αὐτοῦ, ἠτήσατο πάλιν τοῦ διατάξασθαι ἐπὶ τῆς τραπέζης λύσιν λαβεῖν. καὶ τούτου γενομένου πάντες ἐξίσταντο ἐπὶ τῇ ἀναρρώσει καὶ προθυμίᾳ τοῦ ἀνδρὸς, καὶ ἐδόξαζον τὸν Θεόν. μετὰ δὲ ταῦτα, πάντα τὰ ὑπάρχοντα αὐτῷ τῇ ἰδίᾳ χειρὶ διεὶς πένησι, καὶ ἐκκλησίαις, καὶ πᾶσι τοῖς δεομένοις, ληγατεύσας τε ἅπασαν τὴν οἰκετείαν αὐτοῦ, καὶ ἐλευθερίας καταξιώσας, τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ πρὸς Κύριον ἀπεδήμησε μετὰ πάσης κατανύξεως καὶ εὐχαριστίας, πίστεώς τε καὶ ἐλπίδος βεβαίας ἀπελθὼν πρὸς τὸν εἰρηκότα διὰ τοῦ προφήτου· οὐ θέλω τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆσαι αὐτὸν ζωὴν τὴν αἰώνιον.

Μετὰ δὲ τὸ κατατεθῆναι τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν τῷ μοναστηρίῳ τῆς ἁγίας Ἀναστασίας τῆς παρθένου, προσέρχεται τῷ θεσπεσίῳ πατρὶ ὁ ῥηθεὶς μητροπολίτης, ὑποδεικνύων αὐτῷ τὴν τοῦ βασιλικοῦ διαθήκην· ἐν ᾗ τῆς τε πάσης κινητῆς καὶ ἀκινήτου αὐτοῦ ὑποστάσεως ἐπίτροπον καὶ δεσπότην τὸν ὅσιον διεγράψατο. ὅνπερ θεασάμενος ὁ μακάριος,

ſequia paratiſſimus, qui per
multum antea tempus è lecto
ſurgere non poterat, virtute
Spiritus,& beati viri manu ſa-
natus. iuſſus autem ſedere
prope ipſum, rurſus facultatē
petijt miniſtrandi ad menſam:
Quod vbi factum, ſtupere
omnes ob reſtitutam viro bo-
nam valetudinem, eiuſq. mi-
niſtrandi ſtudium; Deo que
gratias agere. Poſt hæc om-
nes ſuas facultates manu ſua
dilargitus pauperibus, & ec-
cleſijs,& cunctis egentibus;di-
ſtributiſq. pro vniuerſa fami-
lia legatis,donataq. libertate,
tertio die migrauit ad Domi-
num,ſumma compunctione
animi, & cum gratiarum
actione, fide ac ſpe certa pro-
fectus ad eum, qui per Pro-
phetam dixit: Nolo mortem Ezec. 33.11
peccatoris, quam vt conuer-
tatur,& vitam viuat æternam.

Poſtquā corpus eius depo-
ſitū fuit in monaſterio ſanctæ
virginis Anaſtaſiæ,acceſſit ad
venerandum Patrem metro-
polita, quem diximus, Prore-
gis teſtamentum oſtendens;
in quo omnium ille bonorum
ſuorum mobiliū immobilium-
que curatorem & dominum
ſcripſerat ſanctū virum. Quod

ipse videns, & negociorum huiusmodi occupationẽ, diaboli laqueum & ludibrium esse intelligens, eidem metropolitæ tractanda omnia iustè permisit, tanquam rationem redditurо de illis inspicienti omnia Deo: ipse vero in suum se contulit monasterium, sibi attendens, Deo que vacans, & sanctis Angelis audiẽs hor-
al.10. tantibus ac dicentibus; Transmigra in montes sicut passer: quoniam ecce qui de nobis sunt peccatores intenderunt arcum, rerum scilicet humanarum procurationem & solicitudinem; & parauerunt sagittas in pharetra, praua videlicet consilia & cogitationes, quas in mentem immittunt, quibusque in obscuro rectos corde sagittare nefarij student. Cum itaque admirãdus vir totus esset cum fratribus in oratione sermonisq. pio ministerio, Dux quidam exercitus venit ad eũ, Polyeuctus nomine, è regione Mesubiani Calabriæ, secum ducens filiũ suum nequissimo dæmone oppressum. Procidens igitur ad pedes B. Patris rogabat, vt misericordia flecteretur, suoq. filio opem ferret, depulso maligno

καὶ τὴν ἐν ἐκείνοις τοῖς πράγμασιν ἀσχολίαν παγίδα εἶναι καὶ χλεύην τοῦ διαβόλου κατανοήσας, πάντα ἐπιτρέψας τῷ αὐτῷ μητροπολίτῃ δικαίως οἰκονομῆσαι, ὡς τῷ τὰ πάντα ἐφορῶντι Θεῷ ἀποδώσοντι τὴν περὶ τούτων ἀπολογίαν, αὐτὸς τὸ οἰκεῖον κατέλαβε μοναστήριον, ἑαυτῷ προσέχων, καὶ τῷ Θεῷ προσανέχων, καὶ πειθόμενος τοῖς ἁγίοις ἀγγέλοις αὐτῷ παραινοῦσι τε καὶ λέγουσιν· μετανάστευε ἐπὶ τὰ ὄρη ὡς στρουθίον, ὅτι ἰδοὺ οἱ ἐξ ἡμῶν ἁμαρτωλοὶ ἐνέτειναν τόξον, τὴν τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων ἐπιμέλειαν καὶ φροντίδα, καὶ ἡτοίμασαν βέλη εἰς φαρέτραν, τὰ τῇ διανοίᾳ αὐτῶν ἐναποτιθέμενα πονηρὰ βουλεύματα καὶ διανοήματα, ἀφ' ὧν κατατοξεῦσαι ἐν σκοτομήνῃ βουλεύονται οἱ ἀλάστορες τοὺς εὐθεῖς τῇ καρδίᾳ. Τοῦ τοίνυν θαυμασίου πατρὸς τῇ προσευχῇ καὶ τῇ διακονίᾳ τοῦ λόγου μετὰ τῶν ἀδελφῶν φιλοθέως προσκαρτεροῦντος, ἔρχεταί τις πρὸς αὐτὸν στρατηλάτης, Πολύευκτος τοὔνομα, ἀπὸ τῆς παροικίας Μεσουβιανοῦ τῆς Καλαβρείας, φέρων μεθ' ἑαυτοῦ τὸν υἱὸν αὐτοῦ κατεχόμενον ὑπὸ σφοδροτάτου δαίμονος. προσπεσὼν οὖν παρὰ τοὺς πόδας τοῦ μακαρίου πατρὸς παρεκάλει αὐτὸν σπλαγχνισθῆναι ἐπ' αὐτῷ, καὶ ἐλεῆσαι τὸν υἱὸν αὐτοῦ,

του, ἀπαλλάξαι τὸν αὐτὸν τοῦ δεινοῦ πνεύματος. ὁ δὲ ὄντως υἱὸς τῆς χριστομιμήτου ταπεινοφροσύνης ἀπεκρίνατο πρὸς αὐτόν· πίστευσον ἄνθρωπε, ὅτι οὐδέποτε παρεκάλεσα τὸν Θεὸν τοῦ δωρήσασθαι τῇ ταπεινώσει μου χάριν ἰαμάτων, ἢ πονηρῶν πνευμάτων ἀποβολήν. εἴθε τὴν πολλῶν μου ἁμαρτημάτων δυναίμην συγγνώμην αἰτήσασθαι τὸν Θεόν, καὶ ἀπαλλαγὴν τῶν ἀεὶ παρενοχλούντων με πονηρῶν λογισμῶν. Δεῦρο τοίνυν αὐτὸς παρακάλεσον τὸν Θεὸν μᾶλλον ὑπὲρ ἐμοῦ ἀδελφέ, ὅπως ἂν ῥυσθείην τῶν περικυκλούντων με δαιμονίων πολλῶν. ὁ γὰρ σὸς υἱὸς ἓν δαιμόνιον ἔχει, καὶ αὐτὸ ἀκουσίως, ἴσως δὲ καὶ πρὸς σωτηρίαν τῆς ἰδίας ψυχῆς, εἴτε πρὸς παρῳχηκότων ἁμαρτημάτων ἐκλύτρωσιν, εἴτε καὶ πρὸς μελλόντων ἀνακοπήν. ἐγὼ δὲ τῇ ἐμῇ ῥαθυμίᾳ καὶ ἀμελείᾳ καθ᾽ ἑκάστην δουλεύομαι χιλιάσι τε καὶ μυριάσι δαιμόνων πρὸς ἀπώλειαν τῆς ψυχῆς μου. ταῦτα εἰπών, καὶ ὑποχωρήσας μικρόν, ἀπέκρυψεν ἑαυτὸν ἡμέρας τινάς, δεδοικὼς μή πως ἰαθέντος τοῦ δαιμονιζομένου διέλθοι ἡ φήμη καθ᾽ ὅλης τῆς χώρας καὶ οὐκ ἐάσωσιν αὐτὸν ἠρεμῆσαι ἐν τῷ τόπῳ ἐκείνῳ. ὁ δὲ Πολύευκτος κατωχυρώσας αὐτοῦ τὴν καρδίαν τῇ πίστει καὶ τῇ ἐλπίδι, διε-

καρ-

ligno ſpiritu. Ille germanus plane humilitatis Chriſtum imitantis filius reſpondit: Nūquam, mihi crede, rogaui Dominum, vt meæ tenuitati donaret curationum gratiam, aut ſpirituum malignorum depulſionem. Vtinam impetrare à Deo poſſem multorum meorum veniam peccatorum; & liberari à prauis cogitationibus, quæ mihi aſſiduo moleſtæ ſunt. Ipſe tu magis pro me ad Deum preces effundito frater, ſi forte liberari queam à multis circumobſidentibus me dæmonibus. Nam tuus filius vnum habet dæmonium, idque non ſua ſponte; fortaſſe verò ad ſalutem animæ, ſiue ob præteritorum expiationem criminū, ſiue ob futura ad cautelā. Ego vero in ſegnitie & ſocordia mea quotidie ſubijcior innumeris dæmonum copijs in perditiónem animæ meæ. His dictis paulum ſe ſubduxit, & per dies aliquos latuit; veritus ne ſi liberaretur oppreſſus à dæmone, fama per totā emanaret regionem, & ſibi nō permitteretur in loco illo quiete viuere. At Polyeuctus fide & ſpe cor ſuum muniens non

abi.

abibat è monasterio, sed ieiunio se affligebat, & cum lacrymis dicebat: Non recedã hinc, donec filius meus curetur. Perspecta Beatus vir præclara eius fide & patientia, misertus est ipsius, & filij; reuersusq. in monasterium secũ ipse rem grauiter ferens aiebat; quid huic homini faciã ignoro: nam & sanato, & non sanato eius filio, vtrinque nobis vexatio imminet. Ceterum nullo modo passus vel intueri oppressum à dæmone, vocatum sacerdotali ordine fungentem iubet ire in oratorium, & fusis super ægrotum precibus vngere illum de oleo lampadis, ac dimittere. Quod vbi factum, statim iuuenis sanitati restitutus est, egresso instar fumi de naribus eius dæmone. Quod pater eius cum vidisset, gaudio atque admiratione simul affectus filium præhendit, vnaque cum illo ad Patris genua procidit, gratias Deo agens & ipsi, qui solo iussu malignum spiritum è filio depulisset. At beatus Pater vehementi sermone vsus præcepit illi, ne cui rem diceret: Deus enim, inquit, tibi non ego, curauit filiũ: & be-

καρτέρει ἐν τῷ μοναστηρίῳ νηστεύων καὶ κακουχούμενος, λέγων μετὰ δακρύων· οὐκ ἀναχωρήσω τῶν ὧδε, ἕως οὗ ὁ υἱός μου ἰάσεως ἐπιτύχῃ. ἰδὼν οὖν ὁ μακάριος τὴν ἔνθεον αὐτοῦ πίστιν καὶ ὑπομονήν, σπλαγχνισθεὶς ἐπ' αὐτῷ καὶ ἐπὶ τῷ υἱῷ αὐτοῦ, καὶ ἐν τῷ μοναστηρίῳ ἐλθὼν, ἐδυσφόρει ἐν ἑαυτῷ λέγων· Τί ποιήσω τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ οὐκ οἶδα· καὶ γὰρ ἀμφοτέρωθεν πειρασμὸς ἡμῖν περίσταται, εἴτε ἰαθῇ ὁ υἱὸς αὐτοῦ, εἴτε καὶ μή. ὅμως οὖν μηδόλως καταδεξάμενος κἂν θεάσασθαι τὸν πνευματιζόμενον, καλέσας τὸν τῆς ἱερατείας τὴν τάξιν ἐνδεδυμένον, κελεύει αὐτὸν ἀπελθεῖν ἐν τῷ εὐκτηρίῳ καὶ ἐπεύξασθαι τῷ νοσοῦντι, ἀλεῖψαι τε αὐτὸν ἐλαίῳ τῆς κανδήλας καὶ ἀπολῦσαι. τούτου δὲ γενομένου, παραχρῆμα ὁ νέος ἰάσεως ἠξιώθη, τοῦ δαίμονος ἀπὸ τῶν αἰσθητηρίων αὐτοῦ ὡσεὶ καπνὸς ἐξελθόντος. ὅπερ ἰδὼν ὁ πατὴρ αὐτοῦ, καὶ χαρᾶς πλησθεὶς, παραλαμβάνει αὐτὸν καὶ προσπίπτει μετ' αὐτοῦ τοῖς τοῦ πατρὸς γόνασιν, εὐχαριστῶν τῷ Θεῷ, καὶ αὐτῷ τῷ διὰ μόνης προστάξεως τὸ πονηρὸν πνεῦμα τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἀπελάσαντι. ἐμβριμησάμενος δὲ αὐτῷ ὁ μακάριος, παρήγγελλε μηδενὶ τοῦτο εἰπεῖν· ὁ Θεὸς γάρ φησιν ἰάσατο τὸν σὸν υἱὸν οὐκ ἐγώ.

καὶ

καὶ εὐλογήσας αὐτοὺς ἀπέλυσεν αὐτοὺς ἐν εἰρήνῃ εἰς τὸν οἶκον αὐτῶν δοξάζοντας τὸν Θεόν. τούτῳ δὲ τῷ τρόπῳ πολλοὺς ἀπὸ δαιμόνων ὁ θαυμάσιος ἐθεράπευσε μοναχούς τε καὶ λαϊκούς· τοὺς μὲν ἐλαίῳ διὰ τῶν ἱερέων ἀλείφων, αὐτὸς μηδέποτε καταδεξάμενος μέχρι καὶ τῆς διὰ χειρὸς σφραγῖδος ἐπ' αὐτοῖς· τοὺς δὲ ἀποστέλλων πρὸς τὰς τῶν μακαρίων ἀποστόλων τε καὶ μαρτύρων θήκας τὰς ἐν τῇ Ῥώμῃ, οἵτινες κατὰ τὴν ὁδὸν ἐκαθαρίζοντο, τοῦ μακαρίου πατρὸς ὀφθαλμοφανῶς αὐτοῖς ὀπτανομένου, καὶ τοὺς δαίμονας ἐξ αὐτῶν ἀπελαύνοντος. τοῦτο δὲ ἐγίνετο, ἵνα μὴ κενὴ ἡ πίστις ἡ πρὸς τὸν ὅσιον αὐτῶν ἀναδειχθῇ, καὶ ὁ κόπος ἀνόνητος τῆς καταφυγῆς. Εἰ γὰρ καὶ λόγῳ ταπεινοφροσύνης φανερῶς οὐκ ἐπεδέχετο αὐτοῖς, ἀποφεύγων τὸν τῶν ἀνθρώπων ἔπαινον, ἀλλὰ τῇ φιλανθρωπίᾳ νικώμενος, ἀπὸ τοῦ κρυπτοῦ τῆς κέλλης αὐτοῦ ταῖς πυρίναις ἐντεύξεσι κατέφλεγε τὰ δαιμόνια, καὶ τὰς νόσους ἀπήλαυνεν. ἅπερ ἅπαντα εἰ κατὰ μέρος βουληθείην γραφῇ παραδοῦναι, οὐκ ἐπαρκέσει μοι ὁ χρόνος τῇ δρομῇ παρατρέχων· ἀρκεῖ δὲ τοῖς εὐλαβέσι καὶ ἐκ μέρους τὸ ὅλον καταλαβέσθαι, ὡς ἐξ ὀνύχων τὸν λέοντα. δέδωκε δὲ αὐτῷ χάριν ὁ τῶν ὅλων Θεὸς οὐ μόνον

τοὺς

& benedicẽs dimisit illos domum in pace, gratias Deo agẽtes. Multos porro in hunc modum admirandus vir dæmonibus obsessos liberauit tũ monachos, tum laicos, siue oleo per sacerdotes inungens; eo quod ipse numquam vel sola manu benedictionem illis impertire voluerit: siue Romã mittens ad beatorum Apostolorum & martyrum tumbas. Quibus tamen, dum irent, liberari contingebat, apparẽte illis manifeste beato Patre, ac dæmones depellẽte. Quod sane fiebat, ne fiducia, qua B. Patrem laturum opem illi sperabant, vana ostenderetur, & inanis confugientiũ ad ipsum labor. Nã etsi humilitas animi efficiebat, ne palam super illos preces effunderet, vt humanas laudes vitaret; pietate tamen victus, dum lateret in cella, dæmonia suis igneis supplicationibus vrebat, & morbos fugabat. Quæ si vellem omnia, vel minutissima narrando, scriptis mandare, tempus me plane præterlabens deficeret. Satis erit pijs hominibus ex parte totum capere, tanquam ex vnguibus leonẽ. Dederat vero illi omnipotens

Deus

Deus non ſolum vt ſingulos quoſque ad ſe venientes pie ſubleuaret afflictos, & varijs malis oppreſſos, ac mederetur; ſed Ciuitates quoque totas vt eriperet periculis,& calamitatibus liberaret. Quod planum fiet exemplo, quod referam.

Regebat olim vtrãque prouinciam, Italiam inquam & Calabriam noſtrã, Nicephorus dignitate Magiſtri præditus,primus & vnus vt hoc magiſtratu fungeretur miſſus à pijs Imperatoribus in eas prouincias. Hic igitur animi magnitudine, & magiſtratus amplitudine inflatus conſilium habuit humana opinione non improbandum, ſed vtilitatem præſeferens, Dei tamen voluntati obnitens, & nullo modo admittendum, vt rei finis oſtendit. Cogitauit enim ſingulis Calabriæ ciuitatibus naues illas ædificare, quæ vocantur Chelandia: quibus nõ ſolum ipſæ Vrbes tutæ eſſent ab incurſibus hoſtium, ſed vicina etiam & hoſtilis Sicilia debellaretur. Quod ægre ferentes Roſſanẽſes,vt qui Chelandiorũ huiuſmodi miniſterio aſſueti non eſſent; cum facta iam,& in mare deducenda eſſent;

τοὺς καθ' ἕκαστον προσερχομένους αὐτῷ, θλιβομένους καὶ παντοίαις ἀνάγκαις συνεχομένους ῥύεσθαι καὶ ἰᾶσθαι, ἀλλὰ καὶ πόλεων ὁλοκλήρων ἐν κινδύνοις ἀντιλαμβάνεσθαι, καὶ λυτροῦσθαι τῶν περιστάσεων. δηλώσει δὲ τοῦτο τὸ νῦν ῥηθησόμενον.

Ἐκράτει ποτὲ ἀμφοτέρων τῶν χωρῶν, Ἰταλίας τε καὶ τῆς καθ' ἡμᾶς Καλαβρείας Νικηφόρος ὁ μάγιστρος, πρῶτος καὶ μόνος τῷ μεγίστῳ ἀξιώματι τούτῳ παρὰ τῶν εὐσεβῶν βασιλέων ἐπὶ ταῖς ῥηθείσαις χώραις ἀποσταλείς. ὥστε ὁ μάγιστρος τῇ μεγαλοφυΐᾳ καὶ τῇ ἀξίᾳ νικώμενος, βουλὴν ἐβουλεύσατο ταῖς μὲν ἀνθρωπίναις ἐννοίαις ἀποδεκτὸν, καὶ δοκοῦσαν ὠφέλιμον, τῷ θείῳ δὲ βουλήματι ἀνθισταμένην, καὶ μηδόλως εὐπρόσοπτον, ὡς τὸ τέλος ἀπέδειξεν. ἐλογίσατο γὰρ ἐφ' ἑκάστῃ τῶν τῆς Καλαβρείας πόλεων κατασκευάσαι τὰ λεγόμενα χελάνδια, καὶ δι' αὐτῶν οὐ μόνον ἑαυτὰς φυλάττειν ἀσφαλεστάτας καὶ ἀνεπιβουλεύτους, ἀλλὰ καὶ τὴν γείτονα καὶ ἐχθρὰν Σικελίαν ἀφανισμῷ παραδοῦναι. τοῦτο δὲ μὴ ἐνεγκόντες οἱ πάροικοι Ῥυσιάνου, ὡς ἀσυνήθεις ὄντες τοῖς χελανδίοις δουλεύειν, μετὰ τὸ ἤδη ταῦτα κατα-

τασκεδάσαι, καὶ μέλλειν τοῖς τῆς θαλάσσης νώτοις ἐπιβιβάζειν, ζήλου θερμότητι ἀναφθέντες· ὥσπερ ἀεὶ νικῶνται ὑπὲρ πάντας Καλαβρειώτας· παμπληθεὶ ὁρμήσαντες μετὰ πυρὸς καὶ μεγίστου θορύβου τά τε πλοῖα κατέκαυσαν, καὶ τοὺς πρωτοκαράβους ἐκεφαλαίωσαν. τοῦτο δὲ εἰς μεγίστην ὀργὴν καὶ ἀγανάκτησιν κατὰ τῶν Ῥυσιανιτῶν τὸν μάγιστρον ἤγαγεν, ὡς δι' αὐτῶν καὶ τὰ λοιπὰ κάστρα τὸ βούλευμα ἀναῤῥίψαντα. ὅπερ νοήσαντες οἱ τοῦ Ῥυσιάνου πάροικοι, καὶ καταγνόντες τῆς ἑαυτῶν ἀβουλίας καὶ ἀταξίας, τῶν δύο τὸ ἓν ἐβουλεύσαντο· ἢ παντελῆ ἀποστασίαν, καὶ φανερὰν ἀνυποταξίαν ἐργάσασθαι, καὶ κακῷ τὸ κακὸν ἰάσασθαι· ἢ τῇ τῶν χρημάτων ἐκδόσει καὶ τῷ πλήθει τῶν δώρων τὰ πάντα ἐξευμαρίσασθαι. ἀμφοτέρωθεν δὲ αὐτοῖς δεινὸν καὶ ἐπαχθὲς τυγχάνον τὸ ἐπιχείρημα, βουλὴν βουλεύονται ἀγαθὴν καὶ σφόδρα ὠφέλιμον. ἐπὶ τὸν ἄσειστον πύργον, πατέρα τὸν ὅσιον καταφεύγουσι, μεσίτην γενέσθαι αὐτὸν τοῦ πράγματος ἱλεούμενοι, καὶ τῇ δυσωπήσει τῆς αὐτοῦ ἀρετῆς τὸν θυμὸν κατασβέσαι τοῦ ἄρχοντος. τότε δὴ ὁ θεσπέσιος μηδὲν εἰσαῦθις ἀναβαλλόμενος, ἀλλὰ τὸ τοῦ Χριστοῦ ὄνομα προβαλλόμενος, τὸ ἄστυ κατῆλθε, καὶ τοῖς οἰκήτορσι τὰ πρέποντα συνεβούλευεν. οὗ

eſſent; feruore animi concitati (quo illi ſemper inardeſcunt præ Calabris omnibus) irruũt confertim cum flamma & turbulento impetu, naueſq. concremant, & nauium præfectos capite plectunt. Excanduit ad hoc Magiſter contra Roſſanẽſes, & implacabili ira exarſit; quod exemplo illorum & reliquæ Ciuitates conſiliũ eius fregiſſent. at Roſſanenſes re cognita, ſuæque temeritatis & amentiæ pœnitentia ducti, alterum ſibi è duobus agendum deliberarunt; vel palam deficere, & imperij iugum prorſus excutere, maloque maluũ curare; vel certè pecunia & munerum copia bilem irati ſedare. Sed cum anguſtijs vtrinque premerentur, conſilium cepere bonum & perquã vtile: Ad inconcuſſam turrim confugiunt, ſanctum videlicet Patrem, rogantes vt ſequeſtrem ſe præberet, & ſuæ virtutis reuerentia Principis iram reſtingueret. Ergo nulla interpoſita mora eximius Pater inuocato Chriſti nomine perrexit ad Vrbem, & ciuibus opportuna conſilia dabat; Cuius

etiam auctoritate freti portas aperuere, depositoque metu Magistrum excepere, ira inflammatum, & furore intumescentem. Omnibus igitur ad eius conspectum pauentibus, nobilibus, & sacerdotibus ac ceteris, solus Dei seruus antestabat, proque omnibus defensionem suscipiebat: cuius virtutem Princeps veneratione prosequēs, & diuinā libere loquendi fiduciam cum effulgente in eius ore gratia Sancti Spiritus obstupescens, temeritatis ac damni totius iudicium ipsi permisit. Ad quē vir sanctus leni planaque admodum voce respondit. Fatēdum est, admissum esse crimē nimis graue & enorme. Sed si pauci id egissent, aut primores Ciuitatis, accusandi certe essent, tuoq. sapientissimo iudicio condemnandi. At quia totius populi crimen est; & cōmune est omnium, quod inconsiderate est gestum, licet ne tibi tantam multitudinem ferro trucidare, vrbemq. adeo munitam Deo & Imperatori nudare incolis? & ille; Nequaquā gladio perimemus Pater, neque occidemus quemquā, sed facultates eorum Fisco adduce-

περ τῇ πεποιθήσει τὰς πύλας ἀνοίξαντες, θαῤῥοῦντες τὸν μάγιστρον ὑπεδέξαντο, τῇ ὀργῇ πεπυρωσμένον, καὶ τῷ θυμῷ κατοιδαίνοντα. πάντων τοίνυν ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ πτοηθέντων, ἀρχόντων τε καὶ ἱερέων καὶ τῶν λοιπῶν, μόνος ὁ τοῦ Θεοῦ δοῦλος παρίστατο, καὶ ὑπὲρ πάντων ἀπολελόγητο. οὗτινος τὴν ἀρετὴν ὁ ἄρχων αἰδούμενος, καὶ τὴν ἔνθεον παῤῥησίαν σὺν τῇ ἐπιλαμπούσῃ τῷ προσώπῳ αὐτοῦ χάριτι τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐκπληττόμενος, αὐτῷ τὴν κρίσιν τῆς τοιαύτης ἀταξίας τε καὶ ζημίας ἐπέτρεπεν. πρὸς ὃν ὁ ὅσιος πρᾳέως τε μάλα καὶ σαφῶς ἀπεκείνατο· Ὁμολογητέον, ὅτι σφόδρα κακὸν καὶ ἄτακτον πρᾶγμα γεγένηται. ἀλλ' εἰ μὲν ὑπὸ δ' ἀριθμήτων ἀνθρώπων, καὶ αὐτῶν τῶν ὑπερεχόντων τὸ ἔργον προκεχώρηκε, κατάγνωστοι ἂν ὑπῆρχον καὶ ὑπόδικοι τῇ σοφωτάτῃ σου κρίσει· ἐπειδὴ δὲ τοῦ πλήθους παντός ἐστι τὸ ἐγχείρημα, καὶ πᾶσι κοινὸν τὸ τῆς κακοπραγίας ἀβούλημα, ἔξεστί σοι μαχαίρᾳ παραδοῦναι πλῆθος τοσοῦτον, καὶ ἔρημον καταστῆσαι τὸ τοιοῦτον φρούριον Θεοῦ καὶ τοῦ βασιλέως; καὶ ὁ μάγιστρος ἔφη· οὐ μαχαίρᾳ παραδώσομεν πάτερ, οὐδ' ἀποκτενοῦμεν τινὰ, ἀλλὰ τὰ αὐτῶν ἀποθησαυρίσομεν

dice- τοῖς

τοῖς βασιλικοῖς βαλαντίοις· ἵνα ἐν τούτῳ σωφρονισθέντες, μηκέτι τολμήσωσι μείζοσιν ἐγχειρῆσαι. Καὶ τί ὄφελος τῇ σῇ ἐνδοξότητι, ἔφη ὁ ἅγιος, εἰ τὰ βαλάντια τὰ βασιλικὰ καταφορτίζων, τὴν σὴν ψυχὴν ἀπολέσῃς; πῶς δὲ καὶ ἀφεθήσεταί σοι οὐ μόνον τὰ τῷ ἐπουρανίῳ βασιλεῖ ὀφλήματα, ἀλλὰ καὶ τῷ ἐπιγείῳ, μὴ ἀφιέντι τοῖς ἀφελῶς καὶ ἀσυνέτως τῷ κράτει σου πταίουσι, σήμερον ὄντι, καὶ αὔριον οὐχ ὑπάρχοντι; Εἰ δὲ καὶ ὡς εὔλογόν τινα πρόφασιν, τὴν τοῦ βασιλέως ἀπόφασιν ἡμῖν προβαλλόμενος οὐ βούλει παραχωρῆσαι τὸ ἔγκλημα, ἔασον τὴν ἐμὴν οὐθενότητα χαράξαι τι πρὸς τὴν ἐκείνου θειότητα· καὶ ἅτι δ' ἂν κελεύσῃ τὸ εὐσεβὲς αὐτοῦ κράτος, μετὰ πάσης προθυμίας τελέσομεν. ταῦτα ἀκούσας ὁ Μάγιστρος ἀπεκρίνατο· ἡμεῖς μὲν ὁσιώτατε τὴν πρὸς σὲ τοῦ ἁγίου βασιλέως εὔνοιαν ἐπιστάμενοι, δωρούμεθά σοι τὴν τοσαύτην τῶν νομισμάτων ἔκτισιν, πλέον ἢ δύο χιλιάδων ἀριθμὸν περιέχουσαν. τὸ δὲ τῶν ἀρχόντων κεφαλοκλάσιον, καὶ τὸ ἄτιμον σύντριμμα παρειδεῖν οὐκ εὔλογον οὐδὲ δίκαιον. τότε ὁ παμμακάριος παραινετικοῖς καὶ συμβουλευτικοῖς λόγοις πέπεικε καὶ αὐτοὺς μεγαλοψύχως χαρίσασθαι αὐτῷ, καὶ τὴν αὐτῶν διεκδίκησιν,

dicemus, vt hoc modo cautiores effecti, maiora in posterum non audeant. Cui sanctus Pater: Quid vero proderit tuæ excellentiæ, si Imperatorias crumenas lucro oneraueris, animam vero tuam perdideris? Quomodo verò tibi remittentur quæ debes non solum cælesti Regi, sed etiam terreno, si non ipse delinquẽtibus stulte & insipienter in excellentia tuam remiseris, qui es hodie, & cras non eris? Si verò nobis vt iustum prætextum obtendens, Imperatoris mandatum, delicto veniam negas; permitte tenuitati meæ scribere ad eius maiestatem; & quicquid iusserit pium eius imperium, toto animi studio exequemur. his auditis respõdit Magister: Nos quidem Pater sanctissime, sacri Imperatoris studium in te scientes, tantam pecuniæ solutionem tibi largimur, quæ duo millia nummum excedit: Verũ Præfectorum necem, & inhonorã confractionem impunita relinquere, nec rationabile, nec iustum est. Tunc vir beatissimus hortationis & cõsilij verbis vsus persuasit, vt ea quoque animi magnitudine condona-

donaret, & pœnæ irrogationē sibi remitteret, quæ ad quingenta numismata non pertingebat. Cum hæc Beati Patris opera feliciter transacta essēt, conuersa est indignatio in id temporis exactorem; Gregorius hic erat cognomēto Maleinus: & cum lateret, multo labore, & plurimum impensis precibus impetrare potuit B. Pater, vt ad Magistri conspectum perduceretur. Vt verò illum vidit Magister; quod aliter non valeret cor ebulliens erumpere ob sancti Patris reuerentiam; surgens cum ira maledixit illi, & omnibus domesticis eius, & omnibus quæ possidebat, ab equo & boue vsque ad gallinam & canem, & reliqua omnia. Ille timore correptus nihil omnino respōdebat; sed quia Protospatharius erat, permissum illi fuit, vt sederet; tumq́. Magister ad illum: Vade miser cū malignis tui similibus, pingite vobis B. Nili imaginem; nec desinite illā colere, & gratias illi agere. Nam per sacri Imperatoris caput, vos illi amplius honorem non deferretis. Omnibus igitur prudēter sedatis, riteq. compositis, Pater beatitudine paci-

μὴ μέχρι τῶν πεντακοσίων νομισμάτων ἐκπληρουμένην. τούτων τοίνυν τῇ τοῦ ὁσίου πατρὸς ἀντιλήψει καλῶς ἀποπεραιωθέντων, μετετράπη ἡ ἀγανάκτησις ἐπὶ τὸν κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας πράττοντα, Γρηγόριος δ' οὗτος ἦν ὁ καλούμενος Μαλεΐνος· ὅνπερ σὺν πολλῷ ἀγῶνι καὶ σφοδρᾷ παρακλήσει ἐξίσχυσεν ὁ μακάριος καταξιῶσαι τῆς τοῦ Μαγίστρου ἐπόψεως κεκρυμμένον τυγχάνοντα. ὃν ὁ Μάγιστρος θεασάμενος, καὶ μὴ ἔχων πῶς ἀποκενώσῃ τὸ ἔκβρασμα τῆς καρδίας αὐτοῦ, τὸν ὅσιον εὐλαβούμενος, ἀναστὰς μετ' ὀργῆς κατηράσατο αὐτὸν, καὶ πάντας τοὺς ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, καὶ πάντα τὰ ὑπάρχοντα αὐτῷ ἀπὸ ἵππου καὶ βοὸς μέχρι καὶ ὄρνιθος καὶ κυνὸς καὶ πάντων τῶν λοιπῶν. αὐτοῦ δὲ τῷ φόβῳ συνεχομένου καὶ μηδὲν ὅλως ἀποκριναμένου, ἐπετράπη καθίσαι διὰ τὸ πρωτοσπαθάριον αὐτὸν εἶναι. καὶ λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ Μάγιστρος· ὕπαγε ταπεινὲ σὺν τοῖς ὁμοίοις σου κακόφροσι, ποιήσατε εἰκόνα Νείλου τοῦ ὁσίου, καὶ μὴ παύσησθε προσκυνοῦντες καὶ εὐχαριστίας αὐτῷ ἀναφέροντες· ἐπεὶ μὰ τὴν κεφαλὴν τοῦ ἁγίου βασιλέως, πλέον ὑμεῖς δόξαν οὐκ ἐδίδοτε. Ἅπαντα δὲ συντόμως λοιπὸν ἡμερώσας καὶ εὐτρεπίσας ὁ τῶν εἰρηνοποιῶν τοῦ μακαρισμοῦ

ὄν-

ὄντως ἄξιος, ἀνεχώρησεν εἰς τὸ μοναστήριον, τῷ Θεῷ τὰς εὐχὰς αὐτοῦ ἀποδιδοὺς, καὶ τῇ χάριτι αὐτοῦ τὸ πᾶν λογιζόμενος· σφόδρα μὲν δυσχεραίνων καὶ ἀχθόμενος ἐν τῷ συνδιάζειν μετὰ τῶν ἐργαζομένων τὴν ἀνομίαν, καὶ βλέπειν τὴν τοῦ κόσμου ματαιότητα καὶ τὸν κενὸν θόρυβον, ὁ τῶν οὐρανίων ἐπόπτης καὶ τῆς ἡσυχίας υἱὸς γνήσιος· συγκαταβαίνων δὲ καὶ ὄχλοις, καὶ ἄρχουσι συναγελαζόμενος, δεινά τε πολλὰ πάσχων καὶ κινδυνεύων διὰ τὴν τῶν ἀδικουμένων, ἢ καὶ δικαίως πολλάκις παθόντων ἀντίληψιν καὶ θερμὴν προστασίαν. ποσάκις γὰρ ὑπὲρ ἐκδικήσεως καταπονουμένης ψυχῆς ὑπὸ τῶν μὴ φοβουμένων τὸν Κύριον, πεζοπορείαν ἐστείλατο, καὶ κακοπάθειαν ὑπεδέξατο; χειμῶνος μὲν κατὰ κεφαλῆς τὸν ὄμβρον δεχόμενος, καὶ τῇ πικρότητι τοῦ ἀέρος χεῖράς τε καὶ πόδας ἀποναρκούμενος, καὶ ἅπαν τὸ σῶμα τῷ ψύχει καταπονούμενος, διὰ τὸ ἑνὶ καὶ σμικρῷ χιτῶνι περιστέλλεσθαι; θέρους δὲ θάλπει καυσούμενος, καὶ κόπῳ καὶ πείνῃ καὶ δίψει συνεχόμενος; ἅπερ ἅπαντα γενναίως ὑπέφερε διὰ τὴν ἐντολὴν τὴν λέγουσαν· Ῥῦσαι ἀπαγομένους εἰς θάνατον, καὶ ἐκπρίου κτεινομένους μὴ φείσῃ.

Ποτὲ

pacificorum verè dignus, secessit in monasterium, sua vota Deo reddens, & totũ quod fiebat eius gratiæ tribuens. & ægerrimè quidem ferebat, dolebatq. commercium cum operantibus iniquitatem, eo quod videret mundi vanitatẽ, & inanem turbam, rerum ille cælestium inspector, & germanus sacræ quietis filius; demittebat tamen sese etiam ad populorum tumultus, & cum principibus agebat, multa sustinens incommoda & pericula, vt ferret opem & præsens auxilium siue inique, siue etiam iuste mali quippiam sufferentibus. Quoties, vt patrocinium susciperet oppressæ à non timentibus Dominum animæ pedester confecit iter, & mala perpessus est? hyberno quidem tempore imbres capite sustinens, & aeris asperitate manuũ pedumq. stuporẽ ferẽs, totoq. corpore rigẽs, propterea quod vna, eaque parua tunica vtebatur: æstate vero caloribus ardens, labore, fame & siti male habitus? Quæ omnia fortiter perferebat ob præceptũ illud; Erue eos, qui Pro.24.11 ducuntur ad mortem; & qui trahuntur ad interitum, liberare ne cesses.

Nam cum aliquando ter beatus Pater pergeret ad ferendum fratri cuidam ſubſidium patienti ab iniquis iniuriam, coactus fuit à patribus pedes ſibi contegere viliſsimis pellibus ad vim ſummi frigoris arcendam. Cum vero lignum maximum iaceret in via, qua tranſeundum erat B. Patri, ſtatim atque pedem ſuper illud poſuit, hoſtili dæmonis opera factum eſt, vt lubrico pedum abreptus laberetur, & ligno crus offendente vulnus infligeretur intolerabile; & beatus Pater deliquiũ paſſus præ dolore & frigore & ſanguinis defluxu putaret ſe deficere animam, & finem expectaret. Itaque phylacterium, quod ſemper geſtabat, è ſinu trahens (erat autẽ libellus, noui teſtamẽti theſaurus) oculis, & labijs, & pectori illud admouit; dictoq. In manus tuas Domine commendo ſpiritum meum; paululum obdormiuit, vel potius defectum animi paſſus eſt. Apparuit verò illi Angelus confortans eum, ponensq. in ore eius quippiam inſtar mellis dulce. Statim ergo ſeſe erigens, lætiorq. effectus, alacrius iter

quam

Ποτὲ γὰρ πορευόμενος ὁ τρισόσιος εἰς ἐκδίκησιν τινὸς ἀδελφοῦ παρὰ τῶν ἀδίκων ἀδικουμένου, ἠναγκάσθη ὑπὸ τῶν πατέρων περιθεῖναι τοῖς ποσὶν αὐτοῦ εὐτελῆ δέρματα, διὰ τὸ πάγος καὶ τὸ ψῦχος εἶναι σφοδρότατον. κατὰ δὲ τὴν ὁδὸν κειμένου ξύλου μεγίστου, δι' οὗπερ τὴν πάροδον ἔμελλε ποιεῖσθαι ὁ ὅσιος, ἐν τῷ τὸν πόδα αὐτοῦ ἐπάνω τοῦ ξύλου τεθεικέναι, τῇ τοῦ ἐχθροῦ συνεργίᾳ ὄλισθος μὲν τῇ τῶν δερμάτων γλισχρότητι περιεγίνετο, ἐπαχθὲν δὲ τῷ σκέλει τὸ ξύλον πληγὴν ἀφόρητον κατειργάζετο· ὥστε λειποθυμήσαντα τὸν μακάριον ὑπό τε τοῦ πόνου καὶ τοῦ κρύους καὶ τῆς τοῦ αἵματος καταρρεύσεως ἀπολέγεσθαι τὴν ψυχὴν, καὶ τὸ τέλος ἐκδέχεσθαι. ἐκβαλὼν δὲ ἀπὸ τοῦ κόλπου αὐτοῦ ὅπερ ἀεὶ ἐβάσταζε φυλακτήριον· τοῦτο δὲ ἦν πυκτίον, τῆς νέας διαθήκης τυγχάνον θησαύρισμα· καὶ τοῦτο τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ τοῖς χείλεσι καὶ τῷ στήθει περιβαλὼν, καὶ εἰπών· Κύριε εἰς χεῖράς σου παρατίθημι τὸ πνεῦμά μου· μικρὸν ἀπενύσταξεν, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ὠλιγοθύμησεν. ὤφθη δὲ αὐτῷ ἄγγελος ἐνισχύων αὐτὸν, καὶ τιθεὶς ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ ὥσπερ τι μέλι γλυκάζον. παραυτίκα γοῦν ἀναστὰς, καὶ γενόμενος ἐν εὐθυμίᾳ, εὐτονώτερον τὴν

ὁδὸν

ὁδὸν ἣ πρότερον ἐπορεύετο, τῇ τοῦ ὀφθέντος ἀντιλήψει καὶ τοῦ αἵματος σταθέντος, καὶ τοῦ πόνου λωφήσαντος. ἔλεγε δὲ ὁ θεσπέσιος, ὅτι πολλάκις μὲν ᾐσθόμην ἐν πολλοῖς πράγμασιν Θεοῦ ἀντιλήψεως, ὡς δὲ τότε, οὐδέποτε οὕτω ταχείας καὶ μεγίστης καὶ πλήρους παρακλήσεως. ἐνταῦθα γὰρ δεῖ προσθεῖναι τό· ὅταν πέσῃ, οὐ καταῤῥαχθήσεται, ταχέως ἀνορθωθήσεται· παρὰ Κυρίου τὰ διαβήματα ἀνθρώπου κατευθύνοντος, καὶ τὴν ὁδὸν αὐτοῦ θέλοντος. Ταύτην οὖν τὴν παρὰ τοῦ μακαρίου βοήθειαν τοῖς ἀνθρώποις χορηγουμένην ψυχικάς τε καὶ σωματικὰς ὁρῶν ὁ τῶν δικαίων ἐχθρὸς, καὶ πᾶσι βασκαίνων τοῖς ἀγαθοῖς, ἐπειρᾶτο εἰ δυνατὸν ἦν αὐτῷ, πᾶσαν τὴν δόξαν καὶ τὸν πλοῦτον τοῦ κόσμου συναγαγεῖν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ, καὶ ἀμβλυωπῆσαι αὐτὸν μὲν ἀπὸ τῆς τῶν ἀρετῶν θεωρίας, στερῆσαι δὲ τὸν κόσμον τῆς παρ' αὐτοῦ ὠφελείας. πολλοὶ γοῦν τῶν κατερχομένων ἀρχόντων πλήθη χρημάτων προσφέροντες αὐτῷ, τὴν οἰκονομίαν τῶν μετ' αὐτοῦ ἀδελφῶν, καὶ τὴν προστασίαν τῶν πτωχῶν προεβάλλοντο· ὁ δὲ ὥσπερ σκύβαλα ἀποστρεφόμενος ταῦτα, ἔλεγε τοῖς ἄρχουσιν· ὅτι οἱ μὲν ἀδελφοὶ παρὰ τοῦ Δαβὶδ μακαρίζονται, εἴπερ τοὺς

quam antea faciebat; cũ eius, qui sibi apparuerat, ope & fluxus sanguinis stetisset, dolorq́. abijsset. Aiebat autem vir eximius, expertum sæpe se fuisse Dei subsidium multis in rebus, numquam tamen ita præsentaneum & magnũ & plenum tanto cum refrigerio. Huc enim spectat illud; Cum ceciderit, nõ collidetur; *Ps.36. 25* citò resurget, Domino dirigẽte gressus hominis, & viam eius volente. Videns porro piorum hostis, & in bonos inuidia æstuans, quantum auxilij ferret beatus Pater tum animabus, tum corporibus hominum, studebat si quo modo posset totam mundi gloriam & opes subijcere ipsius oculis, vt hebetiorem redderet eorum aciem ad spectandam virtutem; priuaret vero mundum vtilitatẽ, quæ per illum fiebat. Multi profecto Principum, qui adueniebant, magnam pecuniæ vim illi offerebant prætextu necessitatis fratrum, qui cum eo degebant, & alimoniæ pauperum. Ille vero hæc vt stercora ne respiciens quidẽ, aiebat offerentibus: Fratres à Dauide beatos dici, si labores *Psal.1..*

ma-

manuum ſuarum comedant, & peccatis alienis non communicent. pauperes vero de vobis quidem, ait, cõquerentur, detinentibus quæ ſunt illorum; me verò laudabũt, vt nihil habentẽ & omnia poſſidentem.

Timoth. 5. (printed in the margin as "*Tim.5.*")

Eunuchus Cubicularius cũ Roſsanũ eſſet olim ingreſſus, nec vidiſſet ad ſe accurriſſe Patrem; norat vero illum ſolo famæ rumore; miratus dicebat ad eos, qui præſentes aderãt: Vbi moratur Nilus monachus? & qua ratione nõ venit ad me cum omnibus hegumenis audito meo aduentu? ita enim nec ipſe Patriarcha mecũ agere auſus eſſet, vt iactãter aduentũ meũ contempſiſſe videretur. Ad hæc illi: Monachus iſte, de quo tua loquitur excellẽtia, nec Patriarcha eſt, nec Patriarchã timet, ſed nec ipsũ cũctis formidabilẽ Imperatorem. Sedet autem vna cum paucis monachis in monte, nullius ope indigens. Nam neque amplis finibus continetur, nec iumentorum copia deuinctus eſt: vnde nec vllam cum vllo homine controuerſiam habet. Vnicornis hic eſt, animal liberè ſibi viuens. & ſi illum volueris cum poteſtate adducere, numquam poteris

τοὺς πόνους τῶν χειρῶν αὐτῶν φάγωνται, καὶ ἀλλοτρίαις ἁμαρτίαις μὴ κοινωνήσωσιν. οἱ δὲ πτωχοὶ καθ' ὑμῶν μὲν κεκράξονται ὡς τὰ τούτων κατεχόντων· ἐμὲ δὲ θαυμάσονται, ὡς μηδὲν ἔχοντα, καὶ τὰ πάντα κατέχοντα.

Εὐνοῦχος ὁ Κοιτωνίτης εἰσελθὼν ποτε ἐν τῷ Ῥυσιάνῳ, καὶ ἰδὼν τὸν μακάριον μηδαμῶς αὐτῷ προσδραμόντα· ἠπίστατο γὰρ αὐτὸν ἐκ μόνης τῆς φήμης· ἔλεγε θαυμάζων πρὸς τοὺς παρόντας· ποῦ κάθηται Νεῖλος ὁ καλόγηρος; καὶ πῶς οὐ προσῆλθέ μοι μετὰ πάντων τῶν ἡγουμένων, ἀκούσας τὴν ἐμὴν ἄφιξιν; τοῦτο γὰρ μηδ' αὐτὸς ὁ πατριάρχης ἐτόλμησεν ἂν ἐμοὶ χρήσασθαι, καὶ καταφρονῆσαι τῆς ἐμῆς ἐλεύσεως. οἱ δὲ παρεστῶτες αὐτῷ ἀπεκρίναντο· οὗτος ὃν ἔφη ἡ σὴ ἐνδοξότης, ὁ καλόγηρος οὔτε πατριάρχης ἐστὶν, οὔτε πατριάρχην φοβεῖται, ἀλλ' οὐδ' αὐτὸν τὸν πᾶσι φοβερὸν βασιλέα. κάθηται δὲ ἅμα ὀλίγοις μοναχοῖς ἐν τῷ ὄρει, μὴ δεόμενος τινὸς ἀντιλήψεως. οὔτε γὰρ πλάτει ὁρίων συνέχεται, οὔτε πλήθει βοσκημάτων συνδέδεται. διὸ οὐδ' ἀμφιβολίαν κέκτηται πρός τινα. μονόκερός ἐστιν οὗτος, ζῶον αὐτόνομον· καὶ εἰ θελήσῃς αὐτὸν μετ' ἐξουσίας ἀγαγεῖν,

γῆν, οὐδέποτε δυνήσῃ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ κατιδεῖν. ταῦτα ἀκούσας ὁ Κοιτωνίτης, καὶ ἐπὶ πλεῖον τὸν ἄνδρα θαυμάσας, γράφει αὐτῷ ἐπιστολὴν δυσωπητικὴν, συμπλέξας αὐτῇ καὶ ὅρκους φρικτούς, ἵνα εἴτε πρὸς αὐτὸν ἐξερχομένῳ μὴ ἀποκρύψῃ ἑαυτὸν ἀπ' αὐτοῦ, εἴτε καταξιώσῃ ἐν τῷ κάστρῳ εἰσελθεῖν καὶ εὐλογῆσαι αὐτὸν, καὶ πάντας τοὺς σὺν αὐτῷ. ὁ δὲ ὅσιος πατὴρ ἡμῶν Νεῖλος τὸ μὲν διὰ τοὺς γεγραμμένους ὅρκους, τὸ δὲ ἵνα πάλιν ὁ ἄρχων αὐτῷ ὑπακούσῃ ἐν τῇ περὶ τῶν πτωχῶν παρακλήσει, καταλαμβάνει τὸ κάστρον, καὶ πρὸς τὸν Κοιτωνίτην εἰσῆλθεν. ὁ δὲ θεασάμενος σχῆμα καὶ πρόσωπον προφητικὸν, μᾶλλον δὲ ἀγγελικὸν, προσεκύνησεν ἐπὶ τοὺς πόδας αὐτοῦ· καὶ κρατήσας αὐτὸν τῆς χειρὸς, εἰσῆλθον ἄμφω ἐν τῷ κοιτῶνι αὐτοῦ. κελεύσας δὲ ἕνα τῶν πιστοτάτων αὐτῷ τὸ εὐαγγέλιον ἐνεγκεῖν, λέγει τῷ μακαρίτῃ· Ἐπειδὴ ἅγιε πάτερ τῇ τοῦ ψεύδους ὑπολήψει τὸ ἄπιστον προσγίνεται τοῖς ἀνθρώποις, θέλω σοι ὀμόσαι πρὸς πληροφορίαν τῶν παρ' ἐμοῦ ἐπαγγελλομένων σοι. ὁ δὲ πατὴρ πρὸς αὐτόν· τοῦ ἁγίου εὐαγγελίου ἀποφαντικῶς ἐντελλομένου καὶ λέγοντος· ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ὀμόσαι ὅλως· ἔστω δὲ ὑμῶν ὁ λόγος, ναὶ ναὶ, καὶ τὸ

faciem illius videre. Cum hæc audiſſet Cubicularius, multo magis admiratus eſt beatum virum; epiſtolamq. ſupplicem ad eum dedit, adiurans etiam horrendis verbis, vt vel ſibi ad eum profecto ſe non ſubtraheret; vel certè non dedignaretur venire in oppidum, & benedictionem ſibi ſuisq. omnibus impertiretur. At S. Pater Nilus, tùm quia adiuratus erat, tùm vt & ipſe Principem ſibi ad auſcultãdum paratiorem redderet pro pauperibus roganti, venit in oppidũ, & acceſsit ad Cubicularium. Ille habitum & faciem intuitus propheticã, imo verò angelicã, procidit ad pedes eius; & manu eius præhenſa ſimul ingreſſi ſunt cubiculum. tunc præcepit cuidam ex fideliſſimis ſibi, vt afferret librum Euangelij, aitq. ad ſanctum. Quoniam beate Pater, ſuſpicio mendacij facit, vt homo homini fidem non præſtet; iuramento tibi firmabo, quæ promiſſurus ſum. & ſanctus Pater ad ipſum: Cum ſacrum Euangelium certa ſententia pronuntiet; Ego autem dico vobis non iurare omnino: Sit autem ſermo veſter, eſt, eſt; non, Mat. 5. 34.

non, non. Quod autẽ his abũdantius est, à malo est: cur fide minus dignam excellentiã tuã ostendere studes, & exordium colloquij nostri ponere iniquitatem? Omnis enim, qui facilis est ad emittenda vera iuramenta, velox etiam est ad mentiendum: & cõtra. Ad quem Cubicularius: Iustũ est beatissime vir, nec vobis Dei seruis quemquam mentiri; nec vos fidem non habere ijs, qui fideliter dicunt quod sibi videtur. Rogo igitur, vt audiens fidẽ meis verbis tribuas. Nullus mihi est consanguineus in hac vita, nisi mater inualida, quæ me materno affectu prosequitur. Diuitijs porro multis & possessione abundo plurima: mancipiorũ est mihi copia, & iumentorum innumerabilis multitudo. Hæc igitur omnia Deo dicare cogitaui, vt sacram domum Monachis construam, si Deus cor sãctitatis tuæ tetigerit, & mecum Constantinopolim veneris; vt per sacrás tuas manus ego & mater mea induamur angelico habitu. Facerem vero, vt sicut modo mecum, ita cum sacris consideres Imperatoribus.

τὸ οὐ οὔ· τὸ δὲ περισσὸν τούτων ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστιν. διατί ἀπιστίας ὑπόθεσιν ἀποδίδῃς περιθεῖναι τῇ σῇ ἐνδοξότητι, καὶ ἀπὸ παρανομίας τὴν συντυχίαν ἀπάρξασθαι; πᾶς γὰρ ὁ ἕτοιμος εἰς εὐορκίαν, ταχὺς εἰς ψευδολογίαν, ὥσπερ καὶ τὸ ἀνάπαλιν. ἀπεκρίνατο ὁ Κοιτωνίτης· δίκαιόν ἐστιν ὁσιώτατε μήτε ὑμῖν τοῖς τοῦ Θεοῦ δούλοις τινὰ ψεύδεσθαι, μήτε ὑμῖν ἀπιστεῖν τοῖς μετὰ πίστεως τὰ δόξαντα λέγουσιν. λοιπὸν οὖν ἀκούων παρακαλῶ τοῖς λόγοις μου πίστευε. οὐκ ἔστι μοι τις προσγενὴς ἐν τῷ βίῳ τούτῳ ἀφ᾽ αἵματος, εἰ μὴ μόνον μήτηρ ἀδύνατος, τὸ εἰς ἐμὲ φίλτρον στέργουσα· ὑπάρχει δέ μοι πλοῦτος πολὺς καὶ κτῆσις ἄπειρος, ἀνδραπόδων πλῆθος, καὶ βοσκημάτων ἑσμὸς ἀναρίθμητος. ἐλογισάμην οὖν ταῦτα πάντα τῷ Θεῷ προσηλῶσαι, μοναχῶν φροντιστήριον συστησάμενος, εἴπερ κατένυξεν ὁ Θεὸς τὴν ἁγιωσύνην σου, καὶ ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει συνήρχου μοι, ὅπως διὰ τῶν ἁγίων σου χειρῶν ἐγώ τε καὶ ἡ τεκοῦσα τὸ ἀγγελικὸν σχῆμα ἐνδυσώμεθα. Ἐποίουν δέ σε ὡς νῦν μετ᾽ ἐμοῦ, οὕτω τοῖς ἁγίοις βασιλεῦσι συγκαθεσθῆναι. Ταῦτα τὰ μέλιτος καὶ πίσσης ἀνάπλεα ῥήματα

Verba hæc mellis & picis plena cum audisset illa di-

ματι ὁ τῆς διακρίσεως λύχνος ἐκεῖνος ἀκούσας οὐ συνηρπάγη τοῖς ὑψηλοῖς ἐπαγγέλμασι τούτοις, ἀλλ' ἡσυχῇ τὴν χεῖρα βαλὼν ἐν τῷ στήθει, ὅπερ αὐτῷ ἀεὶ ἔθος ὑπῆρχε, καὶ τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ ποιησάμενος, τῷ Κοιτωνίτῃ ἀπεκρίνατο· Ὁ μὲν σκοπὸς τῆς ὑμετέρας θεοφιλίας τε καὶ συνέσεως εὐκλεής, καὶ θεῷ εὐαπόδεκτος. πρὸς τοῦτον γὰρ ἐνάγων ἡμᾶς ὁ σωτήρ, παραβολικῶς ἔφησεν· ὅτι ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν θησαυρῷ κεκρυμμένῳ ἐν ἀγρῷ, ὃν εὑρὼν ἄνθρωπος ἔκρυψε, καὶ ἀπὸ τῆς χαρᾶς ὑπάγει καὶ πωλεῖ πάντα ὅσα ἔχει, καὶ ἀγοράζει τὸν ἀγρὸν ἐκεῖνον. ἐμοὶ δὲ ἀσύμφορόν ἐστι καταλεῖψαι τὴν ἐρημίαν καὶ τοὺς συγκακοπαθοῦντάς μοι πτωχούς, ἀνὰ τὰς πόλεις ἀλᾶσθαι, καὶ ἀναδέχεσθαι φροντίδας πραγμάτων. μὴ γὰρ ἐξέλιπον ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως μοναχοὶ καὶ ἡγούμενοι, ἵνα δι' ἐμοῦ κουρευθῶσιν οἱ ἐκεῖσε ἀποτασσόμενοι; εἰ δὲ καὶ ὅλως προτιμᾷς τὴν ἐμὴν οὐθενότητα, κατάλαβε τὴν ἐσχατιὰν ἐν ᾗ καθεζόμεθα, καὶ μεθ' ἡμῶν τὴν τεθλιμμένην ὁδὸν διάνυε. οὐδέποτε γὰρ δυνήσῃ πτωχὸς γενέσθαι τῷ πνεύματι, πρὶν παντελῶς πτωχεύσῃς τῷ σώματι· ὅπερ γινώσκων κατώρθωσεν ὁ ἐν ἁγίοις Ἀρσένιος. τὰ δὲ σὰ πάντα κατάλιπε τῇ ἐξου-

σίᾳ

la discretionis lucerna, non fuit illectus tam amplis promissis, sed manum quietè ad sinũ admouens, vt semper illi moris erat, & signo Crucis se se consignans, respondit Cubiculario. Tuæ quidem pietatis prudentiæq. intentio præclara, Deoq. pergrata est: ad hanc enim nos inuitans Saluator, aiebat per parabolam: Simile est regnum cælorum thesauro abscondito in agro; Matt.13. 44.
quē qui inuenit homo abscondit, & præ gaudio vadit, & vendit vniuersa quæ habet, & emit agrum illum. Sed mihi non est vtile relinquere solitudinem, & pauperes qui mecum asperam degunt vitam, & vagari per vrbes, & curas negociorum suscipere. An forte Constantinopoli desunt Monachi & Hegumeni, vt à me tõdeantur, qui ibi mundo renunciant? Quòd si omnino tenuitatem meã præfers, confer te in secessum, in quo sedes nostra est, & arctã cõfice nobiscum viã. nõ enim poteris fieri pauper spiritu, ni prius omnino fias pauper corpore. Quod sciens Angelorũ nũc cõtubernalis Arsenius egregiè præstitit. Tua vero omnia relinque

pote.

Agg.2.9. potestati eius, qui dixit: Meũ
est argentum, & meum est au-
Luc.14.33 rum. &, Siquis non renunciat
omnibus quæ possidet, nõ po-
test meus esse discipulus. Ad
hæc non acquiescente Cubi-
culario, sed fieri quod ipse vo-
lebat adnitente, reliquit eum
B. Pater, & abijt. Eunti igitur
cum Dauide propheta, & ad
suum reuertenti Monasteriũ,
dum versiculum illum recita-
Psal.41. ret: In via hac qua ambulabã,
absconderunt laqueum mihi;
obuiam fit ei puella quædam
sola in media via; quæ præcur-
rens ante ipsum proiecit se
transuersam, cum deflectere
alio non liceret B. Patri. Tunc
beatus vir spiritalem assumẽs
fortitudinẽ, & Satanæ dolum
agnoscens, percutit quidem
ipsam baculo, quem in manu
habebat, acriter minatus; resi-
lijt verò velociter nulla inter-
Prou. 4. posita mora, iuxta Prouerbiũ,
& abijt. Et ex eo tempore
statutum habuit, vt nec sibi,
nec fratrum cuipiam solis ire
permitteret. Melius enim est,
inquit, duos esse quàm vnum:
Eccl. 4. 9. &, Væ soli, quia cum ceciderit,
10. non habet subleuantem se.
In his omnibus contra aduer-
sarium B. Pater noster Nilus cum se victorem per Deum, qui
dile-

σία τοῦ φήσαντος· ἐμόν ἐστι τὸ χρυ-
σίον καὶ τὸ ἀργύριον· καί, ὅς τις οὐκ
ἀποτάσσεται πᾶσι τοῖς ἑαυτοῦ, οὐ δύ-
ναταί μου εἶναι μαθητής. Πρὸς ταῦ-
τα τοῦ Κοιτωνίτου ἐνισταμένου, καὶ
τὸ ἴδιον θέλημα γενέσθαι φιλονει-
κοῦντος, καταλιπὼν αὐτὸν ὁ μα-
κάριος ἐξῆλθεν. Καὶ δὴ πορευ-
ομένῳ σὺν Δαβὶδ τῷ προφή-
τῃ, καὶ πρὸς τὸ οἰκεῖον ὑποστρέ-
φοντι μοναστήριον, ἐν τῷ λέγειν
αὐτόν· ἐν ὁδῷ ταύτῃ ᾗ ἐπορευό-
μην, ἔκρυψαν παγίδα μοι· ὑπαν-
τᾷ αὐτῷ κατὰ μέσην τὴν ὁδὸν
μία κόρη μοναχή· ἥτις προσδρα-
μοῦσα ἔμπροσθεν αὐτοῦ, ἔρριψεν
ἑαυτὴν ἐν στενῇ διαβάσει, ἐν ᾗ
οὐκ ἦν ἄλλοθεν διέρχεσθαι τὸν
μακάριον. τότε ὁ θεῖος ἀνὴρ
πνευματικὴν ἀνδρίαν ἀναλαβών,
καὶ τὸν δόλον τοῦ σατανᾶ ἐπιγνούς,
τύπτει μὲν αὐτὴν τῇ βακτηρίᾳ
τῆς χειρὸς αὐτοῦ ἐμβριμησάμε-
νος, ἀπεπήδησε δὲ ταχέως μὴ
ἐγχρονίσας κατὰ τὴν παροιμίαν, καὶ
ᾤχετο. ἔκτοτε τοίνυν συνεῖδεν,
μήτε ἑαυτῷ, μήτε οἱῳδήποτε τῶν
ἀδελφῶν κατὰ μόνας ἐπιτρέπειν
πορεύεσθαι· ἀγαθοὶ γάρ φησιν οἱ
δύο ὑπὲρ τὸν ἕνα· καί, οὐαὶ τῷ ἑνί,
ὅτι ἐὰν πέσῃ, οὐκ ἔστιν ὁ ἐγείρων
αὐτόν. Ἐν τούτοις πᾶσιν ὑπερνι-
κήσας ὁ ὅσιος πατὴρ ἡμῶν Νεῖλος
τὸν

τὸν ἀντικείμενον διὰ τοῦ ἀγαπήσαντος αὐτὸν Θεοῦ, καὶ δόκιμος παλαιστὴς ἀναδειχθεὶς ἔν τε τῇ τῆς πείνης ὑπομονῇ, καὶ τῇ τῶν ἐκ λίθων ἀρτοποιήσεως προσβολῇ· πρὸς τούτοις τῇ τοῦ παντὸς κόσμου δόξῃ, καὶ τῇ τῶν χρημάτων ἀποστροφῇ, δι᾽ ὧν τις πίπτων τὸν πειραστὴν προσκυνεῖ· καὶ ταῦτα οὐχ ἅπαξ, ἀλλὰ πολλάκις· καὶ ἐν ἑτέροις πλείστοις πειρασθεὶς καὶ νικήσας πολυμερῶς τε καὶ πολυτρόπως· ἔδει δὲ αὐτὸν καὶ ἐν τῷ πτερυγίῳ τοῦ ἱεροῦ ἀκολούθως δοκιμασθῆναι, εἴγε καταδέξοιτο διὰ τούτου καταβληθῆναι· ὅρα πῶς μιμητὴς ἀνεδείχθη κἀν τούτῳ τοῦ δεσπότου καὶ διδασκάλου.

Ἐν ἐκείναις γὰρ ταῖς ἡμέραις τελευτήσαντος τοῦ ἀρχιερατεύοντος ἐν τῷ Ῥυσιάνῳ, ἑτέρου δὲ ζητουμένου τοῦ δυναμένου τὸν τόπον ἀναπληρῶσαι, μιᾶς γνώμης γεγόνασι πάντες μικροί τε καὶ μεγάλοι, τοῦ ἀπροσδοκήτως περικρατεῖς γενέσθαι τοῦ θεσπεσίου πατρὸς, καὶ βίᾳ τοῦτον τῷ θρόνῳ τῆς ἐκκλησίας ἐγκαθιδρῦσαι, ὡς ἅτε βίον ἔχοντα ὑπὲρ λόγον, καὶ τὸν λόγον ἐφάμιλλον κεκτημένον τῷ βίῳ. τοῦτο τοίνυν βουλευσαμένων, καὶ ὁρμησάντων ἀρχόντων τε καὶ τῶν ἐξόχων τοῦ κλήρου πρὸς τὸ πληρῶσαι τὸ δόξαν, προλαμβάνει τις, καὶ τῷ πατρὶ ἀναγγέλλει

dilexit illum: & probatum pugilem præbuisset, & in ferenda fame, & in tentatione mutandorum lapidum in panes, necnon spernenda totius mundi gloria & pecunia; per quæ qui labitur, tentatorem adorat: victorq. non semel extitisset, sed sæpè, & in alijs plurimis tentationibus, quas multifariam multisq. modis passus est; oportebat sanè illum in pinnaculo quoque tēpli postremo probari, si in eo se vellet deorsum mittere. In quo vide, quàm benè Dominum ac magistrū sit imitatus.

Per illud tempus defuncto Rossani Præsule, quærebatur qui ad succedendum idoneus esset. Ergo omnes à paruo vsque ad magnum vno consensu cōspirarunt, vt beatum Patrem nihil tale opinantem tenerent, & per vim ecclesiastica in sede collocarent; quippe qui vitam ageret, quam sermo exprimere non valeat, & sermonē haberet vitæ respondentem. Cum hoc cepissent consilij, primoresq; populi & clerici digniores tenderent, vt executioni mandarent quod statuerant; præcurrit quidam, remq. Patri denuntiat: putabat

bat enim se illi gratum fore & acceptissimum, si tantæ rei existeret nuntius. Nec certè illum fefellit opinio: gratijs enim illi magnus Pater actis & tunc & postea, dimisit in pace; iussitq. illi dari quoddã munusculum. Ipse vero in mentem reuocans, quod in sa-
an. 6. 15 cro legitur Euangelio: Cum cognouisset Iesus, quia venturi essent, vt raperent eum, & facerent Regem, fugit solus in montem: secedit pariter in interiorem montem cum vno tantum fratre, subtrahens se tantisper, dum laberetur illud consilium. At Sacerdotes, & viri nobiles profecti in monasterium, studiose perquirebãt; & irritum videntes cõsilium, valde gemebant. Vt verò diutius expectãtes nihil agebãt: facilius enim erat vnicornem, quàm illũ præhendere: reuersi sunt domum, & alium sibi præsulem elegerunt. At sanctus Pater exultans in Domi-
72. 23. no, cũ propheta canebat: Tenuisti manum dexteram meã, & in voluntate tua deduxisti me, & cũ gloria suscepisti me.
37. 9. Quid enim mihi est in cælo, &
præ-

γέλλει τὸ πρᾶγμα, προσδοκῶν ἐν τούτῳ αὐτῷ προσαρέσκειν, καὶ τὰ μέγιστα χαρίσασθαι, ὡς τοιούτου αὐτῷ πράγματος ἀγγέλου γεγενημένου. καὶ μέντοιγε τοῦ σκοποῦ οὐ διήμαρτεν· ἐπευχαριστήσας γὰρ αὐτῷ ὁ μέγας καὶ τότε καὶ ὕστερον, ἀπέλυσεν ἐν εἰρήνῃ, κελεύσας αὐτῷ δοθῆναι καί τινα εὐλογίαν. αὐτὸς δὲ μελετήσας τὸ ἐμφερόμενον ἐν τῷ ἁγίῳ εὐαγγελίῳ τό· Γνοὺς δὲ ὁ Ιησοῦς, ὅτι μέλλουσιν ἔρχεσθαι, καὶ ἁρπάζειν αὐτὸν, ἵνα ποιήσωσι βασιλέα, ἀνεχώρησε μόνος εἰς τὸ ὄρος· ἀναχωρεῖ γοῦν καὶ οὗτος ἐπὶ τὸ ἐνδότερον ὄρος μετὰ ἑνὸς ἀδελφοῦ καὶ μόνου, ἀποκρυβόμενος μικρὸν ὅσον ὅσον, ἕως ἂν παρέλθῃ ἡ βουλὴ ἐκείνη. Καταλαβόντες δὲ τὸ μοναστήριον οἱ ἱερεῖς σὺν τοῖς ἄρχουσι, καὶ πολλὰ γυρεύσαντες καὶ ζητήσαντες, τὰ μέγιστα ἔστενον ἀστοχήσαντες τοῦ βουλεύματος. ὡς δὲ ἐπὶ πλεῖον καρτερήσαντες οὐδὲν ἤνυον· εὐκοπώτερον γὰρ μονοκέρωτος ἢ ἐκείνου περιγενέσθαι· ὑπέστρεψαν εἰς τὰ ἴδια, ἑτέρῳ τὴν προστασίαν ἐγχειρισάμενοι. ὁ δὲ ὅσιος ἀγαλλόμενος ἐπὶ τῷ Κυρίῳ σὺν τῷ προφήτῃ ἀνέμελπεν ἐκράτησας, λέγων, Κύριε τῆς χειρὸς τῆς δεξιᾶς μου, καὶ ἐν τῇ βουλῇ σου ὡδήγησάς με, καὶ μετὰ δόξης προσελάβου με. τί γάρ μοι ὑπάρχει ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ παρὰ σοῦ
τί ἠθέ-

τί ἠθέλησα ἐπὶ τῆς γῆς; ἐναντίον σου γὰρ πᾶσα ἡ ἐπιθυμία μου Κύριε· καὶ σὺ ἐπίστασαι, ὅτι ἡμέραν ἀνθρώπου οὐκ ἐπεθύμησα. τῷ τοιούτῳ γοῦν φρονήματι ὁ μακάριος παρεῖδε τὸ μικρὸν τοῦ βίου τούτου δοξάριον, καὶ τὴν ἀνθρωπίνην τιμὴν ἐβδελύξατο· νυνὶ δὲ κατέστησεν αὐτὸν ὁ Θεὸς ἐπάνω δέκα πόλεων, ὡς ἀψευδῶς ἐπηγγείλατο. οὐδὲ γὰρ διότι τὴν ἱερωσύνην οὐ κατεδέξατο, τὸ τάλαντον οὐκ ἐπολυπλασίασεν· πλείω γάρ εἰσιν οἱ σωθέντες διὰ τῆς διδασκαλίας τοῦ στόματος αὐτοῦ ἔν τε τῷ κοινοβίῳ, καὶ ἐν τῷ μοναδικῷ, ἢ οὕσπερ ἐκεῖνο τὸ ἄστυ συγκλείει οἰκήτορας.

Ἐρχόμενος ποτὲ ὁ μητροπολίτης Βλάττων ἀπὸ ἀφρικῆς μετὰ πολλῶν αἰχμαλώτων, διὰ τὸ προσοικειῶσθαι αὐτῷ ἕως καιροῦ τὸν τῶν Σαῤῥακηνῶν βασιλέα, ἐν προφάσει τοῦ ἀδελφὴν αὐτοῦ εἶναι τὴν γαμετὴν ἐκείνου, ὅπερ οὐκ ἦν: παρέβαλε τῷ αἰγιαλῷ Ῥουσιάνου, καὶ δυσωπητικῶς τὸν μακάριον μετεπέμψατο, ἐπιθυμῶν ἀκοῦσαι παρ' αὐτοῦ τὰ δέοντα, καὶ τὰς εὐχὰς αὐτοῦ καρπώσασθαι. μετὰ δὲ τὸ θαῤῥῆσαι αὐτῷ τὸν ἀρχιεπίσκοπον ἅπαντα τὰ αὐτοῦ ἐγκάρδια καὶ διαβούλια, λέγει αὐτῷ ὁ μακάριος· ἄκουσόν μου δέσποτα τῆς συμβουλίας, καὶ μηκέτι ὑποστρέψῃς πρὸς τὰ τῶν ἐχιδνῶν γεννήματα.

prętcr te quid volui ſuper terram? nam ante te eſt omne deſiderium meũ Domine. &,
Tu ſcis, quia diem hominis *Hier. 17. 16.*
non deſideraui. Hoc ſenſu vir beatus contempſit paruã huius vitæ gloriolam, & honorẽ humanũ abominatus eſt; nunc
autem cõſtituit eum Deus ſu- *Luc.19.17*
per decẽ ciuitates, vt veraciter ꝓmiſit. Neque enim quia nõ ſuſcepit ſacerdotiũ, nõ multiplicauit talentũ: nam plures sũt, qui per doctrinã oris eius in cœnobio & ſolitaria vita ſalutẽ conſecuti ſunt, quàm ciues, quos oppidũ illud habet.

Vlatto Metropolita olim ex Africa veniens cum multis captiuis; eo quod amicus illi eſſet quodam tempore Sarracenorũ Rex, quod Regis vxor eſſet Metropolitæ ſoror, licet re vera non eſſet; appulit ad littus Roſſani, & precibus egit, vt vocatus ad eum beatus Pater accederet: cupiebat enim audire ab eo quæ opus erant, & orationum eius fructum percipere. Vbi ergo Archiepiſcopus aperuiſſet ei cũcta ſui cordis conſilia, dixit ad eum Pater: Audi Reuerendiſſime cõſilium meum, nec amplius reuertere ad viperarum

genimina. nã poſt multas blãditias & honores tuũ ebibent ſanguinem, gladio te perimentes. De pace autem Calabriæ ne labores, nec preces effundas; hoc enim vniuerſorum Domino nõ placet. Tunc fratris Metropolitæ filius; Vides, inquit, ſancte Pater, quot animas Reuerendiſſimus liberarit? Reſpondit ſanctus; Non animas, ſed corpora liberauit. Prodeſt autẽ pluribus & corporũ afflictio, quibus libertas multorum malorũ fit anſa; quemadmodũ furentibus prodeſt, quod medici illos occludant, & fame crucient. Quod ſi hæc quæ moleſta videntur, ad multorũ ſalutem nihil conferrent, certè à Deo non permitterentur. Oportet tamen à potentibus auxilium eis impendi quoad eius fieri poſſit. Metropolita cum hæc audiſſet, & conſilio Patris non paruiſſet, vaticinium in ſe adimpleuit. At ſanctus Pater noſter Nilus tum nimio auſterioris vitæ labore, tum ingraueſcente iam ætate; nam ferè ſexageſimum agebat annum; deficientibus viribus non valebat amplius lõgis itineribus pedeſter ſe cõmittere ſine periculo;

ματα. μετὰ γὰρ τὸ λίαν κολακεῦσαί σε, τὸ αἷμά σου πίονται μαχαίρᾳ σε θανατώσαντες. καὶ περὶ τῆς εἰρήνης τῆς Καλαβρείας μὴ κοπιᾷ, μηδὲ ἀξίου, οὐ γὰρ δὲ δοκεῖ ὁ τῶν ὅλων δεσπότης ἐν τούτῳ. λέγει δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ ἀνεψιὸς τοῦ μητροπολίτου· ὁρᾷς πάτερ ἅγιε, πόσας ὁ δεσπότης ψυχὰς ἠλευθέρωσεν; ἀπεκρίθη δὲ αὐτῷ ὁ ὅσιος· οὐ ψυχὰς ἠλευθέρωσεν, ἀλλὰ σώματα. λυσιτελεῖ δὲ τοῖς πολλοῖς καὶ ἡ τῶν σωμάτων κάκωσις, ὅσοις τὸ ἐλευθεριάζειν πολλῶν κακῶν αἴτιον γίνεται. ὥσπερ αἱ παρὰ τῶν ἰατρῶν τοῖς μαινομένοις συγκλείσεις τε καὶ λιμαγχονίαι. εἰ δὲ μὴ ταῦτα δοκοῦντα λυπηρὰ τῇ τῶν πολλῶν σωτηρίᾳ συνέβαλεν, οὐκ ἂν πρὸς τοῦ Θεοῦ συνεχωρήθησαν γίνεσθαι. δεῖ δὲ ὅμως τοὺς δυναμένους βοηθεῖν τοῖς τοιούτοις, ὅσον ἐνδέχεται. Ταῦτα ὁ μητροπολίτης ἀκούσας, καὶ τῇ τοῦ πατρὸς συμβουλίᾳ μὴ ὑπακούσας, τὸ προφητευθὲν αὐτῷ ἐπ' αὐτὸν ἐτελέσθη. ὁ δὲ ὅσιος πατὴρ ἡμῶν Νεῖλος τὸ μὲν ἐκ τοῦ πολλοῦ τῆς ἀσκήσεως πόνου, τὸ δὲ ἐκ τῆς τῶν χρόνων ἱκανῆς περιόδου· περὶ γὰρ τὰ ἑξήκοντα ἔτη ὑπῆρχεν· ἀδυνατήσας λοιπὸν, καὶ μηκέτι ἰσχύων τὰς μακρὰς ὁδοὺς ἀκινδύνως πεζοπορεῖν, ἐκέχρητο ἵππῳ πρὸς θεραπείαν τῆς πολλῆς ἀτο-

ἀτονίας· ἐν γὰρ τῷ πλείονι τῆς ὁδοῦ μέρει, λόγῳ τῆς περιεκτικῆς ἐγκρατείας ἐπισύρων αὐτὸν ἐπορεύετο. τοῦτον τὸν ἵππον ἐν τῷ τὸν ὅσιον τυγχάνειν μετὰ τοῦ ἀρχιεπισκόπου, ὑποβληθείς τις ὑπὸ τοῦ διαβόλου, κλέψας ἀνεχώρησεν. κατὰ δὲ τὴν ὁδὸν χειμῶνος αὐτῷ ἐπιγενηθέντος, ἀποβὰς τοῦ ἵππου ἵστατο ὑφ᾽ ἑνὶ τῶν δένδρων ἐκδεχόμενος παρελθεῖν τὴν σφοδρότητα τοῦ ἀέρος. βροντὴ δὲ οὐρανόθεν ἐλθοῦσα ἐπάταξε τὸν ταλαίπωρον, καὶ τῷ ᾅδῃ παρέπεμψε, μὴ πειθέντα τῷ λέγοντι· ζημιοῦν ἄνδρα δίκαιον, οὐ καλόν. καί· ὁ κλέπτων μηκέτι κλεπτέτω, ἀλλὰ κοπιάτω ἐργαζόμενος ταῖς ἰδίαις χερσίν, ἵν᾽ ἔχῃ μεταδοῦναι τῷ χρείαν ἔχοντι. καὶ ὁ μὲν ἄθλιος ἐκεῖνος ἥμαρτεν ἀνομήσας διακενῆς· τινὲς δὲ τῇ ἐπαύριον τὴν ὁδὸν διερχόμενοι, καὶ τὸν ἵππον γνωρίσαντες ἐπὶ τοῦ τόπου νεμόμενον, πρὸς τὸ μοναστήριον διεσώσαντο, καὶ ἀπέδοντο τῷ δικαίῳ τὸ ἴδιον.

Ἄλλοτε πάλιν τῶν στρατιωτῶν τις ὁρμήσας πρὸς τὸ τὸν ἵππον ἀπὸ τοῦ μοναστηρίου συλῆσαι, καὶ περὶ δυσμὰς ἡλίου ἐλθὼν τῆς μονῆς ἐξ ἐναντίας, ὥστε καὶ ὀφθαλμοφα-

riculo; itaque vtebatur equo ad subsidium magnæ imbecillitatis: nam maiorem itineris partem studio seruandæ continentiæ, qua virtutes continentur, equum trahens ipse ibat. Quem, dum sanctus Pater cum Archiepiscopo sermonem conferret, suggerente diabolo furatus est quidam, & abijt. Cum verò eunte illo coortus esset turbo, ex equo descendens sub quadam arbore stabat, expectans serenitatem aeris: & fulgur è cælo lapsum percussit miserũ, & orco transmisit, quod non audiuerit dicentem; Damnum infer- *Prou. 17.*
re iusto non est bonũ. Et, qui *26.*
furabatur, iam non furetur; *Ephes. 4. 28*
magis autem laboret operando manibus suis, vt habeat, vnde tribuat necessitatem patienti. Et ille quidem infelix peccauit, frustra operatus iniquitatem: postridie vero quidam illac transeuntes agnouerunt equum, qui ibi pascebatur, & in monasterium deduxerunt, viroq. iusto quod suum erat reddiderunt.

Alio quoque tempore miles quidam profectus est animo furandi equum è monasterio, cum sol fere iam occideret, & ille è regione monasterij staret, illudque oculis pro- spice-

spiceret, noctem expectans, vt nocturno tempore tenebrarũ opus efficeret. Cum verò tota illa nocte perambulasset, numquam potuit monasterio propinquare; sed incidẽs in prærupta & rupes inaccessas, satis pœnarũ & laboris passus est: vbi vero illuxit, monasterium ante se vidit. Itaque vehemẽter obstupefactus miraculo, adijt pœnitentiam agens, & palam enuntians sui consilij prauitatem.

Per illud tempus impiorum Agarenorum incursione deuastante Calabriam, & omnia deprædante, sanctus Pater Nilus in arcem se contulit cum fratribus, ibiq. tuto morabatur: tres verò segregati ab illis manserunt in monasterio, captiq. sunt à Sarracenis, & abducti in Siciliam. Quos tamen B. Pater non negligendos existimauit, sed requirendos vt propria membra, & suo loco restituendos. Collectos igitur ex frumento, vino, & alijs frugibus nummos aureos vsque ad centum dedit cuidam fratri probatissimæ fidei cum iumento, quod acceperat à Basilio Calabriæ Stratego, misitq. Panormum cum epistola scri-

φανῶς αὐτὸ βλέπειν, περιέμενε τὴν νύκτα, ἵνα ἐν σκότει ποιήσῃ τὸ ἔργον τοῦ σκότους. περιπατήσας δὲ πᾶσαν τὴν νύκτα ἐκείνην οὐδόλως ἴσχυσε τῇ μονῇ προσεγγίσαι, ἀλλὰ φάραγξι καὶ κρημνοῖς ἐντυχὼν ἀβάτοις, ἀρκούντως ἐταριχεύθη. ἡμέρας δὲ γενομένης ἔμπροσθεν αὐτοῦ τὸ μοναστήριον εἶδεν· καὶ τῷ θαύματι σφόδρα καταπλαγεὶς, εἰστήκει μετανοῶν, καὶ τὴν οἰκείαν ἐξομολογούμενος κακοβουλίαν.

Ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἐπιδραμόντων τῶν ἀθέων ἀγαρηνῶν τῷ θέματι τῆς Καλαβρείας, καὶ πάντα ληϊζομένων, ὁ μὲν ὅσιος πατὴρ τὸ φρούριον καταλαβὼν σὺν τοῖς ἀδελφοῖς διεσώζετο· τρεῖς δὲ ἐξ αὐτῶν ἰδιορρύθμως προσκαρτερήσαντες τῷ μοναστηρίῳ ὑπὸ τῶν Σαρρακηνῶν ἐκρατήθησαν, καὶ ἐν Σικελίᾳ ἀπήχθησαν. ἐκείνους γοῦν ὁ μακάριος μὴ παρεωραθῆναι τούτους, ἀλλ' ὡς οἰκεῖα μέλη ζητηθῆναι, καὶ εἰς τὸν ἴδιον τόπον ἀποκατασταθῆναι. ἐπισυνάξας γοῦν ἀπό τε σίτου καὶ οἴνου καὶ καρποῦ ἑτέρου μέχρι τῶν ἑκατὸν χρυσίνων, καὶ βορδόνιον, ὃ ἦν αὐτῷ δεδωκὼς Βασίλειος ὁ στρατηγὸς Καλαβρείας, καὶ δοὺς αὐτά τινι τῶν ἀδελφῶν λίαν δοκιμωτάτῳ, ἀπέστειλεν αὐτὸν ἐν Πανόρμῳ, γράψας ἐπιστολὴν πρὸς

τὸν

τὸν νοτάριον τοῦ ἐκεῖσε φυλάρχου χριστιανικώτατον καὶ φιλευσεβῆ τυγχάνοντα. ὅς τις νοτάριος, ὑποδέξας τῷ λεγομένῳ Ἀμηρᾷ τὰ παρὰ τοῦ ὁσίου σταλέντα, ἑρμηνεύσας δὲ αὐτῷ καὶ τὴν θαυμασίαν ἐκείνην ἐπιστολὴν, κατεπλάγη ἐπὶ τῇ σοφίᾳ τε καὶ συνέσει τοῦ μακαριωτάτου, ἐπιγνοὺς αὐτὸν φίλον τοῦ Θεοῦ ὄντα, καὶ ἀνάπλεων πάσης ἀγαθωσύνης. Ἐπειδὴ τοίνυν οἶδεν ἀρετὴ αἰδεῖσθαι καὶ παρὰ πολεμίοις, ἀγαγὼν τοὺς μοναχοὺς καὶ φιλοφρονησάμενος πρεπόντως, κατασχών τε δι' ὑπόμνησιν καὶ καύχημα τὸ βορδόνιον, ἀπέλυσεν αὐτοὺς σὺν τοῖς ταρίοις· προσθεὶς καὶ ἱκανὰ δέρματα ἐλάφων, καὶ μηνύσας τῷ πατρὶ τοιάδε· Σὸν τὸ πταῖσμα ἐστὶν ὑπὲρ τοῦ κολασθῆναι τοὺς σοὺς μοναχοὺς, ἐπειδὴ οὐκ ἐγνώρισάς μοι ἐν πρώτοις σαυτόν· εἰ γὰρ τοῦτο ἐγίνετο, ἀπέστελλον ἂν σοι τὸ σημεῖον τὸ ἐμὸν, ὅπερ εἰ ἐκρέμασας ἔξω ἐν τῇ πλατείᾳ, οὐκ εἶχες ἀνάγκην οὐδεμίαν τοῦ σαλευθῆναι ἀπὸ τῆς μονῆς σου, οὐδὲ ποσῶς ταραχθῆναι· Εἰ δὲ καὶ ἠξίους πρός με παραγενέσθαι, εἶχες ἂν ἐξουσίαν ἐν πάσῃ μου τῇ περιχώρῳ κατασκηνῶσαι, καὶ πολλῆς ἀπήλαυες τῆς παρ' ἡμῶν τιμῆς τε καὶ εὐλαβείας.

Ταῦ-

ſcripta ad notarium Dynaſtæ ibi morantis Chriſtianiſsimũ & maximè pium. Is verò legit epiſtolam Dynaſtæ quem vocant Amirã: & cũ interpretationẽ quoque addidiſſet admirabilis epiſtolæ, obſtupuit ille ſapientiã viri beatiſsimi & prudentiam eſt admiratus; agnouit enim illũ Dei amicũ,& omnis probitatis plenũ. Quoniã igitur virtus etiam apud ipſos hoſtes venerationi eſt; produxit monachos,& honorifice tractauit: iumentum tamen retinuit ad rei memoriam, de qua poſſet gloriari; dimiſitq. eos cum pecunia, in ſuper largitus multas ceruinas pelles, addenſque epiſtolã eiuſmodi ad Patrẽ. Quod monachi tui malè habiti fuerint, erratum eſt tuum, cum tu mihi ab initio non innotueris: quod ſi feciſſes, ego tibi meam teſſeram miſiſſem; quam ſi foris appẽdiſſes in platea, nulla tibi fuiſſet neceſſitas recedendi è tuo monaſterio, aut quamuis minimam pati turbationẽ. Quod ſi etiam non dedignareris ad me venire, poſſes liberè in prouincia mihi ſubiecta habitare, multoquè apud nos honore & veneratione fruereris.

His

His auditis B. Nilus Dei prouidentiã de se admiratus; problema Sampsonis commemorauit; Re vera nunc de comedente exiuit cibus, & ab inhumano humanitas. Addidit etiã ad Sarraceni promissa illud; Hæc omnia tibi dabo, si cadẽs adoraueris me. At verò prudentissimus, menteq. acerrima præditus Basilius Strategus, tanta fide & amore affectus erga Patrem, quãta Centurio prosequebatur Saluatorẽ; obtulit illi vsque ad quingẽtos nummos aureos, iurans dicensq. Hæc ego iniuste non possideo, sed meo sum adeptus gladio. Nam quando obtinuimus Cretam cum beatissimæ memoriæ Nicephoro, tunc tẽporis nondum ad imperium euecto, apud quendã presbyterum inuenimus ipsum verũ Præcursoris operimẽtũ, è pilis cameli confectum, & circa ceruicem cruentatum. Quod ille beatæ mem. sibi sumens, totũ aurũ mihi concessit. Inde igitur cum hæc mihi sint, accipe propter Dominum, & pro me ora. Ceterum terrenorum reuera contẽptor S. Pater noster Nilus ne respicere quidẽ illa dignum arbitratus, respondit,

idic. 14.

latth. 4.

Ταῦτα ἀκούσας ὁ θεσπέσιος Νεῖλος, καὶ θαυμάσας τὴν ἐπ' αὐτῷ τοῦ Θεοῦ οἰκονομίαν, τὸ τοῦ Σαμψὼν ἐφθέγξατο πρόβλημα· ὅτι ὄντως νῦν ἀπὸ ἐσθίοντος ἐξῆλθε βρῶσις, καὶ ἀπὸ μισανθρώπου φιλανθρωπία· προσθεὶς καὶ τοῦτο πρὸς τὰς τοῦ Ἀμηρᾶ ἐπαγγελίας· ὅτι ταῦτα πάντα σοι δώσω, ἐὰν πεσὼν προσκυνήσῃς μοι. Ὁ δὲ συνετώτατος καὶ ἐσκεμμένος τῷ νοῒ Βασίλειος ὁ στρατηγὸς, ὃς τοσαύτην πίστιν καὶ ἀγάπην ἔδειξε πρὸς τὸν πατέρα, ὅσην ὁ ἑκατόνταρχος πρὸς τὸν Σωτῆρα· προσήνεγκεν αὐτῷ μέχρι τῶν πεντακοσίων χρυσίνων, ὀμνύων καὶ λέγων, ὅτι οὐκ εἰσί μου ταῦτα ἐξ ἀδικίας, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ ἐμοῦ σπαθίου. ἡνίκα γὰρ ἐκρατήσαμεν τῆς Κρήτης μετὰ τοῦ μακαριωτάτου Νικηφόρου ἀκμὴν οὐκ ὄντος βασιλέως, εὑρήκαμεν παρά τινι πρεσβυτέρῳ ἐπ' ἀληθείας τὸ ἔνδυμα τοῦ Προδρόμου, ἐκ τριχῶν καμήλου τυγχάνον, καὶ περὶ τὸν τράχηλον ᾑμαγμένον· ὅπερ λαβὼν ὁ μακάριος ἐκεῖνος, ἅπαν τὸ χρυσίον ἐμοὶ παρεχώρησεν. ἐξ αὐτῶν οὖν τυγχάνοντα ταῦτα δέξαι διὰ τὸν Κύριον, καὶ εὖξαι μοι. ὁ δὲ ὄντως ὑπερόπτης τῶν ἐπιγείων πατὴρ ἡμῶν Νεῖλος μὴ καταδεχόμενος πρὸς αὐτὰ ἐπιβλέψαι, λέγει πρὸς αὐτὸν, ὡς ἐν προφά-

σὺ δῆθεν τοῦ φοβεῖσθαι τὸν θάνατον· θέλεις, ἵνα διὰ τὰ σκύβαλα ταῦτα ἐνεδρεύσας τις ἀποκτείνη με, καὶ ἀπολέσης τὸν φίλον σου; ὁ δὲ πάλιν εἶπεν· ἄφες με ἀμφιάσαι τὸ θυσιαστήριον ἐνδύμασι πολυτίμοις. λέγει αὐτῷ ὁ μέγας· ἀπελθὼν βάλε αὐτὰ ἐν τῇ καθολικῇ τοῦ Κάστρου, ὅπου φυλάττονται, ἐπεὶ ἐκεῖθεν οὐ κλέπτονται. Καὶ ἔασόν με φησὶν οἰκοδομῆσαι τὸ εὐκτήριον μέγιστον καὶ τερπνότατον· οὐ γὰρ ἀνέχομαι πήλινον θεωρεῖν αὐτό. καὶ ὁ πατὴρ, ὥρα σοι φησὶ μηδὲ ἐμὲ ἀνέχεσθαι θεωρεῖν, ὅτι ἐκ πηλοῦ τὴν ὑπόστασιν κέκτημαι. περὶ δὲ τοῦ εὐκτηρίου μηδὲν κοπιάσης, ὑπὸ γὰρ τῶν ἀθέων ἀγαρηνῶν ἀφανισθήσεται· καὶ πᾶσα δὲ ἡ Καλαβρία ταῖς χερσὶν αὐτῶν παραδοθήσεται. Τοῦτο δὴ γνοὺς ὁ ὅσιος πατὴρ ἡμῶν Νεῖλος τῷ προορατικῷ αὐτοῦ ὄμματι, καὶ βουληθεὶς τόπον δοῦναι τῇ ὀργῇ τῇ θεϊκῇ, οὐκ εὐδόκησεν ἀπελθεῖν πρὸς τὰ ἑῷα μέρη, τὴν ὑπόληψιν ὑφορώμενος τὴν περὶ αὐτοῦ τῶν ἐκεῖσε· καὶ μέχρι γὰρ αὐτῶν τῶν φιλοχρίστων ἡμῶν βασιλέων ἡ ἐνάρετος αὐτοῦ φήμη διῆλθε· καὶ τὴν τιμὴν τὴν παρ' αὐτῶν ἀποφεύγων· ἐξελέξατο δὲ τὴν μετὰ τῶν λατίνων ἀναστροφὴν, ὡς ἄγνωστος ὢν παρ' αὐτοῖς, καὶ μηδαμῶς παρ' αὐτῶν τιμώμενος.

dit, quaſi mortẽ timens, in hũc modũ. Vis vt ob hæc ſtercora inſidietur mihi quiſpiã, & interficiat, & amicum tu perdas? Et ille; ſine me Sanctuariũ ornare precioſis velamentis. Et magnus Pater ad eũ; Vade, & da Cathedrali eccleſiæ oppidi, vbi aſſeruabuntur; nec erit, qui inde illa furetur. & ille, Permitte, inquit, vt oratorium conſtruã maximũ & pulcherrimũ: neque enim æquo animo fero videns illud è luto factũ. Et Pater; Iã, inquit, nec me videre poteris, quoniam de luto compactus ſum. De oratorio vero laborem noli ſuſcipere; futurum quippe eſt, vt illud impij Agareni demoliantur: quin & vniuerſa Calabria manibus illorum tradetur. Hoc videns B. Pater noſter Nilus præſago ſuo oculo, volenſque iræ Dei cedere, noluit abire in Orientis partes, veritus opinionem, quam apud Orientales habebat (Nam & ad ipſos etiã Dei amantes noſtros Imperatores de virtute eius fama peruenerat) fugienq. honorem, in quo apud illos fuiſſet: ſed maluit degere inter Latinos, quippe vt illis ignotus, & nequaquam apud eos in honore

nore habitus. Verum quo maiore ipſe ſtudio deuitabat honores, eo celebrior & ornatior cœleſti fauore fiebat; & ab omnibus tanquam vnus è numero Apoſtolorum ſuſcipiebatur, & reuerentia illi pariter exhibebatur. Nam cum veniſſet Capuã, vt retroacta omittam, quia permulta ſunt; acceptuſq. eſſet honorificè à Pãdulfo tunc temporis Principe, & nobilibus viris; ita vt de eo in Epiſcopũ ſibi eligendo cepiſſent conſilium; quod etiam ſucceſſiſſet, niſi Princeps morte præuentus eſſet: tunc vocato illi ad ſe ſe S. Benedicti Præpoſito mõtis Caſſini (Sanctiſsim' hic erat Haligernus) iniunxerunt, vt B. viro concederet monaſteriũ, quodcunque ipſe vellet, è monaſteriolis S. Patris noſtri Benedicti. Cum verò profectus eſſet ſanctus Pater ad viſendum inclytum illud monaſterium, proceſsit illi obuiam vſque ad radices montis tota monachorũ caterua, ſacerdotibus & Diaconis eorũ ſacro habitu indutis, vt fit diebus feſtis, cereos & thuribula manu ferentibus: & huiuſmodi põpa beatum virũ ad monaſteriũ deduxerunt; nihil aliud ſe putantes audire & videre,

μένος. ὅσον δὲ αὐτὸς τὴν τῶν ἀνθρώπων δόξαν ἀποδιδράσκειν ἐσπούδαζεν, τοσοῦτον ἡ οὐράνιος εὔκλεια αὐτὸν περιέστελλεν· καὶ πάντες ὡς ἕνα τῶν ἀποστόλων αὐτὸν ὑπεδέχοντο, καὶ τὸ σέβας ὁμοίως ἀπένεμον. ἐλθὼν γὰρ ἐν Καπούῃ, ἵνα τὰ ὄπισθεν ἐάσω διὰ τὸ πλῆθος, καὶ τιμῆς μεγίστης τυχὼν παρά τε τοῦ πρίγκιπος Πανδόλφου καὶ τῶν ἀρχόντων, ὥστε βουλεύσασθαι αὐτοὺς ἐπίσκοπον αὐτὸν ἐν αὐτοῖς καταστῆσαι· καὶ περιεχώρησεν ἄν, εἰ μὴ ὁ θάνατος τὸν πρίγκιπα προέκοψεν. τότε δὲ καλέσαντες τὸν τοῦ ἁγίου Βενεδίκτου ἡγούμενον τοῦ ὄρους Κασσίνου· Ἀλιγέρνος οὗτος ἦν ὁ ὁσιώτατος· παρήγγειλαν αὐτῷ τοῦ δοῦναι τῷ μακαρείτῃ μοναστήριον, οἷον ἂν θέλῃ ἐκ τῶν τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Βενεδίκτου μετοχίων. Πορευθεὶς δὲ ὁ ὅσιος πατὴρ πρὸς τὸ θεάσασθαι τὸ λεχθὲν περίδοξον μοναστήριον, ὑπήντησεν αὐτῷ ἅπαν τὸ πλῆθος τῶν μοναχῶν ἕως τῶν θεμελίων τοῦ ὄρους, οἵ τε ἱερεῖς αὐτῶν καὶ διάκονοι, τὰς ἱερὰς στολὰς ὡς ἐν ἑορτῇ περιβεβλημένοι, κηρούς τε καὶ θυμιατήρια μετὰ χεῖρας φέροντες, οὕτω τὸν μακάριον εἰς τὸ μοναστήριον ἀνήγαγον· οὐδὲν ἄλλο δοκοῦντες ἀκούειν καὶ βλέ-

βλέπειν, ἢ ὅτι ὁ μέγας Ἀντώνιος ἀπὸ Ἀλεξανδρείας πρὸς αὐτοὺς παρεγένετο, ἢ ἐκ νεκρῶν ἠγέρθη ὁ μέγας Βενέδικτος, ὁ θεῖος νομοθέτης αὐτῶν καὶ διδάσκαλος. καί γε ὀρθῶς ἐλογίζοντο, καὶ τοῦ σκοποῦ οὐ διήμαρτον. ἅπαντες γὰρ αὐτῶν οἵ τε σωματικοῖς, οἵ τε ψυχικοῖς συνεχόμενοι πάθεσιν ἐθεραπεύθησαν, καὶ πάντες τὰ πρόσφορα παρ' αὐτοῦ ἐκομίζοντο· οἱ ἐν λόγῳ τὴν διδασκαλίαν, οἱ ἐν ἔργῳ τὴν ποδηγίαν, οἱ ἐν ἁμαρτίαις τὴν διόρθωσιν, οἱ ἐν ἀρεταῖς τὴν παράκλησιν, οἱ ἐν ὑγείᾳ τὴν ἐγκράτειαν, οἱ ἐν ἀρρωστίᾳ τὴν ἴασιν. καὶ συντόμως εἰπεῖν, ὥσπερ ποτὲ τοῖς Ἰσραηλίταις τὸ μέννα ἑκάστῳ πρὸς τὴν κρᾶσιν καὶ τὴν ὄρεξιν μετεβάλλετο, διὸ καὶ οὐκ ἦν ἐν ταῖς φυλαῖς αὐτῶν ὁ ἀσθενῶν, οὕτω κἀν τούτοις ὁ θαυμαστὸς διεγίγνετο. ἀποθεραπεύσας τοίνυν αὐτοὺς τῇ θεοπέμπτῳ αὐτοῦ παρουσίᾳ, καὶ πληρώσας εὐφροσύνης πνευματικῆς, πάνυ δὲ καὶ αὐτὸς ἀγασθεὶς ἐπὶ τῇ εὐταξίᾳ καὶ πεπαιδευμένῃ καταστάσει αὐτῶν, καὶ θαυμάσας τὰ αὐτῶν ὑπὲρ τὰ ἡμῶν, προεπέμπετο πάλιν ὑπό τε τοῦ ἀββᾶ καὶ τῶν ἐν ἐξοχῇ ἀδελφῶν εἰς τὸ μοναστήριον, ὅπου ἔδει σὺν τοῖς τέκνοις αὐτοῦ καθεσθῆναι· ὁ ἀρ-

dere,quã aduenientẽ Alexandria magnũ Antoniũ, vel excitatum à mortuis magnũ patrẽ Benedictum,ſacrũ legiſlatorem & magiſtrũ eorũ.Et ſanè rectè iudicabãt, nec fefellit eos opinio.Nã quotquot inter ipſos aut corporis, aut animi morbo laborabant, omnes curati ſunt;& congruẽtia omnes accipiebant ab eo,ſtudioſi doctrinã,actuoſi ducatũ, peccatores emendationem, virtute præditi adhortationẽ, incolumes continentiam, ægrotãtes medelam; atque vt vno verbo dicã;ſicut olim manna Iſraelitis ad corporis cuiuſque habitudinem & appetitum tranſmutabatur; qua propter in eorum tribubus non erat infirmus: ita his etiam vir admirabilis ſe accommodabat. Itaque illis à Deo miſſa ſua præpræſentia perfectè ſanatis,ſpiritaliq. lætitia repletis; cum & ipſe viciſſim admiratus eſſet egregiam illorum diſciplinã, & bene ordinatã viuendi normam, collaudaſſetq. inſtituta eorum pluſquam noſtra;deducebatur rurſus ab Abbate præcipuiſquè fratribus ad monaſterium, in quo cum ſuis filijs ipſe commoraturus erat; ſancti Michaelis id erat, nomine

Val-

Vallelucium. Tum præpositus
& fratres rogarunt, vt vna cũ
suis fratribus vniuersis ascen-
deret in maximũ monasteriũ,
& græco sermone officiũ ca-
neret in ecclesia eorũ; vt fiat,
inquit, Deus omnia in omni-
bus. De quo etiam Propheta
vaticinatus erat; Leo & bos
simul pascentur, & catuli eo-
rum simul erunt. At venera-
bilis Nilus primo quidem ab-
nuere præ humilitate dicens:
c. 136. 4. Quomodo cantabimus canti-
cum Domini in terra aliena,
qui nunc humiles sumus in
vniuersa terra propter pecca-
ta nostra? Vt simul tamẽ con-
solatio susciperetur per eam
quæ communis est, fidem, &
magnum Christi nomen glo-
rificaretur, tandem assensus
est; & compositis hymnis de
fructu labiorum suorum in san-
ctum Patrem nostrum Bene-
dictũ, quibus cuncta vitæ eius
admiranda opera compræhẽ-
debantur, & conuocatis vni-
uersis fratribus; erant autem
supra sexaginta: in monaste-
rium Cassini ascendit, & per-
noctauit egregiè modulando:
habebat enim apud se fratres
acris ingenij, aptè legentes &
canentes, quos ad vtrumque
ipse

ὁ ἀρχιστράτηγος δὲ τοῦτο ἦν τὸ καλούμενον Βαλλελούκιον. παρεκάλεσαν δὲ αὐτὸν ὅ, τε ἡγούμενος καὶ οἱ ἀδελφοὶ τοῦ σὺν πάσῃ τῇ ὑπ' αὐτὸν ἀδελφότητι ἐλθεῖν ἐν τῷ μεγίστῳ μοναστηρίῳ, καὶ τῇ ἑλλάδι φωνῇ ἐν τῇ αὐτῶν ἐκκλησίᾳ τὸν κανόνα πληρῶσαι, ἵνα γένηται φησὶν ὁ Θεὸς τὰ πάντα ἐν πᾶσιν· ὅπερ καὶ ὁ προφήτης προαναφωνῶν ἔλεγεν· ὅτι λέων καὶ βοῦς ἅμα βοσκηθήσονται, καὶ ἅμα τὰ παιδία αὐτῶν ἔσονται. ὁ δὲ θεσπέσιος Νεῖλος τὰ μὲν πρῶτα οὐκ ἐπένευσεν ἀπὸ ταπεινοφροσύνης λέγων· πῶς ᾄσομεν τὴν ᾠδὴν Κυρίου ἐπὶ γῆς ἀλλοτρίας οἱ σήμερον ταπεινοὶ ἐν πάσῃ τῇ γῇ διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν ὑπάρχοντες; ὅμως διὰ τὸ συμπαρακληθῆναι ἐν τῇ ἀλλήλων πίστει, καὶ τὸ μέγα ὄνομα τοῦ Χριστοῦ δοξασθῆναι, κατεδέξατο αὐτὸ τοῦτο ποιῆσαι. Καὶ τυπώσας ἀπὸ καρπῶν χειλέων αὐτοῦ ὑμνῳδίαν πρὸς τὸν ὅσιον πατέρα ἡμῶν Βενέδικτον, περιέχουσαν πάντα τὰ ἐν τῷ βίῳ αὐτοῦ τεράστια γεγραμμένα· παραλαβὼν τοὺς πάντας τοὺς ἀδελφούς, ὑπὲρ τοὺς ἑξήκοντα ὄντας, ἀνῆλθεν ἐν τῷ μοναστηρίῳ Κασίνου, καὶ τὴν ἀγρυπνίαν ἐτέλεσε παναρμονίως. εἶχε γὰρ ἀδελφοὺς μεθ' ἑαυτοῦ συνετούς, καὶ ἱκανοὺς ἔν τε ἀναγνώσει καὶ ψαλμῳδίᾳ, οὓς αὐτὸς

τὸς καὶ ἀμφότερα ἐξεπαίδευσεν. μετὰ δὲ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ κανόνος συνῆλθον πρὸς αὐτὸν ἅπαντες οἱ μοναχοὶ μετὰ παραθέσεως τοῦ ἀββᾶ αὐτῶν· καὶ γὰρ μέχρι τούτου τὴν διαταξίαν φυλάττουσι· καὶ θαυμάζοντες ἐπὶ τῇ αἴγλῃ τοῦ πνεύματος τῇ ἐκπεμπομένῃ ἀπὸ τῆς ἰδέας αὐτοῦ, ἐγλίχοντο καὶ ἀπὸ τῶν ῥημάτων τοῦ στόματος αὐτοῦ ἐνωτίζεσθαι. διὸ καὶ προβλήματα συνεχῆ προσῆγον αὐτῷ λέγοντες· Εἰπὲ ἡμῖν ἅγιε πάτερ, τί ἐστι τὸ ἔργον τοῦ μοναχοῦ, καὶ πῶς εὑρήσομεν ἔλεος; ὁ δὲ μακάριος ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ τῇ ῥωμαϊκῇ γλώσσῃ ἔφη· Μοναχός ἐστιν ἄγγελος· τὸ δὲ ἔργον αὐτοῦ ἐστιν ἔλεος, εἰρήνη, θυσία αἰνέσεως. ὥσπερ γὰρ οἱ ἅγιοι ἄγγελοι τῷ μὲν Θεῷ ἀδιαλείπτως θυσίαν αἰνέσεως προσφέρουσιν, ἐν ἀλλήλοις δὲ εἰρήνην ἀγαπητικῶς κέκτηνται, ἐλεοῦσι δὲ καὶ ἀντιλαμβάνονται τῶν ἀνθρώπων ὡς μικροτέρων ἀδελφῶν, οὕτω δεῖ καὶ τὸν ἀληθῆ μοναχὸν ἔλεος μὲν ἐπιδείκνυσθαι πρὸς τοὺς ἐλαχιστοτέρους καὶ ξένους τῶν ἀδελφῶν, ἀγαπᾷν δὲ ἐν εἰρήνῃ τοὺς ἰσοτίμους, τοῖς δὲ προκόπτουσι μὴ φθονεῖν· πίστιν δὲ ἄδολον καὶ ἐλπίδα ἔχειν πρός τε τὸν θεὸν, καὶ τὸν ἐν πνεύματι πατέρα. ὁ κεκτημένος τὰ τρία ταῦτα ἀγγελικὸν βίον ἐπὶ γῆς διάγει· ὁ δὲ τἀναντία, τουτέστιν

ipse satis instruxerat. Peracto officio conuenerunt ad ipsum omnes monachi Abbate suo permittente: nã ad hoc vsque disciplinam seruant: & admirantes fulgorem spiritus de vultu eius emicantem, cupiebant verba quoque audire de ore eius. Exinde illi quæsita huiusmodi continuata serie proponebãt. Dicito nobis Pater sancte, quod est opus monachi; & quomodo misericordiam consequemur? Aperiẽs autem beatus Pater os suum, latine dixit. Monachus est Angelus; opus autem eius est misericordia, pax, sacrificium laudis. Nam quemadmodum sancti Angeli Deo quidẽ perpetuum offerunt sacrificium laudis, inter se vero mutua charitatis pace coniuncti sunt, & miserantur homines, opemque illis ferunt quasi minoribus fratribus; ita & verus monachus debet in minores & aduenas fratres esse misericors, amare æquales in pace, proficientibus non inuidere, fidemq. minime fictam & spẽ habere in Deum & in spiritalem Patrem. Hæc tria qui possidet, vitam agit in terris angelicam: contraria qui habet, hoc

hoc est incredulitatē, odium, & inhumanitatem, omnium malorum fit habitaculum, & planè in dæmonem trāsit. Nā vbi quis monachi habitum induerit, non amplius in eo est vt sit homo; sed duorum alterum, aut angelus, aut dæmon videbitur. De vobis autem
Heb. 6.9. fratres confido meliora, & viciniora saluti.

Hæc & alia, quæ scriptis mandare nimium esset, cum vir sanctus disseruisset, compuncti sunt corde. Respondēs autem quidam ex ijs: Cur in-
Psal. 17. quit, dictum à Dauide est: Cū sancto sanctus eris, & cū electo electus eris, & cum peruerso peruerteris? Et magnus Pater: Hoc dixit Propheta cum Deo loquens, non cum homine: nam quod sequitur, Deo conuenit, non homini: Quoniam tu populū humilem saluum facies, & oculos superborū humiliabis. audiuerat enim
Leuit. 26. Dauid dicentem Deum: Viuo ego Dominus; si rectè mecum ambulaueris, & ego rectè am-
Ex 18. Hie. bulabo tecū. & rursus scriptū est ad obliquos: perinde enim est ac dicere peruersos: obliquas vias mittet Dominus, &
Matt. 5.44 Rom. 12.17 non homo. Ceterum hominibus præceptum est, vt inimicos dili-

πέσιν ἀπιστίαν, καὶ μῖσος, καὶ ἀσπλαγχνίαν, παντὸς κακοῦ καταγώγιον γίνεται, καὶ δαίμων προφανῶς ἀναδείκνυται. ἀφ' οὗ γάρ τις μονάσῃ, οὐκέτι διαμένει τοῦ εἶναι ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐκ τῶν δύο ἕν, ἢ ἄγγελος, ἢ δαίμων φανήσεται. πέπεισμαι δὲ περὶ ὑμῶν ἀδελφοὶ τὰ κρείττονα καὶ ἐχόμενα σωτηρίας.

Ταῦτα καὶ ἕτερα ὑπὲρ συγγραφὴν διαγορεύσαντος τοῦ ἁγίου, κατενύγησαν ταῖς καρδίαις αὐτῶν· καὶ ἀποκριθείς τις ἐξ αὐτῶν εἶπε· διατί λέγει ὁ Δαβίδ· μετὰ ὁσίου ὅσιος ἔσῃ, καὶ μετὰ ἐκλεκτοῦ ἐκλεκτὸς, καὶ μετὰ στρεβλοῦ διαστρέψεις; λέγει αὐτῷ ὁ μέγας· τοῦτο πρὸς τὸν Θεὸν ἐλάλησεν ὁ προφήτης, οὐ πρὸς ἄνθρωπον, καὶ γὰρ Θεῷ πρέπει τὸ ἀκόλουθον, οὐκ ἀνθρώπῳ, τό· ὅτι σὺ λαὸν ταπεινὸν σώσεις, καὶ ὀφθαλμοὺς ὑπερηφάνων ταπεινώσεις. ἤκουσε γὰρ ὁ Δαβὶδ τοῦ Θεοῦ λέγοντος· ὅτι, ζῶ ἐγὼ Κύριος, ἐὰν ὀρθῶς πορεύσῃ μετ' ἐμοῦ, ὀρθῶς πορεύσομαι κἀγὼ μετὰ σοῦ. καὶ πάλιν γέγραπται πρὸς τοὺς σκολιοὺς, ταυτὸν δέ ἐστι καὶ ὁ στρεβλός· Σκολιὰς ὁδοὺς ἀποστελεῖ Κύριος, καὶ οὐκ ἄνθρωπος. ἀνθρώποις δὲ νενομοθέτηται τὸ ἀγαπᾶν τοὺς

τοὺς ἐχθρούς, Τὸ καλῶς ποιεῖν τοῖς μισοῦσι, καὶ κακὸν ἀντὶ κακοῦ τινὶ μὴ ἀποδοῦναι. Πάλιν ἠρώτησεν ἕτερος· τί ἐστιν ὃ λέγει Ἀββακοὺκ ὁ προφήτης· ἀναπαύσομαι ἐν ἡμέρᾳ θλίψεώς μου, τοῦ ἀναβῆναί με εἰς λαὸν παροικίας μου; ὁ δὲ ὅσιος ἀπεκρίθη· Τοῦ ἀποστόλου λέγοντος, ὅτι ταῦτα πάντα τυπικῶς συνέβαινεν ἐκείνοις, ἐγράφη δὲ πρὸς τὴν ἡμῶν νουθεσίαν· ἐγὼ πᾶσαν τὴν γραφὴν εἰς ἐμαυτὸν ἑρμηνεύω. τὸν γὰρ Ἀδὰμ ἀκούων, καὶ τὸν Κάϊν, καὶ τὸν Λάμεχ, καὶ πάντας τοὺς τὸν Θεὸν ἐπταικότας, ἐνθυμοῦμαι, ὅτι κἀγώ εἰμι ὁ τοιοῦτος, καὶ οὐχὶ ἄλλος. Τοῦτο τοίνυν τὸ ῥητὸν τοῦ προφήτου ἀνθρώπῳ πρέπει συνετῷ, καθημένῳ κάτω εἰς τὴν ὕλην τοῦ κόσμου, λογιζομένῳ τε καθ' ἑαυτὸν καὶ λέγοντι· ἕως πότε προσεύχομαι, καὶ ἃ λέγω οὐ νοῶ; τότε ἐπάγει λέγων· ἐφυλαξάμην, τουτέστιν ἐσκόπησα καὶ ἐσκεψάμην τὴν προσευχὴν τῶν χειλέων μου· εὔχομαι δέ, ὅτι εἰ ἀνταπέδωκα τοῖς ἀνταποδιδοῦσί μοι κακά, πείσομαι τόδε καὶ τόδε. καί, κρῖνόν με Κύριε κατὰ τὴν δικαιοσύνην μου, καὶ κατὰ τὴν ἀκακίαν μου ὁ Θεός. καὶ ὅτι ἐμφανῶς ὁ Θεὸς ἥξει, καὶ οὐ παρασιωπήσεται· πῦρ ἐνώπιον αὐ-

diligant: benefaciant ijs, qui oderũt eos; & malum pro malo nõ reddant. Deinde interrogauit alius; quid sibi velint illa Habacuc prophetæ verba: Requiescam in die tribulationis meæ, vt ascendam ad populum peregrinationis meæ. *Orat. Hab. 16.* Respondit vir sanctus. Cum Apostolus dicat; Hæc autem omnia in figura contingebant illis; scripta sunt autẽ ad correptionẽ nostrã: ego totam Scripturam in me ipsum interpretor. *1. Cor. x. 11.* Audiens quippe Adam, & Cain, & Lamech, & omnes qui peccando Deum offenderunt, existimo illum me esse, & non alium. Hoc igitur Prophetæ dictũ viro cordato congruit, sedenti in his inferioribus, in seculi fæce, secumq. cogitanti, ac dicenti: Quousque Deum oro; nec intelligo, quæ loquor? tumq. infert: Obseruaui, & conturbatum est cor meum; hoc est, considerauí, & meditatus sum orationem labiorum meorum. oro autem hoc pacto: Si reddidi retribuentibus mihi mala, hæc & hæc patiar: *Ps. 7. 5. 9.* &, Iudica me Domine secundum iustitiam meam, & secundum innocentiam meã Deus. *Ps. 49. 3.* &, Deus manifestè veniet & non silebit; ignis *Ps. 96. 3.*

in conspectu eius exardescet, & inflammabit in circuitu inimicos eius. Hæc & similia dum proferri per os meum considero,& à me fieri cõtraria video,timuit cor meum, & cõtremuerunt ossa mea, & robur genuum meorũ subter cõturbatum est, ita vt stare non queam. In hac igitur afflictionis meæ die video, non alia ratione me posse quiescere, tremoreq. ac timore liberari, nisi ascendendo illuc, vbi est populus peregrinationis meę, vbi sunt omnes aduenæ & peregrini, quorum cõuersatio in cælis est; qui proprij nihil habent,& omnia possident. nam ficus mea, & olea mea, & vinea,& iumenta mea nihil mihi proderunt in die afflictionis, neque post mortem mihi fructum afferent. Porró si faciam quod cogitaui,tunc in Domino gaudebo, & exultabo in Deo salutari meo. Hac morali & tropologica explanatione data, sanctum virum interrogauit alius. Si me mittat venerande Pater, Abbas ad ministerium, ex quo non mediocri læsione afficior, iubente Regula parendum esse nihil dijudicando;nescio,vtrũ mihi

αὐτοῦ καυθήσεται, καὶ φλογιεῖ κύκλῳ τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ. ταῦτα καὶ τὰ ὅμοια τούτοις ἐννοήσας ἐξερχόμενά μου τῶν χειλέων, κατανοήσας δὲ ἐμαυτὸν τὰ ἐναντία πράττοντα τούτων, ἐφοβήθη μου ἡ καρδία, καὶ ἐτρόμαξαν τὰ ὀστᾶ μου, ἡ δὲ ἰσχὺς τῶν γονάτων μου ὑποκάτω μου ἐταράχθη, ὥστε στῆναι μὴ δύνασθαι. ἐν ταύτῃ τοίνυν τῇ τῆς θλίψεώς μου ἡμέρᾳ οὐκ ἄλλως ἔγνων ἀναπαῆναι καὶ ἀπαλλαγῆναι τοῦ τρόμου τε καὶ τοῦ φόβου, εἰ μὴ ἐν τῷ ἀναβῆναί με ἔνθα ὁ λαὸς τῆς ξενιτείας μου· ὅπου εἰσὶ πάντες ξένοι καὶ παρεπίδημοι, καὶ τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ἔχοντες· οἱ μηδὲν ἔχοντες ἴδιον, καὶ πάντα κατέχοντες· διότι ἡ συκῆ μου, καὶ ἡ ἐλαία μου, καὶ ἡ ἄμπελος, καὶ τὰ κτήνη μου οὐδέν με ὠφελήσουσιν ἐν ἡμέρᾳ θλίψεως, οὐδὲ μετὰ θάνατόν μοι καρποφορήσουσιν. εἰ δὲ ποιήσω ὃ ἐβουλευσάμην, ἀγαλλιάσομαι τότε ἐν τῷ Κυρίῳ, χαρήσομαι ἐπὶ τῷ Θεῷ τῷ σωτῆρί μου. Τούτου δὲ οὕτως ἑρμηνευθέντος κατὰ τὴν τοῦ ἠθικοῦ τροπολογίαν, λέγει πρὸς τὸν ὅσιον ἄλλος· Ἰδοὺ τίμιε πάτερ, ἀποστέλλομαι παρὰ τοῦ ἀββᾶ εἰς διακονίαν, ἐξ ἧς οὐ μικρὰν βλάβην ὑπομένω· ὁ δὲ κανὼν παραγγέλλει ὑπακοὴν ἀδιάκριτον ἔχειν. τί οὖν προτιμῆσαι τῶν ἀμφο-

ἀμφοτέρων οὐκ οἶδα. ὁ δὲ πατὴρ ἔφη· πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν καὶ ὑπείκετε, αὐτοὶ γὰρ ἀγρυπνοῦσιν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν, ὡς λόγον ἀποδώσοντες· φησὶν ὁ ἀπόστολος. τοίνυν ὑμεῖς πάντα τὰ τῆς καρδίας ὑμῶν τῷ ἀββᾷ ἐξομολογησάμενοι, τῷ κρίματι αὐτοῦ τὸ πᾶν καταλείψομεν. Πάλιν οὖν ἕτερος εἶπεν· ἐὰν ἅπαξ τοῦ ἔτους συγκαταβαλῶ τῷ σώματί μου καὶ κρεωφαγήσω, μή τί ποτε ἐστίν; ὁ δ' ὅσιος ἀπεκρίθη· καὶ εἰ πάντα τὸν χρόνον ὑγιαίνων, ἐν μιᾷ ὥρᾳ κρημνισθεὶς κατεάξῃς τὸ σκέλος, τί κακόν ἐστιν; Ταῦτα καὶ πλείονα τούτων ἀπὸ γραφῶν προβαλόντες, ἠρώτησαν καὶ περὶ τῆς τοῦ σαββάτου νηστείας. ὁ δὲ σύντομον ἀπόκρισιν δεδωκὼς αὐτοῖς, ἀπηλλάγη εἰπών· Ὁ ἐσθίων τὸν μὴ ἐσθίοντα μὴ ἐξουθενείτω, καὶ ὁ μὴ ἐσθίων τὸν ἐσθίοντα μὴ κρινέτω, ὁ Θεὸς γὰρ ἀμφοτέρους προσελάβετο· σὺ δὲ διατί κρίνεις τὸν ἀδελφόν σου; εἴτε οὖν ἐσθίομεν ἡμεῖς, εἴτε ὑμεῖς νηστεύετε, πάντα εἰς δόξαν Θεοῦ ποιοῦμεν. Εἰ δέ τι ἐπιλαμβάνεσθε ἡμῶν, διότι τὸ σάββατον οὐ νηστεύομεν, βλέπετε μή πως εὑρεθῆτε τοῖς ἁγίοις πατράσιν ἐναντιούμενοι, τοῖς στύλοις τῆς ἐκκλησίας, Ἀθανασίῳ, Βασιλείῳ,

mihi præferendum ſit. Reſpōdit Pater: Obedite, inquit Apoſtolus, Præpoſitis veſtris,& ſubiacete eis; ipſi enim peruigilant, quaſi rationē pro animabus veſtris reddituri. Vos igitur vbi veſtro Abbati aperueritis omnia cordis veſtri arcana, iudicio eius totum permittatis. Poſt hæc alius dixit: Si ſemel per totum anni curriculum indulſero corpori meo,& carnē comedero, quid tandem hoc erit? & ſanctus Pater: Et ſi per totum tempus bona vtens valetudine, vna hora præceps cadas, & crus frangas, quid mali erit? Hæc & plura de Scripturis cū quæſiuiſſent, interrogarunt etiam de ieiunio ſabbati. Ille vero breui reſponſione contentus, hoc modo ſe expediuit. Qui manducat, nō manducantem non ſpernat; & qui non manducat, manducantem non iudicet; Deus enim vtroſque aſſumpſit. Tu autem quare iudicas fratrem tuum? Siue igitur comedimus nos, ſiue ieiunatis vos, omnia in Dei gloriam agimus. Quod ſi adhuc reprehenditis, quod ſabbato non ieiunamus, cauete ne ſanctis Patribus aduerſari videamini, Eccleſiæ columnis, A- Heb. 13. 1

thanasio, Basilio, Gregorio, & Ioanni Chrysostomo, alijsq. innumeris, & sacris Concilijs; à quibus quod non obseruatum, nec etiam lege cautum est: Quin etiã Ambrosio Doctori vestro; de quo legitur in eius vita, tota hebdomada ieiunare solitum excepisse sabbatum, ac diem Dominicum. Ego verò nec ipsum S. Siluestrum arbitror ieiunium hoc sanxisse præter cõsuetudinem sanctorum Patrum; nec enim potestis de hoc proferre rationem, aut canonem, nisi tantum eius vitæ scriptorem; cui facile nemo crediderit, quia nihil affert, vnde demonstret. At nos omissa verbositate; ieiunare enim malum non est; dicamus illud Apostolicum: Quod esca nos Deo non commendat; & quæ sequuntur: Vtinam verò miseri quoque Iudæi crucifixum Dominum adorarent, & vel ipsis diebus Dominicis ieiunarent; nihil mihi curæ de hoc esset. Dixerunt illi: Et die Dominico ieiunare non est peccatum? Respondit; & si peccatum est, quomodo sanctus Benedictus diebus quoque Dominicis & festis ieiunans, ignorabat etiam, quo die Pascha esset? Vnde pro

λείῳ, καὶ Γρηγορίῳ, καὶ Ἰωάννῃ τῷ Χρυσοστόμῳ, καὶ ἄλλοις μυρίοις, καὶ ταῖς ἁγίαις συνόδοις, οἵτινες ὃ οὐκ ἐποίησαν, οὐδὲ ἐνομοθέτησαν· οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ Ἀμβροσίῳ τῷ ὑμετέρῳ διδασκάλῳ, περὶ οὗ γέγραπται ἐν τῷ αὐτοῦ βίῳ, ὅτι πᾶσαν τὴν ἑβδομάδα ἐνήστευεν ἐκτὸς σαββάτου καὶ κυριακῆς. ἐγὼ δὲ οὐδ' αὐτὸν τὸν ἅγιον Σίλβεστρον οἶμαι ἐναντιούμενον τοῖς ἁγίοις πατράσι ταύτην τὴν νηστείαν νομοθετῆσαι· οὐδὲ γὰρ δύνασθε ἀποδεῖξαι λόγον ἢ κανόνα περὶ τούτου, εἰ μὴ μόνον τὸν συγγραψάμενον τὸν ἐκείνου βίον, ᾧ οὐδεὶς εὐχερῶς πιστεύει διὰ τὸ ἀναπόδεικτον. ὅμως ἡμεῖς ἐάσαντες τὰς λογολεσχίας· οὐδὲν γὰρ κακὸν ἡ νηστεία· εἴπωμεν τὸ τοῦ ἀποστόλου· ὅτι βρῶμα ἡμᾶς οὐ παρίστησι τῷ Θεῷ, καὶ τὰ ἑξῆς. εἴθε δὴ καὶ οἱ ταπεινοὶ Ἰουδαῖοι προσεκύνουν τὸν ἐσταυρωμένον δεσπότην· καὶ εἰ ἐνήστευον καὶ αὐτὰς τὰς Κυριακάς, οὐδέν μοι ἔμελεν περὶ τούτου. λέγουσιν αὐτῷ ἐκεῖνοι· Καὶ οὐκ ἔστιν ἁμαρτία τὸ τὴν ἁγίαν Κυριακὴν νηστεῦσαι; ἀπεκρίθη· καὶ εἰ ἁμαρτία ἐστί, πῶς ὁ ἅγιος Βενέδικτος τὰς κυριακὰς καὶ τὰς ἑορτὰς νηστεύων οὐδ' αὐτὸ τὸ πάσχα ἠπίστατο πό-

το

...ταῦτα φη-
...ν ὁ ἅγιος
...ρικῶν π-
...ν τῇ δό-
...ι συμφερό-
...τερος· ἡ γὰρ
...τοῦ σαββά-
...του νηστεία
παρὰ Ρω-
μαίοις πολ-
λῷ ἦν ἀ-
...μοτέρα.
περὶ τούτου
...ὕτει ἃ πι-
...ὶ σαββά-
...ου γράφο-
...μεν ἀποκρι-
νόμενοι Νεί-
λῳ τῷ Θεσ-
σαλονίκης.

...oquitur ex
...ntẽtia quo-
...ndã Græ-
...rũ. nã sab-
...ati ieiuniũ
...a Rom. Ec-
clesia longè
...ntiquissimũ
...rat. lege,
quæ infra
...ribimus de
...abbato ad-
uersus Nilum
...hessalon.

Cor. 8.

τε ὀξίν; ὅθεν γνωςέον, ὅτι πᾶν πρᾶγμα διὰ Θεὸν γινόμενον, καλὸν καὶ οὐδὲν ἀπόβλητον, οὐδ᾽ αὐτὸ τὸ φονεῦσαι, ὡς ὁ Φινεὲς καὶ ὁ Σαμουὴλ ἔδειξαν. καὶ ἡμεῖς τοίνυν καλῶς ποιοῦμεν τὸ σάββατον μὴ νηςεύοντες, ἐναντιούμενοι τοῖς βδελυκτοῖς Μανιχαίοις, πενθοῦσιν ἐν τούτῳ, καὶ διαβάλλουσι τὴν παλαιὰν διαθήκην, ὡς παρὰ τοῦ Θεοῦ μὴ δοθεῖσαν· οὐ σχολάζομεν δὲ πάλιν ἀπὸ τῶν ἔργων, ἵνα μὴ ἐξομοιωθῶμεν τοῖς θεοκτόνοις καὶ ἀσεβέσιν ἰουδαίοις. καὶ ὑμεῖς ἀναγκαίως νηςεύετε, προκαθαίροντες ἑαυτοὺς τῇ ἀναςασίμῳ καὶ ἁγίᾳ ἡμέρᾳ. Ἐν τούτοις καὶ πλείοσιν ἄλλοις οἱ μοναχοὶ ὠφεληθέντες καὶ ἡδυνθέντες, ἐξίςαντο πάντες καὶ ἐθαύμαζον ἐπὶ τοῖς λόγοις τῆς χάριτος τοῖς ἐκπορευομένοις ἐκ τοῦ ςόματος αὐτοῦ, καὶ ἔλεγον· ὅτι οὐδέποτε εἴδομεν ἄνθρωπον τὰς γραφὰς ἑρμηνεύοντα ὡς τοῦτον τὸν τρόπον. καί γε ἀληθῶς ὑπελάμβανον, καὶ ὀρθότατα ἔλεγον. πάντων γὰρ τῶν παθῶν τὸν νοῦν καθαρώτατον κεκτημένος, καὶ τῷ οὐρανίῳ φωτὶ λελαμπρυσμένον, ὁ λόγος αὐτοῦ ἦν πάντοτε ἐν χάριτι ἅλατι ἠρτυμένος· τοῖς μὲν ῥαθύμοις καὶ ἀσθενέσι κέντρον καὶ βοηθὸς χρηματίζων, τοῖς δὲ θρασέσι

pro certo habendum; omne quod fit propter Deum, bonũ esse, & non improbandum; nec ipsam occisionẽ hominis, vt Phinees, & Samuel ostenderunt. Num.25. 1. Reg. 15. 33. Et nos igitur benè facimus sabbato non ieiunantes in detestationem abominabilium Manichæorum eo die lugentium, & calumniantium vetus testamentũ, quasi à Deo non datum; non tamen abstinemus ab operibus, ne fiamus similes Dei interfectorib⁹ impijs Iudæis. Et vos necessariò ieiunatis, præpurgantes vos ad sanctũ Resurrectionis diẽ. His & pluribus alijs Monachi vtilitatem & voluptatem capientes, omnes stupebant, & mirabantur in verbis gratiæ, quæ procedebant de ore eius, ac dicebant: Numquam vidimus hominem Scripturas perinde explicantem. & profectò verum opinabantur, & rectissime loquebantur. Cum enim haberet ille mentem deuictis cunctis affectibus purgatissimam, & cælesti lumine illustratam, sermonem quoque fundebat lepidum semper & sale conditum; qui segnioribus & infirmis calcar esset & auxiliũ: audacibus verò, & temere prosilientibus frænum & retinaculum;

culum; ijs verò, qui extrema vtraque declinarent, aptèq. & iustè incederent, libra perfecta, & accommodata viuendi regula. Omnes qui ad ipsum pergebant, longè prospiciens, intelligebat, prædicebatque causam aduentus eorum: rerumq. exitus ratam ostendebat prædictionem. Scio planè, & exploratum habeo, si omnes quot sub sole sūt homines, conuenissent ad petendum ab ipso opportunum consilium, futurum fuisse, vt illorum vtilitati prospectum esset. Erat quippe consilium eius quasi Dei consilium, omnis prudētiæ & vtilitatis plenum: quod planè acceptū perducebat ad finem prosperum; minus verò executioni mandatum, animæ periculum, & corpori damnū creabat. Huius rei exempla posse afferre plurima, nisi immensum hoc esset, & longus sermo fastidium pareret: Vnū è multis hoc erit. Pandulpho Capuæ Principe, de quo supra diximus, vita functo, vxor eius, nomine Abara, nō minus quā vir ipse, totius regionis illius potiebatur. Hæc zelotypia principatus, vel potius liuore satanico ducta subijcit duobus,

bus,

σέσι καὶ ὑπεραλλομένοις χαλινὸς καὶ φορβεία· τοῖς δ' ἀμφοτέρωθεν ἀποκλινομένοις, εὐρύθμως τε βαδίζουσι καὶ δικαίως, ζυγὸς ἀγαθὸς, καὶ εὔχρηστος ὁδηγία. Ἅπαντας τοὺς πρὸς αὐτὸν ἐρχομένους βλέπων μακρόθεν, ἐνενόει καὶ προὔλεγε τὴν αἰτίαν τῆς τούτων ἀφίξεως· καὶ ἡ ἔκβασις τῶν πραγμάτων ἐβεβαίου τὴν πρόρρησιν. Οἶδα καὶ πέπεισμαι τοῦτο, ὅτι εἴγε συνήρχοντο πάντες οἱ ζῶντες ὑπὸ τὸν ἥλιον, αἰτούμενοι παρ' αὐτοῦ συμβουλίαν τὴν πρόσφορον, οὐκ ἂν τοῦ συμφέροντος ἠμοίρησαν· ἦν γὰρ ἡ βουλὴ αὐτοῦ ὡς βουλὴ Θεοῦ, μεστὴ πάσης συνέσεως καὶ ὠφελείας· φυλαττομένη μὲν, εἰς τέλος εὐκλεὲς καταντῶσα· παραλογιζομένη δὲ, κίνδυνον ψυχῆς καὶ ζημίαν σωματικὴν προξενοῦσα. καὶ εἶχον πάμπολλα κεφάλαια περὶ τούτου συντάξαι, εἴγε μὴ εἰς ἄπειρον τέλος ἐπεκτείνετο ὁ λόγος, καὶ φορτικὸς ἐγεγόνει. ἓν δὲ τῶν πολλῶν ὑπαρχέτω καὶ τοῦτο· Τοῦ προρρηθέντος τελευτήσαντος Πανδόλφου, ὃς ἦν ἄρχων Καπούης, ἡ τούτου γαμετὴ, καλουμένη Ἀβάρα, οὐκ ἔλαττον ἢ μετὰ τοῦ ἀνδρὸς πάσης τῆς χώρας ἐκείνης ἦρξε καὶ κατεκράτησεν. αὕτη ζηλοτυπίᾳ τῆς ἀρχῆς, μᾶλλον δὲ φθόνῳ σατανικῷ κρατουμένη, ὑποβάλλει τοῖς καταλειφθέν-

φθέν-

φθέντας αὐτῇ δύο υἱοὺς δόλῳ φονεῦσαι ἕνα τῶν Κομήτων ἀνεψιὸν αὐτῆς ὄντα, ὡς παρὰ δοκιμοῦντα τῷ κράτει, καὶ παρὰ πάντων τιμώμενον· ὃ καὶ πεποιήκασιν. ἡ γὰρ τούτων ὁμαίμων μετακαλεσαμένη ἐκεῖνον εἰς συντυχίαν, καὶ εἰσελθόντος πρὸς αὐτὴν ἀπονήρως, πρόφασιν εὔλογον οἱ ταύτης ἀδελφοὶ εὑρηκότες ἐπέβησαν αὐτῷ, καὶ μαχαίρᾳ κατέσφαξαν. τούτων ἡ μήτηρ μετάνοιαν ἐπιπλάσασα, οὐκ ἀληθῆ προσποιουμένη μετασέλλεται δεητικῶς τὸν μακάριον πατέρα πρὸς αὐτὴν, ὡς παρ' αὐτοῦ δεξομένη τὸ ἀντίρροπον τοῦ πλάσματος ἐπιτίμιον. ἔξαιτος δὲ τοῦ ὁσίου τῇ παρακλήσει, καὶ τὸ ἄστυ καταλαβόντος ἔτρεχον ἅπαντες κατὰ τὰς λεωφόρους τοῦ θεάσασθαι τὸν τίμιον αὐτοῦ χαρακτῆρα, καὶ μεταλαβεῖν τῆς αὐτοῦ εὐλογίας. ἐν οἷς μία διάκονος, ἡγουμένη μοναστηρίου σὺν τῷ ἑαυτῆς πρεσβυτέρῳ νέῳ ὄντι καὶ σφριγῶντι τῇ ἡλικίᾳ· συναγαγοῦσα δὲ καὶ τὰς ὑπ' αὐτὴν παρθένους ἐξῆλθεν εἰς ἀπάντησιν τοῦ ὁσίου. ὁ δὲ μακάριος προφητικῷ ὄμματι θεασάμενος τὰ κατ' αὐτὰς, οὐκ ἠδέσθη τὴν ἀπάντησιν αὐτῶν, ἀλλ' ὑπήντησεν αὐταῖς ὡς φλογίνη ῥομφαία, αὐστηρᾷ τῇ φωνῇ καὶ δριμεῖ τῷ βλέμματι λέ-

γων

bus, qui ſibi remanſerant filijs, vt vnum è Comitibus agnatũ ipſius per dolum occiderent, quaſi populo magis acceptũ ad principatum, & apud omnes honoratum; quod & fecerunt. Nam vocatus ille à ſorore eorum ad colloquium, profectus eſt non malo animo. at fratres eius prætextum nacti congruentem, adorti ſunt illũ, & gladio trucidarunt. Horum mater pœnitentem ſimulans, beatum patrem ad ſe ſupplex accerſit, quaſi ab eo ſuſceptura pœnæ irrogationẽ, quæ admiſſum crimen compenſaret. Cum vir ſanctus precibus annuiſſet, & oppidum ingreſſus eſſet, currebãt omnes per vias, vt venerandum eius vultum inſpicerent, & fierent benedictionis eius participes. Inter illos fuit diaconiſſa quædam monaſterio præpoſita, cum ſuo presbytero iuuene, & robore floridæ ætatis vigẽte; quæ virgines ſibi ſubditas cõuocauerat, & egreſſa erat obuiam viro ſancto. At B. Vir prophetico intuitus oculo ſtatum illarum, non eſt veritus quòd obuiam illi prodijſſẽt; ſed occurrit illis tanquam ignea rhomphæa, voce aſpera, & oris atro-

citate

citate, dicēs: Quid vobis & iuueni huic? vt vos, quę virgines esse videmini, versemini cum isto? an nescitis hunc esse virū? & nescit ipse, vos esse mulieres? Si Deum non timetis, saltem homines non reueremini? Verè in vobis non video iustitiæ fructum. His illæ auditis, cum oporteret pudore suffundi, & viri iusti liberam increpationem formidare, abierūt dicentes: Non est hic seruus Dei, sed diabolus. mox postridie deprehēsus fuit presbyter concumbens cum sorore Diaconissæ; & diuulgata res est per totam illam Ciuitatem. Postquam beatus Vir peruenit in palatiū Abaræ, tremore correpta est illa ad eius aspectum; & procidens ad pedes eius confitebatur, & veniam petebat. Ille stare illam iussit; dixitque: Noli hoc facere; nā & ego homo peccator sum; nec dum accepi potestatem ligandi & soluendi. Sed vade ad episcopos, quibus hæc iudicādi potestas demandata est; & fac quodcunque illi dixerint. Respondit illa. Confessa sum Episcopis peccatum meum; & iniunxerunt mihi, vt ter per hebdomadam psalterium re-

ci-

γων πρὸς αὐτάς· Τί ὑμῖν καὶ τῷ νέῳ τούτῳ; ὑμεῖς αἱ δοκοῦσαι εἶναι παρθένοι τὸ συνδιάζειν μετ' αὐτοῦ; οὐ γινώσκετε ὅτι ἀνὴρ αὐτός ἐστιν, καὶ αὐτὸς οὐκ οἶδεν ὅτι γυναῖκες ὑμεῖς; τὸν Θεὸν μὴ φοβούμεναι, κἂν τοὺς ἀνθρώπους οὐκ αἰσχύνεσθε; ὄντως οὐχ ὁρῶ ἐν ὑμῖν καρπὸν δικαιοσύνης. Ταῦτα ἐκεῖναι ἀκούσασαι, δέον ἐντραπῆναι, καὶ καταπλῆξαι τοῦ δικαίου τὴν παῤῥησίαν, ἀνεχώρησαν λέγουσαι· ὅτι οὗτος οὐκ ἔστι δοῦλος Θεοῦ, ἀλλὰ διάβολος. καὶ εὐθέως τῇ ἐπαύριον ἐκρατήθη ὁ πρεσβύτερος κοιμώμενος μετὰ τῆς διακόνου ὁμαίμονος· καὶ ἠκούσθη ἐν ὅλῃ τῇ πόλει ἐκείνῃ. Κατέλαβεν οὖν ὁ ὅσιος τὸ παλάτιον τῆς Ἀβάρας· ἥτις θεασαμένη αὐτὸν, καὶ σύντρομος γενομένη προσέπεσε τοῖς ποσὶν αὐτοῦ ἐξομολογουμένη, καὶ συγχώρησιν λαβεῖν αἰτουμένη. ὁ δὲ ἀναστήσας αὐτὴν εἶπεν· μὴ οὕτω ποίει, ὅτι κἀγὼ ἄνθρωπος εἰμὶ ἁμαρτωλὸς, οὔπω λαβὼν ἐξουσίαν τοῦ δεσμεῖν καὶ λύειν. πορεύου δὲ πρὸς τοὺς ἐπισκόπους, τοὺς τὰ τοιαῦτα κρίνειν πεπιστευμένους· καὶ ὡς αὐτοὶ εἴπωσιν, ποίησον. ἡ δὲ ἀπεκρίθη· τοῖς μὲν ἐπισκόποις ἐξηγόρευσα τὴν ἐμὴν ἁμαρτίαν, καὶ ἔδωκάν μοι ἐντολὰς τοῦ πληροῦν τὸ ψαλτήριον τρίτον τῆς ἑβδομάδος, καὶ ποιεῖν

ἔλεος

ἔλεος εἰς τοὺς δεομένους. παρακαλῶ δὲ τὴν σὴν ἁγιωσύνην δοῦλε Κυρίου, τοῦ καὶ παρὰ σοῦ τὸ συμφέρον ἀκοῦσαι, καὶ τὴν ἄφεσιν λαβεῖν τοῦ ἡμαρτημένου. ὁ δὲ ὅσιος ἔφη· τὸ μὲν εἰπεῖν τὸ ψαλτήριον, καὶ δοῦναι ἐλεημοσύνην, σοὶ καὶ τοῖς δεομένοις ἐστὶν ὄφελος, τῷ δὲ ἀδίκως σφαγέντι σωτηρίαν οὐκ ἄγει, οὔτε τῶν ἐκεῖνον πενθούντων τὴν λύπην διασκεδάσει. τί γὰρ τοσοῦτον δίδως, ὅσον ἀφεῖλες; εἰ δὲ ὅλως βούλει καὶ παρ᾽ ἐμοῦ τῆς εὐτελοῦς δέξασθαι βουλὴν, καὶ ποιῆσαι τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἰδοὺ λέγω σοι· ‖ παράδος ἕνα τῶν σῶν υἱῶν τοῖς ἰδίοις τοῦ τελευτήσαντος, τοῦ ποιῆσαι ἐν αὐτῷ εἴ τι ἂν θέλωσιν, καὶ τότε ἀπαλλαγήσῃ τοῦ ἁμαρτήματος. Εἶπε γὰρ ὁ Θεὸς, ὅτι ἐκ χειρὸς ἀνθρώπου ἀδελφοῦ αὐτοῦ ἐκζητήσω τὴν ψυχὴν αὐτοῦ δὴ τοῦ ἀνθρώπου· ὁ ἐκχέων αἷμα ἀνθρώπου, ἀντὶ τοῦ αἵματος αὐτοῦ τὸ αὐτοῦ ἐκχυθήσεται. Καὶ πάλιν· Πᾶς ὁ λαβὼν μάχαιραν, ἐν μαχαίρᾳ ἀποθανεῖται. οὐ γὰρ εἶ σὺ ἀσθενεστέρα Σαοὺλ τοῦ βασιλέως, καὶ τοῦ κριτοῦ Ἰεφθάε, οἵτινες δι᾽ οἰκείαν ἐντολὴν τὰ ἴδια τέκνα εἰς θάνατον παρέδωκαν. ἡ δὲ ἀπεκρίθη· οὐ δύναμαι τοῦτο ποιῆσαι· φοβοῦμαι γὰρ, μή πως αὐτὸν ἀποκτείνωσι. τότε ὁ μακάριος ζήλου θείου πλησθεὶς ἀπε-

κρί-

citem, & egenis dem eleemosynam. Sed rogo sanctitatem tuam serue Domini, vt etiam à te audiam, quod in rem mihi sit, & peccati veniã impetrem. Et vir sanctus; Recitare quidẽ psalteriũ, & eleemosynas dare, tibi & pauperibus cõducit; sed necem passo iniustè salutẽ nõ affert, nec deplorantium illum tollet mœrorẽ. Quid enim das, quod tantumdem valeat, quãtũ abstulisti? Sed si omnino vis à mea quoque tenuitate consilium capere, Deiq. voluntatem implere, ecce dico tibi. Trade de duobus tuis filijs alterum consanguineis mortui, vt de eo faciant, quodcunque libuerit; & eris tunc à peccato expiata. Dixit enim Deus: De manu hominis fratris eius requiram animam ipsius hominis. Quicumque effuderit humanum sanguinem, fundetur sanguis illius. & rursus: Omnis qui acceperit gladium, gladio peribit. Neque enim infirmior es tu Saule, & Iephte iudice, qui lege, quam ipsi sibi constituerant, liberos suos morti tradiderunt. respondit illa: Non possum hoc facere; timeo enim ne illum occidant. Tunc vir sanctus zelo Dei repletus ait:

‖ βουλὴ πρὸς τὸ ἀπελέγξαι προσποιητὴν τῆς γυναικὸς τὴν μετάνοιαν.

Consilium a[d] ostendendam fictã mulieris pœnitentiam.

Gen.9.5.

1.Reg.14.

Iudic. 11

Matt.26. 52.

1.Reg. 14 45.

Iud.11.3

Hæc dicit Spiritus ſanctus; Filij tui ſanguis effundetur pro ſanguine, quem tu iniuſtè effudiſti; & peccatum hoc de domo tua non delebitur vſque in ſeculum. Regnabit autem nullus de tuo ſemine in hac vrbe, ſed expelletur, & ſuccumbet inimicis ſuis: quoniam potentia tua confiſa es; nec didiciſti,
Cant. Annæ 7. quod Dominus pauperem facit & ditat, humiliat & ſubleuat. Hæc illa cũ audiſſet, cæpit flere, ac lamẽtari; & oppletis auro manibus, viro iuſto offerebat, putans illum ſibi hoc pacto placatum reddere. Verũ is omni plane affectu ſuperior, nec fœminæ lacrymis flexus, nec auri copia illectus, nec dominantẽ veritus, diſrupto cubiculi velo, capreæ inſtar exiliens aufugit; hoc, vt ipſe dicebat, ſecum reputans. Dixit diabolus; Iſte monachus eſt puluis, madefaciã illum aqua fœminæ lachrymis, & efficiã lutum, vt conformetur mihi ad
Matth. 10. 16 libitum. Ita re ipſa impleuit dictum illud; Eſtote prudẽtes ſicut ſerpentes, & ſimplices ſicut columbæ: & Apoſtolicũ
1. Tim. 5. præceptum; Ne communicaueris peccatis alienis. & tunc quidẽ in ſuum ille ſeceſſit mona-

κείνατο· Τάδε λέγει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· τὸ αἷμα τοῦ υἱοῦ σου ἐκχυθήσεται ἀντὶ τοῦ αἵματος, οὗ ἀδίκως ἐξέχεας· καὶ ἡ ἁμαρτία αὕτη οὐκ ἐξαλειφθήσεται ἐκ τοῦ οἴκου σου ἕως αἰῶνος. ἄρξει δ' οὐδεὶς ἀπὸ τοῦ σοῦ σπέρματος ἐν ταύτῃ τῇ πόλει· ἀλλ' ἔσται ἐκδιωκόμενον καὶ νικώμενον ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ· ἀνθ' ὧν πέποιθας ἐπὶ τῇ σῇ δυναστείᾳ· καὶ οὐκ ἔμαθες, ὅτι Κύριος πτωχίζει καὶ πλουτίζει, ταπεινοῖ καὶ ἀνυψοῖ. Ταῦτα ἀκούσασα ἐκείνη ἤρξατο κλαίειν καὶ ἀποδύρεσθαι· πλήσασά τε τὰς χεῖρας χρυσίου προσέφερε τῷ δικαίῳ, νομίζουσα διὰ τούτων αὐτὸν ἐξιλεώσασθαι. ὁ δὲ ὄντως ἀπαθὴς ἐκεῖνος, μήτε τοῖς δάκρυσι τῆς γυναικὸς κατακαμφθείς, μήτε τῷ πλήθει τοῦ χρυσίου δελεασθείς, μήτε τὴν ἐξουσίαν αὐτῆς αἰδεσθείς, διαρρήξας τὸ καταπέτασμα τοῦ κοιτῶνος, καὶ ὡς δορκὰς ἐκπηδήσας ᾤχετο· τοῦτο λογισάμενος, ὡς αὐτὸς εἴρηκεν· ὅτι εἶπε, φησὶν ὁ διάβολος· Οὗτος ὁ μοναχὸς χοῦς ἐστιν· ἐπιβρέξω αὐτὸν ὕδατι, δάκρυσι τῆς γυναικός, καὶ ἤδη ποιῶ αὐτὸν πηλὸν τοῦ τυποῦσθαι ὡς ἂν ἐγὼ βούλωμαι. οὕτως ἔργῳ ἐπλήρου τό, Γίνεσθε φρόνιμοι ὡς οἱ ὄφεις, καὶ ἀκέραιοι ὡς αἱ περιστεραί. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ἀποστολικὸν παράγγελμα τό· μὴ κοινώνει ἁμαρτίαις ἀλλοτρίαις. Καὶ τότε μὲν ὁ ὅσιος ὑπε-

ὑπεχώρησεν εἰς τὸ μοναστήριον αὐτοῦ. οὐ πολὺ δὲ τὸ ἐν μέσῳ, καὶ εἰς τέλος ἐξήγετο ἡ αὐτοῦ πρόῤῥησις. ὁ γὰρ μικρότερος υἱὸς τῆς λεχθείσης ζήλῳ τῆς ἀρχῆς τὸν μείζω ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ προσευχόμενον μαχαίρᾳ κατέσφαξεν· ἐκεῖνος δὲ πάλιν ὑπὸ τοῦ τῶν Φράγκων ῥηγὸς διὰ τὴν αἰτίαν ταύτην δεδεμένος ἀπήγετο. καὶ λοιπὸν ἐντὸς ὀλίγου χρόνου πᾶς ὁ κόμπος αὐτῶν ἐξέλιπεν, καὶ ἡ ἐξουσία ἀπώλετο. Καὶ μή τις τῶν πάντα διατόλμων ἀπήνειαν τοῦ πατρὸς εἰς τοὺς ἁμαρτάνοντας καταγινωσκέτω. ζηλωτὴς γὰρ ἦν εἰς τὸ ἐκδικῆσαι τὸν νόμον Κυρίου, καθάπερ Ηλίας ὁ προφήτης, οὗτινος καὶ τὸν χαρακτῆρα τῆς ὄψεως ἐπεφέρετο. καὶ τοῦτο οὐ μόνον ἐν τοῖς ἔξωθεν καὶ μηδόλως προσήκουσιν, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς δοκοῦσιν ἰδιάζειν αὐτῷ κατὰ σάρκα, καὶ ἐν τοῖς αὐτοῦ μέλεσιν. ἀπροσπαθεῖαν γὰρ πρὸς τοὺς οἰκείους ἑαυτοῦ τοσαύτην ἐκέκτητο, ὅσην ἀποδείξει τὸ λεχθησόμενον. ἐρῶ δὲ καὶ τοῦτο πρὸς ἀσφάλειαν τῶν ἐντυγχανόντων, καὶ διόρθωσιν τῶν τὸν Ηλεὶ μιμουμένων.

Υἱὸς τῆς τὸν μακάριον ἀναθρεψάσης ἀδελφῆς αὐτοῦ ὑπῆρχεν ἐν τῇ μονῇ, τῇ ἀδελφότητι συνασκούμενος, λίαν εὐφυής, καὶ κατ' ἀμφότερα ἐπιτήδειος. οὗτος ὁ δι-

nasterium. nec multò post vaticinium eius finem sortiebatur. Namque minor dictæ mulieris filius studio asciscendi sibi principatus, maiorem in Ecclesia orantē ferro iugulauit; & ipse ob eandem causā à Rege Frācorum vinctus ducebatur. Quare intra modicū tempus omnis eorum fastus euanuit, & potentatus disperijt. Nec verò quisquam ex ijs, qui audaces ad omnia sunt, Patrem accuset, quasi in peccantes seueriorem. Nam is zelo agebatur tuendæ legis Domini, sicut propheta Helias, cuius etiam similitudinem faciei referebat: idque non solū in extraneos, & consanguinitate non attingētes; sed in eos etiam qui videbantur pertinere ad ipsum iure carnis, & in sua membra. tantum quippe erat in suos omni affectu liber, quātum exemplo, quod subijciemus planum fiet. narrabo enim & hoc ad legētium cautelam, & eorum emendationem qui imitantur Heli.

Erat in monasterio de numero fratrum, sororis & nutritiæ B. Viri filius, elegantis admodū ingenij, & in vtramuis partem aptus. Hic aliquando

cum iter faceret cũ fratribus, & argenteum calicem ferret, incidit in fontem limpidissimum: cumque aquam haurire ad bibendum vellent, ille sacrũ calicem protulit; & immodica nitoris metalli voluptate omnes abrepti in eo biberunt. Quod B. Vir cũ resciuisset, ira in illũ exarsit; & post multas increpationes ita illum auersatus est, vt ne alloqueretur quidem. auersatio porro eius perinde erat atque Dei auersio; qua prudentes cautiores reddebantur, quam baculo & scutica. Ille vero frater mœrore increpationis oppressus, & auersatione Patris confectus in grauem morbum delapsus est, quo etiam decessit. At B. Vir toto ægrotationis eius tẽpore eundo in ecclesiam, & redeundo, & prope cellæ eius aditum transeundo numquam inspexit, nunquam illum inuisit, vsque ad eius è vita migrationem. Quamquam fratres omnes obseruauerant, Si quando frater quispiam morbo laboraret, & eũ crebro Pater inuiseret, ægrotum nũquã conualuisse. Tunc igitur vnus è senioribus cum lacrymantẽ conspexisset Patrem, & mortẽ fratris

ὤν ποτὲ μετὰ ἀδελφῶν, καὶ ἀργυροῦν βαστάζων δισκοποτήριον, ἐνέτυχε διειδεστάτῃ πηγῇ. βουληθέντων τοίνυν πιεῖν ἐκ τοῦ ὕδατος, αὐτὸς ἐκβαλὼν τὸ ἅγιον ποτήριον, καὶ λιμβιασθεὶς τῇ τοῦ μετάλλου καθαρότητι, ἔπιον μετ' αὐτοῦ πάντες. τοῦτο γνοὺς ὁ μακάριος, καὶ σφόδρα θυμωθεὶς κατ' αὐτοῦ, καὶ πολλὰ ἐπιτιμήσας αὐτῷ, ἀπεστράφη αὐτὸν μέχρι καὶ συντυχίας αὐτῆς. ἡ δὲ ἀποστροφὴ αὐτοῦ ἦν ὡς ἀπαλλοτρίωσις Θεοῦ, ὑπὲρ ῥάβδον καὶ μάστιγα σωφρονίζουσα τοὺς ἐχέφρονας. ὁ δὲ ἀδελφὸς τῇ λύπῃ τῆς ἐπιτιμήσεως συσχεθεὶς, καὶ τῇ ἀποστροφῇ τοῦ πατρὸς καταπονηθεὶς, ἀρρωστίᾳ δεινῇ περιέπεσέ τε καὶ ἐτελεύτησεν. ὁ δὲ μακάριος ἐν πάσαις ταῖς τῆς ἀρρωστίας αὐτοῦ ἡμέραις εἰσερχόμενος καὶ ἐξερχόμενος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ τῆς διόδου οὔσης ἔμπροσθεν τοῦ κελλίου τοῦ ἀδελφοῦ, οὐδέποτε ἐπέβλεψεν εἰς αὐτὸν, ἢ τῆς αὐτοῦ ἐλεύσεως ἠξίωσε μέχρι τῆς αὐτοῦ τελευτῆς. καίτοιγε σεσημείωτο παρὰ πᾶσι τοῖς ἀδελφοῖς, ὅτι ἡνίκα ἠρρώστει ὁ ἀδελφὸς, καὶ ἐσύχναζε πρὸς αὐτὸν ὁ πατὴρ, οὐκ ἠγείρετο ἐκ τῆς ἀσθενείας ἐκείνης. Τότε τοίνυν τὶς τῶν γερόντων ἰδὼν τὸν πατέρα δακρύοντα μετὰ θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ, καὶ θρηνοῦντα τὴν στέρησιν αὐ-

αὐτοῦ, προσελθὼν κατὰ μόνας διελέγετο αὐτῷ, ὡς ψυχοπονούμενος περὶ τῆς θλίψεως τοῦ ἀδελφοῦ, μεθ' ἧς ἐξῆλθε τοῦ σώματος διὰ τὴν ἀποστροφὴν τοῦ πατρός. ὁ δὲ ἔφη· εἰ μὴ ἐγὼ αὐτὸν ἀπεστράφην, οὐκ ἂν ὁ Θεὸς προσελάβετο. πεπληροφόρημαι δὲ, ὅτι διὰ ταύτης τῆς μικρᾶς θλίψεως, μεγίστης χαρᾶς καταξιωθήσεται ἡ ψυχὴ αὐτοῦ· εἴπερ οὐκ ἄδικος ὁ Θεὸς, ἀπὸ φυλακῆς ἆραι, καὶ εἰς φυλακὴν θεῖναι. Αὕτη ἡ διάκρισις τοῦ διακριτικωτάτου καὶ σοφωτάτου πατρὸς ἡμῶν Νείλου παρὰ πολλοὺς τῶν ἁγίων πατέρων. ὑπερέβαλε γὰρ τοὺς ἀσκητικωτάτους τῇ διακρίσει, καὶ τοὺς διακριτικωτάτους τῇ ἀσκήσει, καὶ τοὺς ἐν ἁπλότητι ἐν τῇ γνώσει, καὶ τοὺς γνωστικοὺς ἐν τῇ ἀκακίᾳ· τοὺς ἐν βίῳ τῷ λόγῳ, τοὺς δὲ ἐν λόγῳ τῷ βίῳ, καὶ τοὺς κατ' ἀμφότερα ἐν τῇ ἐν ἀμφοῖν ἀκρότητι· ξένος τοῖς ἤθεσιν, ἀλλότριος παντῇ τῷ κόσμῳ, ἀταπείνωτος τοῖς πάθεσιν, ὑψηλὸς τοῖς νοήμασιν, ἀκαμπὴς τοῖς ὑψηλοῖς, συμπαθὴς δὲ τοῖς ταπεινοῖς.

Ἔκλεψέ τις ποτὲ τῶν Λογγιβάρδων ἵππον τῆς μονῆς, καὶ προσελθόντες δύο τῶν ἀδελφῶν ἠτήσαντο τὸν μακάριον τοῦ καταδιῶξαι

fratris deplorantem, ſeorſum acceſſit, loquebaturq́. tanquã dolens fratris triſtitiã, ex qua obijt ob auerſationem Patris. At ille dixit: Niſi ego auerſatus illum eſſem, Deus non aſſumpſiſſet. Certus autem ſum, eius animam magna lætitia fruituram propter modicam hanc triſtitiam: quandoquidem non eſt iniquus Deus, vt è carcere tollat, & in carcerẽ conijciat. Hæc fuit diſcretio patris noſtri Nili, ſupra multos ſanctos Patres diſcretiſſimi & ſapientiſſimi. Superauit enim per diſcretionem ſummi rigoris obſeruatores, & ſummo rigore vitæ diſcretiſsimos. ſuperauit ſimplices ſcientia, pollentesq́. ſciẽtia ſuperauit ſimplicitate. vita cõſpicuos ſermone, ſermoneq́. celebres ſuperauit vitæ ſplẽdore; & vtriſque præditos ſũma vtriuſque perfectione: præditus moribus peregrinis, à mundo penitus alienus; affectibus inſuperabilis, animi ſenſibus excelſus; inflexibilis ſublimibus, in humiles compatientis affectum gerens.

Longobardus quidam ſurripuit equum monaſterij. acceſſerunt ergo ad Patrem è fratribus duo, petieruntq́. vt ſibi lice-

liceret persequi, & recuperare equum, quod esset monasterio perutilis:& rem peregerunt. nam cum labore multo peruenissent in oppidum, in quo fur erat, audito solum Patris nomine,statim loci Dominus adductum equum, furemq. ligatum illis cōtradidit. Reuersi in monasterium,& ante Patrem cum lætitia procidentes aiebant: Adduximus tuis adiuti precibus, ò Pater, equum & furem. Ille Longobardum ad se vocauit: &,num inquit, tu frater equum hunc verè amas? & ille; si non amarem, non surripuissem. Tunc Pater illi equum dono dedit, addiditq. ephippium,& frænū dicens: Si amas,accipe,& abi. abijt ille lætus & exultās.Cūque obmurmurare fratres cæpissent,vocauit eos Pater, instruebatq. dicens:Discite hoc fratres;Priuari quomodocumque rebus,esse à peccatis liberari. An indigni sumus, q vnū caput & nos impleamus ex ijs, quæ narrantur in vitis sanctorum Patrum? Si Deus nostri misereri vult, nos illi ne obsistamus. & illi:dolet nobis Pater,

ξαι καὶ ἀνευρεῖν τὸν ἵππον, ὅτι χρήσιμος ἦν πάνυ ἐν τῷ μοναστηρίῳ, ὃ καὶ πεποιήκασιν. φθασάντων γὰρ τῶν ἀδελφῶν κόπῳ πολλῷ εἰς τὸ κάστρον, ἐν ᾧ ὁ κλέπτης ὑπῆρχεν, ἡνίκα τὸ τοῦ πατρὸς ὄνομα καὶ μόνον ὁ ἐκεῖσε ἄρχων ἀκήκοεν, εὐθέως ἀγαγὼν τὸν ἵππον καὶ τὸν κλέπτην δεδεμένον, παρέδωκε τοῖς ἀδελφοῖς. ὑποστρεψάντων τοίνυν αὐτῶν ἐν τῷ μοναστηρίῳ, καὶ τῷ πατρὶ μετὰ χαρᾶς προσπιπτόντων τε καὶ λεγόντων, ὅτι διὰ εὐχῶν σου πάτερ ἠγάγομεν τὸν ἵππον καὶ τὸν κλέψαντα· καλεῖ ὁ μακάριος τὸν Λογγιβάρδον, καὶ λέγει αὐτῷ· ὄντως σὺ ἀδελφὲ ἀγαπᾷς τὸν ἵππον τοῦτον; καὶ λέγει ἐκεῖνος· εἰ μὴ ἠγάπων, οὐκ ἂν ἔκλεψα τοῦτον. τότε λαβὼν ὁ πατὴρ τὸν ἵππον δέδωκεν αὐτῷ, προσθεὶς αὐτῷ μετὰ τῆς σέλλας καὶ τὸ χαλινάριον, λέγων· Εἰ ἀγαπᾷς αὐτὸν, λάβε καὶ πορεύου· ὁ δὲ ἀπῆλθε χαίρων καὶ ἀγαλλόμενος. ἀρξαμένων δὲ τῶν ἀδελφῶν καταγογγύζειν τοῦ μακαρίου, καλέσας αὐτοὺς ὁ πατὴρ ἐνουθέτει λέγων· μάθετε ἀδελφοὶ τοῦτο, ὅτι ἡ τῶν πραγμάτων ὁπωσδήποτε στέρησις, ἁμαρτημάτων ἐστὶν ἀφαίρεσις· Εἶτα οὐκ ἐσμὲν ἄξιοι τοῦ γεροντικοῦ ποιῆσαι ἓν κεφάλαιον; εἰ ὁ Θεὸς θέλει ἐλεῆσαι ἡμᾶς, ἡμεῖς αὐτῷ μὴ ἀντιταξώμεθα. οἱ δὲ εἶπον· τοῦτο θλιβόμεθα πάτερ, ὅτι μετὰ τὸ κοπιά-

ter, σαι

σαι ἡμᾶς πάνυ πολλὰ περιπατήσαντας, καὶ εὑρεῖν τὸ ἀπολωλός, τότε αὐτὸ ἐδωρήσω τῷ κλέψαντι. καὶ ὁ πατὴρ ἔφη· τοῦτο πεποίηκα ὑμῖν, ἵνα διδάξω ὑμᾶς ἀγαπᾶν ἔργῳ τοὺς ἐχθρούς, καὶ καλῶς ποιεῖν τοῖς ἐπηρεάζουσιν ὑμᾶς· καὶ τό, πάντα κατέχειν ὡς μηδὲν ἔχοντας, καθὼς τὸ εὐαγγέλιον καὶ ὁ ἀπόστολος, ἡμᾶς ἐκδιδάσκουσιν. Ὁ μὲν οὖν μακαρίτης πατὴρ ἡμῶν Νεῖλος ταῦτα ἐφρόνει τε καὶ ἐδίδασκεν, ἀεὶ ἐπὶ στόματος φέρων τὰς χρήσεις τῶν μακαρίων καὶ σοφῶν διδασκάλων, παντοίῳ τε τρόπῳ ἀγωνιζόμενος ἔργῳ ἀποδεῖξαι τὸν λόγον, καὶ τὴν μάθησιν φρόνησιν, καὶ τὴν πρᾶξιν κατὰ τὴν δίδαξιν. οὐ μόνον δὲ ἑαυτόν, ἀλλὰ καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ οὕτως ἐφωταγώγει καὶ ἥλιζεν, ἀκούων παρὰ τοῦ σωτῆρος, ὅτι ὑμεῖς ἐστὲ τὸ ἅλας τῆς γῆς, καὶ τὸ φῶς τοῦ κόσμου. πολλάκις γὰρ εἴ που ηὕρισκε χρῆσιν ἢ γνώμην, εἴτε τροπάριον ἐκ τῶν κανόνων, κατόρθωσιν ἤθους διδάσκοντα, προσκαλούμενος τοὺς ἀδελφοὺς ὥσπερ τινὰ κλῆρον διεδίδου αὐτοῖς τοῦ ἀποστηθίζειν αὐτά· τοῖς μὲν ἰσχύουσι τὰ ὑψηλά, τοῖς δὲ ἀσθενεστέροις τὰ ἐλαφρά· καὶ ἑκάστῳ πρὸς τὸ πάθος ᾧ ἐπλεονεκτεῖτο, καὶ τὸ ἔμπλαστρον τοῦ μαθήματος ἐπετίθει. οἷον, εἴ τις γαστρίμαργος, τὰ περὶ ἐγκρατείας·

ter, quod post multos itineris nostri labores, postqnam inuenimus quod perierat, tūc illud furi largitus es. Respōdit Pater: Hoc vobis feci, vt discatis re ipsa inimicos diligere, & benefacere ijs qui insidiātur vobis; & omnia possidere, nihil habentes; sicut nos docent Euangeliū, & Apostolus. Hic Mat.5.44.
sensus, hæc doctrina erat. B. 2.Cor.6.10
memoriæ Nili patris nostri, qui beatorum & sapiētissimorum Doctorum sententias in ore semper habebat: & omni conatu adnitebatur, vt dictū opere præstaret; & quod addiscebatur, prudentiam pareret: & actio similis esset institutioni. Nec se ipsum tantummodo, sed suos etiam pariter lumine implebat, & sale condiebat, audiens à Saluatore, Vos estis Matth.5.
sal terræ, & lux mundi. Sæpe 13.14.
enim vbi in dictum, aut sentētiam incidisset, aut in modulū ex officijs sāctorū quo ad corrigendos mores aliquid cōtineretur, fratres aduocabat, & quasi hęreditariā portionē distribuebat, vt memoriæ mādarent; validis q̄dē sublimia dās, tenuioribus vero leuia; & vnicuiq. vt affectu laborabat, ita emplastrū documēti apponebat.

bat. exēpli gratia: Si quis esset vētri deditus, dabat abstinētiæ præcepta; si quis salax, castitatis: si quis inanis gloriæ cupidus, humilitatis: si qs linguax & cōrētiosus, Apostoli Iacobi epistolā. Quod si quis esset hebetioris ingenij, nec vi memoriæ polleret, in paruula charta scribebat sentētiā, & appēdebat ad eius ceruicem, siue ad brachiū, donec eā memoriter recitaret. Ita faciebat ter beatꝰ Pater, vt muti loquerentur, & surdi audirēt, & cæci viderent: Barbaros efficiebat theologos, & iumētorū pastores mutabat in doctores hominum. & multos quidē ab infestis dæmonibꝰ liberauit, plures verò ab impuris animi affectibus & cōsuetudine absona. maiꝰ porro est hoc posterius priori. Multa habeo, quæ dicam de illo; verum tempus nō permittit, quoniam ad finē propero.

Defuncto celeberrimo Aligerno, qui bene sancteq. administrauerat monasterium S. Benedicti; successit in eo Hegumenus, qui beatum Nilum, qui vir esset, ignorabat; imò verò dici potest, & Deum ipsum. Planum id fiet per hoc, quod paucis narrabo. Cum beatus vir profectus esset ad ipsum

ali.

πείας· εἴ τις λάγνος, τὰ περὶ ἀγνείας· εἴ τις κενόδοξος, τὰ περὶ ταπεινοφροσύνης· εἴ τις γλωσσώδης καὶ μάχιμος, τὴν ἐπιστολὴν Ἰακώβου τοῦ ἀποστόλου. εἰ δέ τις ἦν δυσμαθής, καὶ μὴ δυνάμενος μνημονεύειν, γράφων τὴν γνώμην ἐν τμήματι χάρτου, ἐκρέμνα αὐτῷ ἐπὶ τὸν τράχηλον, ἢ περὶ τὸν βραχίονα αὐτοῦ, μέχρις ὅτου αὐτὴν ἀπεστήθιζεν. Οὕτως ἐποίει ὁ τρισμακάριστος τοὺς ἀλάλους λαλεῖν, καὶ τοὺς κωφοὺς ἀκούειν, καὶ τοὺς τυφλοὺς βλέπειν· τοὺς βαρβάρους, εἰργάζετο θεολόγους· καὶ τοὺς ποτὲ κτηνοτρόφους, ἀνθρώπων διδασκάλους· καὶ πολλοὺς μὲν ἀπήλλαξε δεινῶν δαιμονίων, πλείονας δὲ παθῶν ἀκαθάρτων, καὶ συνηθείας ἀτόπου· μεῖζον δὲ τοῦ προτέρου τὸ δεύτερον. πολλὰ ἔχω τοῦ λέγειν περὶ αὐτοῦ, ἀλλ' οὐκ ἐᾷ με ὁ χρόνος, ἐπείγομαι γὰρ πρὸς τὸ τέλος.

Μετὰ τὸ τελευτῆσαι τὸν ἀοίδιμον Ἀλιγέρνον, τὸν καλῶς καὶ ὁσίως ποιμάναντα τὴν μονὴν τοῦ ἁγίου Βενεδίκτου, ἀνέστη ἐπ' αὐτὴν ἡγούμενος, ὃς οὐκ ᾔδει τὸν ὅσιον Νεῖλον, ὅς τις ἦν· ἀληθῶς δ' εἰπεῖν οὐδὲ τὸν Θεόν· ὅμως γνωρίσει τὰ περὶ αὐτὸν τοῦτο, ὅπερ συντόμως ἐρῶ. παραβαλόντος

τοῦ

τοῦ μακαρίου μιᾷ τῶν ἡμερῶν πρὸς αὐτὸν, ἔτυχεν αὐτὸν εὑρεῖν ἐν τῷ κάτω μοναστηρίῳ, ἐν ᾧ ἵδρυται περίπυστος ναὸς τοῦ ἁγιωτάτου Γερμανοῦ, ὑδάτων πλήθει καὶ κάλλει περιαντλούμενος. εὗρε δὲ τὸν αὐτὸν ἡγούμενον σὺν τοῖς πρώτοις τοῦ μεγάλου μοναστηρίου λελουσμένον, καὶ ἐν τῷ ἀριστηρίῳ ἐσθίοντα. ὡς οὖν περιέμενεν αὐτὸν ὁ ὅσιος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ ἀδελφῶν, ἀκούει ὅτι κιθαριστὴς εἰσῆλθε κιθαρίζων ἐν τῷ ἀριστηρίῳ. τότε ὁ μακαρίτης Νεῖλος ἔφη πρὸς τοὺς συνόντας· μνήσθητέ μου τοῦ ῥήματος ἀδελφοὶ, ὅτι οὐ βραδύνει τοῦ ἐλθεῖν τὴν ὀργὴν Κυρίου ἐπὶ τοὺς ἀνθρώπους τούτους. ἐγείρεσθε, ἄγωμεν ἐντεῦθεν. καὶ τοῦτο εἰπὼν ἀνεχώρησεν. οὔπω διῆλθε χρόνος, καὶ ὁ μὲν ἡγούμενος κρατηθεὶς ὑπὸ τοῦ πρίγκιπος διὰ συνωμοσίαν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξωρύχθη, οἱ δὲ μοναχοὶ ἀρρωστίᾳ χαλεπῇ περιπεσόντες ἐβασανίσθησαν ἕως θανάτου, τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν καὶ ἀπέθανον· ὁ δὲ κιθαριστὴς ἐκεῖνος ἀπελθὼν εἰς τὸ κλέψαι καὶ πιασθεὶς, μετὰ πολλὰς τὰς βασάνους καὶ αὐτὸς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξωρύχθη· καὶ πάντες ἔπιον τὸ τοῦ Θεοῦ ὀργῆς τὸ ποτήριον κατὰ τὴν τοῦ γέροντος πρόρρησιν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὕστερον. Ὁ τοίνυν μακαρίτης Νεῖλος

aliquando, forte illum inuenit in inferiori monasterio, vbi sanctissimo Germano situm est templum, aquarum circũfluentium copia & amœnitate pulcherrimum. Inuenit autem eundem Hegumenum cum primarijs monasterij maioris lotum, & prandentem in cœnaculo. Cum igitur vir sanctus illum expectaret in ecclesia vna cum socijs fratribus, audit ingressum esse citharistam fidibus canentẽ in cœnaculo. tum ad socios beatus Nilus: Memẽtote, inquit, verbi mei fratres: non tarda in hos homines veniet ira Domini. Surgite, abeamus hinc. Et hoc dicto discessit. Nondum elapsus erat annus, & Hegumenus à Principe detentus vt coniurationis socius oculorum orbatione multatus est: monachi graui morbo oppressi vsque ad mortem afflictati sunt; quidam etiam è vita cesserunt: citharista vero ille cum isset furandi caussa, captus est; & post multa tormenta tandem ipsi quoque oculi effossi sunt: & omnes iuxta senis vaticinium calicem iræ Domini biberunt. Verum hæc postea. Ceterum Beatus Nilus commora-

tus in monasterio Vallelucij titulo ad quindecim annos, posteaquam creuisset numerus fratrum, & necessaria superabundarent, & monasterium esset amplũ, & eius opera celebre factum, cum antea tale non esset; videbat fratres remissius affectos erga spiritale ministerium, & exactam Regulæ disciplinam, quã ab initio susceperant, & lata via gaudentes, concertantesq. quis eorum esset maior. ad hoc etiã contulit illis memorati Hegumeni leuitas, quippe qui muneribus oblectabatur, & exosa illi erat pietas. Hæc postquam perspexit B. vir, sciens rerum copiam plerisque causam esse dissolutionis, plenæq. in tuenda religione relaxationis, surgens inde abscessit, peruagabaturq. locum quærens angustum, & cum labore suppeditantem necessaria corpori; vt saltem penuria victus tãquã fræno ad monasticæ vitæ studium pertraherentur idiotæ. Quare confluentibus multis è circumiacẽtibus vrbibus, & inuitantibus, suasq. facultates beato viro offerentibus; quibusdã verò & exædificata monasteria largiẽtibus, prorsus

λος ποιήσας ἐν τῇ μονῇ τοῦ λεγομένου Βαλλελυκίου περὶ τὰ πεντεκαίδεκα ἔτη, καὶ τῶν ἀδελφῶν πληθυνθέντων, καὶ πάντων τῶν τῆς χρείας ὑπερεκχυνομένων, καὶ τοῦ μοναστηρίου μεγαλυνθέντος, καὶ ὀνομαστοῦ γενομένου τῇ αὐτοῦ συνεργίᾳ, οὐ πρότερον ὄντος τοιούτου; εὗρε τοὺς ἀδελφοὺς οὐ πάνυ φροντίζοντας τῆς πνευματικῆς λειτουργίας, καὶ τῆς τοῦ κανόνος ἀκριβείας, ἐν ᾗ ἐτετύπωντο ἀρχῆθεν, ἀλλὰ τῇ πλατείᾳ ὁδῷ ἡδομένους, καὶ ἀμφιβολίᾳ περιβαλλομένους τίς μείζων· συνήργει δὲ αὐτοῖς καὶ ἡ κουφότης τοῦ προλεχθέντος ἡγουμένου, ἅτε δωρολήπτου καὶ μισευλαβοῦς τυγχάνοντος. Ταῦτα ἰδὼν ὁ μακάριος, καὶ γνοὺς ὡς ἡ τῶν ὑλῶν ἀφθονία αἰτία καθίσταται τῆς πολλῆς ἀταξίας καὶ παντελοῦς ἀευλαβείας, ἀναστὰς ἀπῆρεν ἐκεῖθεν, καὶ διήρχετο ζητῶν τόπον, ὅπου εὕρῃ στενόν, καὶ κόπῳ χορηγοῦντα τὴν τοῦ σώματος χρείαν· ἵνα κἂν τῇ ἐνδείᾳ τῶν ἀναγκαίων ὥσπερ χαλινῷ οἱ πολλοὶ πρὸς τὸ τῆς ἀσκήσεως στάδιον ἑλκυσθῶσιν. ὅθεν καὶ πολλῶν ἀπὸ τῶν πέριξ πόλεων προστρεχόντων καὶ προσκαλουμένων, καὶ τὰς οἰκείας ὑποστάσεις τῷ μακαρίτῃ προσφερόντων, τινῶν δὲ καὶ μοναστήρια προητοιμασμένα χαριζομένων, οὐδόλως αὐτὸς κατεδέ-

ποιήσατο· οὐ γὰρ εὕρισκεν ἐν αὐ-
τοῖς ὃ ἐπεζήτει, ἐρημίαν, καὶ ἡσυ-
χίαν, καὶ τὴν πολλῶν ἀποικίαν. ἔ-
λεγε γὰρ, ὅτι οὐ συμφέρει τοῖς ἐν τῇ
γενεᾷ ταύτῃ μοναχοῖς ἄνεσις καὶ
ἀφροντισία· οὐ γάρ ἐστιν ἡ σχολὴ
αὐτῶν ἐν προσευχῇ καὶ θεωρίᾳ
καὶ τῇ τῶν γραφῶν ἀναπτύξει, ἀλλ'
ἐν ματαιολογίᾳ καὶ κακενθυμη-
σίᾳ καὶ τῇ τῶν ματαίων περιερ-
γίᾳ. διόπερ δεῖ εἶναι τὸν ἐν κό-
πῳ περισπασμὸν ἀποτροπὴν πο-
νηρῶν λογισμῶν καὶ πολλῶν κα-
κῶν· προσημητέον τε τὸ, ἐν ἱδρῶ-
τι τοῦ προσώπου ἐσθίειν τὸν ἄρ-
τον. οὕτω καὶ ἡ ἀποστολικὴ ἐντο-
λὴ πληρωθήσεται, καὶ οἱ πυκνῶς
παρερχόμενοι συμμέτρως ἀναπαυ-
όμενοι στεφάνων ἡμῖν αἴτιοι ἀ-
ξίως γενήσονται. Ταύτης τῆς συνέ-
σεως τοῦ δικαίου τινὲς τῶν ἀδελφῶν
μηδαμῶς αἰσθανθέντες, τοὐναν-
τίον μὲν οὖν τὴν εὐρύχωρον ὁδὸν
τῆς στενῆς προτιμήσαντες, ἐναπέμει-
ναν τῷ προλεχθέντι μοναστηρίῳ,
προσδεθέντες τῇ τοῦ τόπου διὰ-
ναπαύσει, καὶ ἀχθεσθέντες τῇ στρυ-
φνότητι τοῦ ἁγίου. οὐ μέντοι εὗρον
ἀνάπαυσιν πάσας τὰς ἡμέρας τῆς
ἐκεῖσε αὐτῶν ἀσκήσεως· οὔτε
διέλειψεν αὐτοῖς ἀκαταστασία καὶ
ἀταξία, θλίψις τε καὶ λογολε-
σχία· ἕως δὴ καὶ παντελῶς ἐξεώ-
θη-

ſus omnia reiecit. neque enim
inueniebat in illis, quod ipſe
quærebat, ſolitudinē, & quie-
tem, & ſeceſsionem à frequē-
tia hominum. Aiebat enim;
ætatis huiuſce monachis non
eſſe vtilem animi remiſsionē,
& ſocordiam; vacare enim eos
non orationi, contemplationi,
& ſcripturarum explanationi;
ſed vaniloquio, prauiſq. cogi-
tationibus, & ad res inanes
curioſitati. Quapropter labo-
ris occupationē eſſe illis pra-
uarum cogitationum, multo-
rumque malorum deuitatio-
nem: idcirco amplectendum
eſſe illud; In ſudore vultus tui *Gen. 3. 19.*
veſceris pane. Ita vero imple-
ri Apoſtolicū præceptū; & eos *Ephes. 4. 28*
qui crebro per nos tranſeunt,
modica quiete fruentes, co-
ronarū nobis auctores merito
fieri. Hanc viri iuſti pruden-
tiam quidam fratres nō perci-
pientes, imò late patentē viam
anguſtæ præferentes, perſtite-
runt in dicto monaſterio, alli-
gati cōmodis loci, & ſancti Pa-
tris ſeueritatem ægre ferentes.
Nec tamen frui quiete potue-
runt cunctis diebus, quibus il-
lud inhabitarunt; nec defuit
ibi inordinatio & confuſio, an-
gor & futilitas; donec tandem omnino eiecti extruſique ſunt.

At beatus Pater cũ fratribus, quos habuerat comites, & cũ celeberrimo Stephano in Caietæ finibus cũ paruulum reperiſſet locum, imo vt verè dicam, deſertum ſiccitate ſeceſſum; placente anguſtia & ariditate eius, illum incoluit; initio quidẽ in magna victus inopia; ſed non multo poſt fratribus, cunctis ſane Dei amantibus, haud paucis conuenientibus, ſubſecuta eſt rerum omniũ affluentia. Itaque aſsiduus erat labor, iugis pſalmodia, crebræ recitationes pſalmorũ, & frequens genuflexio, abſtinentia ſpontanea, & nõ coacta obedientia. & ſanè iam florebant omnes, fructumq. ferebãt irrigatione ſermonum, & perenni magiſterio deiferi patris noſtri Nili. & ipſe in perferendis arduis laboribus inuictus nihil de ſolita abſtinentia remittebat, diuiniſq. exercitijs; ſed quo magis corpore ſeneſcebat, & imbecillior fiebat, tãto acrius ſpiritu refloreſcebat, & vires acquirebat. Numquã ſibi indulſit, vt ieiuniũ ſolueret, aut deguſtaret, biberetve præter conſtitutum tempus, vt moris eſt ſenibus. carne ſemper abſtinuit, & balneo nunquam eſt vſus vſque ad mortem; idque

-θησαν καὶ ἀπηλλάχθησαν. ὁ δὲ μακάριος μετὰ τῶν συνελθόντων αὐτῷ ἀδελφῶν, καὶ τοῦ ἀοιδίμου Στεφάνου εὑρὼν ἐν τοῖς τῆς Γαΐτας μέρεσι τοπάριον, ἀληθῶς δ' εἰπεῖν σπανίδριον, καὶ ἀρεσθεὶς ἐπὶ τῇ αὐτοῦ στενότητι καὶ ξηρότητι κατῴκησεν ἐκεῖ, ἐν ἀρχῇ μὲν ἐν ἐνδείᾳ καὶ λείψει τῶν σωματικῶν· μετ' οὐ πολὺ δὲ πλειόνων ἀδελφῶν καὶ πάντων θεοφιλῶν συνελθόντων ἅπαντα ἐν εὐθηνίᾳ κατέστη, ἀπερισπάστως ἡ ἐργασία, καὶ ἀδιάλειπτος ψαλμῳδία, ψαλμολογίαι συχναί, καὶ γονυκλισίαι πυκναί, ἐγκράτεια ἑκούσιος, καὶ ὑπακοὴ ἀβίαστος· καὶ λοιπὸν ἅπαντα ἦν θάλλοντα καὶ ἐκκαρποφοροῦντα τῇ ἀρδείᾳ τῶν λόγων καὶ ἀπαύστῳ διδασκαλίᾳ τοῦ θεοφόρου πατρὸς ἡμῶν Νείλου. ἀλλ' οὐδ' αὐτὸς ὁ ἀήττητος ἐν ἀγῶσιν ἀπέκοψε τῆς συνήθους αὐτοῦ ἐγκρατείας, καὶ τῶν ἐνθέων κατορθωμάτων· ἀλλ' ὅσον τῷ σώματι ἐγήρα καὶ ἐξησθένει, τοσοῦτον τῷ πνεύματι ἀνέθαλλε καὶ ἐδυναμοῦτο. οὐδέποτε ἦν αὐτῷ παραλῦσαι νηστείαν, ἢ γεύσασθαι, ἢ πιεῖν καιρῷ μὴ νενομισμένῳ, ὡς ἔθος τῶν γηρασκόντων. οὐδέ ποτε ἐγεύσατο κρέατος, ἢ τὸ σῶμα ἐλούσατο μέχρι τῆς τελευτῆς αὐτοῦ· καὶ ταῦτα ἐν

βα-

βαθεῖ γήρᾳ· ἑκατοστὸς γὰρ ἀποθνήσκει πέντε δεόντων· καὶ νόσοις μεγάλαις καὶ ποικίλαις πυκτεύων οὐ μόνον διὰ τὸ γῆρας, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν πολλὴν κακουχίαν, καὶ ἄφατον σκληραγωγίαν. Εἰς τοιαύτην γὰρ ἕξιν ἠγωνίσατο καὶ ἤγαγεν ἑαυτὸν, ὅτι καὶ εἰ ἤθελε φαγεῖν ἢ πιεῖν πρὸς τὸ ἀνακτήσασθαι ἑαυτὸν, οὐκ εἴα αὐτὸν ἡ συνήθεια· ἀλλ' οὐδὲ ὕπνου ἠδύνατο μεταχεῖν τὸ ἀρκοῦν. πολλάκις δὲ καὶ ἑαυτοῦ ἐξίστατο, καὶ ἐπὶ πλεῖστον διέμενεν ἄφωνος, καὶ τῶν παρόντων μὴ αἰσθανόμενος. πλὴν ὅτι καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἐκστάσει εἴποτέ τι ἐλάλησεν, ἐκ τῶν τῆς θείας λειτουργίας ἀποκρίσεων ἀπεφθέγγετο· οἷον τὸ, παράσχου Κύριε· ἢ τὸ, ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος Κύριος, καὶ τὰ ὅμοια· ἄλλοτε δὲ καὶ τὸν ἄμωμον στιχολογῶν ηὑρίσκετο. εἰ δέ τις μετὰ ταῦτα τῶν ἀδελφῶν ἠρώτα αὐτὸν, τί σοι γέγονε πάτερ; καὶ ποῦ ἦς ἕως ἄρτι; ἀπεκρίνατο· ὅτι ἐγήρασα τέκνον, καὶ ἐληρείασα, καὶ ἐδαιμονίσθην, καὶ τί πάσχω οὐκ οἶδα. ἀλλὰ καὶ τοῖς παραβάλλουσιν ἀκαίρως, καὶ ἀπασχολοῦσιν αὐτὸν ἐκ τῆς κατὰ νοῦν θεωρίας, ἐκέλευε λέγειν· ὅτι ἐδαιμονίσθη ὁ γέρων, καὶ οὐ δύναται τινὶ ἀπαντῆσαι.

idque iam decrepitus senex (agebat enim quintum & nonagesimum annum cum mortuus est) magnisq. & varijs morbis afflictus, non tantum propter senectutē, sed etiā ob nimiam vitæ asperitatem, & quæ vix enarrari queat disciplinæ austeritatem. Eo enim habitudinis per labores sese redegerat, vt si vellet etiā comedere, vel bibere ad recreandas vires, id sibi consuetudo non permitteret, & peræque somno se dare cōgruenti non posset. Non raro etiam mentis patiebatur abstractionē, diuq. vocis vsu carens astantiū quoque præsentiā non sentiebat: quamquā & in ipsa extasi, si quando aliquid submurmuraret, è sacræ liturgiæ respōsionibus verba proferebat: vt puta, Concede Domine; vel Sanctus, Sanctus, Sāctus Dn̄s. & similia. quandoq. etiam psalmū, Beati immaculati, recitare audiebatur. Quòd si quis è fratribus postea quæsisset ab eo: Quid tibi cōtigit Pater? & vbi hactenus eras? Respondebat: consenui fili, & deliro, & oppressus dæmone sum, & ignoro quod patior. Quin & accedentibus ad illum importunè, & à contemplatione mentis auocantibus: renunciari iubebat;

bat; Dæmone agitari senem, nec posse ad quemquã venire. Sed quo magis ipse contẽnebat & abijciebat sese, eo latius diuulgabatur & percrebescebat fama eius; & accurrebant omnes, vt viderent, & loquentem ipsum audirent.

Itaq. Caietæ quoque principẽ rogauit vxor, vt irent salutatũ Dei seruũ. Ille verò, Significemus inquit, hoc illi primum, ne forte graue videatur, & affectus molestia fugiat è regione nostra, & serui Dei iacturam faciamus. Significarũt igitur de hoc, multis precibus agentes; sciebant enim illum vehemẽter auersari colloquia fœminarum, & mulieribus nõ patere aditum in eius monasterium. At contra vir sanctus hæc ad illã perferri iussit. Ignosce mihi propter dominum: nam quando viuebam in seculo, dæmone exagitabar: ideoq. ex quo sum factus monachus, curatus sum: nunc vero si fœminam videro, statim Dæmon reuertitur, & cruciat me. Hæc vbi audiuit, & intellexit mulier, maiori exarsit desiderio videndi ipsum; & tamdiu colluctata est, donec venit, & eius salutatione dignata est. Præceperat tamen, ne vlla oppidana mu-

σαι. ὅσον δὲ αὐτὸς ἐξουθένει καὶ ἐταπείνει ἑαυτὸν, τοσοῦτον διήρχετο καὶ ἐμεγαλύνετο ἡ φήμη αὐτοῦ· καὶ πάντες ἔτρεχον τοῦ θεάσασθαι αὐτὸν, καὶ ἀκοῦσαι τῆς συντυχίας αὐτοῦ.

Ἐν μιᾷ γοῦν παρακαλεῖ τὸν τῆς Γαΐτας ἄρχοντα ἡ σύμβιος αὐτοῦ τοῦ ἀπελθεῖν εἰς προσκύνησιν τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ. καὶ λέγει αὐτῇ ὁ ἀνήρ· δηλώσωμεν πρότερον αὐτῷ, μήπως φανῇ αὐτῷ βαρὺ, καὶ ἀχθεσθεὶς φύγῃ ἀπὸ τῆς χώρας ἡμῶν, καὶ ζημιωθῶμεν τὸν δοῦλον τοῦ Θεοῦ. τότε μηνύουσιν αὐτῷ περὶ τούτου, πολλὰ παρακαλοῦντες αὐτόν· ἐγίνωσκον γὰρ, ὅτι σφόδρα ἀποστρέφεται τὴν συντυχίαν τῶν γυναικῶν· καὶ ὅτι οὐδέποτε εἰσέρχεται γυνὴ ἐν τῷ μοναστηρίῳ αὐτοῦ. ἀντιδηλοῖ οὖν αὐτῇ ὁ ὅσιος λέγων· συμπάθησόν μοι διὰ τὸν Κύριον, ὅτι ἡνίκα ἤμην κοσμικὸς, ἐδαιμονιζόμην· καὶ διὰ τοῦτο ἀφ᾽ οὗ γέγονα μοναχὸς, ἐξιάθην· νυνὶ δὲ ἐὰν ἴδω γυναῖκα, παραυτὰ ὁ δαίμων ὑποστρέφει καὶ κολάζει με. ταῦτα ἡ γυνὴ ἀκούσασα καὶ νοήσασα, πλέον ἀνεπτερώθη πρὸς τὸ αὐτὸν θεάσασθαι· καὶ τοσοῦτον ἐπύκτευσεν, ἕως ὅτου ἦλθε καὶ ἠξιώθη τῆς αὐτοῦ προσκυνήσεως. παρήγγειλε-

γῆλε μέντοι μηδεμίαν τ̃ γυναι-
κῶν τοῦ ἄστεος ἀκολουθῆσαι, ἀλ-
λὰ πάντας ἄνδρας συμπορευθῆ-
ναι αὐτῇ. ὁ δὲ μακάριος ὀλίγα
περὶ σωφροσύνης, καὶ ἐλεημοσύνης,
καὶ φόβου Θεοῦ νουθετήσας αὐτὴν,
ἀπέλυσε μετὰ χαρᾶς εἰς τ̃ οἶκον
αὐτῆς. αὐτὸς μὲν οὖν ἄχθος μέ-
γα ἡγεῖτο, καὶ σφόδρα ἀπεστρέφετο
τὴν τῶν ἐνδόξων τ̃ γῆς συντυ-
χίαν, ὥσπερ πρόξενον κενοδοξίας
καὶ ψυχικῆς ζημίας. ἠνάγκαζε
δὲ τοῦτον τοῦτο καταδέχεσθαι ἡ τ̃
παρ' αὐτῶν ἀδικουμένων καὶ πλεο-
νεκτουμένων ἐνόχλησις, οὓς πολ-
λάκις διὰ γραφῆς αὐτοῦ καὶ μόνης
ἐκ τῶν φαρύγγων αὐτῶν ἀνέσπα-
σεν. καὶ εἴ τις ἂν τὰς τοιαύτας
ἐπιστολὰς αὐτοῦ συνελέξατο, πά-
νυ ὠφέλιμον καὶ χρησιμωτάτην βί-
βλον ἐξ αὐτῶν συστῆσαι ἠδύνα-
το. οὕτω δὲ πεποίηκε καὶ εἰς τὸν
συμπολίτην αὐτοῦ Φιλάγαθον τὸν
ἀρχιεπίσκοπον. ἡνίκα γὰρ ὁ ῥηθεὶς
ἐπέβη τῆς Ῥώμης ἀπλήστως θρό-
νῳ, μὴ ἀρκεσθεὶς τῇ τοῦ κόσμου
μεγαλειότητι, ἣ Θεὸς παραδόξως
αὐτὸν ὑπερύψωσεν· ἐν ἀμφοῖν γὰρ
τοῖς βασιλείοις δεδόξαστο· ὁ μὲν
ὅσια γινώσκων τὸ μέλλον, ἐπέστελ-
λεν αὐτὸν δυσωπῶν παραχωρῆ-
σαι τῇ ἀνθρωπίνῃ δόξῃ, ἅτε ταύ-
της εἰς κόρον χρησάμενον, καὶ ἐν
ἡσυχίᾳ πρὸς τ̃ μοναχικὴν κατά-
στασιν ἀνακάμψαι. ἐκεῖνος δὲ
οὐ

na mulier ſequeretur, ſed omnes eam ſequerētur viri. Ergo B. Vir, poſtquam paucis illam docuiſſet de pudicitia, de eleemoſyna, deq. timore Dei, domū remiſit gaudentē. Et ipſe qdē ægerrimè ferebat, & magno ſtudio deuitabat cōmercia Principū terræ, vt originē inanis gloriæ, & perniciē animæ. Ceterū cogebatur id tolerare ob moleſtiā, quam exhibebāt iniuriā paſſi, & iniuſtè ab illis oppreſſi; quorū ſępe multos ex eorū faucibus vel per epiſtolā ſolā extraxit. Et ſi quis colligeret huiuſmodi ab eo ſcriptas epiſtolas, libiū poſſet cōficere valde vtilem, & magno vſui futurum. Quod idem fecit pro Philagatho Archiepiſcopo ciue ſuo. Quando enim ille inſatiabili auiditate Romanam ſedem inuaſit, non contentus mundano faſtigio, ad quod illum Deus præter opinionem euexerat: nam apud vtrūque imperiū magnos honores adeptus erat: ſanctus Pater, quippe qui præuidebat quod futurum erat, ſcribebat illi rogans, vt humanā non affectaret gloriam, quod ea iam exſatiatus eſſet; ſed ad quietē ſtatus monaſtici remearet. Ille vero dum
ſe

se ad hoc parare dicit, aduenientibus Imperatore, & Præsule eiecto, intolerandam corũ expertus est irã. orbatus enim per ipsos maximè necessarijs membris, oculis inquam, lingua & naso, coniectusq. in carcerem, plenus miseriarum, & omni ope destitutus iacebat. His auditis Deo plenus Pater, mœrore cordis vrgẽte coactus fuit homo id ætatis, tam graui morbo affectus, & id temporis: Quadragesimale enim agebatur ieiunium: Romam proficisci, & supplicibus votis adire
Otho III. Greg. V. Imperatorem. Imperator autem cũ Patriarcha audito eius aduentu prodiere obuiam; & præhẽsa hinc inde manu eius adduxerunt in Patriarchium, medium sedere iubentes, illi vero ad dexteram & sinistram manus eius deosculabantur. At vir sanctus licet ad hæc nimium affligeretur & gemeret, omnia tamẽ sufferebat, si quo pacto posset obtinere quod petebat. & ait ad illos: Ignoscite mihi omnium maximo peccatori, & semimortuo seni per Dominum; indignus enim sum tanto honore. meum potius est procumbere ad honorabiles vestros pedes, & venerari

rari

οὐ διέλιπεν συνταρασσόμενος, ἕως ὅτου ἐξῆλθεν ὁ βασιλεὺς σὺν τῷ ἐκδιωχθέντι προέδρῳ, καὶ τῆς αὐτῶν ἀφορήτου ὀργῆς ἔργον ἐγένετο. στερηθεὶς γὰρ παρ' αὐτῶν τῶν χρειωδεστέρων μελῶν, ὀφθαλμῶν λέγω καὶ γλώττης καὶ ῥινὸς, ἐῤῥίπτο εἰς φυλακὴν ἐλεεινός τε καὶ ἀπροστάτευτος. ταῦτα ἀκούσας ὁ θεοφόρος πατὴρ, καὶ τὴν καρδίαν τῇ θλίψει καταπιεσθεὶς, ἠναγκάσθη ἐν τοιούτῳ γήρᾳ καὶ νόσῳ καὶ καιρῷ· τεσσαρακοστὴ γὰρ ἦν· τὴν Ῥώμην καταλαβεῖν, καὶ τῷ βασιλεῖ μετὰ παρακλήσεως προσελθεῖν. ὁ δὲ βασιλεὺς σὺν τῷ πατριάρχῃ ἀκούσαντες τὴν ἔλευσιν αὐτοῦ, προϋπήντησαν αὐτῷ· καὶ κρατήσαντες αὐτὸν ἀμφοτέρωθεν τῶν χειρῶν, ἀνήγαγον εἰς τὸ πατριαρχεῖον, καθίσαντες αὐτὸν μέσον· κἀκεῖνοι ἐκ δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν κατεφίλουν τὰς χεῖρας αὐτοῦ. ὁ δὲ ὅσιος, εἰ καὶ σφόδρα ἐβαρύνετο καὶ ἔστενεν ἐπὶ τοῖς οὕτω γινομένοις, ὅμως πάντα ὑπέμενεν, εἴ πως ἐπιτύχοι τοῦ αἰτήματος· καί φησι πρὸς αὐτούς. συγχωρήσατέ μοι διὰ τὸν Κύριον τῷ ἁμαρτωλῷ παρὰ πάντας ἀνθρώπους καὶ ἡμιθνήτῳ γέροντι, ὅτι ἀνάξιος ὑπάρχω τῆς τοιαύτης τιμῆς· μᾶλλον ἐμόν ἐστι τὸ προσκυνεῖν τοὺς τιμίους πόδας ὑμῶν, καὶ σέβεσθαι τὰς τοιαύτας ἀξίας ὑμῶν.

ὑμῶν.

ὑμῶν. πλὴν ἐλήλυθα πρὸς τὴν ἐνδοξότητα ὑμῶν, οὐ δόξης ὀρεγόμενος, ἢ δωρεῶν, ἢ προσόδων μεγίστων, ἀλλὰ χάριν τοῦ πολλὰ δουλεύσαντος ὑμῖν, καὶ κακῶς διακειθέντος παρ' ὑμῶν· τοῦ ὑμᾶς ἀμφοτέρους ἀπὸ τοῦ βαπτίσματος ἀναδεδεγμένου, καὶ παρ' ὑμῶν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξορωρυγμένου. δέομαι τῆς φιλευσεβείας ὑμῶν δωρήσασθαί μοι αὐτὸν, ἵνα καθίσας μετ' ἐμοῦ, κλαύσωμεν ἀμφότεροι τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν. Τότε ὁ βασιλεὺς ἐπιδακρύσας μικρόν· οὐ γὰρ ἦν ἀληθῶς τὸ πᾶν τῆς αὐτοῦ βουλῆς· ἀπεκρίθη τῷ μακαρίῳ· πάντα ἕτοιμοί ἐσμεν πληρῶσαι τὰ δοκοῦντα τῇ σῇ ἁγιωσύνῃ, εἴ γε καὶ σὺ ἐπακούσῃς τῆς ἡμῶν παρακλήσεως, καὶ καταδέξῃ τοῦ λαβεῖν μοναστήριον ἐν ταύτῃ τῇ πόλει, οἷον ἂν βούλῃ, καὶ εἶναι μεθ' ἡμῶν διαπαντός. τοῦ δὲ γέροντος ἀπαναινομένου τὴν ἐν τῇ πόλει διατριβὴν, προέτεινον αὐτῷ τὸν ἅγιον Ἀναστάσιον, ὡς ἔξω θορύβου ὑπάρχοντα, καὶ ἀεὶ τῷ ἡμετέρῳ ‖ γένει προσαναφέροντα. Καὶ δὴ κατεδέξατο σπουδάζων τοῦ ζητουμένου τυχεῖν δωρήματος. ὁ δὲ ἄγριος πάπας ἐκεῖνος μὴ χορτασθεὶς ἐφ' οἷς ἔπραξεν εἰς τὸν προρρηθέντα Φιλάγαθον· ἀγαγὼν τὸ

αὐ-

rari tā eximias vestras dignitates. Sane accessi ad gloriam vestram non gloriæ cupidus, aut largitionum, aut maximorum prouentuum; sed in beneficij loco petiturus illum, qui multū vobis inseruiuit, & malè à vobis tractatus est; qui vtrūque vestrum de fonte baptismatis suscepit, & oculorum à vobis erutorum luce priuatus est. Obsecro studium pietatis vestræ, vt illum mihi dono detis, quò mecū sedeat, simulq́. peccata nostra defleamus. Tūc Imperator paulum collacrymatus (neque enim totum quod successerat, erat reuera de eius consilio) respondit B. Viro: Parati sumus ad implenda omnia, quæ tuæ pietati placent, si & ipse nostrā petitionē audiueris, & non dedignatus fueris accipere monasteriū in hac Vrbe, quodcūq; volueris, vt nobiscū perpetuo maneas. Recusāte sene commorationē in Vrbe, protulerunt illi sanctum Anastasiū, procul à turba positum, & Græcanicæ gēti semper addictum. Itaque annuit, cupiens sibi donari quod petebat. Verum Papa ille immitior nō expletus malis, quibus Philagathum, de quo supra memini, affecerat, pro-

‖ διαλόγοτι τῶν γραικῶν.

duxit illum, & sacerdotali habitu super ipsum disciſſo circumduxit per totam Vrbem. Quo audito ſanctus ſenex vehementer indoluit, nec amplius ab Imperatore Archiepiſcopũ petijt. Quod vbi animaduertit Imperator, miſit quẽdam de ſuis Archiepiſcopis blando præpotentem eloquio, qui ſenis animum leniret. Ad quẽ vir ſanctus: Vade inquit, dicito Imperatori & Papæ: Hac ait delirus ille ſenex: Donaſtis mihi hunc cæcum, non ob mei timorem, nõ ob magnã meam potentiam, ſed ob vnius Dei amorẽ. Nunc igitur quæcũque illi mala addidiſtis, non ipſi, ſed mihi feciſtis; quinimo in Deum ipsũ cõtumelioſi fuiſtis. Eſtote igitur ſcientes fore, vt quemadmodum vos non doluiſtis vicem, nec miſerti eſtis eius, quẽ Deus tradidit manibus veſtris, ita vobis quoque Pater cæleſtis peccata nequaquam dimiſſurus ſit. At verboſus ille Archiepiſcopus ſanctum virũ ſermonibus onerabat, excusãdo Imperatorem & Papam. Quare ſenex demiſſo ante illũ capite dormitare ſe ſimulabat. Et is cum vidiſſet ſermones ſuos prorſus non attendi

αὐτὸν, καὶ τὴν ἱερατικὴν στολὴν διαῤῥήξας ἐπ' αὐτῷ, περιήγαγεν αὐτὸν πᾶσαν τὴν Ῥώμην. ὅπερ ἀκούσας ὁ ἅγιος γέρων, καὶ πάνυ λυπηθεὶς, οὐκέτι ᾐτήσατο παρὰ τοῦ βασιλέως τὸν ἀρχιεπίσκοπον. ὡς δὲ ἔγνω τοῦτο ὁ βασιλεὺς, ἀποστέλλει ἕνα τῶν αὐτοῦ ἀρχιεπισκόπων λίαν στωμύλον πρὸς τὸ δυσωπῆσαι τὸν γέροντα. πρὸς ὃν εἶπεν ὁ ὅσιος· ἄπελθε, εἰπὲ τῷ βασιλεῖ καὶ τῷ πάπᾳ· Τάδε λέγει ὁ ἔξηχος γέρων· ἐχαρίσασθέ μοι τὸν τυφλὸν τοῦτον οὔτε διὰ τὸν ἐμὸν φόβον, οὔτε διὰ τὴν μεγάλην μου δυναστείαν, ἀλλὰ διὰ μόνην τὴν τοῦ Θεοῦ ἀγάπην. νῦν οὖν ὅσα αὐτῷ προσεθήκατε, οὐκ αὐτῷ ἀλλ' ἐμοὶ ἐποιήσατε, μᾶλλον δὲ εἰς αὐτὸν τὸν Θεὸν ἐνυβρίσατε. ἔστε τοίνυν γινώσκοντες, ὅτι καθὼς ὑμεῖς οὐ συνεπαθήσατε, οὔτε ἐνεδείξασθε ἔλεος εἰς τὸν ὑπὸ Θεοῦ παραδοθέντα εἰς τὰς χεῖρας ὑμῶν, οὕτως οὐδὲ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς συμπαθήσει ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν· Ὁ δὲ πολυλόγος ἐκεῖνος ἀρχιεπίσκοπος περιλαλῶν τὸν ὅσιον οὐκ ἐπαύετο, ἀπολογούμενος ὑπὲρ τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ πάπα. καὶ ὁ γέρων κλίνας τὴν κεφαλὴν ἔμπροσθεν αὐτοῦ, προσεποιήσατο τοῦ νυστάζειν. ὡς οὖν εἶδεν

ἀυ-

recef-

αὐτὸν ἐκεῖνος μηδόλως προσέχοντα τοῖς αὐτοῦ λόγοις, αἰτίασας ἐπορεύθη. ὁ δὲ ὅσιος παραυθὶς σὺν τοῖς συνοῦσιν αὐτῷ ἀδελφοῖς ἐπιβὰς τοῖς κτήνεσι, δι' ὅλης τῆς νυκτὸς ἐκείνης κατέλαβε τὸ ἴδιον μοναστήριον, τῇ προσευχῇ τε ἑαυτῷ προσανέχων, καὶ τὸν Θεὸν ἀπαύστως ἐξιλεούμενος. μετ' οὐ πολλὰς οὖν ἡμέρας ὁ μὲν πάπας ὥσπερ τις τύραννος βιαίως τῶν ἔνθεν ἀπήγετο, ὥς τινων λεγόντων ἀκήκοα, τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκβραθεὶς, καὶ ἐπὶ τῶν παρειῶν αὐτοὺς περιφέρων οὕτω τῷ τάφῳ παρεδίδοτο. ὁ δὲ βασιλεὺς μετανοεῖν ἐπαγγελλόμενος, πεζοπορῶν ἀπὸ Ῥώμης πρὸς τὸν τοῦ Γαργάνου ἀπῄει ἀσώματον ἀρχιστράτηγον· καὶ ἡ αὐτοῦ ὑποστροφὴ διὰ τῆς ξενίας τοῦ μακαρίου ἐγίγνετο. Ἐλθὼν οὖν ἐπάνωθεν τοῦ μοναστηρίου, καὶ θεασάμενος τὰς καλύβας τῶν ἀδελφῶν περὶ τὸ εὐκτήριον πεπηγμένας, ἔφη· ἰδοὺ αἱ σκηναὶ τοῦ Ἰσραὴλ ἐν ἐρήμῳ· ἰδοὺ οἱ πολῖται τῆς οὐρανῶν βασιλείας· οὗτοι οὐχ ὡς κάτοικοι, ἀλλ' ὡς παροδῖται ἐνθάδε μένουσιν. ὁ δὲ μακάριος κελεύσας θυμιατὸν γενέσθαι, ὑπήντησεν αὐτῷ σὺν πάσῃ τῇ ἀδελφότητι· καὶ μετὰ πάσης ταπεινοφροσύνης καὶ εὐλαβείας προσεκύνησεν αὐτῷ. ὁ δὲ βασιλεὺς ὑποθεὶς τὴν χεῖρα καὶ ὑποστηρί-

ζων

receſſit. Statim ergo vir ſanctus cum ſocijs fratribus conſcenſis equis per totam illam noctẽ confecit iter, perueniitq. ad ſuum monaſterium, orationi ſibiq. vacans, Deumq. iugitur propitians. Non multos poſt dies Papa quidem è numero viuorũ vi exturbabatur, quaſi tyrannus, vt dicentes quoſdam audiui; & effoſsis ſibi oculis, quos pendentes ad genas ferebat, ea pompa ſepulturæ mãdabatur. Imperator autẽ pœnitentiæ cauſa ſuſceptũ indicãs laborẽ, ab Vrbe ad Garganum pedibus iter fecit, veneraturus Michaelẽ Archãgelum. in reditu B. Viri hoſpitium inuiſit. Cũ igitur ex editiori loco monaſterium cõſpexiſſet, & fratrum tuguria circa Oratoriũ fixa: Ecce, inquit, tabernacula Iſrael in deſerto: Ecce regni cælorum ciues. Hi nõ vt habitatores, ſed vt viatores hic manent. At ſanctus Vir iuſsit thuris ſuffitum præparari, quo obuiam illi profectus eſt cũ vniuerſis fratribus: quem etiam ſumma cum humilitate & reuerentia venerabundus ſalutauit. & Imperator ſuppoſita manu, qua ſubniteretur ſenex, vna cũ illo Ora-

Ψευδὴς τ… νων περὶ … πάπα ἐκεί… νου φήμη.

Falſus de Gregorio … rumor.

to-

torium ingressus est: & peracta oratione Imperator viro sancto: Dominus, ait, noster Iesus Christus quamdiu fuit cum Apostolis, mandabat eis,
Luc. 10. 4. ne peram, ne virgam, neque
Matt. 10. duas tunicas possiderent. Cũ
Luc. 22. 36 vero ad passionem ibat, rursus aiebat: Sed nũc qui habet sacculũ, tollat & peram. Ergo tu quoque cum iam senueris, & vicina tibi sit migratio ad regnum cælorum, suscipe curam tuorum filiorum; ne forte in angustias redacti quando nõ eris, ob loci difficultatem recedentes dispergantur. Nos dabimus monasterium, & prouẽtus vbicunque tibi collibuerit per totam ditionem nostram. Ad quæ vir sãctus: Audiui di-
Psal. 11. 1. centem Dauid: Saluũ me fac Domine, quoniam defecit sãctus, quoniam diminutæ sunt veritates à filijs hominũ. præ-
Psal. 13. 3. terea; Non est, qui faciat bonum, non est vsque ad vnum. Quod si fratres, qui mecũ sunt, omnino monachi sunt, & mãdata Christi pro viribus curauerint, ipse cui de illis curæ fuit vsque adhuc me superstite, multo magis & sine me curã eos sua complectetur. Cui nõ in potentia potẽtis, nec in tibijs viri beneplacitum est, se in ei

ζων τὸν γέροντα, εἰσήεσαν ἅμα εἰς τὸ εὐκτήριον. εἶτα δὲ εὐχῆς γενομένης, εἶπεν ὁ βασιλεὺς τῷ ἁγίῳ· Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἕως συμπαρῆν τοῖς ἀποστόλοις, ἐκέλευσεν αὐτοῖς μὴ πήραν, μὴ ῥάβδον, μήτε μὴν δύο χιτῶνας κεκτῆσθαι· ἐρχόμενος δὲ πρὸς τὸ πάθος, πάλιν εἶπεν αὐτοῖς· ἀλλὰ νῦν ὁ ἔχων βαλάντιον, ἀράτω καὶ πήραν. Καὶ αὐτὸς τοίνυν γηράσας, καὶ μέλλων ἀπιέναι πρὸς τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν, φρόντισον τῶν σῶν γεννημάτων, μήπως στενοχωρηθέντες μετὰ σὲ τῇ δυσκολίᾳ τοῦ τόπου, ἀναχωρήσαντες σκορπισθῶσιν. ἡμεῖς δώσομεν μοναστήριον, καὶ προσόδους, ὅπου ἂν κελεύσῃς ἐν ὅλῳ τῷ ἡμετέρῳ κράτει. Ὁ ὅσιος ἀπεκρίθη· τοῦ Δαβὶδ ἤκουσα λέγοντος· σῶσόν με Κύριε, ὅτι ἐκλέλοιπεν ὅσιος, ὅτι ὠλιγώθησαν αἱ ἀλήθειαι ἀπὸ τῶν υἱῶν τῶν ἀνθρώπων· καὶ πάλιν οὐκ ἔστι ποιῶν χρηστότητα, οὐκ ἔστιν ἕως ἑνός. Εἰ δὲ καὶ ὅλως εἰσὶ μοναχοὶ οἱ μετ' ἐμοῦ ἀδελφοὶ, καὶ φυλάξουσι κατὰ δύναμιν τὰς ἐντολὰς τοῦ Χριστοῦ, αὐτὸς ὁ οἰκονομήσας αὐτοὺς ἕως τοῦ νῦν μετ' ἐμοῦ, πολλῷ μᾶλλον φροντίσει αὐτῶν καὶ ἄνευ ἐμοῦ· ὃς οὐκ ἐν τῇ δυναστείᾳ τοῦ δυνατοῦ, οὐδὲ ἐν ταῖς

ταῖς κινήσεσι τοῦ ἀνδρὸς εὐδοκεῖ; ἀλλ' ἐν τοῖς ἐλπίζουσιν ἐπὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ. Τούτων καὶ ἑτέρων πολλῶν λαληθέντων ἀνέστη ὁ βασιλεὺς ἀναχωρῆσαι. καὶ πάλιν ἐπιστραφεὶς πρὸς τὸν γέροντα εἶπεν· αἴτησόν μοι ὡς τέκνον σου, ὅτι ἂν βούλῃ, καὶ μετὰ πάσης προθυμίας πληρώσω σοι. ὁ δὲ μακάριος ἐκτείνας τὴν χεῖρα πρὸς τὸ στῆθος τοῦ βασιλέως, εἶπεν· οὐδὲν ἄλλο δέομαι τῆς σῆς βασιλείας, ἀλλ' ἢ τῆς σωτηρίας τῆς ψυχῆς σου. κἂν γὰρ βασιλεὺς τυγχάνῃς, ἀλλ' ὡς εἷς τῶν ἀνθρώπων τελευτῆσαι ἔχεις, καὶ εἰς κρίσιν παραστάθηναι, καὶ λόγον δοῦναι ὧν ἔπραξας πονηρῶν τε καὶ καλῶν ἔργων. Καὶ ὁ βασιλεὺς ταῦτα ἀκούων σταγόνας δακρύων περιέχεεν ἀπὸ τῶν ὀμμάτων. Εἶτα τὸν στέφανον κλίνας ἐν ταῖς χερσὶ τοῦ ἁγίου, καὶ εὐλογηθεὶς παρ' αὐτοῦ σὺν πᾶσι τοῖς μετ' αὐτοῦ, ἐπορεύετο τὴν ὁδόν. ἀλλ' οὐδ' οὕτως ἐξέφυγε τὸ τοῦ Θεοῦ κριμάτων τὸ πέρας. εὐθέως γὰρ ἐλθὼν ἐν τῇ Ῥώμῃ, καὶ στάσεως αὐτοῦ γενομένης ἀνεχώρησε φυγὼν, καὶ κατὰ τὴν ὁδὸν ἐτελεύτησεν. οἱ δὲ πατέρες διεγόγγυζον κατὰ τοῦ γέροντος ὡς μὴ δεξαμένου τὴν πρὸς τοῦ βασιλέως χάριν, μοναστήριον αὐτοῖς δωρήσασθαι βουλομένου. Ὁ δὲ πατὴρ πρὸς αὐτοὺς ἔφη· ἐγὼ μὲν ὥσπερ ἄφρων ἐλάλησα ἅπερ εἶπον, ὑμεῖς δὲ

μετ'

in eis, qui sperant super misericordia eius. Hæc, & multa alia cum essent collocuti, in viã se Imperator dedit; & conuersus iterũ ad senẽ dixit: Pete à me perinde ac filio quicquid volueris, & præstabo cũ omni alacritate. Et vir sanctus extensa manu ad pectus Imperatoris dixit: Nihil aliud rogo ab Imperio tuo, nisi animę tuę salutem: nam licet Imperator sis, tamen vt mortalis homo moriturus es, & iudicio sistendus, rationemq. redditurus eorum, quæ siue bona, siue mala egeris. Quæ Imperator audiens, lacrymarum guttas fundebat ex oculis. Deinde corona demissa in manus beati viri, & benedictione percepta cum toto suo comitatu, cõmisit se viæ. Nec tamen effugit iudiciorum Dei exitũ. Nã vbi primum Romã peruenit, seditio in ipsum coorta est: quã fugiens in itinere defunctus est. at vero Patres de sene cõquerebantur, quòd reiecisset munus Imperatoris, monasterium illis largiri volentis. Et Pater ad eos: Ego quidẽ quæ dixi, vt insipiens locutus sum:

vos

vos autem non multo post intelligetis, quis vester sit sensus. Itaque cum audissent de Imperatoris morte, admirati sunt eximij viri prudentiam.

Per illos dies incidit in morbū B. Stephanꝰ, ex quo nō cōualuit. Animā igitur agenti senex assidebat; conueneruntq́. fratres omnes, & circumstabant. Tumquè magnus Pater: frater, inquit, Stephane. Ille vero sese statim erigens sedit, colligatisq. manibus beatum virum attente intuebatur. Et Pater; Benedicito fratribus, quia iam deficis. ille verò manus expandens, & bene illis precatus, quod iussus erat, exequebatur. Tumque iterū magnus Pater: Quiesce iam, inquit, quia vires te deficiūt. & ille decumbens quieuit, seruato obedientiæ studio in ipso mortis articulo. Postquā vero animam efflauit, lugebat illū senex in hæc verba. O'bone mi commilito, & comes laborum Stephane, post tot annos disiungimur, & alter altero orbamur. & tu quidē ad requiē, quam tibi præparasti, migras, ego vero in pœnis remansi. tu athleta es & martyr, ego enim tortor tibi eram. Hoc autem dice-

μετ᾽ ὀλίγον γνώσεσθε ἃ φρονεῖτε. μετὰ ταῦτα γοῦν ἀκούσαντες τὴν τελευτὴν τοῦ βασιλέως, ἐθαύμασαν τὴν τοῦ μεγάλου οἰκονομίαν.

Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἠῤῥώστησεν ὁ μακάριος Στέφανος τὴν ἐπιθανάτιον ἀῤῥωστίαν. ψυχοῤῥαγοῦντος οὖν αὐτοῦ, καὶ τοῦ γέροντος αὐτῷ παρακαθημένου, συνήχθησαν οἱ ἀδελφοὶ ἅπαντες κύκλῳ, καὶ λέγει ὁ μέγας· ἀδελφὲ Στέφανε· ὁ δὲ εὐθέως ἀνακαθίσας ἔδησε τὰς χεῖρας καὶ προσεῖχε τῷ μακαρίῳ. εἶτα λέγει πρὸς αὐτόν· Εὐλόγησον τοὺς ἀδελφούς, ὅτι ἐκλείπεις. ὁ δὲ ἁπλώσας τὰς χεῖρας, καὶ ἐπευξάμενος, τὸ κελευσθὲν αὐτῷ ἐποίει. καὶ πάλιν λέγει αὐτῷ ὁ μέγας· ἀναπαύου λοιπόν, ὅτι οὐκέτι ἰσχύεις· καὶ ἀνακλιθεὶς ἀνεπάη, πληρώσας τὸν τῆς ὑπακοῆς ὅρον ἐν τῷ θανάτῳ. μετὰ δὲ τὸ αὐτὸν ἀποπνεῦσαι, ἐθρήνει ὁ γέρων ἐπ᾽ αὐτῷ λέγων· ὦ καλέ μου συναγωνιστὰ καὶ σύμπονε Στέφανε, μετὰ τοσαῦτα ἔτη χωριζόμεθα, καὶ ἀλλήλων ἀποστερούμεθα. καὶ σὺ μὲν ἀπέρχῃ πρὸς τὴν ἀνάπαυσιν, ἣν σεαυτῷ ἡτοίμασας· ἐγὼ δὲ ἐναπέμεινα εἰς τὴν κόλασιν. σὺ ἀθλητὴς καὶ μάρτυς τυγχάνεις, ἐγὼ γάρ σοι γέγονα δήμιος. τοῦτο δὲ ἐλάλει ὁ γέρων, ἐπει-

δὴ

δὴ μέχρι γήρως οὐ διέλιπεν αὐτὸν κολαφίζων, ἀγωνιστὴν αὐτὸν ἐπιστάμενος καὶ πύκτην. καθάπερ γὰρ ξυστῆρα αὐτὸν εἶχεν, ἢ ἄλλο τι ἐργαλεῖον πρὸς τοὺς ἀβαστάκτους καὶ ἀνυπομονήτους. ὁ τηνίκα γοῦν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τις τῶν ἀδελφῶν κοιμώμενος ἔρρεγχεν ἐν τῇ ἀναγνώσει τοῦ μεγάλου διερμηνεύοντος, ἔλεγεν αὐτὸς ὁ μακάριος ὡς ἀγνοῶν· οὐδείς ἐστιν ὁ ῥέγχων εἰ μὴ ὁ Στέφανος· ἐκβάλετε αὐτὸν ἔξω, μή πως διδάξῃ ἡμᾶς κακὴν συνήθειαν. πολλάκις δὲ καὶ ἐκ τῆς τραπέζης αὐτὸν μετὰ ὕβρεων καὶ ὀνειδισμῶν ἐξήγαγεν, ὡς ἀπαιδεύτως ἐσθίοντα, διορθούμενος τοὺς αὐτὸ πράττοντας. καὶ ἁπλῶς εἴ τι ἂν πταῖσμα ἐγίνετο ἐν πάσῃ τῇ ἀδελφότητι, ὁ Στέφανος ἐπετιμᾶτο ὡς τῶν πάντων ὑπαίτιος. καὶ οὐκ ἤρκει αὐτῷ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ μετὰ τῶν ἀδελφῶν ἐργαζόμενος γέρων ὢν πλεῖον ἢ περὶ τὰ ἑβδομήκοντα ἔτη, καὶ πάνυ κυρτωθεὶς ἐκ τοῦ γήρως καὶ τῶν πολλῶν νοσημάτων, οὐκ ἀνένευεν ἐν τῷ θέρει ἢ ἐν τῇ ἅλωνι ὅλην τὴν ἡμέραν. καὶ ὅπου δ' ἂν ἦν ῥυπαρώτερον ἔργον ἢ κοπωδέστερον, ἐκεῖ εὑρίσκετο. ὅλως δὲ οὐκ οἶδεν ἀνάπαυσιν ἢ ἄνεσιν πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτοῦ ἐν οἱῳδήποτε πράγματι. ὅτι οὖν ἀνεπαύσατο τὴν μακα-

ρίαν

dicebat ſenex, quia in ſenectute etiam colaphos illi infligebat: Sciebat quippe illum certatorē eſſe & pugilem; illoque vtebatur tanquā dolabra, aut ſimili inſtrumento in contumaces & impatientes. Nam ſi quando in eccleſia fratrum quempiam complexus eſſet ſomnus, & ſterteret dū lectio haberetur, & magnus Pater exponeret; ipſe beatus quaſi ignorās aiebat: Qui ſtertit, pro cul dubio Stephanus eſt. eijcite eum foras, ne nos doceat prauā conſuetudinem. Sæpe etiam è menſa illū pepulit cū probris & contumelijs tāquā incondite comedentem; eos corrigens, qui id peccabant. Denique quicquid delicti fiebat per vniuerſam fraternitatem, Stephanus increpabatur, quaſi omnium reus. Nec ſatis hoc erat, ſed etiam quando cū fratribus ad operā laboremq. ſe conferebat ſenex ipſe, & ſeptuagenario maior, & incuruatus præ ſenio varijsq. morbis, non ſe erigebat in meſſe aut in area per totum diem: & ſordidiſſimū quodque aut laborioſiſsimum opus per illum fiebat. Sane quietem, aut relaxationem toto vitæ ſuæ cur-

riculo

riculo quacunque in re nõ est expertus. Postquam vero beatam æternamque nactus est requiẽ, præcepit Pater duplex præparari sepulcrum, vt & ipse cursu consummato vna sepeliretur.

Id cum Caietæ princeps, vir admodum religiosus, magnamque de sanctitate Patris opinionẽ habens, rogasset, & sepulturæ causã resciuisset, ad præsẽtes dixit: Ergo si Pater decesserit, hic ergo illum relinquam, & non transferã in meã vrbẽ, vt illi sit turris instar inconcussæ? Quod postea quam perlatum est ad beatum senem, vehementer tristatus est, & de mutando domicilio cogitauit; vt eo secederet, vbi nulli cognitus esset. Malebat enim misere mori, quam apud quemquam hominum esse in opinione sanctitatis. Contra potius nitebatur videri multis iracundus, cõtumeliosus, cunctisq. animi morbis oppletus. nec defuere insipientes multi, qui passi sint scandalum. Sed nos qui indignè manducauimus & bibimus cum illo, pro certo & explorato habemus, & coram Deo & Angelis fatebimur, B. mem. Nilum esse sanctum, æque vt vnum ex dei-

feris

ρίαν ἀνάπαυσιν, διετάξατο ὁ πατὴρ τὸν τάφον διπλοῦν γενέσθαι, ἵνα καὶ αὐτὸς πληρώσας τὸν δρόμον συνταφῇ τῷ μακαρείτῃ Στεφάνῳ.

Ὁ δὲ ἄρχων Γαΐτας λίαν φιλόθεος ὤν, καὶ πίστιν πολλὴν ἔχων εἰς τὸν ὅσιον πατέρα, ἐρωτήσας καὶ μαθὼν τὴν αἰτίαν τοῦ τάφου, εἶπε πρὸς τοὺς παρόντας· λοιπὸν ἐὰν ὁ πατὴρ τελευτήσῃ, ὧδε αὐτὸν καταλείψω, ἀλλ' οὐκ ἀπαγαγὼν ἐν τῇ πόλει μου ἐγκαταθήσω, ἵνα ἔχῃ αὐτὸν καθάπερ ἄσειστον πύργον; τοῦτο δ' εἶναι μαθὼν ὁ μακάριος γέρων, καὶ σφόδρα λυπηθεὶς, ἐβουλεύσατο πάλιν μετοικῆσαι ἐκεῖθεν, καὶ ἀπελθεῖν ὅπου οὐδεὶς ἐστὶν ὁ γινώσκων. προῃρεῖτο γὰρ ἀποθανεῖν κακῶς, ἢ ὑπόληψιν ἔχειν ἁγίου παρά τινος τῶν ἀνθρώπων· τοὐναντίον μὲν οὖν ἠγωνίζετο παρὰ τοῖς πολλοῖς θυμώδης, καὶ ὑβριστὴς, καὶ πάντων τῶν ἄλλων παθῶν μέτοχον ἀποδεῖξαι. πολλοὶ δὲ ἀνόητοι καὶ ἐσκανδαλίσθησαν· ἡμεῖς δὲ, οἵτινες συνεφάγομεν καὶ συνεπίομεν αὐτῷ ἀναξίως, πεπείσμεθα καὶ πεπληροφορήμεθα, καὶ ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀγγέλων ὁμολογήσομεν, ὅτι ἅγιός ἐστιν ὁ μακάριος Νεῖλος, ὡς εἷς

τῶν

τῶν θεοφόρων πατέρων· καὶ ὑπερβάλλων πάντας τοὺς ἐν τῇ γενεᾷ ταύτῃ ἀνθρώπους ἄν τε σημεῖα ποιήσῃ, ἄν τε μή· ὅπερ οἱ πολλοὶ τῶν ἀσυνέτων ἐπερωτῶσι, τοῦ αὐτῶν βίου μηδένα ποιούμενοι λόγον· ὅπερ καὶ ἐν πολλοῖς τῶν κακοδόξων εὑρέθη. τοῦτο δὲ εἶπον, οὐχ ἵνα τὴν αὐτοῦ χάριν ἄπορον θαυμάτων ἐλέγξω· βλέπουσι γὰρ ἀεὶ τὴν αὐτῆς δύναμιν οἱ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐν τῇ κεφαλῇ ἔχοντες· ἀλλ' ἵνα τὴν ἄκαιρον καὶ ἀνόητον ἐρώτησιν ἀναστρέψω. πᾶν γὰρ τὸ ζητούμενον ὁ βίος τυγχάνει· θαυμάτων δὲ πλῆθος καὶ δύναμις στεργομένη μὲν συνεκλάμπουσα, περιφρονουμένη δὲ μὴ συνᾴδουσα. ἐπὶ τὴν ὑπόθεσιν τοίνυν ἐπανακάμψωμεν. βουληθεὶς οὖν ὁ μισόδοξος πατὴρ ἡμῶν Νεῖλος καταλιπεῖν τὸ μοναστήριον, ὅπερ λέγεται Σέρπερις, ἐν ᾧ ἤσκησε περὶ τὸν δέκατον χρόνον, μόλις ἐπικαθίσας διὰ τὸ γῆρας ἵππῳ, ᾤχετο ἐπὶ τὴν Ῥώμην. ἔλεγε δὲ τοῖς ἀδελφοῖς ἐποδυρομένοις τὸν χωρισμὸν αὐτοῦ· μὴ λυπεῖσθε ὦ πατέρες καὶ ἀδελφοί· πορεύομαι γὰρ ἑτοιμάσαι τόπον καὶ μοναστήριον, ἔνθα συναγάγω πάντας τοὺς ἀδελφούς, καὶ τὰ διεσκορπισμένα τέκνα μου. ἐκεῖνοι δὲ μὴ νο-

feris Patribus;& cunctis huius generationis hominibus illum præstare, siue ediderit, siue nõ ediderit miracula ; quod multi imperitè quærunt, qualis acta sit vita non curantes ; cũ illud & apud homines orthodoxa fide carentes fuerit. Hoc autem dixi, non vt eius gratiæ miracula deesse ostenderem : vident enim semper eius vires ij, quibus oculi sunt in capite eorum: sed vt ineptam hanc & fatuam interrogationem reijciam . Totum quod quæritur, vita est; miraculorum vero copia & magnitudo probata quidẽ est, si simul eluceat ; neglecta vero , si minus sit consona . Sed ad propositum redeamus . Cum ergo statuisset honorum contemptor Pater noster Nilus deserere monasteriũ, quod Serperis vocatur, in quo ad annos decem monasticam duxerat vitam ; vix præ senio potuit equum conscendere, vt Romam iret. Dicebat autem fratribus discessum eius lugentibus : Ne doleatis ò Patres & fratres : eo quippe ad parandum locũ , & monasterium, quò omnes fratres & dispersos filios meos congregẽ . Illi verò non intelligentes quæ dicebantur, solatiũ

habebant. Itaque Deo duce
illum dirigente ad locum se-
pulturæ suæ destinatum eum
in modum, quem Deo reuelã-
te cognouerat; peruenit in
quoddam oppidum, cui nomẽ
Tusculum, duodecim millia
passuum ab Vrbe distãs. Prope
illud situm erat monasterium
paucorũ fratrum nationis no-
stræ Græcorũ, nomine S. Aga-
thæ; in quod sanctus senex di-
/.131.14. uertit: Hæc, inquiens, requies
mea in seculum seculi. nec in-
de potuit à quoquam diuelli,
licet socij fratres molesti es-
sent, & optimates Romani ac-
cedentes rogarent, vt Ro-
mam se conferret, saltem pro-
pter principes Apostolorum.
At ille respondens aiebat om-
nibus: Celeberrimis, & reuera
ter beatissimis Apostolorum
coryphæis licet hinc etiam
fidem habentibus sicut gra-
num sinapis, venerationem
deferre: quamuis ego indi-
gnus sim, qui vel solo nomi-
ne eos appellem. in hunc
porrò tenuem deueni locum
non alterius rei causa, quam
vt diem meum obeam. Porrò
autem illius oppidi dominus,
Gregorius nomine, tyrannide
quidem & nequitia insignis,

sed

νοοῦντες τινὰ ἦν ἃ ἐλάλει αὐτοῖς, παρεμυθεῖτο. Τοῦ τοίνυν Θεοῦ καθοδηγοῦντος αὐτὸν ἐπὶ τὸν προωρισμένον τῆς ταφῆς αὐτοῦ τόπον, κατὰ τὸν προεγνωσμένον θεϊκῶς αὐτῷ τρόπον, καταλαμβάνει κώμην τινὰ καλουμένην Τουσκολάναν, ἀπέχουσαν δώδεκα μίλια ἀπὸ Ῥώμης· περὶ ἣν ἵδρυται μοναστήριον ὀλίγων ἀδελφῶν ὁμοφύλων ἐπ' ὀνόματι τῆς ἁγίας Ἀγάθης. κἀκεῖσε καταλύσας ὁ ἅγιος γέρων· καὶ τό, αὕτη ἡ κατάπαυσίς μου, εἰρηκώς, εἰς αἰῶνα αἰῶνος, οὐκέτι τοῦ λοιποῦ ἴσχυσέ τις αὐτὸν ἀνασπάσαι ἐκεῖθεν. καίτοι καὶ τῶν συνόντων αὐτῷ ἀδελφῶν ἐνοχλούντων, καὶ τῶν τῆς Ῥώμης μεγιστάνων πρὸς αὐτὸν παραγενομένων, καὶ δυσωπούντων τοῦ εἰσελθεῖν ἐν τῇ Ῥώμῃ κἂν διὰ τοὺς πρώτους τῶν ἀποστόλων. ἀπεκρίνετο δὲ πᾶσι καὶ ἔλεγεν· Ὅτι τοὺς πανευφήμους καὶ ὄντως τρισμακαρίους καὶ κορυφαίους τῶν ἀποστόλων καὶ ἐντεῦθεν δυνατὸν τοῖς πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως κεκτημένοις αὐτοὺς προσκυνῆσαι, εἰ καὶ ἐγὼ ἀνάξιος καὶ τοῦ μόνον αὐτοὺς ὀνομάσαι. ἐν μέντοι τῷ εὐτελεῖ τόπῳ τούτῳ δι' οὐδὲν ἄλλο ἐλήλυθα, εἰ μὴ μόνον διὰ τὸ τελευτῆσαι. Ὁ δὲ ἄρχων τῆς κώμης ἐκείνης Γρηγόριος τῷ ὀνόματι, περιβόητος ἐν

τυραν-

τυραννίδι καὶ ἀδικίᾳ τυγχάνων, λίαν δὲ ἀγχίνους καὶ συνέσει κεκοσμημένος, κατελθὼν καὶ προσπεσὼν τοῖς ποσὶ τοῦ ἁγίου ἔλεγε ταῦτα· Ἐγὼ μὲν δοῦλε τοῦ Θεοῦ τοῦ ὑψίστου διὰ τὰς πολλάς μου ἁμαρτίας οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς, ἵνα μου ὑπὸ τὴν στέγην εἰσέλθῃς· καὶ πόθεν μοι τοῦτο, ἵνα ἔλθῃ ὁ ἅγιος τοῦ Κυρίου μου πρός με; ἐπειδὴ δὲ μιμούμενος τὸν σὸν διδάσκαλον καὶ δεσπότην προετιμήσω με τὸν ἁμαρτωλὸν τῶν δικαίων, ἰδοὺ ὁ οἶκός μου, καὶ ἅπαν σὺν τοῖς περιχωρίοις αὐτοῦ τὸ Καστέλλιον πρὸ προσώπου σου· εἴ τι κελεύεις περὶ αὐτῶν, πρόσταξον. ὁ δὲ μακάριος ἀπεκρίνατο πρὸς αὐτόν. Εὐλογήσαι Κύριος καὶ σὲ καὶ τοὺς σοὺς σὺν τῷ οἴκῳ σου καὶ τῇ κώμῃ σου· μέρος δὲ ὀλίγον ἐν τῷ κράτει σου ἡμῖν διαχώρισον, ὅπως ἐν αὐτῷ ἡσυχάσαντες τὸν Θεὸν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν ἐξιλεωσώμεθα, καὶ ὑπὲρ τῆς σῆς σωτηρίας δεξώμεθα. Τότε ὁ Γρηγόριος μετὰ πολλῆς τῆς προθυμίας ἐξεπλήρου τὸ κελευόμενον. οἱ δὲ ἐναπομείναντες ἐν τῇ μονῇ ἀδελφοὶ μετὰ δύο ἡμέρας μηνῶν μαθόντες, ὅτι οὐχ ὑποστρέφει πρὸς αὐτοὺς ὁ πατὴρ, ἀπάραντες σὺν μηλωταρίοις καὶ περιβολαίοις καὶ τοῖς λοιποῖς, κατέλαβον τὸν ὑπὸ τοῦ ἄρχοντος ἀφιερωθέντα τόπον αὐτοῖς ἐν λόγῳ μονῆς. μαθὼν τοίνυν

ſed ſagacitate ornatus & prudentia, deſcendit, & proſtratus ad ſancti viri pedes ita dicebat: Ego quidem ſerue Dei altiſſimi, ob multa peccata mea dignus non ſum, vt intres ſub tectum meũ. & vnde mihi hoc, vt ſanctus Domini mei veniat ad me? Sed quando magiſtri & Domini tui exemplo me peccatorẽ iuſtis prætuliſti; Ecce domus mea, totumq. cũ ſuo agro oppidũ ante te eſt. Quicquid de ijs libuerit, iubeto. Reſpondit B. Pater: Benedicat dominus & tibi, & tuis, & domui tuæ, & oppido tuo. Particulam in ditione tua nobis concede; vt quietem in ea nacti Deum pro peccatis noſtris propitiũ reddamus, & pro ſalute tua preces fundam⁹. Gregorius autem magna alacritate implebat, quod iuſſum erat. At vero fratres qui in monaſterio remanſerant, poſt bimeſtre ſpatiũ audito, quod Pater non reuerteretur amplius, receſſerunt aſportantes ſecum melotas, ſuccintoria, & reliqua, peruenerunt que ad locum conſtruendi monaſterij nomine à Principe illis dica-

catum. Quod vbi cognouit vir Beatissimus, nimirũ aduenisse illos, exultauit spiritu, significauitq́. illis hæc per nuntiũ: Sufficit mihi Patres & fratres, quod ob Dei meique amorem laborẽ ceperitis, vt isthuc veniretis. Nũc igitur charitatem vestram rogo, vt expectetis, donec & ipse veniam ad vos. Dum igitur parat se ad soluẽdum promissum suis pedibus: aberant enim fratres tria ferè milia passuũ: conuocatis ad se fratribus, qui secum erant, vna cũ Hegumeno Paulo, cui præfecturam commiserat ante multos dies, viro & prudentia, & ætate, & exercitatione vitæ monasticæ, & philosophiæ studijs antiquo; distribuit illis pauca pannorum frusta: nihil enim mundani plane illi erat, vel vnum æs minutum. tumq́. dari sibi iussit sumẽda viuifica Christi mysteria. Deinde Hegumeno & fratribus: Obsecro, inquit, vos, vt si è vita excessero, sine mora corpus meum terra contegatis, nec me in templo sepeliatis, nec supra tumulum fornicem mihi extruatis, aut quoduis ornamẽtũ adijciatis. Quod si omnino vultis signum aliquod ponere ad cognoscendum, vbi fuerim

ὁ παμμακάριστος πατὴρ τὴν ἄφιξιν αὐτῶν, ἠγαλλιάσατο τῷ πνεύματι, καὶ δεδήλωκεν αὐτοῖς· ἀρκετόν μοι ὦ πατέρες καὶ ἀδελφοί, ὅτι διὰ τὴν τοῦ Θεοῦ ἀγάπην καὶ τὴν ἐμὴν ἐσκύλητε ἕως αὐτοῦ. νῦν οὖν παρακαλῶ τὴν ἀγάπην ὑμῶν, ἵνα περιμείνητε μέχρις ἂν καὶ αὐτὸς ἐλεύσωμαι πρὸς ὑμᾶς. ἐν τῷ οὖν ἑτοιμάζεσθαι αὐτὸν τοῦ ἀποπληρῶσαι αὐτομάτοις ποσὶ τὴν οἰκείαν σύνταξιν· ἦσαν γὰρ οἱ ἀδελφοὶ ὡς ἀπὸ μιλίων τριῶν· συγκαλεσάμενος τοὺς προσκαρτεροῦντας αὐτῷ ἀδελφοὺς σὺν τῷ ἡγουμένῳ Παύλῳ, ᾧ ἦν πρὸ πολλῶν προσκεχειρισμένος ἡμερῶν τὴν ἡγεμονίαν, ἀνδρὶ παλαιῷ καὶ τὴν φρόνησιν, καὶ τὴν ἡλικίαν, καὶ τὴν ἄσκησιν, καὶ τὴν φιλοσοφίαν· τούτοις διαμερίσας τὰ μικρὰ ῥάκια αὐτοῦ· οὐ γὰρ ἄλλο τίποτε ἦν αὐτῷ τοῦ κόσμου ἕως καὶ τοῦ ἐσχάτου λεπτοῦ, ἐκέλευσε μεταλαβεῖν τῶν ζωοποιῶν τοῦ Χριστοῦ μυστηρίων. ἔπειτα λέγει τῷ ἡγουμένῳ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς· δέομαι ὑμῶν, ἐὰν ἀποθάνω, μὴ βραδύνητε τοῦ κατακρύψαι τῇ γῇ τὸ σῶμά μου· μήτε ἐν οἴκῳ κυριακῷ κατάθησθε· μηδὲ θελήσητε ποιῆσαι καμάραν ἐπάνω μου, ἢ ἄλλον τινὰ κόσμον οἱονδήποτε. εἰ δὲ ὅλως βούλεσθε ποιῆσαί τι σημεῖον διὰ τὸ γνωρίζειν,

ζειν, που τεθείκατέ με, ὁμαλὸν ἔστω ἐπάνωθεν, ἵνα οἱ ξένοι ἐκεῖ ἐπαναπαύωνται· καὶ γὰρ κἀγὼ ξένος ἐγενόμην πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς μου· Καὶ μνημονεύετέ μου ἐν ταῖς ἁγίαις ὑμῶν εὐχαῖς. ταῦτα εἰπὼν, καὶ εὐλογήσας αὐτοὺς, ἐπευξάμενός τε πᾶσι τοῖς ἀδελφοῖς, ἐξῆρε τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ ἥπλωσεν ἑαυτὸν ἐν τῷ κοιταρείῳ αὐτοῦ. Ἐποίησεν οὖν δύο ἡμέρας μὴ συντυγχάνων, μηδὲ ἀνοίγων τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, καὶ ἐθαύμαζον οἱ ὁρῶντες αὐτὸν, ὅτι οὐκ ἦν ὡς ψυχορραγῶν, ἀλλ᾽ ὡς ἀναπαυόμενος· μόνον δὲ τὰ χείλη κινῶν, καὶ τῇ δεξιᾷ χειρὶ κατασφραγιζόμενος, ἐγνωρίζετο τοῖς παροῦσιν ὡς προσευχόμενος. Καί τις τῶν ἀδελφῶν προσεγγίσας τῷ ὠτίῳ πρὸς τῷ στόματι αὐτοῦ, τοῦτον μόνον τὸν στίχον ἐνενόησε λέγοντος· τότε οὐ μὴ αἰσχυνθῶ, ἐν τῷ με ἐπιβλέπειν ἐπὶ πάσας τὰς ἐντολάς σου. ἀκούσας δὲ καὶ ὁ ἄρχων Γρηγόριος τὰ περὶ αὐτοῦ, δρομαῖος κατῆλθεν ἀπὸ τοῦ Καστελλίου αὐτοῦ, φέρων καὶ τὸν ἰατρὸν Μιχαὴλ μετ᾽ αὐτοῦ, ὃς ἦν ἐμπειρότατος. καὶ ἐπιπεσὼν τῷ μακαρίῳ, ἔκλαιε πικρῶς καὶ ἔλεγεν· ὦ πάτερ, πάτερ, διατί οὕτω ταχέως με ἐγκατέλιπες; διατί ἐβδελύξω τὰς ἁμαρτίας μου, καὶ ἀφίεις με; καταφιλῶν δὲ τὰς χεῖ-

humatus, planũ esto, vt quiescere in eo peregrini possint; Nam & ego peregrinus fui cunctis diebus, quibus vixi. & mementote mei in sanctis vestris orationibus. Hæc dixit; deinde benedixit eis; & bene precatus est cunctis fratribus. attollensq́. pedes extendit se in lectulo suo. Biduũ vero iacuit nec loquens, nec aperiẽs oculos. & qui videbant illum, mirabantur; non enim erat similis agenti animã, sed quiescenti: mouebat solum labia, & dextera se signo Crucis cõsignabat; per quæ in oratione defixum præsentes intelligebant. Et quidã frater admota ad os eius aure, hunc versiculum tãtummodo ab eo distincte audiuit: Tunc non confun- *Ps.118.*
dar, cum perspexero in omnibus mandatis tuis. Gregorius quoque loci dominus cũ hæc audisset, suo ex oppido currẽs descendit, secum & Michaelem adducens peritissimum medicum: ruensque super beatum virum flebat vbertim, ac dicebat: ô Pater, Pater, cur tã cito me deseruisti? cur abominatus es peccata mea, & relinquis me? Deosculando autem manus eius; En me iam

nō prohibes, aiebat, quin tuas manus osculer, vt solebas antea dicendo: Non sum Episcopus, aut presbyter, aut diaconus, sed humillimus monachus: vt quid igitur manum meam osculari vis? Hæc dicēs tantam lacrymarum vim profundebat, vt astantes omnes inuitaret ad fletum. Medicus autem attrectato pulsu asseuerabat illum nō moriturum; quod nec febris esset in eo, nec aliud mortis signum: ita enim res habebat.

Cum vero illi discessissent, & aduesperasceret, agebatur porro etiam memoria Ioannis Apostoli & Euangelistæ: visum est fratribus deferre sanctum Patrem in Ecclesiam. recordati enim sunt, quo affectu, quo studio sanctorum memorias prosequeretur: & semper dicere solitum, Oportere monachum, citra omnem necessitatē, in Oratorio mori. Quo facto, & vespertino peracto officio, sol cognouit occasum suū, & ipse tradidit spiritum, & occidit reuera cum sole sol, defecitque die illa lumen de terra, & lucerna à facie videntium. An non præui- & ipse dēsissimas huius tē-

poris

χεῖρας αὐτοῦ ἔλεγεν· ἰδοὺ οὐκέτι κωλύεις με τοῦ φιλῆσαι τὰς χεῖρας σου, καθὼς ἐποίεις τὸ πρότερον, λέγων ὅτι οὐκ εἰμὶ ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, οὔτε διάκονος, ἀλλὰ μόνον καλογήρειον μικρόν· διατί οὖν θέλεις φιλῆσαι τὴν χεῖρά μου; ταῦτα δὲ λέγων τοσοῦτον ἐδάκρυεν, ὥστε πάντας τοὺς παρεστῶτας διεγεῖραι πρὸς δάκρυα. κρατήσας δὲ καὶ ὁ ἰατρὸς τὸν σφυγμὸν αὐτοῦ, διϊσχυρίζετο λέγων· ὅτι οὔπως οὐκ ἀποθνήσκει· οὐ γάρ ἐστιν ἐν αὐτῷ πυρετὸς, οὔτε μὴν ἄλλό τι σημεῖον θανάτου· καὶ γὰρ οὕτως εἶχεν.

Ἀναχωρησάντων τοίνυν ἐκείνων, καὶ τῆς ὥρας τοῦ λυχνικοῦ καταλαμβανούσης, ἦν δὲ καὶ ἡ μνήμη τοῦ ἀποστόλου Ἰωάννου καὶ θεολόγου, ἔδοξε τοῖς ἀδελφοῖς ἀπαγάγαι τὸν ὅσιον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ· ἐμνήσθησαν γὰρ τοῦ πόθου καὶ τοῦ φίλτρου αὐτοῦ, ὅπερ εἰς τὰς μνείας τῶν ἁγίων ἐδείκνυτο· καὶ ὡς ἀεὶ ἔλεγεν, ὅτι δεῖ τὸν μοναχὸν, ἐκτὸς πάσης ἀνάγκης, ἐν τῷ εὐκτηρίῳ τελευτῆσαι. τούτου δὲ γενομένου, καὶ τοῦ ἑσπερινοῦ ὕμνου τέλος λαβόντος, ὁ ἥλιος ἔγνω τὴν δύσιν αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς παρέδωκε τὸ πνεῦμα· καὶ ἔδυ ἀληθῶς εἰπεῖν ὁ ἥλιος μετὰ τοῦ ἡλίου· καὶ ἐξέλιπε φῶς ἀπὸ τῆς γῆς ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, καὶ λύχνος ἀπὸ

προ-

προσώπου ὁρώντων. ἢ γὰρ καὶ αὐτὸς οὐ προσέγνω τὴν παροῦσαν σκοτόμαιναν, καὶ ἀπόλειψιν τῶν φωτιζόντων ἁγίων καὶ διδασκόντων τοὺς ἄλλους; καὶ ποῦ εὕρατο ἄλλην παραμυθίαν ὁ κόσμος ὁ, τὸν καθ' ἡμᾶς λέγω, οἵαν ἀπώλεσεν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ; πολλοὺς μὲν γὰρ εὑρήσεις ἐγκράτειαν ἀσκοῦντας, οἳ μέχρις αὐτῆς τὴν ὠφέλειαν ἱστῶσι, λόγου δὲ ἀμοιροῦσι· πλείστους δὲ πάλιν τοῦ λόγου μὲν ἐπιμελουμένων, ἔργου δὲ ἀμελούντων· ὧν ἐκεῖνος ἀμφοτέρων πλεονεκτῶν κατὰ πάντα, περιδέξιος ὄντως ὑπῆρχε καὶ ἀμφιτερόφθαλμος. καὶ ταῦτα καὶ πρὸς τοὺς ἀρχαίους, ἵνα μὴ λέγω τὴν καθ' ἡμᾶς γενεὰν, ὁλότυφλον μᾶλλον ἤπερ μονότυφλον οὖσαν, καὶ ἐν σκοτομήνῃ διάγουσαν. ὅπερ καὶ αὐτῷ τῷ προβλεπτικωτάτῳ ὡς ἐν ἐκστάσει ἀπεκαλύφθη· ἑώρα γὰρ, ὡς πάντες οἱ ἄνθρωποι, καὶ πάντα τὰ ζῶα, καὶ πᾶν ἑρπετὸν κινούμενον ἐπὶ τῆς γῆς τυφλώσει τε καὶ ἀβλεψίᾳ κατείχοντο· ζόφος δὲ βαθύτατος, καὶ γνόφος ἀμύθητος ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν περιεκέχυτο. Καὶ τοῦτο μὲν πρότερον· νῦν δὲ ὅτε καταλιπὼν τὰ ἐπίγεια, τῷ πνεύματι τοὺς οὐρανοὺς ἐμβατεύει ὁ ἀείμνηστος, πᾶσαν μὲν τὴν νύκτα ἐκείνην ἐν ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις ἐπιταφίοις διήλθομεν· πρωΐας δὲ

poris tenebras, defectumque sanctorum illuminantiũ, ceterosque docentium? & vbinam alterum reperit solatiũ nostra ætate mundus, quale illa die amisit? Sane multos inuenies continentiæ deditos, sed qui vtilitatem hac sola terminent, doctrina non valeant. multos è contrario studia colẽtes, sed vacuos actione virtutis. Ille vero in vtrisque adeo excelluit, vt in omnibus ambidexter esset, & vtroque oculo perfectissimus: idque si cum antiquis etiam conferas, vt de nostræ tempestatis hominibus taceam, penitus cæcitate laborantibus, non altero tantum vtẽtibus oculo, & versantibus in maximis tenebris. Quod ipsi quoque omnium prospiciẽtissimo veluti per extasin fuit reuelatum. Videbat enim omnes homines, & cuncta animalia, & vniuersa quæ serpendo mouentur in terra, cæcitate lucisq. orbatione teneri; noctem vero profundissimam, & caliginem densissimam tota terra circumfusam. Sed hoc quidẽ olim: Nunc verò, quãdo relictis hisce terrenis cælos incolit spiritus, totã quidem illã noctem egimus ih psalmis & hym-

hymnis funebribus. Mane vero deferentes feretrum cum cereis, & thure & psalmodia, portauimus cadauer in locum, in quo fratres beatum virum præstolabantur. Vt ventũ est in conspectum eorum, & audiuere psalmodiam, cuncti prodiere nobis obuiam senes & iuuenes, parui & magni, vi lacrymarũ omnes perfusi, & miserrime lugentes. Ergo posito feretro, & intermisso cantu, simul omnes communem deflebamus iacturam, orbitatẽ, Patrisque amissionem. Nec aliud videre tunc erat, aut expressius intueri, quã quod de
en.50.10 Iacob scriptũ est, quando profecti sunt filij eius ad aream Atad, quæ sita est trans Iordanem, & planctu magno ac vehementi celebrarũt exequias: nam paruula & nos habebat area. Regionis autẽ habitatores, quotquot aderant cum principe Gregorio, non modo spectatores erant, sed prosequentes etiam funus, luctum suum cum nostro miscebant; nec prius abscessere, quam deportatũ fuit à nobis cadauer, depositumq́. cõstituto in loco, sicut ipse sanctissimus Pater præscripserat. Permansit autẽ

δὲ γινομένης διαβαστάσαντες τὴν κλίνην μετὰ κηρῶν καὶ θυμιαμάτων καὶ ψαλμῳδίαν, ἀπηγάγομεν τὸ λείψανον ἔνθα οἱ ἀδελφοὶ ἀπεκδέχοντο τὸν μακάριον. ὅτε δὲ ἐξ ἐναντίας αὐτῶν ἐγενήθημεν, καὶ τῆς ψαλμῳδίας ἀκηκόασιν, ἐξῆλθον καὶ ὑπήντησαν ἡμῖν ἅπαντες, νέοι τε καὶ γέροντες, μικροί τε καὶ μεγάλοι, ὅλοι συμπεφυρμένοι τοῖς δάκρυσι, καὶ πικρῶς ὀδυρόμενοι. θέντες τοίνυν ἐπὶ τὴν γῆν τὸ κλινίδιον, καὶ τὸ ψάλλειν ἐάσαντες, πάντες ὁμοῦ ἐθρηνοῦμεν τὴν κοινὴν ζημίαν καὶ ὀρφανίαν, καὶ τὴν τοῦ πατρὸς στέρησιν. οὐδὲν δὲ ἄλλο ἦν ἰδεῖν καὶ εἰκάσαι, ἢ ὅπερ περὶ τοῦ Ιακὼβ γέγραπται, ὅτε παρεγένοντο οἱ υἱοὶ αὐτοῦ ἐφ᾽ ἅλωνα Ατὰδ, ἥ ἦν ἐπιπέραν τοῦ Ιορδάνου, καὶ ἐκόψαντο κοπετὸν μέγαν καὶ ἰσχυρὸν σφόδρα· καὶ γὰρ καὶ ἡμᾶς μικρὸν ἀλώνιον περιεῖχε, καὶ ὁ νέος Ιακὼβ νεκρὸς ἔκειτο ἐν τῷ σκιμποδίῳ, καὶ οἱ υἱοὶ Ισραὴλ ἐπεθρήνουν. καὶ οἱ κάτοικοι τῆς χώρας, ὅσοι εὑρέθησαν σὺν τῷ ἄρχοντι Γρηγορίῳ, οὐ μόνον τὰ γινόμενα ἐθεώρουν, ἀλλὰ καὶ συνεπένθουν ἀκολουθοῦντες· καὶ οὐ πρότερον ἀνεχώρησαν, ἕως ὅτου τὸ λείψανον ἀπηγάγομεν, καὶ ἐν τῷ προωρισμένῳ αὐτοῦ τόπῳ κατεθέμεθα, καθὼς αὐτὸς ὁ τρισόσιος διετά-

ξατο. παρέμενε δὲ τῷ τάφῳ πᾶσα ἡ ἀδελφότης σὺν τῷ ἡγουμένῳ τῷ προλεχθέντι, ἐργαζομένη καὶ ἐν ὑπομονῇ κοπιῶσα διὰ τὸ ἀκατάσκευον εἶναι τὸν τόπον, τὸν ἐπιούσιον ἄρτον, τόν τε τῇ ψυχῇ ἁρμόδιον, καὶ τὸν τῇ σαρκὶ αὐτάρκη. πολλοὶ δὲ καὶ τῶν τέκνων τοῦ ἁγίου τῶν διεσκορπισμένων συνήχθησαν τῇ ἐκείνου πρεσβείᾳ, καὶ κεκοίμηνται περὶ τὸ μνῆμα αὐτοῦ, ἄνδρες ἀληθῶς εἰπεῖν ἐπιθυμιῶν τῶν τοῦ πνεύματος, καὶ πλήρεις χάριτος καὶ δυνάμεως. ὧν πάντων πρεσβείαις ἀξιωθείημεν καὶ ἡμεῖς, οἵ τε ἀναγινώσκοντες καὶ οἱ ἀκροώμενοι τῶν ἐνθέων καὶ ἐναρέτων πόνων αὐτῶν, κοινωνοὶ γενέσθαι αὐτῶν καὶ ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν. ᾧ ἡ δόξα σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι· νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΤΕΛΟΣ.

ad tumulum vniuersa fraternitas cũ memorato Hegumeno, suam operam ponens, & in patientia laborãs, eo quod locus essent minus instructus, ad comparandum panem quotidianũ, qui & animæ congruẽs, & corpori satis esset. Complures etiam è filijs sancti Viri, qui dispersi erãt, precibus eius adiuuantibus conuenere; & circa sepulcrum eius conditi requiescunt; viri plane desideriorum Spiritus, & gratiæ virtutisq. pleni. Quorum omniũ precibus, & nos, & qui legunt, & qui audiunt diuinos & præclaros eorum sudores, digni efficiamur eorum quoque cõsortio in regno Cælorum, in Christo Iesu Dño nostro: Cui gloria cũ Patre & Spiritu sancto nunc & semper & in secula seculorum. Amen.

FINIS.

REGESTVM.

✠ ✠✠ A B C D E F G H I K L M N O
P Q R S T V X.

Omnes sunt Duerniones, præter X, Ternionem.

R O M Æ,
Apud Hæredem Bartholomæi Zannetti.
M. DC. XXIII.

SVPERIORVM PERMISSV.

ERRATA.

Pag. 6. verſ. 17. legend. ſibi ob oculos p.7.v.vlt. l.interfluxit temporis p.8.v.1. l. χάμματα p.9.v.12. l. ἢ ἔχιδνα ibid. v. antepenult. l. ἑαυτὸν καθυπλίσας p.10.v.10. l. ὁ τῦπον p.13.v.22. l. ἐν ταύτῃ τῇ μονῇ p.15.v.7. l. περιεκπεπωτέροις v.8. l. περιέσφιγξεν p.19.v.9. l.ἐκέλευσεν οὖν p.27.v.5. l. ἐξαυχούμενον οἶδα p.32.v.3. l. hymnorumq. nocturnorum & matutinorum recitationi p.35.v.4.l. in ſanctuarium v.9. l. inflexionum & lacrymarum copia v.11.à fine,l.Hoc ille viſo ſurgens contremuit p.42.v.14.l.doloribusq. p.46. in annotat. l. præſagia erant p.52.v.7.l. ὄστριον p.59.v.vlt. l. & attonde hunc p.70.v.1.l.mulieris colloquium p.73.v.3.l.rerum facies p.81. v.16. l. Θεοῦ p. 88.v.9. à fin. l. Bonum eſt confidere in Domino p. 92. v.4. l. Regius Propheta ibid.v.11. l. & Principis animæ ſalute ibid.v.13. l. maiori fureret iracundia p.93.v.1. l. ἀσωτίας p.105.v.13. l. in excellentiam tuam p.115.v.4. l. καὶ τῇ τῆς ἐκ λίθων ibid.v.14. l. πτερυγίῳ τοῦ ἱεροῦ p.117. v.22. l.prætextu quòd Regis vxor p.121.v.8. l. obſtupuit ille beatiſsimi viri ſapientiam & prudentiam; agnouit p.123.v.5.à fine,l.fugiensq. honorem p.129.v.4. l. ἀββακούμ p.140.v.10. l. ὑποπιέσας p.143.v.vlt. l. τὰ περὶ ἐγκρατείας p.144.v.8.à fine, l. ἀοίδιμον p.149.v.11. l. ἠδυνάτο p.150. v.12. l. πρῶτον p.155.v.7. l. iugiter p.164.v.17. l. προκεχειρισμένος ἡμερῶν ibid. v.14. l. millia paſſuum p.167.v.penult. l. incolit æternæ memoriæ viri ſpiritus p.168.v.11.à fine, l. arca; & nouus Iacob mortuus iacebat in feretro, & filij Iſrael plangebant. Regionis autem

